

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
EESTI KEELE OSAKOND

Triin Truuvert

**SUULISE KÕNE TOIMETAMINE
LITEREERITUD TEKSTIDE PÕHJAL**

Keeletoimetaja eriala lõputöö

Juhendaja Katrin Kern

Tartu 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. SUULISE KÕNE TOIMETAMINE	4
1.1. Algmaterjali tutvustus	4
1.2. Suulise kõne eripära	5
1.3. Toimetamispõhimõtted.....	7
2. TOIMETUSTÖÖ ANALÜÜS	9
2.1. Ortograafia	9
2.2. Sõnatasandi parandused	13
2.3. Lausetasandi parandused.....	23
KOKKUVÕTE.....	34
KIRJANDUS.....	35
SUMMARY	37
LISAD	38
Lisa 1. Litereering raadiosaatest.....	38
Lisa 2. Litereering intervjuust	46
Lisa 3. Nähtavate parandustega raadiosaade.....	85
Lisa 4. Nähtavate parandustega intervjuu	93
Lisa 5. Puhas toimetatud tekst raadiosaatest	136
Lisa 6. Puhas toimetatud tekst intervjuust.....	143

SISSEJUHATUS

Keeletoimetajad võivad oma töös kokku puutuda mitmesuguste tekstidega, alates lakoonilistest pressiteadetest väljendusrikaste romaanideni, mis jõuavad toimetaja kätte peamiselt kirjakeelsel kujul. Nende kõrval moodustavad omaette valdkonna suulise kõne tekstid, millele ei ole toimetamise mõttes seni nii palju tähelepanu pööratud kui kirjakeelsetele. Suulise kõne toimetamiseks puuduvad ka kindlad juhised ja see töö ei ole kergemate killast, kuid sellegipoolest on see proovimist väärt üritus, millel põhineb ka minu lõputöö.

Töö eesmärk oli toimetada nii sisuliselt kui ka keeleliselt helisalvestiselt litereeritud tekst, mille teema on aastatel 2009–2012 Eestis tegutsenud Bulgaaria päritolu lavastaja Mladen Kiselovi (1943–2012) töö siinsetes teatrites. Ühe osa sellest tekstist moodustab katkend „Kultuurikaja“ saatest Vikerraadios (3.11.2012), kus astuvad üles Tallinna Linnateatri ja Eesti Draamateatri näitlejad. Teise ja ühtlasi suurema osa moodustab intervjuu linnateatri näitleja Kristjan Üksküla (29.11.2012). Intervjuu mõte oli koguda materjali Kiselovi töömeetodi kohta, sellest annab põgusa ülevaate ka raadiosaade, millele võiks edaspidises uurimistöös toetuda. Toimetatud tekstid ei ole mõeldud täiskujul trükkis avaldamiseks.

Toimetustöö põhieesmärk oli tekitada keeruka ülesehitusega suulisest kõnest sidus ja arusaadav tekst, lihvimata seda samal ajal liiga kirjakeelseks. Sealjuures oli oluline säilitada vestlemise element, nt argiväljendid, ja anda kirjasõna kaudu edasi nii palju kui võimalik kõneldu emotsionaalset tausta. Peale kirjalike materjalide ja juhendaja Katrin Kerni nõuannete tuginesin töö tegemisel litereerimise osas ka Andriela Rääbise näpunäidetele.

Lõputöö koosneb kahest peatükist ja lisadest, kus on mõlema teksti puhul ära toodud toimetamata, nähtavate parandustega ja toimetatud variandid. Esimeses peatükis tutvustan lähemalt töö algmaterjali ja suulise kõne eripära. Selle põhjal kujunesid omakorda välja litereerimis- ja toimetamispõhimõtted, millest on niisamuti selles osas juttu. Teine peatükk keskendub sellele, kuidas eespool kirjeldatud põhimõtteid on toimetamisel järgitud. Toimetustöö analüüsis avaneb näidete varal ülevaade parandustest ja muudatustest nii ortograafia, sõna- kui ka lausetasandil.

1. SUULISE KÕNE TOIMETAMINE

1.1. Algmaterjali tutvustus

Toimetustöö algmaterjal põhineb kahel allikal. Üks neist on „Kultuurikaja“ saade Vikerraadios, milles Tallinna Linnateatri ja Eesti Draamateatri näitlejad Anu Lamp, Andrus Vaarik, Mait Malmsten, Argo Aadli ja Mikk Jürjens meenutavad kokkupuuteid lavastaja Mladen Kiseloviga. Teine aga intervjuu linnateatri näitleja Kristjan Ükskülaga, kes kõneleb oma koostöö põhjal lähemalt Kiselovist teatrilavastajana.

Ligemale nelja aasta jooksul jõudis Mladen Kiselov teha Eestis neli lavastust: „Kes kardab Virginia Woolfi?“ ja „Amy seisukoht“ Tallinna Linnateatris, „Maetud laps“ Vanemuises ning „Nelipühad“ Eesti Draamateatris. Enne siin lavastama asumist õpetas ta ühe semestri ka Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lavakunstikooli XXV lennu tudengeid. Hoolimata pealtnäha põgusast siinviibimisest suutis Kiselov jätta Eestisse maha sügava jälje, millest omakorda sündis idee koguda suuliste ja kirjalike intervjuude kaudu kokku teatriinimeste mõtted koostööst temaga. Intervjuu Ükskülaga, kes osales „Amy seisukoha“ lavastusprotsessis näitleja ja lavastaja assistendina, on üks nendest mõttevahetustest.

Mälestusi kokkupuudetest Kiseloviga jagavad nii raadiosaates kui ka intervjuus osalenud tagasivaatelistest aspektist. Nende sõnade taga on tajuda emotsionaalsust. Kui nt intervjuueerija säilitab kogu vestluse ajal neutraalsuse ja püsib küsija raamides, et tõsta keskpunkti vastaja seisukohad, siis viimased otsivad oma jutule tuge ka enda varasematest kogemustest ja tundmustest. On täiesti loomulik, et kellestki teisest kõneledes, kas siis töö või isikuomaduste kaudu, avab kõneleja samal ajal ka iseennast. Kusjuures inimlikkuse teema kerkib esile eeskätt Üksküla vastustest, kes mitte ainult ei kirjelda Kiselovi põhimõtteid teatritegemise juures, vaid avab teda suuresti ka inimlikus plaanis. Tundub, et sellest küljest kõnelemine valmistab vastajale ka vähem raskusi, sest mida rohkem aeg edasi läheb, seda üldisemaks mälestused tegelikult muutuvad. Parimal juhul säilib emotsioon, aga mitte detailsemad mälupildid tööprotsessist, mis kipuvad järgmiste tööde keskel tuhmuma.

Nüüd aga lähemalt ülejäänud registritest, suhtlusviisist ja -olukorrast ning keelekasutajate omavahelistest suhetest, toimetatavate tekstide taustal. Kui raadiosaate katkend koosneb järjestikustest monoloogidest – näitlejate sõnavõttud on seotud üheks tervikuks

taustamuusikaga, ilma et saatejuht vahepeal sekkuks –, siis intervjuu põhineb juba mainitud dialoogivormil. Mõlemad on kohapeal loodud ja peast esitatud suulised tekstid, mida iseloomustab spontaansus ja informatiivsus. Ka kõneaines on enne kokku lepitud ja tõenäoliselt on osalised selle mingil määral eelnevalt ka läbi mõelnud.

Niisamuti liigituvad mõlemad vestlused avaliku suhtluse alla, koosnedes konkreetsetest kõnevooruvahetustest ja rangest ülesehitusest. Osalejatel on kindlad rollid – seda nii raadiosaates, kus näitlejate tekst on salvestatud ja toimetatud stuudios enne otse-eetrisse minekut, kui ka intervjuus, milles küsija ja vastaja püsivad nendele määratud rollides ja teemas. Siit aga koorub omakorda välja üks peamisi erinevusi nende kahe allika vahel: kui näitlejate sõnavõttud raadiosaates jõudsid kuulajani vahendatud vormis, siis intervjuu toimus silmast-silma vestlusena, milles suhtlejal oli võimalik saada oma mõtetele pidevalt vahetut tagasisidet. Olgu siinkohal veel öeldud, et intervjuu toimus Teatrisõprade klubis linnateatris ja selles osalejad on omavahel tuttavad.

1.2. Suulise kõne eripära

Keelekasutus on peamine suhtlusvahend, millega antakse edasi mõttetöö tulemusi, olgu need siis arvamused, hoiakud või pelk teave. Ühe võimaluse mõtteid sõnadeks vormida annavad kirjalikud tekstid. Teine võimalus on suuline kõne, mis erineb oma keeleliste valikute ja ülesehituse poolest normeeritud kirjakeelest kohati märgatavalt.

Kõne ja kirja kui meediumite eneste vahel saab välja tuua viis erinevust. Esiteks on kõne tagasikerimatu, mistõttu kõneleja peab oma teksti looma nii, et see oleks mõistetav ühekordsel kuulamisel. Teiseks ei saa kõnet kustutada, st kõik, mis on välja öeldud, jõuab ka kuulajani. Kolmandaks iseloomustab kõne lineaarsus, mis ei luba kõnelejal oma tekstile vahele kirjutada. Tekst jõuab kuulajani lõikhaaval ning kõikvõimalikud parandused ja muudatused saab kõneleja teha ainult hiljem kõne lineaarses voolus. Kuna kõne on seotud inimese mälu ja hingamisega, ei saa kõneleja luua ka pikki ja keerukaid üksuseid ega tekitada nendega sidemeid varasemate üksustega. Ja viimaseks – et kõne on vokaalne-auditiivne, kiri visuaalne, saab kõnes kasutada peale sõnade ka muid vokaalseid vahendeid (pausid, intonatsioonid, tempo, tämber, helikõrgus, hääliitsused), mis pakuvad mitmesuguseid keelevõimalusi ja annavad erinevat teavet. (Hennoste 2000: 1139–1141)

Eelloetletud omadused nõuavad erinevusi ka suulise ja kirjaliku keele vormistikus. Kui kirjaliku teksti moodustavad grammatilised üksused, mida tavaliselt nimetatakse lauseteks, siis suuline koosneb lühikestest spurtidest, mida Wallace L. Chafe on defineerinud ideeüksusena (ingl *idea unit*). Neid identifitseeritakse kõnes kolme kriteeriumi, intonatsiooni, mõttepiiri ja mõtte takerdumisele viitavate vahendite (pausid, kordused, üneemid, partiklid jms) ning lauseehituse kaudu. Teiseks eristab suulist kõne kirjalikust variandist fragmenteeritus. Rääkimise ajal mõtleb kõneleja sellele üksusele, mida ta parajasti loob, kuid need ideeüksused võivad moodustada pikki ja katkendlikke ahelaid e lausungeid. Kuna ühe idee loomist ja esitamist võivad samal ajal segada ka juba teised ideed, võib lausungi mõte hargneda keerukalt mitmes suunas ja raskendada sellest arusaamist. Hoolimata sellest, et grammatiliselt on lausung ühetasandiline ja ideeüksused selles on seotud kõige üldisemate sidendite abil (*ja, aga*). (*Ibid.*, 1141–1142)

Pideva ajalise surve tõttu on suulisele kõnele omane ka eripärane sõnakasutus ja pindformuleerimine. Kõnes kasutatakse palju ülilaia ja tühja tähendusega sõnu, nt üldsõnu (*tegema, olema, panema, andma, pidama*), asesõnu (eelkõige isikulisi ja näitavaid *ma, sa, ta, see, too, kes, mis*), koha- ja ajamäärsõnu (*siin, seal, nüüd, siis* jne). Kõne ebamäärasus avaldub ka pragmaatiliste partiklite kaudu (nt *noh, tähendab, ütleme, nagu*), mis väljendavad kõneleja suhtumist öeldavasse, omaenese teksti ehitusse ja selle headusse-sobivusse. Ühtlasi näitavad partiklid ebalust ning töötavad öeldu pehmendajate ja tugevdajatena. Sageli peab kõneleja oma väljaütlemisi ka edasi lükkama, kui ta ei jõua teksti järgnevat osa talle antud ajaga valmis. Edasilükkamine väljendub kahel viisil: kõneleja kas teeb kõnevoolus pausi või täidab selle pausi mingi keelelise või mittekeelelise ainesega (partiklid, sõnakordused, venitused, üneemid). Teisalt väljendub pindformuleerimine ka lausete ümbertegemises, kui teksti tootja või vastuvõtja pole sellega rahul. Selleks on kolm võimalust: 1) parandamine, mille korral vahetab kõneleja sisuliselt või grammatiliselt väära sõna või lauseosa uue vastu välja; 2) lisamine, mille puhul mingi sõna või lauseosa lisatakse tagantjärele juurde; 3) loobumine, mille korral jätab kõneleja lause pooleli ja alustab selle asemel uut. (Hennoste 2000: 1142–1143)

Neljandaks, arvestades silmast-silma suhtluse vahetust, viitab kõneleja suulises tekstis enam iseendale (*mina, meie*) ja oma mõtlemisprotsessile (*ma ei tea, ma ei oska täpsemalt väljenduda*). Niisamuti jälgib ta kuulajat ja püüab teha aeg-ajalt kindlaks, et vestluspartner on temaga kaasas (*eks ole, jah, noh*), ning väljendab palju enam oma hinnanguid, hoiakuid, suhtumisi (*muidugi, minu arust, väga*). Keeleliselt väljendab kõneleja seda taaskord eelkõige pragmaatiliste partiklitega. (*Ibid.*, 1144)

1.3. Toimetamispõhimõtted

Eesti Keeletoimetajate Liit (2014) tutvustab oma kodulehel keeletoimetaja eriala nõnda: „Keeletoimetaja teeb tekstis **nii õigekeelsus- kui ka stiiliparandusi**, kohandades teksti selle sihtrühma ja kasutusega. Tulemuseks peaks olema ladus ja üheselt arusaadav tekst.“ Kuigi selge tekst peaks olema ideaal mis tahes kirjatöö puhul, võivad toimetamispõhimõtted valdkonniti siiski erineda, seda nt, kui toimetatakse suulist kõne.

Tutvustades selle töö toimetamispõhimõtteid, annan kõigepealt ülevaate nendest printsiipidest, mis olid aluseks suulise kõne litereerimisel. Kuna eesmärk oli saada loetav tekst, mida toimetada, oli oluline tuua kõnest välja seda, mida on võimalik kirjasõnas toimetatud kujul edasi anda. Selle põhjal valmisid raadiosaatest ja intervjuust lihtsustatud litereeringud, milles on ära toodud kitsendatud valik kategooriaid: sõnad, suhtlusüksused, pausid (tähis – (...)), rõhulised sõnad (allajoonitud), kordused, ebaselgused (tähis – {-}) ja pooleli jäänud sõnad (sidekriipsuga). Tähistusviis pärineb vestlusanalüüsi transkriptsioonisüsteemist. Sageli märgitakse litereerimisel ära ka nt naerukohad, kõnetempo, hääle tugevuse ja intonatsiooniga seotud muutused kõnes, kuid seekord jäid need omadused eraldi esile tõstmata. Siinsetes tekstides avaldub kõnelejate emotsionaalsus suuresti juba sõnadest endist, mida saab rõhutada ka kirjavahemärkide ja pausidega. Peale selle ei andnud nad ka väljendatud mõttele erilist lisavärvingut.

Kõik sõnad on üles kirjutatud väiketähtedega, v.a nimed ja pealkirjad, ning ühtlasi kirjakeele ortograafia järgi, olenemata sellest, kas sõna hääldus vastab kirjakeelsele hääldusviisile või mitte. Sõnadest on kirja pandud ka interjektsioonid (*jaa, mhmh*), seevastu mitte üneemid (*ee*), mis täidavad tegelikult samasugust mõtlemispausi funktsiooni nagu vaiksed pausidki. Kirjavahemärkide koha pealt tekkis küsimus, kas lähtuda siingi algusest lõpuni õigekirjareeglitest või kõigepealt ikkagi intonatsioonist, jättes kirjakeelestamise toimetamise etappi. Töö ja aja kokkuhoiu mõttes said komad, punktid ja küsimärgid sisestatud litereerimise käigus kohe siiski reeglite põhjal. Samas tasub siin meele pidada, et kirjavahemärke pannakse sellegipoolest osalt ka intonatsiooni järgi.

Nii nagu Hennoste (2000: 1124–1125) rõhutab iga transkriptsiooni suhtelisust ja subjektiivsust, iga toimingut selles juba omaette uurimisaktiks, ei ole ka ühtegi teksti võimalik lõpuni ja ühtemoodi toimetada. Õigekirjanormidele tuginedes tehakse suulise kõne puhul osa toimetustööst ära ka juba litereerimisel. Millest aga võiks lähtuda teksti edasi toimetades?

Seni teadaolevalt puuduvad kindlad juhised, mida võiks suulist kõne toimetades järgida. Pigem lähtub iga toimetaja mingist subjektiivsest sisetundest, ilmselt ka omaenda maitsest. Ühtlasi oleneb väljaande laadist ja/või laiemast kontekstist, kus toimetis ilmub, milleks seda kasutatakse. Konsulterinud teatri- ja kirjandusteadlaste Luule Epneri ja Piret Kruusperega, kes on mõlemad toimetanud selle valdkonna tekste, toonitasid mõlemad teksti arusaadavuse ja loetavuse tähtsust. Seda arvestades on nad pidanud lauseid sageli tihendama ja korrastama, kärpima välja mõttekordusi ja parasiitsõnu, sest mõttearendused võivad suulises kõnes olla üsna pikad ja segased. Sealjuures pöörasid nad tähelepanu asjaolule, et tekst ei tohiks muutuda toimetamise käigus liiga kirjakeelseks. (Epner 2014, Kruuspere 2014) Tsiteerides teatriloolase Reet Neimari põhimõtet intervjuudest koosneva „Lavakooliraamatu“ 1. köite toimetamisel: „Redigeerimisel on püütud säilitada pigem jutuajamise kulgu ja loogikat, mitte rakendada ühtlustamisprintsipi. Teater eelistab alati tegelemist elava ja erandliku inimesega. Tekstide toimetamisel on säilitatud suulise vestluse hõngu ja kõnekeelt.“ (Orro 2007: 8)

Neid põhimõtteid omavahel kombineerides võiks lühidalt kokku võtta, kuigi väheste mööndustega, ka selle toimetamistöö alustalad eri tasanditel. Selguse ja mõttetiheduse küljest oli tähelepanu ennekõike sellel, kuidas inimese sõnajadast vajalikud laused välja lõigata. Kuna nt intervjuus oli ebaõnnestunud lausealgatusi, mõtete kordusi-täiendusi, laialivalguvust ja lünklikkust üpris palju, tuli teksti kärpida ja lauseid siin-seal ümber tõsta. Vahel ka sõnajärge muuta, et lause oleks kergesti loetav ja et selle põhirõhk tuleks paremini välja. Siinkohal ei olnud niivõrd oluline tuua esile kõneleja mõttetegevust ja kogemusi, kuivõrd teemaga seotud valmismõtteid, juhul kui katkendlikkusel puudus tähendusrikkam tagaplaan.

Sõnatasandil vajasid enim toimetamist asesõnad, partiklid ja sidendid lausete alguses, mis on kirjatekstis sageli tarbetud. Mõtte takerdumisel kasutavad kõnelejad üldjuhul just neid vahendeid, millega mõtlemiseks aega juurde võita, öeldut pehmendada või kõhklemise korral umbmäärasusele rõhuda. Pronoomenid tuli paiguti asendada konkreetsemate sisusõnadega, vältimaks olukorda, kus vestluse ajal tundub asesõnaga tähistatu arusaadav, kuid pole seda hiljem lugedes. Ühtlasi leidis moe- ja nugisõnu, mida oli kasutatud ebamäärases või vales tähenduses ning millest kumas kantseliiti. Selguse mõttes täpsustasin joonealuste viidetega nimekasutust, kui kõneleja mainis inimese puhul ainult ees- või perekonnanime. Niisamuti asendasin nimega isikulise asesõna, kui ei olnud aru saada, kellest jutt käib. Aga et tekst ei muutuks liiga kirjakeelseks ega isikupäratuks, jäid samal kujul alles argiväljendid, ning loodetavasti kumab kirjutatust läbi ka selle emotsionaalne tagapõhi.

2. TOIMETUSTÖÖ ANALÜÜS

Toimetustöö analüüsis on toodud tasandite kaupa toimetamise käigus tehtud parandused. Ortograafiaküsimustes tuginesin „Eesti keele käsiraamatule“, sõna- ja lausetasandil „Õigekeelsussõnaraamatule“, „Eesti keele seletavale sõnaraamatule“, „Ametniku soovitusõnastikule“ ja Keelehooldekeskuse väljaandele „Nõuanded toimetajale“. Samuti olid toimetamisel abiks Maire Raadiku, Helika Mäekivi, Sirje Mäearu ja Tiina Leemetsa artiklid.

Paranduste juures on kaldkirjas selgitavad näited tekstist, probleemsed ja vigased kohad ning paranduse tulemus on üldjuhul alla joonitud. Parema loetavuse mõttes ei ole näitelauseses näha kõneleja rõhulised sõnad. Intervjueeri ja kõnevoorud on märgitud toimetatud variandis rasvases kirjas.

2.1. Ortograafia

Selles osas ei saa rääkida otseselt ortograafiavigadest, kuna enamik toimetustööst sai tehtud juba litereerimise käigus. Kirja pandud tekstiga töötades tuli küll korrigeerida kirjavahemärke, täheortograafiat, tsitaatsõnu, lühendeid ja numbreid, pöörata tähelepanu mõttepausidele, kuid see sõltus juba sellest, milliseks kujunes tekst toimetamise käigus. Selle tulemusel võis nt muutuda komade, punktide ja suure algustähe paigutus lauses. Niisamuti asendasin mõtte rõhutamiseks komad siin-seal mõttekriipsude või -punktidega, semikooloni või kooloniga ning punktid vahel ka hüüumärgiga.

Kirjavahemärgid

Kui tegemist oli hüüd- või soovlausega ja kõneleja intonatsioon lause lõpus tõusis, asendasin punkti hüüumärgiga.

et see põhi sai olema nii põhjalik. → Et see põhi sai olema nii põhjalik!

ja iga kord, kui ma seda liigutust teen, voh, sabad üles tagant, tuleb mulle .. →.. ja iga kord, kui ma seda liigutust teen – voh, sabad üles tagant! –, tuleb mulle ..

nii et see oli tegelikult samamoodi selline (...) käivitav. → Nii et see oli tegelikult samamoodi selline ... käivitav!

noh, niisugune hea tunne (...) et sa oled kindlates kätes. → See on niisugune hea tunne ... et sa oled kindlates kätes!

mul oli täpselt selline tunne. → Mul oli täpselt selline tunne!

Eraldamaks pikemat kiilu muust lausest, kasutasin mõttekriipse.

kõige vägevam, kõige võimsam elamus Mladeni puhul on minu jaoks kogu tema siiasattumise lugu, tema ja Enekeni lugu, ehk see nende sõnade, usk, lootus, armastus, aga kõige suurem neist on armastus, selle reaalseks saamine, selle täitumine. → Kõige vägevam, kõige võimsam elamus Mladeni puhul on mulle kogu tema siiasattumise lugu, tema ja Enekeni lugu, ehk nende sõnade – usk, lootus, armastus, aga kõige suurem neist on armastus – reaalseks saamine.

siis temas oli väga palju positiivsust, nagu ma ütlesin, see selline armastuse vägi, ja mul oli väga hea meel .. → Temas oli väga palju positiivsust – nagu ma ütlesin, see armastuse vägi – ja mul oli väga hea meel ..

ja väga lihtne asi. ja iga kord, kui ma seda liigutust teen, voh, sabad üles tagant, tuleb mulle iga kord Mladen meelde. → Väga lihtne asi ja iga kord, kui ma seda liigutust teen – voh, sabad üles tagant! –, tuleb mulle iga kord Mladen meelde.

ja vaat see, et me harjutasime, see oli üks lillede panek, kus keegi mingi, niisugune olmeline stseen, ja .. → Ja vaat see, et me harjutasime – see oli üks lillede panek, niisugune olmeline stseen –, ja ..

Niisamuti asetasin kooloni seletava osalause ette ja kasutasin semikoolonit lauses, mille osad olid omavahel lõdvemini seotud.

see on üks selline teatriinimeste, et kui keegi teeb kuidagi õigesti, kui asi toimib, mul on endal sama ka, et see ajab naerma. → See on üks selline teatriinimeste [asi]; kui keegi teeb kuidagi õigesti, kui asi toimib, siis see ajab naerma.

.. et see, et ta jõudis siin ikkagi (...) väga väikese ajaga väga suure ringi peale teha Eestile tegelikult, et lavastada linnateatris, Vanemuises, draamateatris, veel linnateatris ja siis VAT (...) VAT Teatris .. → See, et ta jõudis siin ikkagi väga väikese ajaga teha

Eestile tegelikult väga suure ringi peale; lavastada linnateatris, Vanemuises, draamateatris ja VAT Teatris ..

aga siis ühel hetkel, aga et need sõõrid peavad kogu aeg nagu vahetuma, siis läheb sõõr selle teise peale. et oi-oi-oi, aga tegelikult on, siin on hoopis ju temal õigus, ma saan just temast aru. → Aga siis ühel hetkel, kuna need sõõrid peavad kogu aeg vahetuma, läheb sõõr selle teise peale; oi-oi-oi, aga tegelikult on siin hoopis temal õigus, ma saan just temast aru!

.. et sõrmed käivad võib-olla kaasa või no kogu aeg, kogu aeg käib mõte, et oota, aga, miks sa siin teed nii? → .. võib-olla sõrmed käivad kaasa või ta mõtleb kogu aeg; oota, aga miks sa siin nii mängid?

sellepärast vist räägitakse ka, et et ütleme (...) see muidugi ei ole ka mingi reegel, aga et et et mingid väga head asjad, need kas (...) need inimesed nagu jagunevad kaheks. osadele see meeldib tõesti väga ja läheb korda ja teistele ei meeldi see üldse. → Sellepärast vist räägitakse ka – see ei ole muidugi mingi reegel –, aga et väga heade asjade puhul jagunevad inimesed kaheks; osale see meeldib tõesti väga, läheb korda, ja teistele ei meeldi üldse.

Kui kõneleja tegi poole lause pealt mõttepausi, et jätkata seejärel sama või uue lausega, et rõhutada järgnevaid sõnu, tähistasin lausekatkestuse mõttepunktidega. Niisamuti tähistasin kolme punktiga need lauselõpud, kus mõte katkes täielikult.

kõik inimesed, kes seda lugu kuulsid, selle loo teadasaamine justkui tõstis inimesi, andis mingi lootuse. → Kõik, kes seda lugu kuulsid ... See justkui tõstis inimesi, andis mingi lootuse.

nii et see oli tegelikult samamoodi selline (...) käivitav. → Nii et see oli tegelikult samamoodi selline ... käivitav!

ma mõtlesin, kui ma kuulsin Mladeni lahkumisest, siis äkki oli selline tunne, et (...) ma olen nagu laps, kellel eelmine aasta jõuluvana käis .. → Kui ma kuulsin Mladeni lahkumisest, siis äkki oli selline tunne, et ... ma olen nagu laps, kellel käis eelmine aasta jõuluvana ..

.. see selline suurus nagu nagu voogas temast välja siis, kui ta (...) siin oli, ja nüüd, kui ma tema peale mõtlen, siis ta selles, kogu selles kontekstis, et et keegi selline mees (...)

tuli, igalt poolt maailmast, kus ta, kus ta töötas, tuli siia meie juurde, korraks tõi tõi nagu mingisuguse (...) värske õhu või mingisuguse (...) väga tugeva, noh, väga tugeva (...) vana traditsiooni (...) .. → See suurus voogas temast siis, kui ta siin oli, ja nüüd, kui ma tema peale mõtlen, kogu selles kontekstis, et keegi niisugune mees, igal pool maailmas töötanud, tuli siia meie juurde ning tõi korraks värske õhu ja väga tugeva vana traditsiooni ...

Lavastuste pealkirjad kirjutasin jutumärkides.

kui oli meil meie kangelaste esietendus, siis .. → Kui meil oli „Meie, kangelaste“ esietendus, siis ..

*minu esimene kogemus Mladeniga koos töötada oli Albee kes kardab Virginia Woolfi ..
→ Minu esimene töökogemus Mladeniga oli Albee „Kes kardab Virginia Woolfi?“ ..*

Tsitaatsõnad

Tsitaatsõnad ja -väljendid eristasin muust tekstist kaldkirjas. Kui tsitaat pärines kellegi teise tekstist, lisasin ka jutumärgid.

siis jääb ainult selline (...) nagu Mladen ütles, et nagu, noh, talking heads. → Siis jääb ainult, nagu Mladen ütles, talking heads.

no ta ise nimetas, on ju, ongi see boxing .. → Ta ise nimetas seda [konflikti] boxing'uks ..

noh, ta tõi selle Stanislavski näite, et noh, et nje verju .. → Mladen tõi selle Stanislavski näite „Nje verju!“ ..

.. meil oli alguses see küsimus, noh, inglise keeles on you, on ju, nii teie kui sina .. → Meil oli alguses see küsimus, inglise keeles on you nii teie kui ka sina ..

Lühendid ja numbrid

Sagedased väljendid, kui neid oli lauses vaja, asendasin võimaluse korral väiketähtlühenditega ja kümnest suuremad arvsõnad numbritega.

need kõik need tehnilised proovid on alati nii, et sa tead, et (...) et see hetk on hästi väsitav ja nii edasi ... → Kõik need tehnilised proovid on alati nii, et sa tead, et see hetk on hästi väsitav jne ...

.. enamuse meie teatrikeelest ja suhtlusest teatris toimub niinimetatud vene kooli baasilt. → .. enamik meie teatrikeelest ja suhtlusest teatris toimub nn vene kooli baasilt.

.. teisipäevane niiõelda peaproov või läbimäng .. → .. teisipäevane n-ö peaproov või läbimäng ..

minu jaoks oli see esimest korda, kus ma üldse pidin töötama niiõelda lavastajaga võõrvõõrkeeles, eks ole. → Minule oli see üldse esimest korda, kus ma pidin töötama lavastajaga võõrkeeles.

ja siis veel kakskümmend aastat Pittsburghis töötamist andis talle sellise ameerikaliku pragmatismi. → Ja siis veel 20 aastat Pittsburghis töötamist, mis andis talle ameerikaliku pragmatismi.

2.2. Sõnatasandi parandused

Sõnatasandil keskendusin enim täitesõnadele, umbmäärastele pronoomenitele ja sõnakordustele, mis võivad lisada lausetele laialivalgust. Sedalaadi ähmasusele rõhutakse suulises kõnes tihtipeale, kui kõnelejal nt mõte katkeb ja ta soovib tekkinud pausi millegagi täita või kui kõneleja ei ole öeldus lõpuni kindel. Samuti jälgisin seda, kas sõnade tähendus oli kirjpildis sama hästi arusaadav ja ühemõtteline nagu kõnelemise hetkel. Kui hiljem lugedes ei olnud selge, mida on ühe või teise asesõnaga mõeldud, asendasin selle vajaduse korral konkreetsema sisusõnaga nurksulgudes.

Oluline oli säilitada tekstis argiväljendid ja kõnelejale omane sõnavara. Küll aga asendasin moe- ja nugisõnad ning tsitaat- ja võõrsõnad, kui nendele leidis omavaste. Niisamuti kasutasin sünonüüme sõnade puhul, mis kippusid ühes ja samas lauses korduma.

Terminoloogia

Sageli kasutatakse terminite *näidend*, *lavastus* ja *etendus* asemel mitmetähenduslikku sünonüümi *tükk*.

.. ja Mladeni esimene tükk Eestimaal ka. → .. ja see oli Mladeni esimene lavastus Eestimaal ka.

me saime selle etenduse nädal või peaaegu isegi kümme päeva enne esietendust valmis.
→ Me saime selle lavastuse nädal või peaaegu isegi kümme päeva enne esietendust valmis.

ja ja siis me alguses nagu rääkisime selle, noh, tüki (...) sellest tükist ja niimoodi .. →
Alguses me rääkisime omavahel sellest näidendist ..

Tsitaat- ja võõrsõnad

Maire Raadik (2000) soovitab tsitaat- ja võõrsõnade puhul kasutada võimalusel täpsemaid omakeelseid vasteid.

.. kui enne tegemist ma pidasin seda näitemängu eelmise sajandi top kümne hulka kuuluvaks, siis peale tegemist ma pean top viie hulka kuuluvaks seda. → .. kui enne ma pidasin seda näitemängu eelmise sajandi esikümne hulka kuuluvaks, siis pärast tegemist ma pean seda viie parima hulka kuuluvaks.

.. ja vot see jääb kuidagi ka sisse. → Vaat see jääb ka kuidagi sisse ..

aga see, aga see on juba selline spetsiifika asi, et noh, maitse asi ka .. → .. aga see on juba selline eripära ja maitse asi ka.

talle ei meeldinud see või noh, selline (...) ainult selline väline asi või nagu ta rääkis sellest, noh, meil on see teema on sees ka selles Amy seisukohas. see action-filmid näiteks. → Talle ei meeldinud ainult selline väline asi. Nagu ta rääkis nendest märulifilmidest, mis on ka meil selles „Amy seisukohas“ sees.

Sarnassõnad

Kõige rohkem eksiti paronüümipaaride *enamus* ja *enamik* ning *enne* ja *ennem* vastu.

et nagu ikka teatris, et loetakse kõigepealt et- nagu lihtsalt tekst läbi. ennem ei öelda midagi. → Nagu ikka teatris, et kõigepealt loetakse lihtsalt tekst läbi. Enne ei öelda midagi.

.. ta rääkis vene keeles enamuse ajast. → .. ta rääkis vene keeles enamiku ajast.

tore, kui meil Eestimaal, kel meil oma rahvusest aadleid pole kunagi olnud, aga kui meid vahest aristokraadid ikkagi külastavad .. → Tore, kui meid Eestimaal, kel meil oma rahvusest aadlikke pole kunagi olnud, vahel aristokraadid ikkagi külastavad.

Moe- ja nugisõnad

„Ametniku soovitusõnastiku“ järgi mõjub väljend *mingis suunas tegutsema* kantseliitlikult. Samuti kipub Maire Raadiku (1999) arvates kaassõnastunud nimisõna *suund* seesütlevas käändes, mis on lauses sageli ka ülearune, tõrjuma kaassõna *poole*.

et et et paljud meist ei julge nagu tegutseda selle suunas, et et kohe nüüd niimoodi inimestega kontakti võtta. → Paljud meist ei julge kohe niimoodi inimestega kontakti võtta ..

.. aga noh, selles mõttes ma olen ikkagi paar lavastust teinud ja ma olen ikkagi kogu aeg nagu mõtlen selles suunas ja igasuguste materjalide läbi, et .. → .. aga kuna ma olen ikkagi paar lavastust teinud, siis ma mõtlen niisamuti kogu aeg igasuguste materjalide kaudu ..

Ka kaassõna *peale* soovitab Tiina Leemets (1996) kasutada seal, kus sõna *lisaks* kipub liialt võimust võtma.

ta vist ei olnud selline selline lavastaja, kes nagu peale, ütleme, proovimist ütleb alles. → Ta vist ei olnud selline lavastaja, kes oleks alles pärast proovimist öelnud.

It-tuletis muudab sõnastuse sageli kantseliitlikuks (Mäearu 2000).

et ma ei tea, ma laval ju teda ei näinud, aga aga kui ta, kui ta niimoodi minimaalselt laua taga midagi nagu (...) → Ma ei tea, laval ma teda ju ei näinud, aga kui ta niimoodi väga vähe laua taga midagi ...

Õigekeelsussõnaraamatutes ei soovitata põimida teksti stampsõnu, nagu *oluliselt*, *absoluutselt* ja *nägemus*, mille asemel leidub täpsemaid variante.

.. tema see selline katkematu energiavoog oli, noh, absoluutselt uskumatu minu arust.
→ *See tema katkematu energiavoog oli täiesti uskumatu minu arust.*

aga kas peaproovidel, et kas ta muutis midagi oluliselt? → Aga kas ta peaproovidel muutis midagi väga?

.. ja tal oli see nägemus sellest pantomiimist, noh, algusest peale .. → Tal oli algusest peale kujutus sellest pantomiimist ..

Uno Liivaku tõstab väikses soovitusõnastikus esile kaassõna *jaoks*, mis on liigtarvitatud sõna ja teeb stiili tuimaks (Liivaku 2001: 53).

Mladen esindas minu jaoks seda head vene kooli .. → Mladen esindas minu arvates seda head vene kooli ..

et minu jaoks see kokkupuude algaski temaga nii, et .. → Minu kokkupuude Mladeniga algaski nii, et ..

.. minu jaoks oli see, noh, nii suur üllatus, et .. → .. mulle oli see nii suur üllatus, et ..

Helika Mäekivi (2013: 48–49) rõhutab, et sõna *läbi* märgib eesti keeles eeskätt ruumis liikumist. Seda ei soovitata kasutada abstraktsetes tähendustes *kaudu*, *tõttu*, *teel*, *abil*, *varal*, *mööda*, *üle*.

et see on (...) noh, et nagu läbi sellise headuse, läbi positiivsuse, läbi innustamise .. → Et sellise headuse, positiivsuse ja innustamise kaudu ..

.. üks võimalus on läbi pragamise ja läbi sellise, noh, et kõik on valesti ja midagi ei tule välja. → Kindlasti on üks võimalus pragada, et kõik on valesti ja midagi ei tule välja ..

.. iga tegelaskuju ju näeb (...) maailma nagu läbi oma egoistliku pilgu .. → .. iga tegelaskuju näeb maailma oma egoistliku pilguga.

Sõna *erinev* on tekstis sageli üleliigne või asendatav (Raadik 1996).

.. ta oli endas välja arendanud tuhat präänikut erinevat ja .. → .. kes oli endas välja arendanud tuhat präänikut ja ..

*.. rääkimata sellest, et ta sai väga palju haiget siin Eestis ka erinevate arvustuste pärast
.. → Rääkimata sellest, et ta sai siin Eestis ka väga palju haiget mitme arvustusega.*

Sõnakordus

Kui lause eesmärk on midagi väga rõhutada, sobib kordus selleks väga hästi. Kui aga sõnad paiknevad teineteise lähedal kogemata, võib see muuta lause kohmakaks.

*.. on mind ikkagi kõige sügavamalt puudutanud need sügavalt läbianalüüsitud tekstid.
hästi põhjalikult, põhjalik analüüs. → .. on mind ikkagi kõige sügavamalt puudutanud
need põhjalikult läbianalüüsitud tekstid.*

.. kui enne tegemist ma pidasin seda näitemängu eelmise sajandi top kümne hulka kuuluvaks, siis peale tegemist ma pean top viie hulka kuuluvaks seda. → .. kui enne ma pidasin seda näitemängu eelmise sajandi esikümne hulka kuuluvaks, siis pärast tegemist ma pean seda viie parima hulka kuuluvaks.

me hakkasimegi omale sellist katse-testpublikut kutsuma, et saaks selle esietenduse närvi ära lahustada, ja ma mäletan, et me ikka juba kibelesime näidata publikule, et mis me teinud oleme. → Me hakkasimegi omale sellist katsepublikut kutsuma, et saaks selle esietenduse närvi ära lahustada, ja ma mäletan, et me ikka juba kibelesime näidata, mida me teinud oleme.

aga selle Woolfi puhul oli selline asi, et oli minu meelest, kui ma ei eksi, teisipäevane päev, laupäeval pidi olema esietendus, teisipäevane niiöelda peaproov või läbimäng oli ja Mladen ütles .. → Aga selle „Woolfi“ puhul oli selline asi, et oli minu meelest teisipäevane n-ö peaproov või läbimäng, laupäeval pidi olema esietendus ja Mladen ütles ..

et ta andis, mitte ainult mulle, mulle tundub, vaid üldse noortele näitlejatele ja näitlejatele nii palju eneseusku ja mingisuguseid, tuletas meelde mingisuguseid asju. → Ta andis, ja mulle tundub, et mitte ainult mulle, vaid üldse (noortele) näitlejatele nii palju eneseusku ja tuletas meelde mingisuguseid asju.

.. tegelikult tohutult raske (...) on inimesel seda omadust alati, noh, nagu oma südames, oma tegudes järgida. → .. tegelikult on tohutult raske seda omadust alati oma südames ja tegudes alal hoida.

.. minul oli äsja välja tulnud lavastus, esimene lavastus siin teatris ja noh, esimene lavastus pärast kooli. → .. minul oli äsja välja tulnud lavastus, esimene siin [linna]teatris ja esimene pärast [lava]kooli.

ta kõigepealt uuris mu käest, et mida ma olin mõelnud, kuidas ma olin mõelnud, mis ..
→ Kõigepealt ta uuris mu käest, mida ma olin mõelnud ja kuidas, ning seejärel ..

Sõnakorduse vältimiseks kasutasin ka koordineerimise e rinnastusseost.

pärit kõige paremast teatrikoolist ja teatritraditsioonist, mis võimalik. → Pärit kõige paremast teatrikoolist ja -traditsioonist, mis võimalik.

tal tuli neid näiteid ka kohapeal ja nii edasi, aga et noh, ilmselt ongi selle suure pedagoogitöö tulemus, mis tal terve terve elu jooksul on olnud, ja lavastus-lavastamistöö tulemus, et on selline hästi suur mõtteselgus kõiges. → Tal tuli neid näiteid ka kohapeal jne, aga ilmselt see hästi suur mõtteselgus oligi tema elu jooksul tehtud suure pedagoogi- ja lavastajatöö tulemus.

aga et ta ta võrdlemisi nagu selles mõttes, noh, teatri mõttes lasi võrdlemisi, võrdlemisi väga lähedale (...) kõiki inimesi, et see oli minu jaoks hämmastav. et oma teatriteadmistes, oma nendes tegemistes. → Aga teatri mõttes, oma teatriteadmistele ja -tegemistele lasi ta kõiki inimesi võrdlemisi lähedale ja see oli mulle hämmastav.

Täitesõnad

Kui kõneleja soovib oma mõtte väljendamiseks aega võita, kasutab ta tühimike täitmiseks sageli täitesõnu, nt partikleid (nt *noh, nagu, eks ole, tähendab* jne), mis on aga sisutühjad ja seetõttu üldjuhul tarbetud.

nagu öeldakse, eks ole, et geenius on oskus lõpmatuks pisitööks, eks. → *Nagu öeldakse, et geenius on oskus lõpmatuks pisitööks.*

ta on, noh, ka, eks ole, pärineb samast traditsioonist nagu eesti teater, Efrose õpilasena, et seal on ka, see koolkond on Eestis esindatud, aga et, et ta nagu (...) tal on kindlasti ka see seotud, noh, paljude erinevate (...) → Efrose õpilasena pärineb ta samast traditsioonist nagu eesti teater, see koolkond on ka Eestis esindatud, aga tema oli sellega kindlasti sidunud ka palju teisi [õpetusi].

aga (...) aga ühesõnaga see, ta suutis kuidagi alati leida selle (...) või noh, näha näha kõigepealt seda head, seda (...) seda, mis on, seda ilusat inimeses või? selle ma tundsin küll nagu kiiresti tema puhul ära, et ta .. → Aga selle, et ta suutis alati näha inimestes kõigepealt seda head ja ilusat, ma tundsin küll kiiresti tema puhul ära ..

igaiüks meist arvab, et noh, ta näeb üsna hästi teisi inimesi läbi, on ju? kunag- kunagi me ju tegelikult seda ei tea kui palju me nendest näeme või mitte .. → Igaiüks meist arvab, et ta näeb üsna hästi teisi inimesi läbi. Tegelikult me ei tea seda kunagi, kui palju me näeme või mitte ..

Asesõnad

Katrin Kern (2012: 22) rõhutab, et põhiline on jätta selge jälg asesõna ja asendatava sõna seosest: kes on *tema*, kus on *seal* ja millal on *siis*. Toimetades kärpisin umbmääraseid asesõnu, millel oli eestäiendina tühi tähendus. Vahel tuli asesõnu ka juurde lisada või asendada neid sünonüümide või sisusõnadega, et tekst oleks vaheldusrikkam ja konkreetsem.

minu esimene kogemus Mladeniga koos töötada oli Albee kes kardab Virginia Woolfi ja Mladeni esimene tükk Eestimaal ka. → Minu esimene töökogemus Mladeniga oli Albee „Kes kardab Virginia Woolfi?“ ja see oli Mladeni esimene lavastus Eestimaal ka.

.. aga ta oli selline aadlik, et ta oli endas välja arendanud tuhat präänikut erinevat ja ta ei pidanud kordagi .. → .. aga ta oli selline aadlik, kes oli endas välja arendanud tuhat präänikut ja kes ei pidanud kordagi ...

tema puhul nagu kõigepealt lööb pähe mingisugune (...) see ongi vist ühe inimese või ühe teatrimehes suurus, sellisena, nagu ta mõjub meie sellises väikeses Eestis. → Mladeni puhul lööb kõigepealt ette ühe inimese või ühe teatrimehes suurus, sellisena, nagu ta mõjus meie väikeses Eestis.

.. ja nüüd, kui ma tema peale mõtlen, siis ta selles, kogu selles kontekstis, et et keegi selline mees (...) tuli, igalt poolt maailmast .. → .. ja nüüd, kui ma tema peale mõtlen, kogu selles kontekstis, et keegi niisugune mees, igal pool maailmas ..

.. mingi olekuga ta andis nagu edasi seda, mida ta tahab .. → Ta andis oma olekuga edasi seda, mida ta tahab ..

.. et näiteks ta nägi mingit näitlejat laval .. → Kui ta nägi mõnda näitlejat laval ..

.. ja oli ka meil, meil oli ka üks plaan (...) nagu nagu mingit midagi mingit koostööd teha .. → Ka meil oli plaan koostööd teha ..

.. samal ajal, nii noor, nagu ma praegu olen, et et mul oli korraks võimalus kokku puutuda ka, noh, umbes mingi sellise mastaabiga inimesega .. → Ja samal ajal, nii noor, nagu ma praegu olen, oli ka mul korraks võimalus kokku puutuda sarnase mastaabiga inimesega.

Asesõna *oma/enda* kasutatakse lause tegevussubjektiga samaviitelise täiendina (Kern 2012: 23).

et et ta ütles ka seda, et seal ei saa nagu (...) igale tegelaskujule peab jätma nagu oma õiguse. → Ta ütles ka seda, et igale tegelaskujule peab jätma tema õiguse.

.. tema nagu see (...) jääb kestma, ma arvan. see, mis ta nagu (...) need tema mõtted hakkavad nagu toetama kõiki noori nagu oma tegemistes. → Ma arvan, et tema mõtted hakkavad toetama kõiki noori nende tegemistes.

Sidesõnad

Üha rohkem eksitakse mõlemas keelevariandis ühendi *nii kui ka* puhul.

.. nii Elmo Nüganen kui Mladen lavastasid nendega Tšehhovit .. → .. nii Elmo Nüganen kui ka Mladen lavastasid nendega Tšehhovit ..

ja et see on niisugune koht, mis on väga mõtlemapanev igas mõttes niisuguse peegelduse suhtes meil, nii teatrikoolis kui üldse. → See on väga mõtlemapanev koht igas mõttes niisuguse peegelduse suhtes meil, nii teatrikoolis kui ka üldse.

Ühendavat sidesõna *ning* soovitatakse kasutada siis, kui *ja* on lauses juba olemas (ÕS 2013).

ta oli ikkagi Moskva kooliga inimene ja enamuse meie teatrikeelest ja suhtlusest teatris toimub niinimetatud vene kooli baasilt. → Ta oli ikkagi Moskva kooliga inimene ning enamik meie teatrikeelest ja suhtlusest teatris toimub nn vene kooli baasilt.

Et lause oleks sidusam, kasutasin komade asemel sidesõnu ja ka lisasin või asendasin neid.

.. kui ma kuulen, et üldse eestlane oma last ei oska kiita, eks ole, et kogu aeg on nagu mingi, sulle pannakse mingi koorem peale ja et tegelikult ikkagi need põlved nõtkuvad selle all ja sealt ei tule seda soovitud tulemust, siis ei tule. → Kui ma kuulen, et üldse eestlane oma last ei oska kiita, kogu aeg on nagu mingi koorem peal, siis tegelikult need põlved ikkagi nõtkuvad selle all, ja kui sealt ei tule seda soovitud tulemust, siis ei tule.

.. lavastaja ütleb viis päeva enne esietendust sellise lause, et tema jaoks on see, mida ta saavutada tahtis, olemas, et homme võiks publik tulla saali. → .. lavastaja ütleb viis päeva enne esietendust sellise lause, et tema jaoks on see, mida ta saavutada tahtis, olemas ja et homme võiks publik saali tulla.

.. või sa näed seda ja sa (...) sa tahad kuidagi seda, et noh, sa tahad nagu temaga jagada seda kuidagi, aga samas sa tahaksid ka nagu kõigiga seda jagada. → Või sa näed seda ja sa tahad seda temaga jagada, kuigi samas sa tahaksid seda ka kõigi teistega jagada.

Liiasus

Üleliigsed või vastanditena kasutatud rõhumäärsõnad raskendavad lugemist.

.. üliõpilased on öelnud, et kuivõrd vähe positiivset tagasisidet meil antakse. → Üliõpilased on öelnud, kui vähe positiivset tagasisidet meil antakse ..

et noh, kuigi ju ta võis jääda väga pikaks ajaks ka üksinda rääkima, mis oli- oligi nagu väga huvitav .. → Kuigi ta võis jääda väga pikaks ajaks ka üksinda rääkima, mis oligi väga huvitav ..

.. et noh, et et noh, et et võib-olla sina oleksid hoopis teistmoodi ju välja lugenud? → Võib-olla sina oleksid hoopis teistmoodi välja lugenud?

aga et ta ta võrdlemisi nagu selles mõttes, noh, teatri mõttes lasi võrdlemisi, võrdlemisi väga lähedale (...) kõiki inimesi, et see oli minu jaoks hämmastav. et oma teatriteadmistes, oma nendes tegemistes. → Aga teatri mõttes, oma teatriteadmistele ja -tegemistele lasi ta kõiki inimesi võrdlemisi lähedale ja see oli mulle hämmastav.

Samamoodi on sageli liiased ees- ja tagasõnad.

see selline suurus nagu nagu voogas temast välja siis, kui ta (...) siin oli, ja nüüd .. → See suurus voogas temast siis, kui ta siin oli, ja nüüd ..

et et ta ei hakanud nagu ette loetlema vigu .. → Ta ei hakanud loetlema vigu ..

.. Amy nagu tema seisukoht on kõiki armastada (...) et lihtsalt endast anda ja armastada kõiki nagu ilma tingimusteta, aga .. → Amy seisukoht on armastada kõiki tingimusteta ja lihtsalt anda endast [kõik], aga ..

et kui näitleja midagi välja pakkus, et siis ta (...) → Nii et kui näitleja midagi pakkus, siis ta ...

.. et igäiks ei peaks hakkama neid kogu aeg uuesti välja leiutama. → .. et igäiks ei peaks hakkama neid kogu aeg uuesti leiutama.

.. jõuad lõpuks ei tea kuhu välja ja siis kaob see kogu see pinnas nagu jalge alt ära .. → .. aga lõpuks jõuad ei tea kuhu välja ja siis kaob kogu pind jalge alt ..

Enne kui kasutada ainsuse asemel mitmust, soovitab Helika Mäekivi mõelda, kas see muudab lause sisu. Kui ei, siis pole mitmus vajalik. (Mäekivi 2009)

väga head asjad, need kas (...) need inimesed nagu jagunevad kaheks. osadele see meeldib tõesti väga ja läheb korda ja teistele ei meeldi see üldse. → .. väga heade asjade puhul jagunevad inimesed kaheks: osale see meeldib tõesti väga, läheb korda, ja teistele ei meeldi üldse.

ja noh, rääkimata sellest, et ta sai väga palju haiget siin Eestis ka erinevate arvustuste pärast ja (...) → Rääkimata sellest, et ta sai siin Eestis ka väga palju haiget mitme arvustusega.

Stiililt sobimatud ja paljusõnalised väljendid

tema puhul nagu kõigepealt lööb pähe mingisugune .. → Mladeni puhul lööb kõigepealt ette ..

.. tegelikult tohutult raske (...) on inimesel seda omadust alati, noh, nagu oma südames, oma tegudes järgida. → .. tegelikult on tohutult raske seda omadust alati oma südames ja tegudes alal hoida.

.. jah, see dialoogivorm oli tal hästi tugev minu arust. → See dialoogivorm oli tal hästi kindel.

.. ideaalis võiks olla kuidagi nii, et inimesed saalis võiksid näha esimese ja teise vaatusel ajal (...) ei, esimese, teise ja kolmanda .. → .. ideaalis võiks publik näha esimese, teise ja kolmanda vaatusel ajal ..

2.3. Lausetasandi parandused

Lähtudes eesmärgist saada kergesti loetav ja arusaadav tekst, kujunes toimetustöö raskuspunktiks katkendlikest lausungitest terviklike ja selgepiiriliste lausete moodustamine. Ühtlasi oli oluline, et laused kannaksid selget mõtet ja oleksid vabad paljusõnalisusest. Selleks tuli lauseid sageli omavahel siduda ja tihendada, kohati isegi ümber tõsta ja kärpida, kui kõneleja kippus ennast kordama või täpse sõna puudumisel selle sisu ümber jutustama. Keeruliseks tegi selle töö kohatine lausungi- või lauseosade vaheline seosetus, nt kui kõneleja alustas poole lause pealt uue mõttega, sulatades nii kokku kaks eri lauset. Samamoodi tuli silmas pidada kõneleja täiendusi ja parandusi ning sõeluda sellest välja peamine.

Lausemoodustus

Laused, mille osade vahel on raske seoseid näha.

Mladen esindas minu jaoks seda head vene kooli, mille najal ma ise olen kasvanud, ja mis on need kokkupuuted teatriga, teatriõpetusega ja teatriga, mida ma olen näinud, on mind ikkagi kõige sügavamalt puudutanud need sügavalt läbianalüüsitud tekstid. hästi põhjalikult, põhjalik analüüs. → Mladen esindas minu arvates seda head vene kooli,

mille najal ma ise olen kasvanud, ja nendest kokkupuudetest teatriõpetuse ja teatriga, mida ma olen näinud, on mind ikkagi kõige sügavamalt puudutanud need põhjalikult läbianalüüsitud tekstid.

ja vaat see, et me harjutasime, see oli üks lillede panek, kus keegi mingi, niisugune olmeline stseen, ja tagantjärele, kui veel niisuguseid hetki on olnud mu elus, siis tundub tagantjärele, et kuidas see võis olla nii raske ja et ta võtab siiski nii kaua aega üks, kui üks see masinavärk käivitub. → Ja vaat see, et me harjutasime – see oli üks lillede panek, niisugune olmeline stseen –, ja kui hiljem on veel niisuguseid hetki mu elus olnud, siis tundub tagantjärele, et kuidas see võis nii raske olla ja et ta võtab siiski nii kaua aega, kuni see üks masinavärk käivitub.

et see nõudis sellist topeltkontsentratsiooni muidugi ka proovides. seal ma tajusin kuidagi Mladeniga töötades seda, et (...) just, et see topeltkontsentratsioon, et sa püüad aru saada, mida ta nagu siin tahab, aga see, et see teatrikeeles selline universaalsus kuidagi, et see ei ole nagu verbaalne ainult see keel. → See nõudis ka muidugi sellist topeltkontsentratsiooni proovides, et sa püüad aru saada, mida ta siin tahab, ja seal ma tajusin Mladeniga töötades seda teatrikeeles universaalsust, et see keel ei ole ainult verbaalne.

milles ma nagu veendusin, noh, tähendab, ma saan ainult endast rääkida, eks ole, ma veendusin selles, et vahel nagu lööd kahtlema selles, et kas seda tööd on nagu intuiitiivselt võimalik teha (...) tuginedes oma intuitsioonile. et et kõike ei pea nagu ratsionaalselt läbi analüüsima, et mida ma siin sel hetkel tunnen ja (...) et läbi, kui intuitsioon on õige, siis sellest teinekord täitsa piisab. → Ma veendusin selles, et kõike ei pea ratsionaalselt läbi analüüsima, et mida ma siin sel hetkel tunnen jne. Vahel lööd kahtlema selles, kas seda tööd on võimalik teha intuiitiivselt, tuginedes oma intuitsioonile, aga kui intuitsioon on õige, siis sellest teinekord täitsa piisab.

ja siis ta lõpuks jõudis alati mingisuguse täiesti üleüldise sellise, noh, et mõtled, et ahah, et jäid täitsa nagu pärast mõtlema, et tõesti, elus ongi nii vist, mis ta nagu täiesti muuseas selle mingi viieteist minuti jooksul, mis oli põhimõtteliselt tema monoloog seal telefoni otsas, mida ta nagu jõudis kõik ära öelda sellega. → Lõpuks ta jõudis alati mingisuguse täiesti üleüldise sellise ... Jäid täitsa mõtlema pärast, et tõesti, elus vist ongi nii, mille ta jõudis nagu täiesti muuseas selle viieteist minuti jooksul, mis oli põhimõtteliselt tema monoloog seal telefoni otsas, ära öelda.

Paljusõnalised, täienduste ja parandustega laused.

.. Tšehhovi semester ja nii Elmo Nüganen kui Mladen lavastasid nendega Tšehhovit, ka sellist klassikalist tükki, klassikalist teksti .. → .. Tšehhovi semester ja nii Elmo Nüganen kui ka Mladen lavastasid nendega Tšehhovit, ka sellist klassikalist teksti ..

ja et see on niisugune koht, mis on väga mõtlemapanev igas mõttes niisuguse peegelduse suhtes meil .. → See on väga mõtlemapanev koht igas mõttes niisuguse peegelduse suhtes meil ..

ma ütlesin, et noorte puhul see hästi positiivne käimatõmbamine, aga täpselt sama oli teatris meil, kui me tegime Amy seisukohta. siis oli täpselt samasugune see selline positiivne toetav suhe. → Ma ütlesin, et noorte puhul oli see hästi positiivne käimatõmbamine, aga täpselt samasugune toetav suhe oli ka meil teatris, kui me tegime „Amy seisukohta“.

minu esimene kogemus Mladeniga koos töötada oli Albee kes kardab Virginia Woolfi .. → Minu esimene töökogemus Mladeniga oli Albee „Kes kardab Virginia Woolfi?“..

et kui ma nüüd mõtlen sellele, miks ma olen nii väga tänulik selle koostöö pärast, et et mul on võimalus olnud temaga koos kokku puutuda, siis .. → Kui ma nüüd mõtlen sellele, miks ma olen nii väga tänulik, et mul oli võimalus temaga kokku puutuda, siis ..

ja see jääb, see tema olemus, see, mida ta iseendana või iseendaga õpetas, vot see jääb kõige rohkem ma arvan temast temast meelde. → Ma arvan, et see jääb temast kõige rohkem meelde. Tema olemus ja see, mida ta iseendana või iseendaga õpetas.

et ta teadis väga kindlalt (...) iga asja kohta, mida ta tahab öelda (...) siis selle nähtuse kohta, noh (...) või kuidas ta seda väljendab, mis näiteid ta toob. → Ta teadis väga kindlalt iga nähtuse puhul, mida ta tahab selle kohta öelda või kuidas ta seda väljendab, mis näiteid ta toob.

.. nad polnud ammu mänginud ja, või noh, kuidagi, noh, mitte ammu, aga üks nad ei olnud, oli alles välja tulnud ja mõni mõni nädal oli möödas ja siis nad ei olnud nagu mänginud ja ütlesid, et et see kuidagi läks kõik nagu nihu, ja siis mul oli nii kahju ka, et et ta just seda etendust nägi. → Pärast esietendust oli mõnenädalane paus, nad ei olnud vahepeal mänginud ja ütlesid, et kõik läks kuidagi nihu. Ja siis mul oli nii kahju ka, et ta just seda etendust nägi.

Oli ka üksikuid lauseid, milles kiil segas lause lugemist või mis olid teise lausega kokku sulandunud.

mida ma jään mäletama sellest prooviperioodist Mladeniga, on see, et mis on, ütles seda Andrus ja minu kogemus teatris on ju palju väiksem, aga et tõenäoliselt .. → Mida ma jään mäletama sellest prooviperioodist Mladeniga, on see, ütles seda Andrus, aga et tõenäoliselt ..

.. aga mina arvan, et see on tohut- tohutult, tegelikult tohutult raske (...) on inimesel seda omadust alati, noh, nagu oma südames, oma tegudes järgida. → .. aga tegelikult on tohutult raske seda omadust alati oma südames ja tegudes alal hoida.

Kui täpne sõna ei tulnud meelde, asus kõneleja seda pikalt ümber jutustama.

et see võib olla nagu võõristav ja selline natukene, noh, et nagu eestlased võtavad kohe sellise küünilise hoiaku, et kas see on ikka siiras, et tunneb kõigi vastu huvi ja hakkab kõigiga rääkima, et (...) → See võib olla võõristav ja eestlased võtavad kohe sellise küünilise hoiaku, et kas see on ikka siiras, et tunneb kõigi vastu huvi.

alguses see siis nagu ongi suuremas perspektiivis, pikemas plaanis nagu tähendustes, noh, sügavalt, sügavamalt ja siis juba detailsemalt, mis siin stseenis täpselt juhtub niimoodi, noh, et (...) → Alguses suuremas perspektiivis, pikemas plaanis tähendustes sügavamalt ja siis juba stseenide kaupa detailsemalt.

Suulises kõnes on loomulik, et kõneleja väljendab oma mõttetööd ja tõstab esile oma arvamust. Siinkohal viitasid kõnelejad ka nt oma kogemusele, kuid sageli võib see kõik olla ülejäänud teema kontekstis vähetähtis teave.

kui me temaga proove tegime, siis, isegi et ma olen alles paar aastat teatris olnud, siis see üllatas mind tohutult, kui intensiivselt ta suutis kasutada aega üheteistkümnest kolmeni. → Kui me temaga proove tegime, siis see üllatas mind tohutult, kui intensiivselt ta suutis kasutada aega üheteistkümnest kolmeni.

Mladeniga oli naljakas see, et ta lavastas kakskeelselt, sellepärast et, ma arvan, et igas lavastusprotsessis, mis ta tegi, tean, et isegi nii oli, oli kaks põlvkonda. → Mladeniga oli naljakas see, et ta lavastas kakskeelselt, sest igas lavastusprotsessis, mis ta tegi, oli kaks põlvkonda.

ja (...) ja (...) mis selle suuruse minu jaoks, ma nüüd, jah, ongi, tagantjärele siis mõtlesin, kui ta oli juba meie seast lahkunud, oli oli ikkagi minu jaoks see (...) et ta oli tõesti jagaja selle sõna nagu kõige idealistlikumas mõttes. → Ja see suurus väljenduski mulle selles, et ta oli tõesti jagaja selle sõna kõige idealistlikumas mõttes.

et meile kõigile, noh, kõigile on kindlasti selge, et noh, igas inimeses on midagi, mida väga armastada, ja on ka midagi, mis, mida ei pea armastama teises inimeses. → Igas inimeses on midagi, mida väga armastada, ja on ka midagi, mida ei pea armastama.

.. aga kuna ma ise olen ka (...) noh, mina, võrreldes Mladeniga ma ei, ma ei ole lavastanud, aga noh, selles mõttes ma olen ikkagi paar lavastust teinud .. → .. aga kuna ma olen ikkagi paar lavastust teinud ..

.. siamaani ma mõtlen selle peale tõesti nii suure tänulikkuse ja ja kuidagi sellise siira (...) jah, sellise siira tundega .. → Ma siamaani mõtlen selle peale tõesti nii suure tänulikkuse ja siira tundega ..

Sõnajärg

Enamasti püüdsin säilitada kõnelejale omast sõnajärge. Muudatusi tegin siis, kui sõnade järjestus muutis lause raskesti loetavaks. Juhul kui nt oluline teema paiknes lause lõpus.

tal tuli neid näiteid ka kohapeal ja nii edasi, aga et noh, ilmselt ongi selle suure pedagoogitöö tulemus, mis tal terve terve elu jooksul on olnud, ja lavastus-lavastamistöö tulemus, et on selline hästi suur mõtteselgus kõiges. → Tal tuli neid näiteid ka kohapeal jne, aga ilmselt see hästi suur mõtteselgus oligi tema elu jooksul tehtud suure pedagoogi- ja lavastajatöö tulemus.

Lause loetavust parandab ka see, kui öeldis on lause kese ja püsib teisel kohal ning selle tähtsaimad laiendid – alus ja sihitis – on talle võimalikult lähedal (Kern 2012: 38).

.. ja ma arvan, et armastusest kantud oli kogu tema tegutsemine siin. → Ja ma arvan, et armastusest oli kantud kogu tema tegutsemine siin.

ja see põhjalikkus ja jälle, et keegi võtab põhjalikult läbi mingi asja. → See põhjalikkus ja jälle, et keegi võtab mingi asja põhjalikult läbi.

.. aga (...) ta kindlasti selle oma lühikese külaskäigu ajal tegelikult sundis ka ülejäänud lavastajaid võib-olla natuke rohkem pingutama .. → Aga ta kindlasti sundis oma lühikese külaskäigu ajal tegelikult ka ülejäänud lavastajaid võib-olla natuke rohkem pingutama ..

.. tema mingil juhul kuhugi ära ei vajunud. → Tema ei vajunud mingil juhul kuhugi ära.

.. ja Mladen ütles, et tema pärast proovi enam teha ei ole vaja .. → .. ja Mladen ütles, et tema pärast ei ole vaja enam proovi teha ..

.. iga inimene, eks ole, igast õpetusest loob nagu elu jooksul nagu oma .. → Iga inimene loob igast õpetusest elu jooksul oma ..

.. kui me saame ikkagi hoida oma erinevate õpetajate erinevatest, noh, näpunäidetest kinni ja vaadata, mis sellest sünnib .. → .. kui me saame ikkagi hoida kinni oma erinevate õpetajate erinevatest näpunäidetest ja vaadata, mis sellest sünnib.

Rõhumäärsõnad paigutatakse üldjuhul nende sõnade ette, mida on tahetud rõhutada (EKK 2007).

küll aga kuulub ta nende lavastajate hulka kindlasti, kes suudavad .. → Küll aga kuulub ta kindlasti nende lavastajate hulka, kes suudavad ..

minu jaoks oli see esimest korda, kus ma üldse pidin töötama niiöelda lavastajaga võõrvõõrkeeles, eks ole. → Minule oli see üldse esimest korda, kus ma pidin töötama lavastajaga võõrkeeles.

põhiliselt meie töökeel oli vene keel, aga natuke ka pisteliselt inglise keeles. → Põhiliselt oli meie töökeel vene keel, aga natuke pisteliselt ka inglise keel.

.. ja selle aja jooksul ta vist korra tõstis ainult proovis häält .. → .. ja selle aja jooksul ta vist ainult korra tõstis proovis häält ..

.. et ma saaksin kätte jälle selle, et teater ei ole ainult kuidagi väline asi .. → .. et ma saaksin jälle kätte selle, et teater ei ole ainult väline asi ..

see on justkui maailmas sellise kõige hea alus .. → See on maailmas justkui kõige hea alus ..

Vahel tuli rõhumäärsõnu ka lisada ning korrigeerida koha- ja ajamäärsõnade paigutust.

.. ju ta siis nägi, et et liigub õiges suunas, aga ta ei olnud kitsi kunagi nende heade sõnadega, et (...) → Ju ta siis nägi, et liigub õiges suunas, aga ta ei olnud ka kunagi kitsi nende heade sõnadega.

.. aga täpselt sama oli teatris meil, kui me tegime Amy seisukohta. siis oli täpselt samasugune see selline positiivne toetav suhe. → .. aga täpselt samasugune toetav suhe oli ka meil teatris, kui me tegime „Amy seisukohta“.

.. ja loomulikult on kahju nende tööde pärast, mis pidid tulema ja millest me Mladeniga mõlemad ilma oleme nüüd .. → .. ja loomulikult on kahju nende tööde pärast, mis pidid tulema ja millest me Mladeniga nüüd mõlemad ilma oleme.

ja siiamaani, noh, on on on veel tema lavastus repertuaaris meie teatris ja (...) → Veel siiamaani on tema lavastus meie teatris repertuaaris ja ..

Eitus

Rõhutamise eesmärgil võisid teksti sattuda üleliigsed topelteitused või jaatus-eitus korraga.

jaa, ei, andis-andis. ja ta nagu arutles. → Jaa, andis-andis, ja ta arutles.

et äkki need nagu sünnivad ise, mitte et, ta ei hakka neid nagu kõiki enda järgi sättima neid detaile. → Et äkki need detailid sünnivad ise, ilma et ta hakkaks neid kõiki enda järgi sättima.

et ta nagu tahtis seda, et et see sõõr nagu liiguks, mitte ei oleks nii, et (...) et on kogu aeg nagu ühel inimesel õigus .. → Ta tahtis, et see sõõr liiguks, mitte et kogu aeg on ühel inimesel õigus.

et kui ma vaatan terve etenduse ära, sa olid selles stseenis ma nägin sind sellisena, selles sellisena ja selles sellisena, siis sellest moodustub mulle karakter, mitte sina ei pea kogu aeg üht ja sama asja mängima. → Kui ma vaatan terve etenduse ära, näen sind ühes stseenis sellisena, teises sellisena ja kolmandas sellisena, siis sellest moodustubki mulle karakter, mitte sellest, et sa mängid kogu aeg ühes ja samas olekus inimest.

Rektsioon

Lause formuleerimise käigus oli kõnelejalatel raske meeles pidada, missugune verb on lause keskmes, seega olid sõltuvad laiendid sageli harjumatus või sobimatus vormis.

.. mis ei tähenda niisugust pimedat kanaisatsemist, üks ole, vaid see, et on see tugi ja sealt pealt vallandub. → See ei tähenda niisugust pimedat kanaisatsemist, vaid seda, et on see tugi ja sealt pealt vallandub.

.. püüdma natuke rohkem sarnaneda sellele tõelisele kultuuriaristokraadile, kellega meil oli koos võimalik töötada. → .. püüdma natuke rohkem sarnaneda selle tõelise kultuuriaristokraadiga, kellega meil oli võimalik koos töötada.

põhiliselt meie töökeel oli vene keel, aga natuke ka pisteliselt inglise keeles. → Põhiliselt oli meie töökeel vene keel, aga natuke pisteliselt ka inglise keel.

.. üks asi, mis tema endast siia maailma nagu maha jättis, oli üks suur-suur hulk armastust. ja mitte armastust ainult temast meile, vaid ka ta nagu jättis selle kuidagi ruumi või ta jättis selle nagu maha endast. → .. üks asi, mille ta endast siia maailma maha jättis, oli üks suur-suur hulk armastust. Ja mitte ainult armastust temalt meile, vaid ta jättis selle kuidagi ka siia ruumi.

aga aga et (...) et mis nagu sunnib teda (...) tundma huvi nagu isikuliselt, ütleme, noore inimese käekäigu üle teatris või noore inimese nagu arengule? → Aga et mis sunnib teda tundma isiklikku huvi noore inimese käekäigu või arengu vastu teatris?

.. aga ta mulle tundus, et ta (...) et ta paljut ikkagi hoidis ka nagu endasse .. → Aga mulle tundus, et ta hoidis paljut ka endale.

aga et ta ta võrdlemisi nagu selles mõttes, noh, teatri mõttes lasi võrdlemisi, võrdlemisi väga lähedale (...) kõiki inimesi, et see oli minu jaoks hämmastav. et oma teatriteadmistes, oma nendes tegemistes. → Aga teatri mõttes, oma teatriteadmiste ja -tegemiste lasi ta kõiki inimesi võrdlemisi lähedale ja see oli mulle hämmastav.

.. kui ma vaatan niimoodi nagu praegu noorena (...) noh, teatriajalugu tagasi .. → Kui ma vaatan praegu noorena teatriajaloo peale tagasi ..

.. võib-olla kipun nagu alati liiga pikaks jääma nagu filosoferima .. → .. võib-olla kipun jääma alati liiga pikalt filosoferima ..

.. kindlasti ta oli nagu (...) väga avatud selleks. → .. ta oli kindlasti väga avatud sellele.

.. kui väga keegi sellele nagu järgi annab .. → .. kui väga keegi sellele järele annab ..

.. siis talle midagi seostus enda noorusest .. → .. siis talle seostus midagi enda noorusega ..

Sisuloogika

Vahel võis jääda arusaamatuks, mida millegi all mõeldakse, või oli tekstis lihtsalt ebaloogika. Seetõttu tuli siin-seal lauseid oma sõnadega nurksulgudes täiendada või ka asendada konkreetsema variandiga.

ja ma olin väga tänulik, sest ma mõtlesin, et see on seesama. → Ma olin väga tänulik, sest ma mõtlesin, et see on seesama [vana kool].

see on üks selline teatriinimeste, et kui keegi teeb kuidagi õigesti, kui asi toimib, mul on endal sama ka, et see ajab naerma. → See on üks selline teatriinimeste [asi]: kui keegi teeb kuidagi õigesti, kui asi toimib, siis see ajab naerma.

ja minu meelest selle prooviperiood oli meil (...) no üsna pikk. → Selle [lavastuse] prooviperiood oli meil üsna pikk ..

et need on need, noh, millele ma sain nagu kinnitust või, et need peavad nagu paika, et (...) → Need on need [mõtted], millele ma sain kinnitust, et need peavad paika.

noh, see ongi see, et oskad nagu imetleda (...) seda, mida sa teistes ei näe, ja siis siis sa nagu tahaksid kuidagi, et see (...) noh, sul on selline soov, et see õide puhkeks .. → See ongi see, et sa oskad imetleda seda, mida sa näed teistes, ja siis sul on selline soov, et see õide puhkeks.

.. et kasvõi, kui keegi teeb kellegi jutust teeb märkmeid, on ju. et mida tema just kirja paneb või kuidas tema või mida ta veel lisab sellele, noh (...) kuidas tema veel näeb seda juttu või (...) mis mis mõtte tema sellest moodustab. → Kui keegi teeb kellegi jutust märkmeid, [oleks huvitav lugeda], millise mõtte tema sellest moodustab või mida just tema kirja paneb, kuidas tema seda juttu näeb või mida ta veel lisab sellele.

.. Amy nagu tema seisukoht on kõiki armastada (...) et lihtsalt endast anda ja armastada kõiki nagu ilma tingimusteta, aga .. → Amy seisukoht on armastada kõiki tingimusteta ja lihtsalt anda endast [kõik], aga ..

et karakter moodustub, sellest ta kindlasti rääkis seal proovides ka, et karakter on tegelikult on see, mis jääb sinust lavale maha. → Sellest ta rääkis kindlasti ka [„Nelipühade“] proovides, et karakter on tegelikult see, mis jääb sinust lavale maha.

.. sellepärast ta kirjutas ka vastulause või. → Sellepärast ta kirjutas [ühele arvustusele] ka vastulause.

siis see niisugune peen töö, mis võib-olla ühtepidi alati ongi proovides väsitav, aga mis on hästi tänuulik. → Ja see niisugune peen töö, mis võib-olla ühtepidi ongi proovides alati väsitav, aga mis on hästi tänuväärne.

.. aga aga et (...) et mis nagu sunnib teda (...) tundma huvi nagu isikuliselt, ütleme, noore inimese käekäigu üle teatris või noore inimese nagu arengule? → Aga et mis sunnib teda tundma isiklikku huvi noore inimese käekäigu või arengu vastu teatris?

noh, mina olen alles, noh, ma ütlen, ma olen nii vähe nagu teinud koostööd alles, noh, nii väheste lavastajatega, et et ma ei oskaks niimoodi tuua. → Kuna ma olen alles nii väheste lavastajatega koostööd teinud, siis ma ei oska niimoodi öelda.

tal oli vist plaanis Vene Teatris ka midagi teha. → Ta vist plaanis ka Vene Teatris midagi lavastada.

noh, see on ka selline mingi tarkus või selline (...) kogemus, mis mis seda oskab teha, et (...) → See on ka mingi tarkus või kogemus, mis annab selle oskuse.

et me peame ikkagi otsima kogu aeg väljendusvahendeid näitlejatele ja näitlejaid ise nagu, või noh, neid inspireerima, et nad, et nad ise leiaksid need, need väljendusvahendid. → Lavastaja peab ikkagi kogu aeg otsima näitlejatele väljendusvahendeid ja neid inspireerima, et nad leiaksid need väljendusvahendid.

see puudutas ka mind sellisena (...) nagu, noh, nüüd võib öelda nagu, sellisena, nagu ta seda ütles, ja .. → See puudutas ka mind sellisena, nagu ta seda kirjeldas ..

Parandamist vajasisid ka ajavormid. Kui lihtminevik väljendab tegevust, mis eelneb kõnehetkele, ja seda vaadeldakse sellega kaasa liikudes, siis enneminevik väljendab sündmushetke, mis eelneb minevikulisele vaatlushetkele (EKK 2007).

noh, meie tükis oli neli näitlejat, et ta kogu aeg rõhutas, et see on nagu keelpillikvartett, et kus iga see, noh, pill on nagu väga oluline. → Meie lavastuses on neli näitlejat ja ta kogu aeg rõhutas, et see on nagu keelpillikvartett, kus iga pill on väga oluline.

samamoodi nagu oli, kui ma olen temaga sattunud koos teatrit vaatama või temaga teatris rääkima .. → Kui ma sattusin temaga koos teatrit vaatama või temaga teatris rääkima, oli samamoodi.

tema puhul nagu kõigepealt lööb pähe mingisugune (...) see ongi vist ühe inimese või ühe teatrimehe suurus, sellisena, nagu ta mõjub meie sellises väikeses Eestis. → Mladeni puhul lööb kõigepealt ette ühe inimese või ühe teatrimehe suurus, sellisena, nagu ta mõjus meie väikeses Eestis.

.. ja nüüd, kui ma tema peale mõtlen, siis ta selles, kogu selles kontekstis, et et keegi selline mees (...) tuli, igalt poolt maailmast, kus ta, kus ta töötas, tuli siia meie juurde .. → .. ja nüüd, kui ma tema peale mõtlen, kogu selles kontekstis, et keegi niisugune mees, igal pool maailmas töötanud, tuli siia meie juurde ..

Faktiparandused

et neil oli see vedamine ja kohe kooli alguses esimesel aastal, kui oli Tšehhovi semester .. → Et neil oli see vedamine ja kohe teise aasta alguses, kui oli Tšehhovi semester ..

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärk oli toimetada suulist kõne helisalvestiselt litereeritud teksti põhjal. Ühe osa algmaterjalist moodustab katkend „Kultuurikaja“ saatest Vikerraadios, milles astuvad üles Tallinna Linnateatri ja Eesti Draamateatri näitlejad, ning teise ja ühtlasi suurema osa intervjuu linnateatri näitleja Kristjan Üksküla. Kõneteema on aastatel 2009–2012 Eestis tegutsenud Bulgaaria päritolu lavastaja Mladen Kiselovi (1943–2012) töö siinsetes teatrites.

Toimetustöö põhirõhk oli sellel, et luua fragmentaarsest sõnajadast mõttetihe ja loetav tekst, mida võiks kasutada edaspidises uurimistöös. Paljusõnalisus ja laialivalgusus oli tingitud eeskätt lausekatkestustest, parandustest, täiendustest, kordustest jms, mis on suulises kõnes igati loomulik. Kõnelemisega samal ajal vältava mõttetöö tulemusel võivad lausungid areneda mitmes suunas. Sealjuures oli oluline silmas pidada, et tekstidest ei kaoks toimetamise käigus suulisele suhtlusele omased elemendid ega kõneleja stiil, nt emotsionaalne alatoon ning rääkijale iseloomulik lauseehitus ja sõnakasutus. Sõnatasandil tuli enim pöörata tähelepanu asesõnadele, teha kindlaks, kas see, mis on vestlemise ajal arusaadav, on seda ka hiljem paberilt lugedes. Ebaselgete asesõnade korral tuli leida nende asemele konkreetsem sisusõna.

Tööülesande muutis keeruliseks see, et suulise kõne toimetamiseks puuduvad kindlad juhised. Võib arvata, et seni on toimetajad tuginenud selles valdkonna oma subjektiivsele sisetajule, arvestades samal ajal ka toimetatud töö kasutamise eesmärki. Ka kirjakeelsete tekstide puhul on tähtsal kohal toimetaja keelevaist, kuid võrreldes suulise kõnega püsib normeeritud kirjakeel siiski kindlamates raamides. Samas pakub suulise kõne toimetamine jällegi rohkem mänguruumi, loomingulisust ja vaheldusrikkust. Kui litereerimistöö kuulub niisamuti teksti toimetaja ülesannete hulka, asetub toimetaja teksti kaasautorina kõnelejaga ühele ja samale pulgale. On ju litereeriya see, kes paneb kõneleja sõnad paberile kirja, seda nii rääkija kõne omadusi kui ka kirjutaja intuitsiooni arvestades.

KIRJANDUS

- Ametniku soovitusõnastik 2012–2013;** <http://www.eki.ee/dict/ametnik/>. Vaadatud 19.05.2014.
- EKK = Eesti keele käsiraamat 2007;** <http://www.eki.ee/books/ekk09/>. Vaadatud 18.05.2014.
- EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat 2009;** <http://www.eki.ee/dict/ekss/>. Vaadatud 9.05.2014.
- ÕS = Eesti õigekeelsussõnaraamat 2013;** <http://www.eki.ee/dict/qs/>. Vaadatud 20.05.2014.
- Eesti Keeletoimetajate Liit;** <http://www.keeletojateliit.ee/eriala-tutvustus/>. Vaadatud 15.05.2014.
- Epner, Luule 2014.** E-kiri töö autorile „Toimetamine“. 12. mai, Tallinn.
- Eesti Rahvusringhääling 2012.** Kultuurikaja, Tallinn. <http://arhiiv.err.ee/vaata/kultuurikaja-53374>. Vaadatud 20.04.2014.
- Hennoste, Tiit 2000.** Sissejuhatus suulisesse eesti keelde I. Taust ja uurimisobjekt. – Akadeemia nr 5, lk 1117–1150.
- Kern, Katrin 2012.** Nõuandeid toimetajale. Tartu: Keelehooldekeskus.
- Kruuspere, Piret 2014.** E-kiri töö autorile „Toimetamine“. 12. mai, Tallinn.
- Leemets, Tiina 1996.** *Peale ja pärast*. – Keelenõuanne soovitab. Koost. Sirje Mäearu. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 25; <http://keeleabi.eki.ee/artiklid/peale.html>. Vaadatud 21.05.2014.
- Liivaku, Uno 2001.** Väike soovitusõnastik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Mäearu, Sirje 2000.** *lt-liitelised määrsõnad*. – Keelenõuanne soovitab. 2. Koost. Tiiu Erelt ja Maire Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 117–139; <http://keeleabi.eki.ee/artiklid2/lt.html>. Vaadatud 14.05.2014.

- Mäekivi, Helika 2013.** Eksimusi ees- ja tagasõnade osas. – Emakeelne eurokeel. Koost. Katrin Hallik ja Katre Kasemets. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 47–60.
- Mäekivi, Helika 2013.** Mõttetu mitmus. – Oma Keel nr 2, lk 51–64; http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2009_2/OK_2009-2_07.pdf. Vaadatud 20.05.2014.
- Orro, Kalju 2007.** Lavakooliraamat. 1, 16 intervjuud lavakunstikooli õpetajatega. Tallinn: Eesti Teatriliit, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Lavakunstikool.
- Raadik, Maire 1996.** Mis vahe on sõnadel *eri* ja *erinev*? – Keelenõuanne soovitab. Koost. Sirje Mäearu. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 11–12; <http://keeleabi.eki.ee/artiklid/erinev.html>. Vaadatud 21.05.2014.
- Raadik, Maire 1999.** *Suunas*. – Keel ja kirjandus, nr 11, lk 796–797; <http://keeleabi.eki.ee/artiklid2/suunas.html>. Vaadatud 15.05.2014.
- Raadik, Maire 2000.** Tsitaatsõnad. – Keelenõuanne soovitab. 2. Koost. Tiiu Erelt ja Maire Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 153–156; <http://keeleabi.eki.ee/artiklid2/tsits.html>. Vaadatud 14.05.2014.
- Üksküla, Kristjan 2012.** Vestlus Mladen Kiselovist. 29. november, Tallinn.

SUMMARY

The purpose of this final thesis was to edit spoken Estonian based on transcribed text from audio recordings. One part of the material consists of an excerpt from a radio broadcast on Vikerraadio involving actors from Tallinn City Theatre and Estonian Drama Theatre. The other part is from an interview with Kristjan Üksküla, also an actor from City Theatre. The topic of the conversation is Mladen Kiselov (1943–2012), a Bulgarian director, and his work in Estonian theaters between 2009 and 2012.

The main focus of this editorial work was to create a succinct and readable text from a fragmentary sequence of words that could be used in further research. The verbosity and discursiveness was primarily due to interruptions, corrections, additions, repetitions etc. within the sentences which is natural in spoken language. Because of the continuous brainwork during speaking the utterances may evolve in several directions. Therefore, it was important that the texts kept their elements of oral communication and characteristics of the speaker that involve, for example, emotional background and also specific sentence structure and word usage. Pronouns needed the most attention. It was important to make sure that what was understood at the time of speaking remains clear in the written text. For that reason, ambiguous pronouns sometimes needed to be replaced with more concrete words.

The editorial work was complicated by the fact that there are no precise guidelines how to edit spoken Estonian. It can be supposed that so far the editors have relied on their subjective intuition when working in that area, at the same time also considering the use of the edited text in the future. The editor's feeling for the language is also important in the context of written language, however, compared to the spoken one. From this aspect, editing spoken texts offers more playroom, creativeness and diversity. If the transcribing is also done by the editor, one will be positioned on the same footing with the speaker as the co-author of the text. It is the audio typist who puts the words on paper, considering both the characteristics of the speaker and writer's intuition.

LISAD

Lisa 1. Litereering raadiosaatest

ANU LAMP:

kõige vägevam, kõige võimsam elamus Mladeni puhul on minu jaoks kogu tema siiasattumise lugu, tema ja Enekeni lugu, ehk see nende sõnade, usk, lootus, armastus, aga kõige suurem neist on armastus, selle reaalseks saamine, selle täitumine. see kokkupuude armastuse väega. kõik inimesed, kes seda lugu kuulsid, selle loo teadasaamine justkui tõstis inimesi, andis mingi lootuse. seesama, et ongi armastus. armastus ongi see, mis paneb liikuma mäed, mis liigutab inimesi, ja et sellel on nii võimas vägi. ja see kuidagi ülendas ka neid, kes sellest loost kuulsid, ja ma arvan, et armastusest kantud oli kogu tema tegutsemine siin. tähendab, see armastus ka teatri vastu. väga tugev, sügav armastus. ka see tööalane kokkupuude, see oli samasugusest väest kantud.

Mladen esindas minu jaoks seda head vene kooli, mille najal ma ise olen kasvanud, ja mis on need kokkupuuted teatriga, teatriõpetusega ja teatriga, mida ma olen näinud, on mind ikkagi kõige sügavamalt puudutanud need sügavalt läbianalüüsitud tekstid. hästi põhjalikult, põhjalik analüüs. siis temas oli väga palju positiivsust, nagu ma ütlesin, see selline armastuse vägi, ja mul oli väga hea meel, et ta puutus kokku üliõpilastega, et, tähendab, või pigem tuleks öelda nii, et üliõpilased puutusid kokku temaga. et neil oli see vedamine ja kohe kooli alguses esimesel aastal, kui oli Tšehhovi semester ja nii Elmo Nüganen kui Mladen lavastasid nendega Tšehhovit, ka sellist klassikalist tükki, klassikalist teksti, millega kindlasti nad puutuvad edaspidi ka kokku. et see põhi sai olema nii põhjalik. ja see positiivsus, mida tema andis üliõpilastele. et üliõpilased räägivad niivõrd palju sellest, et vot niisugune, ta oli niisugune käimatõmbaja, eks ole, ja kui ta nägi juba midagi hakkas tulema, siis ta peegeldas seda väga positiivselt tagasi. ja ta võttis ära mingi kartuse, selle eksimise kartuse, mis noortel on. ja et seda nad on nii palju rõhutanud, siis ma olen sealt üldse edasi mõelnud, et mis on. see ei ole mitte ainult meie kooli viga, aga muidu nad on öelnud, eks ole, üliõpilased on öelnud, et kuivõrd vähe positiivset tagasisidet meil antakse. aga see ei ole ainult selle kooli, kui ma kuulen, et üldse eestlane oma last ei oska kiita, eks ole, et kogu aeg on nagu mingi, sulle pannakse mingi koorem peale ja et tegelikult ikkagi need põlved nõtkuvad selle all ja sealt ei tule seda soovitud tulemust, siis ei tule. Mladenil, et kui ta ka ei pruukinud olla ju, eks ole, kohe inimese tabamus ei ole ju kümnesse, aga ta andis sellise positiivse laengu, et sealt tabati

kümmet pärast, eks ole. ja et see on niisugune koht, mis on väga mõtlemapanev igas mõttes niisuguse peegelduse suhtes meil, nii teatrikoolis kui üldse. et kuidagi seda vot sellise positiivse laengu, mis ei tähenda niisugust pimedat kanaisatsemist, eks ole, vaid see, et on see tugi ja sealt pealt vallandub.

siis veel niisugused, vot need samad vana kool (...) kui oli meil meie kangelaste esietendus, siis Mladen ütles mulle ühe märkuse, mis mul tuleb iga kord meelde, kui see etendus on. mul on seal seljas üks väga-väga närune frakk, sellel tegelasel, keda ma mängin, ja ma istun pärast ühte monoloogi tooli peale. ja Mladen tuli ütles mulle, et (...) fraki sabad tuleb lüüa üles. (...) ja ma olin väga tänulik, sest ma mõtlesin, et see on seesama. aga neid, kes oskaksid frakke kanda, teatrikoolis meile kunagi räägiti, et Eestis oli üks näitleja, ja see on ka nüüd surnud, see oli Endel Pärn, ehk siis, et sa lööd sabad üles ja siis istud. ja väga lihtne asi. ja iga kord, kui ma seda liigutust teen, voh, sabad üles tagant, tuleb mulle iga kord Mladen meelde. ja see ongi see vana hea kool, mille järjepidevuse (...) noh, see ei tohi kaduda.

ma ütlesin, et noorte puhul see hästi positiivne käimatõmbamine, aga täpselt sama oli teatris meil, kui me tegime Amy seisukohta. siis oli täpselt samasugune see selline positiivne toetav suhe. Mladen väga palju kõkutas saalis. ja jälle, ma ei arva, et kõik oleks olnud tohutult niiviisi naljakas, mitte selles ei ole asi, aga ta oli ka väga (...) see on üks selline teatriinimeste, et kui keegi teeb kuidagi õigesti, kui asi toimib, mul on endal sama ka, et see ajab naerma. see ei pruugi, eks ole, sa võid, saalis olles sa kontrollid ennast, aga et proovihetk on üks teine. nii et see oli tegelikult samamoodi selline (...) käivitav. väga käivitav ja ma tajusin pidevalt seda peegeldust. tagasipeegeldust, mis on ülioluline. mõnikord on nii, et sa ei loe lavastajast midagi välja ja siis tekib selline tunne, et ma suman-suman, aga ma ei tea, kuidas läheb.

siis see niisugune peen töö, mis võib-olla ühtepidi alati ongi proovides väsitav, aga mis on hästi tänulik. sa oled pärast, et me (...) nagu öeldakse, eks ole, et geenius on oskus lõpmatuks pisitööks, eks. mingi asi harjutatakse läbi, mingi asi väga põhjalikult võetakse läbi. meil oli üks tehniline stseen. need kõik need tehnilised proovid on alati nii, et sa tead, et (...) et see hetk on hästi väsitav ja nii edasi, aga siis pärast osutub väga kergeks seda teha. ja vaat see, et me harjutasime, see oli üks lillede panek, kus keegi mingi, niisugune olmeline stseen, ja tagantjärele, kui veel niisuguseid hetki on olnud mu elus, siis tundub tagantjärele, et kuidas see võis olla nii raske ja et ta võtab siiski nii kaua aega üks, kui üks see masinavärk käivitub. ja see põhjalikkus ja jälle, et keegi võtab põhjalikult läbi mingi asja. noh, niisugune hea tunne (...) et sa oled kindlates kätes.

ANDRUS VAARIK:

minu esimene kogemus Mladeniga koos töötada oli Albee kes kardab Virginia Woolfi ja Mladeni esimene tükk Eestimaal ka. ja mina sain küll väga imeliku kogemuse võrra rikkamaks, sest kui enne tegemist ma pidasin seda näitemängu eelmise sajandi top kümne hulka kuuluvaks, siis peale tegemist ma pean top viie hulka kuuluvaks seda. minu jaoks on ta riskantsem projekt, kui Hamletit teha. me saime selle etenduse nädal või peaaegu isegi kümme päeva enne esietendust valmis. sellist asja ei ole minu pikas praktikas enne olnud. me hakkasimegi omale sellist katse-testpublikut kutsuma, et saaks selle esietenduse närvi ära lahustada, ja ma mäletan, et me ikka juba kibelesime näidata publikule, et mis me teinud oleme. et selline kogemus, võrreldes ülejäänud esietenduseelsete paanikatega, oli ikkagi uskumatu täiesti. et nii võib ka töötada.

ta oli minu meelest oma päritolult, hariduselt ja inimomadustelt ideaalne lavastajaks. ühelt poolt selline lõunaslaavi temperament, selline põlemine, mis tal sees oli. siis samal ajal Moskva klassikaline Efrose teatrikool, meetodi valdamine. pärit kõige paremast teatrikoolist ja teatritraditsioonist, mis võimalik. ja siis veel kakskümmend aastat Pittsburghis töötamist andis talle sellise ameerikaliku pragmatismi. juba see, et ta pidi leppima alati kolmenädalase prooviperioodiga, ükski produtsent talle rohkem aega ei andnud. sellepärast me võib-olla saime ka nii vara valmis, et ta oli harjunud kiiresti töötama ja pani ka meid kiiresti tööle. no ma jään midagi sellist igatsema ilmselt (...) elu lõpuni.

ma mõtlesin, kui ma kuulsin Mladeni lahkumisest, siis äkki oli selline tunne, et (...) ma olen nagu laps, kellel eelmine aasta jõuluvana käis, kes hakkas seda uskuma, ja siis talle äkki öeldi, et jõuluvana ei ole olemas tegelikult. (...) mul oli täpselt selline tunne. ikka on igasugu kaotusi ette tulnud sõprade ja ja sugulaste ja tuttavate hulgas, aga hulk aega ei ole ma nii kurb olnud kui nüüd. see (...) noh, tõesti eesti teater sai endale suurepärase kingituse ja ja (...) ja nii hoolimatult võeti see äkki ta käest ära. sest sellist inimest nagu Mladen, kes hoiaks ikkagi seda vene lavastamistraditsiooni, seda psühholoogilise teatri meetodi valdamist elus meil Eestimaal (...) neid on ikka väga vähe, ausalt öelda.

ma pean väga tänulik olema, et mul oli see võimalus, ja (...) ja loomulikult on kahju nende tööde pärast, mis pidid tulema ja millest me Mladeniga mõlemad ilma oleme nüüd, aga (...) ta kindlasti selle oma lühikese külaskäigu ajal tegelikult sundis ka ülejäänud lavastajaid võib-olla natuke rohkem pingutama, natuke rohkem süvenema ja püüdma natuke rohkem sarnaneda sellele tõelisele kultuuriaristokraadile, kellega meil oli koos võimalik töötada. sest

ta oli lavastajana täielik aristokraat. ma sain aru, et ta valdab nii piitsa kui präänikut näitlejaga töötamisel, mida ta vajab, aga ta oli selline aadlik, et ta oli endas välja arendanud tuhat präänikut erinevat ja ta ei pidanud kordagi, ta ei, ta ei alandunud kasutama piitsa. kuigi ma sain aru, et ta seda seda valdab. (...) tore. tore, kui meil Eestimaal, kel meil oma rahvusest aadleid pole kunagi olnud, aga kui meid vahest aristokraadid ikkagi külastavad, siis peab õnnelik olema selle, nende hetkede ja selle aja üle, mis meil oli võimalus koos temaga veeta.

MAIT MALMSTEN:

prooviprotsess oli meil (...) väga põhjalik ja pikk. etendus ise või või materjal ise on ka üsna mahukas ja (...) eks selle tegemise juures oli tõuse ja mõõnasid nagu ikka, aga ma pean ütleva, et olin üllatunud sellise energia ja jõu pidevas olemasolus selle selle pika protsessi jooksul. et tema mingil juhul kuhugi ära ei vajunud. et et seal (...) noh, meil ikka juhtus midagi sellist, et (...) aga tema säde ikkagi põles kogu aeg.

kahtlemata on sellest sealt õppida ja vaadata, sellisest järjekindlusest ja pühendumisest, mis viib lõpuks ikkagi ju sihile. ta oli ikkagi Moskva kooliga inimene ja enamus meie teatrikeelest ja ja suhtlusest teatris toimub niinimetatud vene kooli baasilt. terminid ja ja ja hoiakud ja ja (...) ja mingisugused sellised läbivad jõujooned, mis protsessis alati on, et et neist me saame ikkagi enamasti ühtemoodi aru, ja Mladen oli sellesama kooli kasvandik. et midagi nagu erinevat selles mõttes ei olnud. küll aga kuulub ta nende lavastajate hulka kindlasti, kes suudavad mingi nipiga näitlejast ikkagi parima välja tuua, mis näitlejal parasjagu pakkuda on. eks see tähendas temapoolset pingutust, et et näitleja oleks selleks lõpuks suuteline ja valmis. ja et ta, et ta sooviks, et näitleja sooviks anda enda parima. selleks peab lavastajat väga usaldama ja ja (...) ja seda usaldust ta pakkus kuhjaga.

ma mäletan Mladeni erakordselt särava isiksusena ja särava ja sädeleva ja ja väga energiast pakatava inimesena. temaga oli hea lihtne suhelda, sest põhiliselt tema suhtles. seda muret ei olnud, et jutt jutt seisma jääb piinlikult. pigem oli tegemist, et talle vahele ütelda. ta (...) ta oli väga positiivne inimene. erakordselt positiivne inimene. (...) selliseid ei ole meie ümber sugugi mitte palju. pigem ikka väga vähe.

ARGO AADLI:

mida ma jään mäletama sellest prooviperioodist Mladeniga, on see, et mis on, ütles seda Andrus ja minu kogemus teatris on ju palju väiksem, aga et tõenäoliselt seda võimalust ei ole enam kunagi, et lavastaja ütleb viis päeva enne esietendust sellise lause, et tema jaoks on see, mida ta saavutada tahtis, olemas, et homme võiks publik tulla saali. tavaliselt on, noh, see on nagu reegel teatris, et jääb päev puudu, nädal puudu. vahel jääb üldse (...) millestki väga puudu, eks ole. aga selle Woolfi puhul oli selline asi, et oli minu meelest, kui ma ei eksi, teispäevane päev, laupäeval pidi olema esietendus, teispäevane niiöelda peaproov või läbimäng oli ja Mladen ütles, et tema pärast proovi enam teha ei ole vaja, et tema jaoks areneks tükk nüüd edasi koos publikuga.

aga protsess ise oli ikka ääretult huvitav. minu jaoks oli see esimest korda, kus ma üldse pidin töötama niiöelda lavastajaga võõr- võõrkeeles, eks ole. põhiliselt meie töökeel oli vene keel, aga natuke ka pisteliselt inglise keeles. aga kumbki ei ole, no vene keel on võib-olla mul natukene kergsuhtluses, kui sellist väljendit kasutada, on, noh, hõlpsamalt käes. et inglise keel oli nagu nõrgem, et aga põhiliselt õnneks töötasime vene keeles. et see nõudis sellist topeltkontsentratsiooni muidugi ka proovides. seal ma tajusin kuidagi Mladeniga töötades seda, et (...) just, et see topeltkontsentratsioon, et sa püüad aru saada, mida ta nagu siin tahab, aga see, et see teatrikeeles selline universaalsus kuidagi, et see ei ole nagu verbaalne ainult see keel. et see on mingisugune, no mingisugusest, mingi olekuga ta andis nagu edasi seda, mida ta nagu tahab või? või ma ei oska öelda. et see on, see on nagu tohutult oluline. et sa ei pea iga kord sõnadest täpselt aru saama, aga ma saan aru, mida ta mõtleb. et see (...) see oli ka väga oluline ja muidugi see, et et ta oli ikka nii soe inimene, et see on täiesti uskumatu. tundub nagu uskumatu, et noh, mis mõttes, aga aga oli. ja minu meelest selle prooviperiood oli meil (...) no üsna pikk. ikka no selline, ikka pikk draamalugu ka, eks ole, selline korralik kolm kuud oli minu meelest see periood. ja selle aja jooksul ta vist korra tõstis ainult proovis häält ja minu meelest siis ka suhteliselt enda vastu. et see on (...) noh, et nagu läbi sellise headuse, läbi positiivsuse, läbi innustamise, et see tagab sellise tihtipeale minu arvates sellise viljakuse ka selles töös. et noh, üks võimalus on läbi pragamise ja läbi sellise, noh, et kõik on valesti ja midagi ei tule välja. et see on ka võimalus kindlasti seda, aga just tema puhul, et oli oluline see, et ta nagu tunnustas ja ja (...) no aga mitte ilmaasjata, ma loodan. ma arvan, et see oli nagu, ju ta siis nägi, et et liigub õiges suunas, aga ta ei olnud kitsi kunagi nende heade sõnadega, et (...)

milles ma nagu veendusin, noh, tähendab, ma saan ainult endast rääkida, eks ole, ma veendusin selles, et vahel nagu lööd kahtlema selles, et kas seda tööd on nagu intuiitiivselt võimalik teha (...) tuginedes oma intuitsioonile. et et kõike ei pea nagu ratsionaalselt läbi analüüsima, et mida ma siin sel hetkel tunnen ja (...) et läbi, kui intuitsioon on õige, siis sellest teinekord täitsa piisab. et see on see, mis kindluse ma nagu sain, tegemaks seda teatritööd küll. see on ka keelega ka seotud. sellesama, et läbi võõrkeelse suhtlemise see, ma sain just aru, et mingisugune õhustik peab olema õige. ja siis muidugi ta (...) no seda meeskonnamängu ta muidugi rõhutas kogu aeg, et see on (...) noh, meie tükis oli neli näitlejat, et ta kogu aeg rõhutas, et see on nagu keelpillikvartett, et kus iga see, noh, pill on nagu väga oluline. tuleb teisi kuulata, et see on nagu (...) et need on need, noh, millele ma sain nagu kinnitust või, et need peavad nagu paika, et (...)

aga just see ka, et läbi sellise inimliku suure soojuse teha seda tööd. et see on kõige õigem või? et läbi sellise pettumuse ja kurjuse ja, et siis, ma ei tea, minul, noh, ei teki seda vaimustust. vaimustus tekib siis, kui on nagu, sul on nagu hea proovis olla või? ja seda seda Mladen oskas. seda prooviatmosfääri, head prooviatmosfääri tekitada. selle peale ta oli ikka täielik meister.

MIKK JÜRJENS:

Mladeni puhul oli kõige meeldejäävam asi temaga koostööd tehes oli tema energia, võib-olla on see kõige õigem sõna selle kohta, või see tema nagu seesmine jõud. et kui kui ma tema peale nagu mõtlen, siis mulle tundub, et üks asi, mis tema endast siia maailma nagu maha jättis, oli üks suur-suur hulk armastust. ja mitte armastust ainult temast meile, vaid ka ta nagu jättis selle kuidagi ruumi või ta jättis selle nagu maha endast. et kui ma nüüd mõtlen sellele, miks ma olen nii väga tänulik selle koostöö pärast, et et mul on võimalus olnud temaga koos kokku puutuda, siis siis ma olen talle kõige rohkem tänulik selle eest, et ta õpetas olema julge oma usus, oma oma armastuses, ja ta ei väsinud seda väljendmast. ta ei väsinud seda ise olemast ja seda nagu õpetamast ja seda edasi andmast.

kui me temaga proove tegime, siis, isegi et ma olen alles paar aastat teatris olnud, siis see üllatas mind tohutult, kui intensiivselt ta suutis kasutada aega üheteistkümnest kolmeni. ta tuli ja oli. me tegime ju proove mingi peaaegu pool aastat. ta tuli iga kord hommikul kohale ja andis endast kõik. ja kui sa näed, et teine inimene annab kõik, siis sa ise astud ka selle nagu

sammu vastu, ja vot see jääb kuidagi ka sisse. mitte et see ainult kestab sul pool aastat, vaid ma tunnen, et seda oli tohutult vaja mulle, noorele näitlejale, või üldse näitlejale, et ma saaksin kätte jälle selle, et teater ei ole ainult kuidagi väline asi, vaid ikkagi teater on eeskätt lihtsalt üks suur seesmine otsing ja seesmine olemine. et mulle tundub, et see oli tema üks selliseid kõige paremaid väärtusi.

Mladeniga oli naljakas see, et ta lavastas kakskeelselt, sellepärast et, ma arvan, et igas lavastusprotsessis, mis ta tegi, tean, et isegi nii oli, oli kaks põlvkonda. üks põlvkond, kes räägib vene keelt, ja üks põlvkond, kes räägib inglise keelt. ja kõik räägivad eesti keelt peale Mladeni. üks väga kihvte asju oli see, et ta suutis teinekord ennast nii juhtmesse ajada, et ta hakkas rääkima minuga vene keeles, kes ma seda ei taipa, ja nendega, kes ei taipa inglise keelt, nendega inglise keeles. aga see oli ilma igasuguse liigse nagu naljata. see oli uskumatu, et kuidas ta suutis kõike seda edasi anda. kuidas ta sai tegelikult kõigest-kõigest aru. et teises keeles suhtlemine, eriti inglise keeles, on natukene nagu, teeb asjad lihtsamaks või lihtsustab, sest et sa nagu ei oska kõike nüansse kuidagi ju kirjeldada nendes sõnades, kui me oskame nagu eesti keeles. aga kuna Mladen ise minu meelest ei olnud ka sõnausku, ta oli nagu, ta uskus enda keha, enda meele, siis ta oskas seda nii hästi edasi anda, et et ükskõik mis keeles ta rääkis, me saime asjadest tõesti lõpuni ja ja põhjani ühtemoodi aru.

samamoodi nagu oli, kui ma olen temaga sattunud koos teatrit vaatama või temaga teatris rääkima, siis ta tavaliselt ei, ta vist ei tahtnud, et talle tõlgitakse. ta istus, ma ei tea, kolme- nelja-viietunnistel etendustel, vaatas neid eesti keeles ja kui teda kõrvalt vaadata, siis ta jälgis seda palju pinevamalt, kui ükskõik kes teine seal ruumis on. et ta jälgis inimeses midagi muud ja ta nägi (...) ma ei ole kohanud lavastajat, kes näeks näitlejaid selle kahe-kolme tunni jooksul, millal ta laval neid näeb, nii hästi oskaks seda hästi sõnastada, oskaks hästi edasi anda oma oma mõtteid ja oma nagu järeldusi sellest, mida ta on näinud. et see oli tema selline täiesti uskumatu anne inimesi näha, inimestele aega võtta igale inimesele. et ta tuli sinu juurde, ta oli sinuga ja ta päriselt oli. ta küsis kõikide asjade kohta. järgmine kord ta jätkas sealt, kus oli pooleli, ja tema see selline katkematu energiavoog oli, noh, absoluutselt uskumatu minu arust.

ma olen väga-väga tänulik, et mul õnnestus sellise inimesega elus kokku puutuda. et ma sain temalt kuidagi nii palju. et ta andis, mitte ainult mulle, mulle tundub, vaid üldse noortele näitlejatele ja näitlejatele nii palju eneseusku ja mingisuguseid, tuletas meelde mingisuguseid asju. ja mitte meeldetuletamise pärast, vaid et ta päriselt ise uskus mingitesse asjadesse ja ta

sai aru, et inimesed vajavad seda. ja see jääb, see tema olemus, see, mida ta iseendana või iseendaga õpetas, vot see jääb kõige rohkem ma arvan temast temast meelde.

et ta tihtipeale helistas mingitel kummalistel kellaaegadel ja ja mingitel kummalistel hetkedel ja temaga ei olnud seda, seda niiöelda kiirendusmomenti ei olnud, et peaks hakkama nagu vaikselt kuidagi pihta, vaid ta kohe küsis. helistas, ütles midagi väga kiiresti, mingi seisukoha ja et et miks ta helistab, ja siis läks juba kuskilt edasi ja siis ta lõpuks jõudis alati mingisuguse täiesti üldise sellise, noh, et mõtled, et ahah, et jäid täitsa nagu pärast mõtlema, et tõesti, elus ongi nii vist, mis ta nagu täiesti muuseas selle mingi viieteist minuti jooksul, mis oli põhimõtteliselt tema monoloog seal telefoni otsas, mida ta nagu jõudis kõik ära öelda sellega. et see tema väsimatu energia (...) voog jääb küll väga eredalt meelde.

Lisa 2. Litereering intervjuust

K.Ü.: tema puhul nagu kõigepealt lööb pähe mingisugune (...) see ongi vist ühe inimese või ühe teatrimehes suurus.

T.T.: mhmh

K.Ü.: sellisena, nagu ta mõjub meie sellises väikeses Eestis. et ma, noh, kohe seletan ka, milles see nagu väljendub minu jaoks, aga aga see (...) see selline suurus nagu nagu voogas temast välja siis, kui ta (...) siin oli, ja nüüd, kui ma tema peale mõtlen, siis ta selles, kogu selles kontekstis, et et keegi selline mees (...) tuli, (...) igalt poolt maailmast, kus ta, kus ta töötas, tuli siia meie juurde, korraks tõi tõi nagu mingisuguse (...) värske õhu või mingisuguse (...) väga tugeva, noh, väga tugeva (...) vana traditsiooni (...) ta on, noh, ka, eks ole, pärineb samast traditsioonist nagu eesti teater.

T.T.: mhmh

K.Ü.: Efrosee õpilasena, et seal on ka, see koolkond on Eestis esindatud, aga et, et ta nagu (...) tal on kindlasti ka see seotud, noh, paljude erinevate (...) iga inimene, eks ole, igast õpetusest loob nagu elu jooksul nagu oma, et et et see, tal oli see kuidagi väga selline ülemaailmne või (...) et mille eest, mulle tundub, et me peaks olema ikka väga tänulikud. et noh, ma olengi tohutult tänulik, et et sai nagu kokku puutuda sellise mehega ja temaga (...) vestelda teatriteemadel, et tal oli (...) ta ei jäänud kunagi vastust võlgu.

T.T.: mhmh

K.Ü.: see see on ka nagu üks, noh, et ta (...) ta rääkis suurtest asjadest ja ta julges nendest rääkida ja ta oskas nendest nii rääkida, et see, et et see ei muutunud (...) et see ei muutunud, ei muutunud kuidagi pealiskaudseks või liiga pateetiliseks või (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: et ta teadis väga kindlalt (...) iga asja kohta, mida ta tahab öelda (...) siis selle nähtuse kohta, noh (...) või kuidas ta seda väljendab, mis näiteid ta toob. tal tuli neid näiteid ka kohapeal ja nii edasi, aga et noh, ilmselt ongi selle suure pedagoogitöö tulemus, mis tal terve terve elu jooksul on olnud, ja lavastus- lavastamistöö tulemus, et on selline hästi suur mõtteselgus kõiges. ja (...) ja (...) mis selle suuruse minu jaoks, ma nüüd jah, ongi, tagantjärele siis mõtlesin, kui ta oli juba meie seast lahkunud, oli oli ikkagi minu jaoks see

(...) et ta oli tõesti jagaja selle sõna nagu kõige idealistlikumas mõttes. et ta (...) noh, see on justkui maailmas sellise kõige hea alus, on ju? noh, räägitakse palju sellisest ja sellest võimest inimestes, aga mina arvan, et see on tohut- tohutult, tegelikult tohutult raske (...) on inimesel seda omadust alati, noh, nagu oma südames, oma tegudes järgida.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et seda jaga- jagamist. soovi jagada (...) ja seda hoolitsust, kuidas sa jagad (...) ja et sa ei, et sa (...) ma toon näite.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et minu jaoks see kokkupuude algaski temaga nii, et (...) minul oli äsja välja tulnud lavastus, esimene lavastus siin teatris ja noh, esimene lavastus pärast kooli.

T.T.: härra Biedermann?

K.Ü.: härra Biedermann ja tulesüütajad ja (...) ja lihtsalt ühel päeval (...) ma ei mäletagi, kas Eneken ütles mulle lihtsalt möödaminnes, et Mladen tahaks sinuga kohtuda (...) või või või oligi, ma nägin juba Mladeni ennast? vist oli Eneken, kes alguses ütles, et et ta käis vaatamas ja ta tahaks sinuga arutada ja rääkida.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja siis ma nägin juba Mladeni ennast ka ja noh, ta kinnitas sama ja me saime kokku ja minu jaoks oli see, noh, nii suur üllatus, et (...) tähendab, keegi keegi mees, kes on ikkagi nagu suurkuju üle maailma

T.T.: mhmh

K.Ü.: tähendab, ta on tulnud praegu siia Eestisse, et (...) noh, see on ju loogiline, et ta tahabki siin tegutseda ja inimestega suhelda

T.T.: mhmh

K.Ü.: see see kõik on nagu arusaadav, aga aga et (...) et mis nagu sunnib teda (...) tundma huvi nagu isikuliselt, ütleme, noore inimese käekäigu üle teatris või noore inimese nagu arengule?

T.T.: mhmh

K.Ü.: et et ta võib ju vaatamas käia, noh, see ongi loogiline, et tema käib vaatamas inimeste tük-, inimeste lavastusi, aga selline soov, tähendab, kokku saada ja ja arutada, tähendab, anda nagu tagasisidet, et peegeldada, mis tema jaoks jäi puudu, mis (...) et kuidas ma olin mõelnud, et üldse uurida. ta kõigepealt uuris mu käest, et mida ma olin mõelnud, kuidas ma olin mõelnud, mis mis tema jaoks selles väljendus

T.T.: mhmh

K.Ü.: mis ei väljendunud. (...) noh, ma mäletan mul oli (...) mulle veel näitlejad nagu ütlesid ka, et ah, et Mladen käis vaatamas, aga et neil oli hästi halb etendus, nad polnud ammu mänginud ja, või noh, kuidagi, noh, mitte ammu, aga eks nad ei olnud, oli alles välja tulnud ja mõni mõni nädal oli möödas ja siis

T.T.: mhmh

K.Ü.: nad ei olnud nagu mänginud ja ütlesid, et et see kuidagi läks kõik nagu nihu, ja siis mul oli nii kahju ka, et et ta just seda etendust nägi. aga noh, see, noh, see on alati teatris nii, et ega seda ei saa ju kontrollida. et iga etendus on nii

T.T.: jajah

K.Ü.: nagu ta on.

T.T.: aga kas ta andis sulle siis nõuandeid?

K.Ü.: jaa, ei, andis-andis. ja ta nagu arutles. see ongi huvitav, et ta oskas (...) ta oskas kõigepealt panna nagu mind rääkima sellest, mida

T.T.: mhmh

K.Ü.: mida mina mõtlesin, et et ta ei hakanud nagu ette loetlema vigu, on ju

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja siis ütlema, et nüüd paranda need. et ta ta nagu oskas suunata mõtlema. (...) jah, see dialoogivorm oli tal hästi tugev minu arust. et noh, kuigi ju ta võis jääda väga pikaks ajaks ka üksinda rääkima, mis oli- oligi nagu väga huvitav, ja see on nagu loomulik õpetaja-õpilase suhtes, et et õpetaja räägib rohkem, sest siis ongi sel asjal nagu mõtet.

T.T.: jah

K.Ü.: õpilas- õpilane saab kuulata. aga see, et ta just ise tuli ja ja nagu võttis mind enda õpilaseks, see oli minu jaoks (...) noh, siia maani ma mõtlen selle peale tõesti nii suure tänulikkuse ja ja kuidagi sellise siira (...) jah, sellise siira tundega, sellepärast et selli- selliseid inimesi on olemas, kes (...) kes tahavad jagada. et et et ma mõtlen selle jagamise, et kui vaadata veel, et mis mis selle taga võis olla, siis (...) tõesti mulle tundus, et Mladen oli selline inimene, kes (...) mitte et, mitte et ta (...) see pole üldse mingi haruldane nähtus, aga aga lihtsalt, et ta tõesti armastas inimesi. ma nagu nägin tema ümberringi, kuidas ta nagu armastas inimestes (...) et meile kõigile, noh, kõigile on kindlasti selge, et noh, igas inimeses on midagi, mida väga armastada, ja on ka midagi, mis, mida ei pea armastama teises inimeses.

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, mis on tõesti, millega ta ise ei pruugi ka rahul olla, aga (...) aga ühesõnaga see, ta suutis kuidagi alati leida selle (...) või noh, näha näha kõigepealt seda head, seda (...) seda, mis on, seda ilusat inimeses või? selle ma tundsin küll nagu kiiresti tema puhul ära, et ta (...) kui ma vaatasin ka, kuidas ta teistega räägib või suhtleb või

T.T.: mhmh

K.Ü.: kuidas ta ühendust võtab, et noh, paljud võib-olla nagu (...) noh, nimetasid selle kuidagi jah selliseks jube nagu lõunamaiseks, et nii avatud ja nii kohe hakkab rääkima ja

T.T.: mhmh

K.Ü.: küsib kõigi käest, kuidas läheb. et see võib olla nagu võõristav ja selline natukene, noh, et nagu eestlased võtavad kohe sellise küünilise hoiaku, et kas see on ikka siiras, et tunneb kõigi vastu huvi ja hakkab kõigiga rääkima, et (...) aga ma ei, minu- minule see jah, mulle ei tundunud see nagu kordagi ebasiiras. et eks tal oligi nagu raske lihtsalt, igale poole on ju raske nagu sisse sulanduda.

T.T.: mhmh

K.Ü.: seda enam, et ta oli tõesti niivõrd teistsuguse temp- temperamendiga kui kui eestlased.

T.T.: jah

K.Ü.: aga aga see, et ta (...) kui ta nägi midagi, kelleski midagi ilusat, mida- midagi sellist, mida (...) milles ta, no ma ei teagi, ma ei oskagi öelda, milles ta nägi vist mingit lootust või

näiteks noortes, kui ta kellegagi võttis veel ühendust või või või rääkis kellegagi või kutsus kedagi kuskile, siis ta nagu nägi seda, mis selles inimeses on

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja ta (...) ta niivõrd uskus seda, ta ta (...) ta tahtis nagu selle inimese annet nagu avada, sest ta nägi seda annet. ja mitte ainult noortes, ka kõigis teistes, noh, kellega ta ka koostööd tegi.

T.T.: jah

K.Ü.: noh, Andrus ja Anu ja kõigi kõigi (...) kõigiga, et et ta (...) et ega see ei olegi haruldus. et noh, kõik inimesed nagu selles mõttes armastavad ilu, aga tema puhul oli see (...) just see soojus, mis selle juures käis, mis mis ei ole nii nii (...) tavaline nähtus.

T.T.: jah

K.Ü.: et et et paljud meist ei julge nagu tegutseda selle suunas, et et kohe nüüd niimoodi inimestega kontakti võtta.

T.T.: mhmh

K.Ü.: see tundub nagu, noh, imelik ja nii, aga tema (...) väga otseselt ja suutis seda nagu kuidagi jah. ta oli selline jah oma unistuste realiseerija. mulle tundus nagu seda ka, et selles jagamises, et ta tahtis kõigiga jagada nagu mingeid tarkusi, mida, milleni tema oli jõudnud elu jooksul, või või mingisuguseid, noh, näpunäiteid anda noortele.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et selle kõrval oli (...) oli veel see selline (...) selline soojus, millega ta nagu, noh (...) et ta nagu julges unistada ja samal ajal (...) noh, tal tekkis jah, ma ütlengi, see ongi hea näide, et näiteks ta nägi mingit näitlejat laval (...) ja nägi, noh, et ta veendus, et ta on tõesti hea näitleja, nägi temas midagi sellist, midagi erilist, mida ta polnud varem näinud ja (...) ja ta hakkas kohe, noh, mulle tundus, et ta nagu hakkas kohe nagu unistama sellega seoses, et tähendab, et mida ta võiks mängida või (...) või kui huvitav oleks see, kui tema mängiks selles et-, selles lavastuses (...) või tähendab, selles näidendis (...) seda osa (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: et ta oli, ta oli selles mõttes tõesti hästi emotsionaalne või kirglik, et teda haaras see tunne. noh, ma ütlen, mina tunnen ka pidevalt sellist tunnet, kui ma kedagi näen, kes (...) noh, ütleme, esimest korda kedagi näen laval või või näen, et ma näen, noh, inimesest (...) igauks meist arvab, et noh, ta näeb üsna hästi teisi inimesi läbi, on ju? kunag- kunagi me ju tegelikult seda ei tea

T.T.: mhmh

K.Ü.: kui palju me nendest näeme või mitte, aga aga mingid (...) noh, et sa (...) noh, kuna ma ise olen ka (...) noh, mina, võrreldes Mladeniga ma ei, ma ei ole lavastanud, aga noh, selles mõttes ma olen ikkagi paar lavastust teinud ja ma olen ikkagi kogu aeg nagu mõtlen selles suunas ja igasuguste materjalide läbi, et (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: et kes mida mängida. et sa nagu otsid seda elu inimestes või neid (...) neid inimeste, ütleme siis (...) inimeste saatusi või inimeste selliseid, ja samal ajal nagu, noh, mitte et, mitte et sa ots-, sa ei otsi traagikat, aga sa näed lihtsalt inimestes mingit traagikat. sa näed nende huumorit, sa näed nende, nende (...) nende valu, nend- nende, nende sellist (...) ütleme, nend- nende selliseid voorusi, mida näiteks sul ei ole. noh, sa sa imetled neid. noh, see ongi see, et oskad nagu imetleda (...) seda, mida sa teistes ei näe, ja siis siis sa nagu tahaksid kuidagi, et see (...) noh, sul on selline soov, et see õide puhkeks, või sa näed seda ja sa (...) sa tahad kuidagi seda, et noh, sa tahad nagu temaga jagada seda kuidagi, aga samas sa tahaksid ka nagu kõigiga seda jagada. et Mladeni puhul oli jah see jagamine minu jaoks (...) vist jääbki nagu tema puhul kõige (...) kõige olulisemaks. et seal on veel üks aspekt juures. et ütleme, kui (...) ma just mõtlesin, et kui sa oled selline (...) üle maailma (...) noh, teatrimees (...) noh, tõesti tark, nagu Mladen oli nagu kõikidel aladel, et et ja väga professionaalne oma suhtlemises ja oma töös, et seal on veel juures, noh, ütleme, sa võid olla tark, aga kui sa ei oska nagu (...) noh, sobivas kohas sobivaid asju öelda või?

T.T.: mhmh

K.Ü.: ta nagu kudag- kunagi ei eksinud selle vastu, et ta oleks kuidagi kedagi imelikult haavanud või solvanud niimoodi (...) ta oli hästi, oskas nagu inimestega suhelda. et seal on veel üks aspekt juures, mida ma ütlesin, et et just see (...) temas ei olnud (...) nagu kadedust või või sellist (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: ihnuust, et et et hoida endale. ma ütlen, mina ma enda puhul küll vahel täheldan, et et kui midagi avastad enda jaoks või midagi sellist suurt, midagi, noh, kuidagi, et oh, mingi mõtte

T.T.: mhmh

K.Ü.: siis mõtled küll, et oh, kui (...) kui, küll on kihvt mõte, et oi-oi {-} et ei taha küll seda nüüd kuskile niimoodi nagu (...) noh, ega see ei ole, no ma ütlen, see, igal inimesel on kindlasti sees mingid sellised protsessid, et (...) no kasvõi, ma toon näite, et kasvõi, kui keegi teeb kellegi jutust teeb märkmeid, on ju.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et mida tema just kirja paneb või kuidas tema või mida ta veel lisab sellele, noh (...) kuidas tema veel näeb seda juttu või (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: mis mis mõtte tema sellest moodustab. ja siis, kui keegi teine hakkab tema märkmeid maha kirjutama, üks ole, kõrvalt, kes ei viitsi ise nagu kirjutada, siis on kuidagi kahju, et noh, et et noh, et et võib-olla sina oleksid hoopis teistmoodi ju välja lugenud?

T.T.: jah

K.Ü.: et mina mina nagu lisasin sinna veel mingit oma ja, noh, ma olen nagu enda puhul täheldanud, et tegelikult see on nagu mingis mõttes koomiline, et ega (...) ei ole nagu (...) ma ütlen, Mladen, Mladeni jaoks oli see nagu, see ei olnud mingi küsimus. tähendab, ta ta võis jagada nagu kõike. mulle tundus vähemalt, et ta võis jagada nagu (...) heas mõttes, mitte et ta nagu oleks kõigiga kõigiga lobisenud. Kusjuures teine teine asi on see, et ega ma tegelikult ei tea (...) noh, mina ikkagi suhtlesin temaga sellisel tõisel pinnal.

T.T.: jah

K.Ü.: et ega ma tegelikult ju teda ei tundnud. et et selles mõttes inimesena või (...) noh, selles mõttes, noh, eraisikuna või või (...) sel- sellisena jääb ta ikkagi minu jaoks nagu varjatuks. et ma (...) võin ainult aimata, noh, nagu me kõik ikkagi nagu, noh, mõista- mõistatame inimeste puhul, et (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: et mis temas võis, mis tema puhul võisid olla need (...) need valud ja ja rõõmud ja (...) ja traagi- ja traagika või selline, mis mis teda puudutas ja ja millest, noh, et läbi selle, mid- mida ta rääkis, aga ta

T.T.: mhmh

K.Ü.: mulle tundus, et ta (...) et ta paljut ikkagi hoidis ka nagu endasse, aga mitte, mitte sellel eesmärgil, mitte mitte selliseid, noh, tarkusi, mis teisi aitaksid, vaid pigem lihtsalt mingeid asju, mis teda ennast väga puudutavad ja mis, milles ta nagu nägi, et et ei ole nagu sobilik rääkida või noh, millest ei olnudki vajadust, mis on nagu tema isiklik. noh, igal ühel on nagu ikkagi mingi isiklik sfäär nagu säilib.

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga et ta ta võrdlemisi nagu selles mõttes, noh, teatri mõttes lasi võrdlemisi, võrdlemisi väga lähedale (...) kõiki inimesi, et see oli minu jaoks hämmastav. et oma teatriteadmistes, oma nendes tegemistes.

T.T.: mhmh. aga kas on midagi, mille poolest ta sarnanes mõnele lavastajale?

K.Ü.: noh, mina olen alles, noh, ma ütlen, ma olen nii vähe nagu teinud koostööd alles, noh, nii väheste lavastajatega, et et ma ei oskaks niimoodi tuua. minu jaoks ta on lihtsalt (...) ajaloo paralleel, noh, ma räägin, kui ma vaatan niimoodi nagu praegu noorena (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, teatriajalugu tagasi, siis, noh, oli see, et (...) et kunagi tuli, kui tuli Šapiro ja ja ta hakkas nagu aastate tagan- tagant niimoodi lavastama ühes teatris ja siis teises ja (...) ja ja et ta oli nagu tohutu suur and eest- eesti rahvale või eesti teatrile. ja siamaani, noh, on on on veel tema lavastus repertuaaris meie teatris ja (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja on ikka olnud, alati mõtled, et et ta võib-olla tuleb siia, kui ta veel jaksab. ta on ju ka väga vana. (...) ma just mõtlesin, noh, just see käis ka ainult uitmõttena, ega see ei tähenda midagi midagi otseselt, aga aga et, noh, samal ajal, nii noor, nagu ma praegu olen, et et mul oli korra võimalus kokku puutuda ka, noh, umbes mingi sellise mastaabiga

inimesega, kes nagu tegelikult võib-olla praeguste noorte jaoks (...) kuna kuna meie, kes me just lõpetasime kooli, ei ole, noh, kokku puutunud Šapiroga näiteks

T.T.: mhmh

K.Ü.: ei tea, kas avanebki võimalus kunagi kokku puutuda, et ta (...) ta on ikkagi mingisugune (...) värske õhk nagu väljastpoolt, mis on nagu tulvil sellist tarkust, et

T.T.: mhmh

K.Ü.: et noh, noh, välismaalt võib igasuguseid lavastajaid kutsuda, aga kunagi sa ei tea, on ju, kes (...) et kas neil on ka midagi sellist tohutult väärtuslikku pakkuda või või või ei ole, et (...) aga tema puhul oli see küll nii selge, et ta, et ta tõi midagi sellist olulist. et mulle tundub, et see, et ta jõudis siin ikkagi (...) väga väikese ajaga väga suure ringi peale teha Eestile tegelikult, et lavastada linnateatris, Vanemuises, draamateatris, veel linnateatris ja siis VAT (...) VAT Teatris alustas.

T.T.: jah

K.Ü.: ainult alustas, aga ...

T.T.: tal oli vist plaanis Vene Teatris ka midagi teha.

K.Ü.: jah, ilmselt {-} eks tal neid plaane oli kindlasti palju, et et sellise sisepõlemismootoriga, nagu tal oli. ta, noh, mulle rääkis ka igasugustest mõtetest, mis tal on, mida ta tahaks teha, ja oli ka meil, meil oli ka üks plaan (...) nagu nagu mingit midagi mingit koostööd teha, et

T.T.: mhmh

K.Ü.: mingi mõte, aga see (...) noh, ongi, kõike ju ju ei jõua, on ju, sel-, eriti sellises vanuses ka. et ta, tema tema vanus (...) noh, ma ütlengi, ma imestasin pärast, ta tundus nii noor. ma pärast imestasin, et iss- issand, et issand, kui vana ta tegelikult oli. ta tõesti, ta oli nii elujõuline ja nii noor.

T.T.: mhmh

K.Ü.: (...) jaa, ja veel lavakunstikoolis ka olla.

T.T.: jah

K.Ü.: noh, see oli nagu veel eriti oluline, et ta (...) et ta noortest (...) ta alustaski niimoodi, et linnateatris hakkas lavastama ja oli ja siis oli nagu lavakunstikoolis õppejõud. (...) et ta nagu jõudis kõigiga kokku puutuda, see (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: see on küll selline, noh, ma ütlen, tema nagu see (...) jääb kestma, ma arvan. see, mis ta nagu (...) need tema mõtted

T.T.: mhmh

K.Ü.: hakkavad nagu toetama kõiki noori nagu oma tegemistes.

T.T.: aga kuidas teil see Amy seisukoha lavastamine üldse alguse sai?

K.Ü.: jah, ta ta ta alguses kutsus (...) tähendab, tal oli see idee, eks ole, varem, aga ühel hetkel ta (...) kui see läks juba selle tegemiseks ja trupi valimiseks, siis ta nagu sai minuga kokku, noh, rääkisime üldse teatriteemadel ja siis ta rääkis, et ta nüüd hakkab tegema Amy seisukohta, et kas ma tahaks (...) olla nagu talle lavastaja assistent seal.

T.T.: mhmh

K.Ü.: või noh, et olla talle nagu, noh (...) niiöelda, noh, abiks ja olla nagu selle protsessi juures, ja et siis ma saan nagu mängida ka väikest rolli seal.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja (...) ja muidugi ma olin nõus ja noh, ma ütlen, selles selles samas sellises kutses, noh, avaldus ka nagu tema soov, on ju, midagi edasi anda või õpetada, et ta (...) noh, miks peaks, ega tal ei olnud ju otseselt mind vaja. noh, samas tal ei olnud vaja assistenti, kes (...) kes tohutult nüüd, noh, tal ei olnud nagu abi vaja, et ta ei oskaks.

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, sel- sellest ma sain nagu (...) ju selles mõttes kohe aru, et (...) et sellise kaliibriga, noh, mees ei vaja enda kõrvale selles mõttes abi, aga pigem ta andis nagu jah, ta nägi (...) nägi seda, et ma, et ma tahaksin võib-olla, et et ta annaks sellise võimaluse mulle, et noh, nagu selles protsessis osaline olla

T.T.: mhmh

K.Ü.: (...) ja ja nendel teemadel arutleda. ja ja siis me alguses nagu rääkisime selle, noh, tüki (...) sellest tükist ja niimoodi, aga aga, no ma ütlen, mida proovid edasi, seda võib-olla vähem me omavahel nagu tükist rääkisime. siis oli juba proov see, mis, noh, kus ma nagu viibisin ja mida ma vaatlesin ja ja (...) mis oli nagu oma- omamoodi õppe- õppetund ja (...) aga aga miks ta seda tegi, noh, see (...) noh, jah, seda teadis ikkagi tema ka kõige kõige paremini tema ise. et ta niimoodi (...)

T.T.: kas ta rääkis proovides?

K.Ü.: ta rääkis proovides ikka. ta alustas küll sellest, et ta, mul on mingid märkmed ka sellest kirjas, et sellest võib-olla (...) jah, võib nagu täpsemini (...)

T.T.: et kuidas see esi- esimene proov välja nägi?

K.Ü.: esimene proov. ei noh, see oli väga selles mõttes, noh, pidulik, et nagu ikka teatris, et loetakse kõigepealt et- nagu lihtsalt tekst läbi.

T.T.: jah

K.Ü.: ennem ei öelda midagi. (...) siis ta rääkis tegelaskujudest natukene, sellest, miks ta seda teeb, miks miks miks talle see (...) et millest tema jaoks see lugu nagu räägib.

T.T.: mhmh

K.Ü.: rääkis sellest Esmest ja Amyst. (...) ja ja (...) ja nii, noh, ta, ma ütlen, ta rääkis nii huvitavalt, üritas, nagu avas kõiki tegelaskujusid kuidagi sellise nurga alt, nagu tema nagu soovis, et mis suunas need nagu arenema hakkaksid, ja siis (...) siis hakkas juba nagu töö selles mõttes pihta, et hakkasime lugema ja (...) ta peatas ja noh, seletas ja rääkis ja (...) ja arutles.

T.T.: mhmh. aga mis muljed sul tekkisid selle näid- näidendi koha pealt? mis mõtted?

(...)

K.Ü.: noh, mulle väga meeldis see siis, kui ma esimest korda seda lugesin. ennem kui ma üldse, noh, need proovid algasid, mulle juba, noh, nagu ka väga meeldis see, et ma (...) noh, ma ei olnud sellist süvaanalüüsi sellest nagu teinud, ütleme, üksinda. ma lihtsalt lugesin selle läbi ja

T.T.: mhmh

K.Ü.: mingid asjad, mis nagu (...) ma ei oskagi öelda, ma ei, ma nagu ei mäleta, jah. ma ei mäleta täpselt, et mis mis see oli, mis täpselt mind nagu puudutas, aga (...) mulle meeldis küll see. ja siis, kui me, kui me tegema hakkasime, siis ta nagu hakkas seda avama, et mis mis, millest ta nagu rääkida tahab sellega

T.T.: mhmh

K.Ü.: (...) ja see oli päris huvitav. ma ei oskagi seda niimoodi sõnastada. et ta (...) no teda huvitas nagu teatris ka väga see, et et igale tegelaskujule (...) selles mõttes nagu jääb tema õigus või et noh, iga tegelaskuju ju näeb (...) maailma nagu läbi oma egoistliku pilgu või noh. noh, kas see on egoistlik pilk või lihtsalt, noh, lihtsalt läbi enda pilgu, aga et sellest kokku nagu sünnibki lavastus, et (...) et Esme näeb maailma ühtepidi (...) Amy näeb teistpidi ja see Dominic hoopis kolmandat pidi, aga et siis nad kõik on seal (...) koos ja toimub nende (...) kõik nagu usuvad millessegi. kõik (...) ta rääkis jah sellest esimeses proovis, et (...) ma just lugesin neid märkmeid üle, et

T.T.: mhmh

K.Ü.: et kõik usuvad tohutult millessegi ja siis (...) et see on üks tohutu (...) uskumiste nagu kokkupõrge.

T.T.: mhmh

K.Ü.: (...) ja kes seal nagu ellu jäävad jäävad ja kes ei jää, näiteks, no ta tõi, ta tõi sellise näite, et (...) noh, et Esme usub teatrisse (...) Dominic, noh, filmi (...) noh, näiteks, noh, et need on mingid asjad, millesse, millest nad väga kinni hoiavad, millesse nad usuvad, mille nimel nad töötavad, mis on nende jaoks justkui kõige tähtsamad, aga Amy usub armastusse. et see inimene (...) ta ütles veel nii, et (...) et noh, et ei saa, et ei saa kõik, et kui Amy nagu tema seisukoht on kõiki armastada (...) et lihtsalt endast anda ja armastada kõiki nagu ilma tingimusteta, aga (...) aga Mladen ütles jah esimeses proovis, et et ei (...) et ei saa kõiki armastada (...) ilma kolgatata või ilma selle oma risti kandmiseta. noh, ta tõi nagu selle paralleeli piiblist, et ta, et (...) et see on katsumus, et see ei ole nagu, noh, see ei ole lihtne. see kõlab nagu jube

T.T.: mhmh

K.Ü.: jube selliselt nagu magusalt ja moosiselt, et

T.T.: mhmh

K.Ü.: et et armasta kõiki ja kõik on korras, aga (...) aga tegelikult on see kannatus. noh, et ta nagu seda hästi rõhutas selles loos.

T.T.: mhmh

K.Ü.: mis ka Amyst saab, et et ta sureb, et ta (...) et ta läheb oma ristile või noh, et et see sinna jõuab. (...) et ta seda nagu seal loos nägi ja (...) see oli hästi huvitav. ma, mina ei olnud üldse nagu niimoodi mõelnud.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et Esme ja ja Dominic nagu sellistest (...) mõlemad, kumbki ei taha nagu oma usku-uskumistest nagu (...) taganeda taganeda ja nad nagu sõidavad nagu, noh, ta tõi näite alati selle buldooseriga, et (...)

T.T.: jah

K.Ü.: et et sõidavad nagu buldooseriga niimoodi, noh, et

T.T.: läbi seina.

K.Ü.: jah, läbi seina. nad on sellised, noh (...) ta ta nagu, ta oli väga hea, minu minu jaoks oli Mladen kuidagi väga (...) väga hea näitleja ka proovisaalis just.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et ma ei tea, ma laval ju teda ei näinud, aga aga kui ta, kui ta niimoodi minimaalselt laua taga midagi nagu (...) noh, sa said kohe aru, mida ta nagu mõtleb, ja see kuidagi avaldus, et ma (...) see oli ka hästi (...) alati hästi nagu hea ja suunav. aga jah, et see jäi kuidagi jah kõl- kõla- kõlama, et et (...) ta ütles, et et et inimesed, noh, et noh, et ideaalis võiks olla kuidagi nii, et inimesed saalis võiksid näha esimese ja teise vaatus ajal (...) ei, esimese, teise ja kolmanda, noh, selles mõttes, et seal nagu muidu oli neli vaatust, on ju, me tegime kahes vaatuses.

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, et ma nimetan neid kõiki neid kirjutatud vaatuseid.

T.T.: mhmh

K.Ü.: esimese, teise ja kolmanda vaatuse ajal võiksid näha, noh, inglit selles mõttes teatrilaval tegelikult, noh, Amy näol.

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga ainult A-, aga ainult Esme ja Dominic ei näe teda.

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, et nad ei näe, et et siin on ingel. nad näevad, noh, nad ei tegele sellega, nad tegelevad endaga.

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga siis neljandas vaatuses, kui Am-, kui Amyt enam ei ole, siis näevad nemad seda inglit. noh, et et selline nagu mõte oli tal.

T.T.: mhmh

K.Ü.: mis oli minu arust päris, väga ilus, väga ilus mõte või (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: ma ütlen, see on selline, tema puhul ongi see selline sügavuti minek selline tarkus, nagu asjade analüüsimise tarkus, et (...) et ta kusjuures, ega ta (...) ta alati ei andnud selles üldse nagu väga palju (...) ta ei rääkinud kõiki asju nagu (...) võib-olla nagu väga lõpuni niimoodi ei nämmutanud nagu läbi või? ta rääkis esimesed paar proovi niiöelda, mida ta mõtleb (...) nagu sügavamalt selle looga, niimoodi, noh, esimese kahe prooviga, ja siis ta hakkas juba rääkima, ütleme, noh, ta hakkas lihtsalt näitlejaid nagu juhtima juba juba rohkem nagu väliste vahendite abil, ütleme.

T.T.: mhmh

K.Ü.: Noh, et, või nagu ongi, et (...) suunama neid nagu mäng- mängumootori abil, mitte mitte nii väga rääkima sellest, et, ta ütles ka seda, et ta (...) väga ei usu sellesse, et (...) noh, ühesõnaga, et et mängima peab ikkagi midagi sellist, mida saab mängida. noh, et

T.T.: mhmh

K.Ü.: et filosoofiat ei saa mängida. et sa pead näitlejale ikkagi andma midagi sellist, mida saab mängida, aga sinul peab endal olema seal taga, noh, selles mõttes filosoofia, et sa lihtsalt

pead vaatama, et mis (...) mis (...) et mille mäng nagu sinu filosoofia nagu esile toob või nagu üle, ellu äratav.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja selles mõttes ta edaspidi nagu jah (...) edaspidi ma isegi nagu (...) alati nagu isegi nagu ootas, et ta, et ta juba rohkem midagi räägiks, mida ta täpselt mõtleb ja mid- mis, mis sis-, mis siseliine ta nagu näeb inimestel, aga tegelikult ta (...) ta rääkis jah rohkem sellistest (...) jah kõik selline jah ta (...) kogu aeg nagu ta üritas, noh, oli näha, et ta üritas asja nagu kirglikumaks viia või noh, rohkem tuua välja nende inimeste {-} ta tõi nagu näiteid küll, selles mõttes küll, et mitte ta nagu, mitte et ta ei rääkinud.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ta ei rääkinud lihtsalt nagu näidendist tervikuna. ta rääkis nagu konkreetsetest kohtadest, et mida siin Dominic mõtleb ja miks, mis teda nagu (...) sunnib sunnib nii (...) nii tegutsema ja mida Esme tunneb ja mida mida teda teda sunnib nagu vastu tegutsema ja kõik. seda ta nagu rääkis, aga ma ütlen, et noh, laiemalt ta alg-, ainult alguses puudutas neid teemasid ja siis ta (...) nagu hakkas juhatama kogu seda asja. noh, see on ka selline mingi tarkus või selline (...) kogemus, mis mis seda oskab teha, et (...) ma olen enda puhul just nagu täheldanud ka, et noh, oma paari töö jooksul, mis ma olen teinud, et võib-olla kipun nagu alati liiga pikaks jääma nagu filosofoerima, eks ole, mõtisklema, et noh, arutlema nii ja naa

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga lõpuks näitlejatel on vaja nagu seda

T.T.: proovida.

K.Ü.: noh, konkreetseid asju proovida, et

T.T.: mhmh

K.Ü.: et neid aitab tihti mingi selline asi, mis (...) no ma arvan, et noh, sisu ongi tähtis. sisu peab olema. kui jääb ainult väline vorm, et et umbes tee nii, tõsta kätt nii ja, või noh, siis on nagu teine asi, aga aga, selle sisu peab nagu ka andma näitlejale, aga lihtsalt (...) need peavad nagu, lõpuks peab ikkagi lavale (...) noh, Mladen ütleski seda, kui me viimane kord, kui me kohtusime ka, et me nagu arutlesime sellel samal teemal ja ma tundsin, ma nagu rääkisin talle

ka, et ma tunnen, et ma (...) ei ole veel osanud nagu kõigele (...) noh, mul nagu mõtteid on on nagu palju, aga ei oska neid nagu teostada. noh, mis ongi põhiline probleem, et (...) et ei oska seda elu niimoodi nagu elama elama saada laval või elama panna

T.T.: mhmh

K.Ü.: neid stseene. et see ongi omaette kunst, kuidas stseene nagu elama elama panna. see see lähtub ju kõik sisust. kui sa sisu nagu ei analüüsi, tahad lihtsalt välisega elama panna, siis siis see tegelikult nagu inimeste, publikus nagu elama ei hakka.

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga samal ajal, kui sa nagu ainult üritad, et noh, räägid ainult sisemusest, siis siis võib-ja väljendusvahendeid üldse ei otsi, siis nagu ka elama ei hakka. siis jääb ainult selline (...) nagu Mladen ütles, et nagu, noh, talking heads. et nad on rääkivad pead. et me räägime ainult teksti (...) aga et, aga inimesed nagu ei näe, et mis mis meis tegelikult nagu toimub või või kuidas see peaks väljenduma. et me peame ikkagi otsima kogu aeg väljendusvahendeid näitlejatele ja näitlejaid ise nagu, või noh, neid inspireerima, et nad, et nad ise leiaksid need, need väljendusvahendid.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et stseenid nagu elama saada, see sõltub (...) ta tõi hästi palju näiteid ka sellest, et (...) et noh, lavastamine on nagu dirigeerimine.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et sa pead kogu aeg (...) nagu tunnetama, et et kraad on õige. et dirigent peab nagu kogu aeg seda jälgima, et kas, et millise kraadi pealt see koht siin nagu tööle hakkab. noh, teoses nimetatakse neid kuidagi teist-, noh, teistmoodi, partituuris, aga noh, et kui teatri puhul, siis et millise kraadi pealt see stseen nagu tööle hakkab. ja kõik sellised, ta hästi nagu laialt avas seda lavastamise maailma. sellepärast oli hästi huvitav, et mul (...) ma ei ole ju otseselt nagu lavastamist õppinud. et ma olen lihtsalt nagu katsetanud niimoodi ja proovinud ja nagu, noh (...) jah, see on kummaline küll, ma mõtlesin ka, et ta tegelikult, talle meeldis nagu näitlejale anda mingis mõttes vabadust. või selline mulje jäi küll, et sul on päris palju vabadust. et ta nagu sulle täpselt ei ütle, kuidas sa pead, noh, nagu nüüd siit liikuma siia või või kuidas, noh, ta täpselt nagu ei ütle. ta pigem räägib sulle nagu seda sise-, sellist nagu (...) et mis teda valdab, mis mis kirk või mis mis mis mis teda nagu paelub. ta räägib, rääkis sellest

sisemisest joonisest rohkem. et välise sa võisid ise leida, aga siis ühel hetkel ta ikkagi nagu hakkas ka kinnistama misanstseene, et noh, siit (...) noh, see asi peaks siia jõudma või sinna, aga samal ajal ta nagu kõike täpselt ise ikkagi ette ei teinud. et ta selles mõttes andis, tundus, et ta ikkagi andis päris palju vabadust.

(...)

T.T.: et kui näitleja midagi välja pakkus, et siis ta (...)

K.Ü.: jaa, ei, kindlasti ta oli nagu (...) väga avatud selleks. ta ootaski, et näitleja pakuks välja, hakkaks mängima.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ta nagu oligi seda usku, et noh, mulle tundus, et noh, lavastaja peab nagu inspireerima näitlejat, et ta hakkaks mängima. et ta peab mingid suuremad joonised panema paika, kogu aeg tegelema selle suure pildiga, et (...) need väiksed detailid ju lööb, loob näitleja ise kuidagi oma mänguga.

T.T.: mhmh

K.Ü.: mulle tundus, et et ta nagu (...) aga noh, ega ta tegeles muidugi detailidega ka. lihtsalt, lihtsalt tundus, et ta andis rohkem vabadust.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et äkki need nagu sünnivad ise, mitte et, ta ei hakka neid nagu kõiki enda järgi sättima neid detaile.

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga noh, ta tegeles, et kõik oleks nagu (...) vastavuses nagu kogu aeg selle mõttega ja mida ta tahab öelda. et kõik need, et kõik need tegelaste liinid nagu jõuaksid sinna välja, mida ta nagu tahtis. et tuleks see konflikt ja kõik kõik kõik see nagu hästi välja.

T.T.: mhmh

K.Ü.: no ta ise nimetas, on ju, ongi see boxing või see tohutu selline (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: tohutu võitlus

T.T.: mhmh

K.Ü.: (...) kus kumbki pool ei anna alla. ja ja kord me näeme nagu valgussõõri selles mõttes ühe inimese peal, et me oleme publikuna nagu temaga nõus (...) ja teine inimene tundub tõesti, et ei saa aru, et miks ta niimoodi väidab, et see on ju täitsa vale. aga siis ühel hetkel, aga et need sõõrid peavad kogu aeg nagu vahetuma, siis läheb sõõr selle teise peale. et oi-oi-oi, aga tegelikult on, siin on hoopis ju temal õigus, ma saan just temast aru. et ta nagu tahtis seda, et et see sõõr nagu liiguks, mitte ei oleks nii, et (...) et on kogu aeg nagu ühel inimesel õigus, et noh (...) nojah, selle tegi kõige eredamaks muidugi minu jaoks see, et töö töö toimus ju kahes keeles (...) või isegi kolmes kohati.

T.T.: mhmh

K.Ü.: võis olla algeid ka neljandast keelest, bulgaaria keelest, vahel, kui Mladen (...) hakkas kogemata bulgaaria keeles rääkima.

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga noh, mina vene keelt väga ei oska. ma mingitest asjadest natukene saan aru, aga ikkagi võrdlemisi vähe, ja siis meie inspitsient Tiina Kukli nagu tõlkis meile (...) mulle ja Mikule

T.T.: mhmh

K.Ü.: (...) põhiliselt (...) sest teised, sest ta rääkis vene keeles (...) enamuse ajast. aga noh, kui meie jälle rääkisime, siis me rääkisime inglise keeles omavahel.

T.T.: mhmh

K.Ü.: prooviprotsessi, noh, õhkkond oli väga hea ja ja kuidagi hästi tore.

T.T.: on sul meeles mingid rõõmsamad momendid või raskemad momendid?

(...)

K.Ü.: ei, ma ei oska isegi niimoodi öelda. et see (...) see on ju alati niimoodi, et noh, kõik, mida lõpu poole, seda nagu, noh, võivad minna, eks ole, pingelisemaks kõik asjad. noh, kas nad tulevad, kõik asjad, nagu alati, on ju, hilinevad, mingid lahendused või mingid sellised

asjad tulevad hilja ja siis see alati nagu koormab lavastajat, kui mingi asi jääb hiljaks. seda ei tule, ta ei saa seda proovida, juba kohe peab, noh, järgmine päev peab juba olema, no ta ei tea, mida teha, et siis ta kogu aeg, kõik need asjad, et (...) et aga ma ei oska niimoodi öelda, et et midagi erilist niimoodi välja tuua. et see oli nagu kokkuvõttes huvitav. ja mul oli ka nagu selles mõttes ka ühest küljest nagu väga raske, et (...) et ma, noh (...) ma olen ikkagi nagu näitlejaks õppinud või eluaeg, noh, tahtnud nagu näitlejaks saada, et ma pole nagu lavastam-lavastamise peale nii palju kunagi nagu mõelnud.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et noh, viimastel aastatel olen rohkem selle, sellega nagu tegelenud. et selles mõttes, noh, nagu, kui kui keegi nii kihvt lavastaja, noh, näiteks proovides töötab või räägib mingitest, siis on kuidagi, tekib nagu kõrval, noh, ma olin ju lihtsalt kõrvalistuja enamuse ajast. et tegelikult, noh, me minu stseeniga väga vähe jõudsimet tegelikult midagi, midagi nagu (...) proovi teha, et et see jäi üsna nagu lõpu, no ta oligi lõpu selline ikkagi nagu tege-, üsna üsna nagu kõrvaline

T.T.: mhmh

K.Ü.: muust põhitegevusest siis. selles mõttes sain sain nagu üsna vähe proovi teha. et näitlejana ma sain üsna vähe nagu temaga, niiöelda tema alluvuses siis nagu tegutseda.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et teda kõrvalt jälgida oli väga väga lahe, aga ma ütlen, et noh, mul selles mõttes oli ka kogu aeg raske, et et oleks tahtnud kogu aeg nagu ise mängida. et noh, niiviisi kuidagi inspireeriv oli, et oleks tahtnud nagu proovida (...) noh, see on väga raske. see on nagu, ma kujutan ette, et kui, noh, keegi inimene, kes midagi, noh, oma mingit eluala või valdkonda, midagi, noh, väga armastab, on ju

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja kui sa paned, ma ei tea, mingi viiulimängija istuma kohvikusse ja siis tuleb mingi teine viiulimängija, kes hakkab esinema, siis (...) noh, ma arvan, et sõrmed käivad võib-olla kaasa või no kogu aeg, kogu aeg käib mõte, et oota, aga miks sa siin teed nii? ma teeksin nii. noh et, miks sa niimoodi seda mängid. et see see on tohut-, ma ei tea, noh, kas see on niimoodi, aga mul on küll niimoodi. samamoodi, kui sa näed mingit head lavastust või kus

mängivad mingid head näitlejad. sa näed seda ja sul tekib kohe see soov, tähendab, et tahaks, oh, tahaks, tahaks ka proovida või

T.T.: mhmh

K.Ü.: (...) et selles mõttes see oli isegi nagu, noh, see oli nagu ainuke raske asi, mis mul oli nagu. muidu oli väga kerge, sest ta oli nii selline elurõõmus ja hästi elujaatav inimene. tema, noh, huvitav oli tema vest- vestlusi kuulata ja

T.T.: mhmh. kuidas sa võrdleksid lavaproove ja proovisaali proove? kas see üleminek ühte kohta, ühest kohast teise tõi midagi juurde?

(...)

K.Ü.: jah, ma ei, ma ei oska niimoodi öelda. me hakkasime proovisaalis juba ehitama, eks ole, vaikselt üles seda (...) seda lavapilti niiöelda, et noh, kasutama laudu ja toole üsna varakult isegi.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ta üsna (...) me läksime üsna kiiresti jah nagu proovisaali juba selles mõttes tegutsema.

T.T.: mhmh. et seda laua taga istumist väga pikalt ei olnud siis?

K.Ü.: laua taga istumist ei olnud üldse üldse väga pikalt jah. (...) ja et selles mõttes oli see seda nagu valutum minu arust, see üleminek nagu lavale. (...) ma ütlen kogu aeg nagu. üleminek lavale (...) oli valutu. (...) nagu-d lõika kindlasti jutust välja.

T.T.: mhmh

K.Ü.: mitte ükski nendest pole õige. pole vaja lihtsalt. siis (...) ta oli väga põhjalik, et ta (...) see see oli tavaline, et et kui ta ühe stseeniga näiteks hommikul alustas ja ütles, et noh, et läheb, noh, teeme tund aega, siis tegelikult reaalselt läks võib-olla poolteist tundi või kaks. et ta kogu aeg, ütleme, peatas ja kogu aeg täpsustas. peatas ja täpsustas. täpsustas, täpsustas, täpsustas, täpsustas ja (...) ja võis väga pikalt rääkida. et see oli nagu

T.T.: ta vist ei olnud selline selline lavastaja, kes nagu peale, ütleme, proovimist ütleb alles.

K.Ü.: jah, just-just. või ta kohe nagu peatab ja kohe täpsustab ja (...) ja ja muidugi pöörase energia ja sellise, ma ütlengi, sisepõlemisega ka, et et vahel ma vaatasin, et võib-olla näitlejad ei saanudki kohe nagu, nad said nagu üldiselt vist aru, mida ta ütles

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga sellepärast tal tuli ka mitu korda peatuda, et nad tegelikult vist ei saanud aru, kuna ta ta lendas sellise energia ja sellise, noh, tuhinaga peale, et kui, et vahel nagu endal kuidagi nagu jah ehmatasid sellest nii ära. nad olid, polnud, nad polnud veel nagu (...)

T.T.: jajah

K.Ü.: et jah, ahah, ja kõike ei suutnud nagu meeles ka (...) kõike ei suutnud meeles ka pidada.

T.T.: aga kas peaproovidel, et kas ta muutis midagi oluliselt? ütleme, viimastel päevadel, viimased nädalad.

(...)

K.Ü.: ma ei usu. jah, tal oligi see terviksuund oli tal nagu täiest- kog-, terviksuund oli tal kogu aeg olemas, et ta (...) ta selles mõttes küll minu arust mingisuguseid (...) see ongi nagu tohu- (...) nagu, nagu, nagu. see ongi tohutult (...) hea omadus, kui lavastaja teab algusest peale, mida ta tahab täpselt. ta teab, miks ta on valinud sellise loo.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ta suudab selle esimestes proovides meile nagu ära rääkida (...) meile ära rääkida nii, et et ma tõesti jäin teda uskuma. ma jäin uskuma, et et see teda puudutab. see puudutas ka mind sellisena (...) nagu, noh, nüüd võib öelda nagu, sellisena, nagu ta seda ütles, ja (...) ja siis see asi hakkab kandma kogu seda lavastusprotsessi. see, et on üks (...) et ma saan aru, mida ta mõtleb

T.T.: jah

K.Ü.: ma saan aru, mida ta tahab, ja (...) ja kuigi mina ei olnud, ei olnud, noh (...) noh, sellises osas, mis oleks nagu nii väga seda tegevust sinna juhtinud, siis ikkagi, noh, vähemalt need näitlejad, kes (...) kes olid nendes kandvates osades, kogu aeg teadsid, mis suunas nad

peavad minema, mida nad peavad väljendama, mis, mida see kogu see asi öelda tahab või mis mulje ta publikule peaks jätma. et siis on ainult, kogu aeg ainult kõik täpsustuse küsimus.

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga kui on puudu jah see lavastaja selge pilk asjadele (...) et et lavastaja võib esimeses proovis rääkida sulle ka hoopis mingit, noh, ta võib rääkida sulle kõike, aga aga tähtis on see, kas kas see on usutav, kas sa jääd seda uskuma või sa näed läbi, et see on lihtsalt (...) noh, see on selline, noh (...) udujutt.

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, selline natuke seletab siit, natuke sealt, aga tegelikult sa saad aru, et ta pole asju läbi mõelnud ja tema jaoks ei ole see läbipaistev see näidend.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja tal ei ole ka, isegi kui ta, noh, ütleme, et ta ütleb, räägib kõik ära, nagu tema jaoks see oleks läbipaistev, et siis võib-olla sa ei saa täpselt aru, et aga mida mida ta sellega öelda tahab, sest (...) noh, midagi peab (...) midagi sa pead tahtma. seda see Mladen ikka rääkis, et (...) et et mis mis on see, mis sind liigutab selles näidendis, et noh, mida sa tahad siis nagu teistele, et neid liigutaks ja (...) et nende meeldejäävate hetkede nagu (...) meeldejäävate hetkede, need, mis peaksid siis nagu lõpuks nagu väljendama seda, mida sa öelda tahad, et nende moodustamine see lavastamine ju tegelikult on.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et see see oligi tema väga suur väärtus, sest see on väga (...) ma arvan, et tegelikult on see vist harv harv asi üldse teatris, et lavastaja nii selgelt ja nii targalt nagu näeb, kogu oma materjali tunneb nii hästi, näeb seda läbi ja oskab selle ka näitlejatele selgeks teha. (...) alguses see siis nagu ongi suuremas perspektiivis, pikemas plaanis nagu tähendustes, noh, sügavalt, sügavamalt ja siis juba detailsemalt, mis siin stseenis täpselt juhtub niimoodi, noh, et ...

T.T.: kas seda võiks pidada ka näitleja ja lavastaja vahelises suhtlemises kõige olulisemaks? mis sa arvad?

K.Ü.: ma arvan küll jah, sest see tekitab selle (...) on vaja seda, on vaja seda, mis ühendab, ja ühendab see, mis puudutab.

T.T.: mhmh

K.Ü.: see saabki olla, et kui sind puudutab see (...) mis lavastajat puudutab, või noh, on vaja leida seda ühisosa, et et koos tegutseda. sama nagu tegelikult otsib ju (...) näi-, otsib lavastaja kõigepealt näitekirjanikuga ühist osa, kui ta valib ühte asja, mida lavastada. ta otsib seda näidendit, mis (...) mis teda puudutab (...) ja kui midagi teda puudutab, siis ta saab aru, et ahah (...) et see puudutas ka ju näitekirjanikku. muidu ta poleks seda kirja pannud.

T.T.: mhmh

K.Ü.: neil on see ühisosa olemas ja kui ta nüüd rää-, suhtleb nende näitlejatega, keda ta välja on valinud, ja kui ta leiab ka nendega ühisosa, noh, vahel ongi see, et sa võib-olla ei leia.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et nad, et nad ei usu seda. kui nad ei jää uskuma seda või nende jaoks ei ole see oluline, ei puuduta, siis ongi tohutult raske tööd teha, sest et minnakse nagu eri suundades või?

T.T.: mhmh

K.Ü.: et noh, näitleja lihtsalt võib ju täita nagu, et hea küll, ma (...) ma teen siis ära, noh, ma täidan su ülesanded, aga (...) aga seda nagu rõhutas alati Mladen, et et et (...) noh, ta tõi selle Stanislavski näite, et noh, et nje verju, on ju, et ei usu ja nii, aga et, aga et just see usk, et see on teatris nii tohutult tähtis. Ka kõikide rollide usk, eks ole, millessegi, nagu ma ennem rääkisin Esme ja Amy ja (...) aga üldse usk, tähendab, see inimese (...) noh, nagu ta ütles, et teater on erimest-, teater on erinevate uskumiste kokkupõrge või?

T.T.: mhmh

K.Ü.: või selline (...) ja on vaja nagu, jah, see on nagu, see on see, mis nagu toidab, mis paneb näitleja tegutsema, mis paneb ta lavale minema. selline usk, et et mul on midagi võimalik edasi anda inimestele teistele. et on võimalik tekitada mingi mõtteruum nagu lava ja publiku vahel, kus saab nagu midagi edasi anda (...) mingitel teemadel mõtiskleda. aa, ja mida Mladen lihtsalt veel ütles, noh, see ongi sisuliselt seesama asi, aga ta ütleski, et mida mida nagu näitlejad, kunstnik, kõik tehnilised töötajad ja ja kõik kõik kõik kõik lavastajalt tegelikult ootavad, ongi seesama üks asi, tähendab, et et mis, milline on sinu lavastajavaade (...) see, mida sa siin teed, on ju, millest see lugu räägib, see räägib sellest, ja mis mis on see

sinu vaade siis sellele küsimusele. sul peab see vaade olema. tähendab, sa pead oma vaate andma. see ei tähenda, et see on nüüd õige.

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, see ei saa kunagi olla õige. et publik nagu teeb oma järelduse, aga sa pead näitama seda, et mis on see sinu vaade. siis publik vaatabki, kas ta on sinuga nõus või ta läheb koju pettunult ja mõtleb, et noh, et no mis, kuidas ta saab niimoodi vaadata sellele küsimusele. ma pole üldse nagu sellega nõus.

T.T.: jah

K.Ü.: aga vähemalt see vaade peab olema, sest kui seda pole, siis on, siis on tegu lihtsalt, noh, siis see ei lähe kellelegi korda.

T.T.: mhmh

K.Ü.: sellepärast vist räägitakse ka, et et ütleme (...) see muidugi ei ole ka mingi reegel, aga et et et mingid väga head asjad, need kas (...) need inimesed nagu jagunevad kaheks.

T.T.: jah

K.Ü.: osadele see meeldib tõesti väga ja läheb korda ja teistele ei meeldi see üldse. siis nad nagu vastanduvad, aga seal peab olema see, noh, vaade sees.

T.T.: mhmh

K.Ü.: see mingi vaade elule, vaade sellele konkreetsele olukorrale. (...) mingi siis selline, noh (...) jah. (...) mingisugune hinnang peaks seal ikkagi olema. et et ta ütles ka seda, et seal ei saa nagu (...) igale tegelaskujule peab jätma nagu oma õiguse. et kõik peavad olema õigustatud, mitte et noh, üks on paha ja teine on hea. et see on nagu ebahuvitav. see on nagu jah see (...) et niimoodi elu ei ole kunagi selline, et kõik kõik inimesed on tegelikult nagu südamest tahavad ju tegelikult head. lihtsalt iga- igaüks nagu libastub oma mingisuguste (...) oma probleemide küüsi, oma pahede küüsi, oma mingisuguste kalduvuste, mille iganes oma vigade tõttu. aga et noh, see tahe on inimestel alati mingisugune (...) see tahe lihtsalt jah muundub, võib muunduda korraga nii egoistlikuks ja sa ei panegi tähele. noh, nagu Esme puhul, et ta (...) võib teinekord olla hästi, jälle hästi üllas.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et see kõik, kõik need omadused on igas inimeses olemas. et ta nagu karaktereid ei sallinud. ta ütles ka, et selliseid nagu karaktereid (...) et karakter on tema jaoks, et igas inimeses, noh, on olemas, noh, ma ei tea, nelikümmend erinevat inimest tegelikult.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et karakter moodustub, sellest ta kindlasti rääkis seal proovides ka, et karakter on tegelikult on see, mis jääb sinust lavale maha. et kui ma vaatan terve etenduse ära, sa olid selles stseenis ma nägin sind sellisena, selles sellisena ja selles sellisena, siis sellest moodustub mulle karakter, mitte sina ei pea kogu aeg üht ja sama asja mängima.

T.T.: jah

K.Ü.: muidu see on igav, noh. sa näitad kogu aeg ühte ja sama inimest.

T.T.: mhmh

K.Ü.: tähendab, ühte ühes ja samas olekus inimest või sellises (...) et see oli hästi vabastav, et ta niimoodi rääkis, sest alati, noh, noori üldse nagu painab ju selline, et kuidas nüüd teha, mis, oot-oot, ma pean nüüd tegema midagi, mida täpselt teha.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et see pani nagu ennast usaldama.

T.T.: mhmh

K.Ü.: mulle tundus nagu teisi ka jah.

T.T.: mhmh. mis sa arvad, kas ta sai näitlejalt kätte selle, mida ta ootas?

K.Ü.: ma usun küll, et sai. ega me nagu selles mõttes sellel teemal niimoodi ei rääkinud või (...)

T.T.: aga kuidas sulle nagu tundus kõrvalt, et kas ta (...)

K.Ü.: ma arvan küll, et sai. et ta tundus ikkagi rahul olevat ja ta, eks ta tegeles kogu aeg, käis ju vaatamas väga palju seda seda etendust edasi ja ütles märkusi aeg-ajalt ja (...) noh, mulle vähemast-

T.T.: on sul mõni märkus meeles?

K.Ü.: eks ta tegeles palju muidugi tempoga, et seal alguses ikkagi temp- tempod nagu veel paiga-, polnud paigas. et see on ka selline, alati see viimane etapp, noh, teatris, mis on kõige olulisem, aga ilma milleta nagu ka lugu ei lähe käima.

T.T.: mhmh

K.Ü.: kui alguses võetakse kõik üksipulgi lahti, aga siis jäävad näitlejatele sisse igasugused need, noh, pausid ja need

T.T.: mhmh

K.Ü.: ma mõtlen, et näitlejal on ju see, et iga- igal võimalusel teeks aga pausi, noh, kõik on tähenduslik, aga lõpuks kokkuvõttes kõik ei saa olla, vaid iga asja tähendus tuleb välja ka siis, kui sa niiöelda vuristatakse kogu lugu ette. siis tulevad need asjad iseenesest. noh, elusast inimese mõte käib nii kiiresti, inimese mõte on tohutult kiire. et ma suudan haarata nagu elu palju kiiremini, kui igal pool hakata pause tegema. see on nagu see esimese ja teise repliigi seadus teatris, et (...) et kohe, kui ühe repliik lõppeb, peab peab nagu teine, sest elus me ka räägime, noh, mina ütlen midagi, sa juba saad poole sõna pealt aru ja juba vastad midagi, noh, juba jah ja, eks ole, mina juba samal ajal räägin edasi. et see ei ole niimoodi, et jah, siis ma, siis sa mõtled. et me mõtleme tavaliselt ikka teise inimese jutu ajal juba, noh.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et see (...) et sellepärast see tempo oli see, mille, mida ta, noh, millega ei jõudnud lihtsalt (...) see alati jääb ju ajast puudu ja sellega ei jõua kunagi nagu lõpuni minna. siis ta selle tempo, ütleme, noh, mitte ainult ta ei rääkinud lihtsalt tempost, aga ta üritas nagu siis ilmselt, ma nagu panin nii palju tähele, et ta üritas nagu, nii nagu märkused olid ka natukene selles laadis, et seal saab seda võib-olla öelda nagu kiiremini või noh, kas kirglikumalt või, et see läheb nagu, ta üritas seda õiget sisekraadi leida, et et et see, et see tempo ka tõuseks, noh. (...) et see, noh, see on endiselt meil kipub kipub aeg-ajalt minema jah (...) võib-olla jah niimoodi, noh, ongi, see vahel lihtsalt juhtub, et näitleja jääb kuidagi midagi mõtlema liiga pikalt või midagi liiga läbi elama. et tihti on see (...) siis kaob nagu inimese tahe (...) tahe nagu hakkab, hakkab lahustuma või (...) tahe on ju see, mis kogu aeg edasi viib. ma ka praegu kogu aeg räägin, vuristan-vuristan kogu aeg mingit teksti, sest ma kogu aeg tahan, et et äkki ma suudaks nagu väljendada seda, mis ma mõtl- mõtl- mõtlen temast, aga noh, ikkagi kogu aeg ei ole rahul ja siis tahad täiendada. see on ka mingi tahe.

T.T.: jah

K.Ü.: aga kohe, kui see tahe kaob, siis ma enam, noh (...) siis ma ei räägi enam.

T.T.: aga kuidas sa nägid seda oma tegelaskuju, keda sa mängisid, mängid Amy seisukohas?

K.Ü.: noh, ta, eks ta on selline jah noor, selles mõttes nagu väga (...) selles mõttes sarnane minule. et noh, noor noor inimene, kes on just teatrisse tulnud.

T.T.: mhmh

K.Ü.: tahab väga mängida, tahab kõike mängida, tohutult kõike väljendada oma (...) füüsilise ja kõigega ja tahab nagu tabada seda, mis (...) mis siis on see, mis on see, mida ma pean tegema, et olla hea näitleja, või mis on see, mida ma pean (...) et eks see natuke koomilisena peaks mõjuma. et ega ma ei ole päris (...) ma ikkagi tunnen ennast, ma ütlen, et kuna me jõudsime ka mitte väga palju nagu tegeleda tegelikult sellega, noh, lõpus, kuna see jäigi nagu viimaseks asjaks ka, siis ma tundsin ennast kuidagi ka ebakindlalt. ja on siamaani, nagu natuke tunnen, noh, kuna ta ongi, ta jättis nii palju vabadust, ta ju ta siis kuidagi usaldas ka või ta uskus, et noh, et ma saan nagu, küll ma saan selle kätte ja nii, aga ta ta (...) noh, ma tegelikult oleksin nagu kuidagi jah (...) võib-olla tema jaoks oli oli nagu kõik olemas, ma ei oska seda öelda, aga ma ise nagu tundsin ka etendusi edaspidi mängides, tundsin nagu oleks tahtnud rohkem veel nagu midagi (...) täpsustada või täpsemalt teada, mida ma siin teen, või noh, nagu detailsemaks seda teha, sest ise nagu sees olles ikka ei oska nii hästi. noh, et sa ei tea ju, kuidas mingi asi välja paistab. et sa tahad nagu (...) selles mõttes oleks võib-olla jah tahtnud rohkem sellest osast rääkida, et me nagu

T.T.: mhmh

K.Ü.: just täpselt sellest, kuidas see peegeldub. aga aga ma nägin teda, jah, ta nagu tõi selle näite, et noh, nagu noor (...) noor poiss selles mõttes kohtub kohtub Peter Brookiga, aga noh, selle vahega, et mitte, noh, me ei kohtu, vaid me oleme nüüd Peter Brookiga juba ühte lavastust mänginud väga palju kordi. noh, et see on mingi teine suhe juba. et ma sinatan teda, meil oli alguses see küsimus, noh, inglise keeles on you, on ju, nii teie kui sina

T.T.: jah

K.Ü.: et kumba teed pidi me läheme, kas ma sinatan või teietan.

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga see sina ikkagi tundus nagu, tundus ikkagi õigem, sest et selles hetkes ta juba, noh, selles ongi mingi teatud nauding öelda (...) Peter Brookile sina. et ta juba naudib seda ja ta naudib seda, et ta saab ju nõu küsida ja me mängime siin koos. et ta natuke selline eneseimeteleja mulle nagu tundus see

T.T.: mhmh

K.Ü.: kindlasti on igas näitlejas see eneseimeteleja olemas. et kui väga keegi sellele nagu järgi annab, noh (...) nojah, ega ta, ma ütlen, et ega ta selles mõttes väga detailselt rohkem ei sekkunudki. ta ta rääkis nendest põhiasjadest, noh, mis mis olukord see on. no see ongi väga üürrike stseen

T.T.: mhmh

K.Ü.: et ta, et ega me, ma ütlen, tohutut tööd selles mõttes nagu koos ei teinud. et eks ma ise nagu mõtlesin mingeid asju ja niimoodi ja siis ta, noh, aitas nagu kogu seda misanitseeni

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, kuidas ta seda nägi, on ju, ja tal oli see nägemus sellest pantomiimist, noh, algusest peale, mis seal lõpus võiks olla. ja sealt nagu hakkas ka lähtuma natukene see minu roll, et ta nagu seda just nagu füüsisesse üritab kõike nagu, üritab nagu oma, läbi oma füüsis kõike nagu kätte saada, mida nagu

T.T.: mhmh

K.Ü.: mida, ongi, noor inimene, tundub, et et on hästi oluline. et noh, mis žesti ma nüüd teen, on ju, kui lõpus on (...) või noh, tundub vähemalt, noh, niimoodi, noh, räägitakse, aga et tegelikult, noh, see kõik hakkab nagu kuskilt sisemiselt pihta. kui sa saad sisemisele saad pihta, siis tuleb kogu see väline või žesti, see tuleb nagu iseenesest. et muidu jääbki selliseks vehkimiseks. et ma ise nagu tunnen ka, et kogu aeg vehid laval, vehid nagu laval ilmaasjata, aga (...) aga see ongi mingi selline (...) noh, selle tegelaskuju puhul jah ta nagu (...) midagi sellist jah. ma ei oskagi öelda. ma ütlen, et jah, aga sellist suurt tööd jah temaga ei jõudnud lihtsalt teha sellega, kuna kogu aeg oli oli nagu see jäi, ma ütlen, kõige viimaseks ja alati see ajapuuduse hulk. aga aga ju ta oli nagu selles mõttes rahul, et ta nägi, et seal, ma sain nagu põhilisele asjale ju siis tema arust pihta.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et ta nagu ütles, et et ta on nagu rahul. et lihtsalt ma (...) noh, ma ütlengi, see (...) ja ta nägi ka, et ega ma ei ole veel kõike nagu kätte saanud. lihtsalt ta andiski nagu sellele, igale näitlejale selle aja, et nagu rahulikult sellega tegeleda. eks ma nagu tegelen sellega edasi, et ma

T.T.: mhmh

K.Ü.: alati on selline tunne, et nüüd ei tea täpselt, et kuidas, et kuidas nüüd täna, vahel läheb hästi, vahel läheb niimoodi, et ei saa üldse aru, mis (...) miks, et kuidas mul nii halvasti sai minna ja (...) mis ma nüüd tegin. see on selline nii väike hetk laval või noh, sa pead (...) ootad terve etenduse, lähed korra ja juba tuled ära, noh, kaks korda lähen lavale ja tulen, ja siis ongi, see käib nii kähku ja siis sa, ei ole nagu aega, et et nagu ennast õigele rajale saada, või ei ole seda aega, et hakata, noh, üles ehitama.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et seda peab hästi kiiresti tegema. noh, see ideaalis, ma räägin, see ongi võimalik. et kokkuvõttes sa pead minema lavale ja kohe olema, noh. ideaalis sa pead kohe olema väga hea lõp-, otsast lõpuni.

T.T.: mhmh

K.Ü.: tegutsema hästi õigesti ja õiges suunas ja, aga seda nagu on väga raske kätte saada.

T.T.: mhmh, aga kas tal see pantomiimiidee oli juba kohe algusest peale siis jah?

K.Ü.: üsna algusest jah. ta alguses rääkis jah, et ta tahab, et seal lõpus olek- oleks midagi mingi selline, noh, et natuke midagi, ta rääkis ja siis see üsna kiiresti arenes pantomiimiideeks nagu, et mingi selline. ja siis Aleksander Eelmaa õpetas meile pantomiimi ja (...) see oli hästi tore. mul oli õudselt hea meel (...) et Aleksandriga sai seda õppida.

T.T.: mhmh

K.Ü.: hästi rikas maailm on see tegelikult, mida üldse nagu veel ei tunne. et noh, me saime alles sissejuhatuse.

T.T.: mhmh, aga kas ta rääkis ka, et kust tal see idee tekkis või?

K.Ü.: ei rääkinud otseselt. ta (...) ma ütlengi, et ta kõiki teemasid nagu avas niiöelda heade tegijate kaudu.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et ta Marcel Marceaust, noh, hästi palju rääkis ja näitas, noh, soovitas vaadata videoid ja üldse lavastamise puhul rääkis nendest dirigentidest, kes talle tohutult meeldivad, ja ja iga asja nagu ta avas hästi sügavuti ja nagu suurelt ja (...) ja ja noh, kui ta käis vaatamas (...) mul mul oli siin luulekogu esitus oli, noh, mu esimene luulekogu ilmus

T.T.: mhmh

K.Ü.: siinsamas Teatrisõprade klubis ja minu jaoks oli nii suur üllatus, et ta (...) noh, ta kuidagi proovis tuli see välja, et mul ilmub selline luulekogu, ja ta oli (...) ja ta oli sellest ka, ma ütlen, noh, see on nagu uskumatu, et kuidas välismaalt, noh, välismaalt tulnud inimene, noh, nagu nii väga huvitub, et ta tahab tulla kohe, ta tuleb, tuli, tuleb vaatama. ta tuleb kindlasti vaatama ja siis ta, kas sa saad mulle selle luulekogu anda, et (...) et ma lasen Enekenil (...) Enekenil tõlkida endale. ma mõtlesin, et mis asja (...) kas sa tõesti. ja ta tõesti lasigi.

T.T.: jah

K.Ü.: ta lihtsalt kuulaski, Eneken talle nagu mingeid asju siis tõlkis. ma nagu (...) aga see on, et ta, et tal nagu selline huvi oli tegelikult end, ennast ümbritsevate inimeste vastu, kellega ta nagu kokku puutus.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et ta tahtis neid aidata, ta käis vaatamas ja siis ta pärast kohe kinkis mulle nagu Jacques Breli (...) Jacques Breli plaadid. noh, et (...) et ta nagu (...) midagi talle nagu (...) kuna, noh, ma esitasin oma neid luuletusi nagu lauludena

T.T.: jah

K.Ü.: noh, hästi palju laulsin ja lugesin vahepeal, siis talle midagi seostus enda noorusest, kui ta väga seda Breli, noh, siinamaani, eks ole, austas väga Breli ja kuulas

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga et ta kinkis mulle need CD-d ja rääkis, et võiks, noh, et oleks (...) et võiks teha mingisuguse etenduse, kus kus sa, kus sa nagu Breli (...) noh, Breli laulad või Breli esitad.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja see oli ka nii inspireeriv, noh, et keegi sinus midagi sellist nagu võis üldse näha.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et seda juhtub nii harva, et keegi tuleb nagu, tunneb niimoodi huvi ja

T.T.: mhmh

K.Ü.: nii naljakas oli veel seal luulekogu esitlusel (...) mul oli pere oli siin ja kõigiga ta võttis nagu ühe-, noh, kontakti ja rääkis kohe, noh, üldse ei tundnud, aga ma ütlen, et ta nagu (...) noh, ta tohutult nagu armastas inimesi ja oskas nagu nendes näha ja ta, teda vaimustas, kui mingi, kui kedagi teist mingi asi vaimustas.

T.T.: mhmh

K.Ü.: võib-olla ta, võib-olla ta nägi lihtsalt minu enda vaimustust mingitest asjadest, noh, mis, mida ma olin luuletustesse pannud, ja võib-olla teda see siis inspireeris või ma ei tea mis, aga ta (...) jah, see tohutult jah (...)

T.T.: mhmh, aga ütleme, kui tulla tagasi proovide juurde, et kas, ütleme, midagi mõne tema lahenduse või ülesande või nägemuse suhtes võis tekkida ka mingi sisemine tõrge või (...) mis nagu päris ei haakunud sinu enda nägemusega?

K.Ü.: ma ei oska öelda. alati võib-olla, noh, ma ütlen, et kõrvalt jälgides, olles nagu vaatleja, siis alati võib-olla kõigest ei saanud aru, miks ta just niipidi tahab. aga see, aga see on juba selline spetsiifika asi, et noh, maitse asi ka, et kui ma, kuna ma ise, noh, ma ütlen, mul on (...) ma ju mõtlen ka lavastamise peale ja mõtlen kogu aeg mingite stseenide, noh, lahendamise peale või näitleja, igäüks mõtleb, on ju, siis mingeid asju ma oleks võib-olla lahendanud teisiti, mingeid tegelaskuju- kujusid, et kuidas nad, kuidas nad käituvad parasjagu või miks, aga aga see ongi alati jääb (...) sest ikkagi lavastaja tegutseb oma terviklahenduse suunas ja ja sina kunagi ei tea, miks tal just seda seda niimoodi on vaja lahendada, et et tuleks välja tema see lõpp. et vahel tekkis kindlasti nagu küsimusi või noh, mingeid mõtteid, mis oleks võib-olla teisiti teinud, aga ega ma (...) ega ma alati küll ei, noh, ma pigem ei julgenud neid nagu ka niimoodi välja öelda. et noh (...) kuidas sa ikka ütled inimesele, kes (...) on, noh, nii palju elus lavastanud, kes on ikka professionaal ja oskab. sa ei taha ju teda nagu segada. see ei ole ka hea, kui sa hakkad kuidagi nagu teises suunas nagu seda laeva tirima.

T.T.: mhmh

K.Ü.: olgugi et sa oled lavastaja assistent. kui sa hakkad nagu liiga (...) siis siis see ei tule nagu kellelegi kasuks. et on vaja ikkagi, et näitlejad jääksid uskuma, noh, seda, mida lavastaja, mida lavastaja ise usub, mitte

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, mida keegi kõrvalt nagu ütleb, et (...) et selles mõttes oli kindlasti nagu, see on loomulik, et on nagu erinevaid mõtteid, erinevaid seisukohti nagu olukordade suhtes või kuidas, mida siin mängida, mis siin peaks toimima või

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga aga aga tõrget sellist ma nagu ei (...) mäleta, et oleks mingit sellist tõrget olnud, sest ta oli ikkagi oma suunalt nii (...) noh, klassikalise mõtlemise või (...) noh, heas mõttes. ma räägingi, et see on selline (...) ta oli igasuguse sellise veiderdamise veiderdamise pärast vastu või noh, et (...) talle ei meeldinud see või noh, selline (...) ainult selline väline asi või nagu ta rääkis sellest, noh, meil on see teema on sees ka selles Amy seisukohas. see action-filmid näiteks.

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, ta vaatas, me vaatasime siin, noh, seda kuulsat Pulp Fictionit ja kõike ta rääkis sellest, noh, Tarantino ja sellest maailmast, et kuidas tema seda näeb. et see ongi selline, see on nagu loomariigi maailm. see on selline instinktide maailm, kus kus mingeid sügavamaid tähendusi asjadel ei ole. et seda võib vaadata, see on väga hästi tehtud film. ta nagu rõhutas, et see on tõesti suurepäraselt tehtud, seda on huvitav terve aja jälgida, aga see on nagu loomariigi film. seal on nagu huvitav ainult loomi jälgida. et seal

T.T.: mhmh

K.Ü.: seal ei saa näitlejad mängida mitte midagi keerulisemat, mis tegelikult, noh, mis on looma ja inimese vahe, et inimese hinges toimub nii palju erinevaid sündmusi, mis

T.T.: mhmh

K.Ü.: mis väljenduvad. inimesed räägivad, mõtlevad, filosofeerivad, arutlevad, tunnevad, noh, et et seal on nii palju nagu (...) et see on nii palju rikkam maailm, aga et sellistes filmides ei saa seda väljendada. et teda see see nagu ei huvitanud. tema selliseid filme teha ei tahtnud.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et see, kuna see teema oli otseselt meis nagu sees, et siis ta ei tahtnud selliseid nagu filme ega lavastusi teha. et siis (...) ta hästi kõike õudselt hästi põhjendas. mulle nagu see meeldis, et (...) et me kõik arvame midagi millestki, aga ei oska kunagi, ma ei oska küll kunagi põhjendada.

T.T.: mhmh

K.Ü.: väga raske on leida selliseid põhjendusi, mida (...) mida mida teistel on nagu kerge vastu võtta, millest nad kohe saavad aru. ah? tõesti, jah? on küll. noh, kui sa nii arvad, siis ma saan aru. aga tema põhjendas hästi nagu voolavalt ja kohe ja kõik oli tal nagu selgeks mõeldud.

(...)

T.T.: aga kui palju ta ise, ütleme, nendes töökodades käis? ütleme, lavakujunduse valmimist, kostüümide (...)

K.Ü.: hästi palju. ta ikka kõigel hoidis kogu aeg nagu kätt pulsil. et kõik, noh, kogu aeg, ma ütlen, muusikaga, eks ole, Jaak Jürissoniga nad kogu aeg suhtlesid. kunstnikuga Iiriga saime kokku kogu aeg.

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, alguses nagu koos, siis hiljem nad said ka eraldi kokku. ja nii, noh (...) ta oli hästi põhjalik kõiges. ma ütlen, {-} professionaal ikkagi suure tähega.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ta (...) ta ei jätnud küll midagi juhuse hooleks. talle oli kõik hästi oluline, et kõik oleks mõtteliselt nagu ühe asja teenistuse sees ja (...) tal oli see mõte algusest peale kogu selle kujundusega ka, mille, millele nagu siis Iir teostas ja sinna veel juurde mõtles.

T.T.: mhmh

K.Ü.: kogu see peeglite idee oli tal algusest peale, et seal peaks olema (...) et see peaks olema, see ruum peaks olema nagu teater

T.T.: mhmh

K.Ü.: (...) kuhu sees, kus sees, sest see teatrimaailm on Esmes on suurem kui see tema kodu, see armastuse maailm. et see teater on see, mis, kuhu sisse see kaob see tema kodu ja armastus.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et et see oli Mladenil hästi lahe idee algusest peale.

T.T.: mhmh. aga kuidas sa ise hindad muidu etenduste õnnestumist? millist elu see lavastus on hakanud elama?

K.Ü.: no minu arust see elab lavastus väga väga väga head elu. hästi palju huvi, hästi suur huvi on selle vastu ja mulle, ma nagu tunnen küll saalist sellist tänulikku aplausi alati või.

T.T.: mhmh

K.Ü.: hästi palju käib, noh, ka just nagu naisterahvaid seda vaatamas. võib-olla see ongi, eks see on nagu loomulik ka, et (...) et see (...)

mulle tundub küll, et et see enamusele ikkagi läheb nagu korda või, või kui ei lähegi, siis (...) pettuma nad, ma arvan, küll ei (...) ma ei ole veel kuulnud, et keegi oleks väga pettunud.

T.T.: mhmh

et see on, mis Mladen sinna pani, on ikkagi nii oluline ja see on seal olemas, et (...) et ükskõik, kuidas kuidas meie parasjagu mängime, kas paremini või halvemini, et see see asi ei kao, et (...) see on hea lavastaja puhul alati niimoodi, et (...) see ei pruugi, sulle võib ta vahel tunduda, et noh, see näitleja ei ole kõige parem võib-olla valik sellesse ossa või ta ei mängi kõige paremini, aga

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga kui see tervik või midagi sellist puudutab, siis see, siis see nagu kannab. tekib selline hingamine.

T.T.: mhmh, mhmh. aga mis sa arvad, mida ta tahtis selle lavastusega öelda?

K.Ü.: no see on alati nüüd libe tee, et kuhu nagu minna, et et mida teine inimene tahab öelda.

T.T.: sinu arvates või kuidas sulle paistab.

(...)

K.Ü.: mulle tundub, et see võib-olla avaldub selles (...) selles viimases pantomiimis, mille ta tahtis nagu üles ehitada (...) mis me Anuga seal lõpus (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: et ta tahtis väga konkreetse, noh, nagu loo, ta tahtis Aadame, Aadama ja Eeva selle õunavõtmise loo teha, et et ma arvan, et see ei olnud juhus. noh, kindlasti, tähendab, see ei olnud kindlasti juhus, et ta seda tahtis. et ma arvan, et see on sellega palju seotud. (...) noh, ma võin öelda, kuidas mina seda mõtestan, ma ei tea, kuidas tema seda mõtles, aga

T.T.: mhmh

K.Ü.: aga mulle tundub, et et (...) kuna ta rääkis palju sellest, et tema jao-, tema jaoks on see ikkagi nagu, see lugu on Esme lugu

T.T.: mhmh

K.Ü.: (...) ja see ja ja nagu lõpus ta nagu visuaalselt tahab ka kujutada, et Esme lihtsalt (...) kuidas üks naine (...) ükskõik mis juhtub, ükskõik mida ta teeb, kellele ta haiget teeb, kes temale haiget teeb, ta lihtsalt kõnnib ja läheb. ja läheb ja läheb ja läheb. ja ja kõnnib kogu aeg edasi ja ta ei kohku tagasi mitte millegi eest. ta võib minna läbi seinte, aga ta läheb.

T.T.: jah

K.Ü.: ja et et mulle tundub, et see oli seotud sellega, mida ta öelda tahtis, aga noh, ma ei, ma arvan, et see ei olnud mitte lihtsalt see, et ta tahtis seda öelda, et üks naine läheb, aga et selles on mingisugune (...) sellel Eev-, sellel, noh, Eeva õunavõtmise näitel on selles mingi sügavam tähendus võib-olla. (...) et kui mõeldagi sellest aspektist, et pärast mida sa (...) lähed (...) noh, pärast isegi (...) tähendab, sa võtad selle õuna, noh, ta annab selle, noh (...) või inimkonna ajaloos, eks ole, see pärispatt või see pattu langemine, on ju (...) läbi nagu läbi nagu läbi naise kuju, on ju

T.T.: mhmh

K.Ü.: ta võtab Aad-, ta võtab selle õuna, annab selle Aadamale, eks ole, nagu teisele edasi (...) teab, ma arvan, et ta teab, et ta tegi valesti, aga läheb edasi.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et ta ühesõnaga, et võib-olla siis see ja kõige lihtsamalt öeldes eesti keeles, mis mulle tundub, on võib-olla see, et et kui sa kukud, siis tõuse püsti ja kõnni edasi. et see, et kõik on alati võimalik.

T.T.: jah

K.Ü.: et see ei ole nagu asjade lõpp, noh.

T.T.: mhmh

K.Ü.: (...) nagu, noh (...) jah. ma arvan, et sellepärast ta selle kujundi sealt piiblist, ma arvan, ma arvan, sinna lõppu (...) aga see on ainult minu arvamus, et

T.T.: jaajaa

K.Ü.: mulle tundub. (...) et et piibel ju ei lõppe sellega, vaid algab sellega alles.

T.T.: aga mis sa arvad, mida ta andis eesti teatrile kõige rohkem?

(...)

K.Ü.: ma arvan, et ma võib-olla rääkisin sellest juba seal alguse poole. et sealt, ma arvan, noh, ongi see põhiline.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ma ei oska midagi nagu enam selles mõttes lisada, et et (...) noh, et minu jaoks ta ikkagi põhiliselt üks värske õhk nagu oli või üks selline nagu (...) vajalik värske õhk. et noh, värsket õhku (...) selline teistsugune vaade, professionaalne ja tark vaade asjadele, mida nagu oli väga vaja.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et mis justkui ühendab nüüd palju, väga paljusid teatrinäitlejaid. noh, meil on nagu rääkida väga paljustki läbi läbi Mladeni, noh, kuidagi või suhestuda, et me olime temaga kokku puutunud, et me siin mingitest asjadest saame järsku nagu ühtemoodi aru või?

T.T.: mhmh

K.Ü.: ma arvan, et see on hästi tänuväärne, et (...) et ta niimoodi, et ta selle võrra suutis ühendada nii paljusid inimesi. ma imestasin veel, kui paljude inimestega ta suutis, hiljem tuli

ka veel juttu, et kui paljude, ma isegi ei teadnud, kui paljude inimestega ta nagu just nagu isiklikul pinnal veel, kui paljudega ta tegelikult veel suhtles. et ma üldse ei teadnud seda, et noh, kui paljudega ta käis nagu lähedalt läbi ja käisid külas ja nii, et noh, et (...) ma nagu üldse seda ei teadnud. et see nagu näitas ka tema sellist (...) ta jõudis tohutult palju ja teda nagu inimesed nii väga huvitasid ja ta, et ta, no tõesti nendega suhtles, et ta (...) ja selle läbi ta ühendas. et need, kõik need inimesed, kes mingis mõttes nagu ml-, teda nagu armastama hakkasid inimesena, Mladeni, noh, sest temas oligi väga palju sellist armastusväärset. et läbi selle armastuse ta (...) nagu tagantjärele meid kõiki ka ühendab või või (...) või pakub sellist nagu ühist (...) jah, see on sellise suure hinge tunnus, ma arvan.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et noh, et see (...) ja noh, rääkimata sellest, et ta sai väga palju haiget siin Eestis ka erinevate arvustuste pärast ja (...)

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja lihtsalt lihtsalt mingisuguse, noh (...) jah, mingite eksimuste, mingite rumaluste pärast, no mida nüüd tagantjärele, ongi nii tobe, et see nii, et see nii läks. (...) aga ma, aga ma ütlen, ma kujutasin täpselt ette, kui sa oled nii tark mees ja sa oled kõik nii läbi mõelnud (...) ja kõike nii hingega, hingega nagu teinud

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja kõike nii hingega teinud, siis see selline rumal lahmimine on (...) on kõige karmim asi. selline, mis nagu lööb sul nagu ootamatult niimoodi jalad alt, kuigi tegelikult sina oled kõik, noh, sa oled kõik õigesti ehitanud.

T.T.: mhmh

K.Ü.: ja keegi tuleb lihtsalt lükkab su klotsid nagu mingisugusel täiesti valel põhjusel ümber.

T.T.: mhmh

K.Ü.: umbes ütleb, et sa oled need, ütleb, et ütleb, et sa oled need klotsid kõik varastanud, lükkab selle ehituse ümber ja siis tuleb hetk hiljem välja, et et need on hoopis sinu klotsid, ta, sa ei ole neid kuskilt varastanud. ta saab ise ka sellest aru, see, kes ümber lükkas, aga aga juba on, kõik on rikutud. et see see on nagu, noh (...) see, ma arvan, mis (...) mis talle tohutult haiget tegi, ja see (...) noh, sellised me, inimesed, oleme, on ju, et teeme kogu aeg üksteisele

haiget ja siis pärast saame aru, et (...) aga noh, ma arvan, et Mladen oli tegelikult suuremeelne, et ega ta (...) ma arvan, et ta oma hinges suutis kõigile andestada. ta lihtsalt tahtis (...) tahtis nagu (...) tahtis asjades selgust. ta tahtis, et inimesed nagu ka saaksid aru, mis toimub, sellepärast ta kirjutas ka vastulause või.

T.T.: jah

K.Ü.: ta kirjutas, ta tahtis seletada, et et (...) see on ju nii tobe. vaata, mis mulje oleks temast jäänud, kui inimesed loevad, noh, me ju usume usume kõike, mis me loeme ajakirjandusest pidevalt. et ahah, see on niimoodi, siis ahah, selge, siis on niimoodi.

T.T.: jah

K.Ü.: et ta oli teadlik sellest. et sellepärast ta tahtis, et asju nagu (...) et oleks kõik korrektne.

T.T.: mhmh

K.Ü.: (...) nojah {-}, noh, kui rääkida nendest tarkustest, siis need ongi nagu sellised asjad, millest lihtsalt (...) meil on kogu aeg vaja nagu (...) meil on kogu aeg vaja oma töös millestki kinni hoida, noh, või tähendab, tekitada midagi, millest kinni hoida, et (...) sellised asjad, mida me õpime, noh, teatrikoolis ja ja pärast teatrikooli teatris, et need kogu aeg nagu tekitavad mingisuguseid uusi teadmisi või tarkusi, millest tulevikus, et me ei pea tervet nagu teed enam läbi niimoodi edasi-tagasi sõeluma, et jõuda selleni, vaid et me teame seda ja me hüppame kohe sinna, et me saame juba minna järgmisesse kohta.

T.T.: jah

K.Ü.: et et et need ta, neid ta tekitas mul väga palju. mingisuguseid otseteid (...) et mis mida tähendab ja mida mida silmas tuleks pidada veel, mis küsimustele peaks vastama. (...) et need ongi sellised asjad, mida edasi antakse vist. (...) et igaüks ei peaks hakkama neid kogu aeg uuesti välja leiutama.

T.T.: mhmh

K.Ü.: et loomulikult me ise leiutame ka igasuguseid asju, aga kõike kõike ei jaks. seda selgem meie pilt on, kui me saame ikkagi hoida oma erinevate õpetajate erinevatest, noh, näpunäidetest kinni ja vaadata, mis sellest sünnib, ja noh, vaadata, millest nagu ma tahan kinni hoida ja millest mitte ja mis nagu mida annab. aga et, aga et neid kinnihoidmispunkte, neid, noh, abi- abit- abistavaid (...) abistavaid mõtte- mõttekäike ja tarkusi, et neid (...) et

neid ikka oleks. ilma selleta on väga raske. siis nagu kaob sellest, teater on ju nii lõputu niisugune kuristik tegelikult.

T.T.: mhmh

K.Ü.: tohutu, noh, selline rikas maailm, kus kõik on võimalik, sest peegelpildiks on elu, on ju.

T.T.: mhmh

K.Ü.: noh, kus on kõik võimalik, see peab olema elu peegelpilt ja siis, kuidas seal veel nüüd üles leida

T.T.: mhmh

K.Ü.: sinna võib jääda, noh, ma ütlen, ära kaduda. ma olen seda kogu aeg nagu tajunud, et tahad midagi teha, aga lõpuks kaob sul, noh, arutled nii, arutled naa, jõuad lõpuks ei tea kuhu välja ja siis kaob see kogu see pinnas nagu jalge alt ära. et miks sa kogu seda asja hakkasid tegema ja kõik kus mis peab välja jooksuma. on mingeid asju, mida sa ei pane kogu aeg tähele. et ta nagu andis sellised selged vaated, mida peab nagu pidevalt silmas pidama, ja noh, et et (...) jah, ma ei oskagi midagi muud öelda.

Lisa 3. Nähtavate parandustega raadiosaade

ANU LAMP:

~~k~~Kõige vägevam, kõige võimsam elamus Mladeni puhul on minu jaoks mulle kogu tema siiasattumise lugu, tema ja Enekeni¹ lugu, ehk ~~see~~ nende sõnade, usk, lootus, armastus, aga kõige suurem neist on armastus, selle reaalseks saamine, ~~selle täitumine~~. sSee kokkupuude armastuse väega. ~~k~~Kõik ~~inimesed~~, kes seda lugu kuulsid, ... selle loo teadasaamine See justkui tõstis inimesi, andis mingi lootuse. sSeesama, et ongi armastus. aArmastus ongi see, mis paneb liikuma mäed, mis liigutab inimesi, ja et sellel on nii võimas vägi. ~~ja see kuidagi ülendab ka neid, kes sellest loost kuulsid, j~~Ja ma arvan, et armastusest oli kantud ~~oli~~ kogu tema tegutsemine siin. tähendab, Ka see väga tugev, sügav armastus ~~ka~~ teatri vastu. väga tugev, sügav armastus. ka see tööalane kokkupuude, see oli samasugusest väest kantud.

Mladen esindas minu jaoksarvates seda head vene kooli, mille najal ma ise olen kasvanud, ja ~~mis on need kokkupuuted nendest kokkupuudetest teatriga, teatriõpetusega ja teatriga, mida~~ ma olen näinud, on mind ikkagi kõige sügavamalt puudutanud need sügavalt põhjalikult läbianaalüüsitud tekstid. ~~hästi põhjalikult, põhjalik analüüs.~~

siis tTemas oli väga palju positiivsust, nagu ma ütlesin, see ~~selline~~ armastuse vägi, ja mul oli väga hea meel, et ta puutus kokku üliõpilastega, et, tähendab, vVõi pigem tuleks öelda nii, et üliõpilased puutusid kokku temaga. eEt neil oli see vedamine ja kohe kooli alguses esimesel aastal teise aasta alguses, kui oli Tšehhovi² semester ja nii Elmo Nüganen kui ka Mladen lavastasid nendega Tšehhovit, ka sellist ~~klassikalist tükki~~, klassikalist teksti, millega kindlasti nad puutuvad kindlasti ka edaspidi ~~ka~~ kokku. eEt see põhi sai olema nii põhjalik! jJa see positiivsus, mida tema andis üliõpilastele. et üÜliõpilased räägivad niivõrd palju sellest, et ~~vot niisugune~~, ta oli niisugune käimatõmbaja, ~~eks ole~~, ja kui ta nägi, et juba midagi hakkas tulema, siis ta peegeldas seda väga positiivselt tagasi. ja tTa võttis ära ~~mingi kartuse, selle~~ eksimise kartuse, mis noortel on, ja et seda nad on seda nii palju rõhutanud, siis ma olen sealt üldse edasi mõelnud, et mis see on. ~~see ei ole mitte ainult meie kooli viga, aga muidu nad on~~ ~~öelnud, eks ole, ü~~Üliõpilased on öelnud, ~~et kui võrd~~ vähe positiivset tagasisidet meil antakse, aga see ei ole ainult selle kooli viga. kKui ma kuulen, et üldse eestlane oma last ei oska kiita, ~~eks ole, et~~ kogu aeg on nagu mingi, ~~sulle pannakse mingi~~ koorem peale, siis ja et tegelikult ~~ikkagi~~ need põlved ikkagi nõtkuvad selle all, ja kui sealt ei tule seda soovitud tulemust, siis ei

¹ Eneken Aksel
² Anton Tšehhov

tule. ~~Mladenil, et kui ta ka ei pruukinud olla ju, eks ole, kohe i~~Inimese tabamus ei ~~ole~~
~~ju~~pruugigi olla kohe kümnesse, aga ~~ta~~Mladen andis sellise positiivse laengu, et sealt tabati
 kümnet pärast, ~~eks ole. ja et s~~See on niisugune koht, mis on väga mõtlemapanev koht igas
 mõttes niisuguse peegelduse suhtes meil, nii teatrikoolis kui ka üldse. ~~et kuidagi seda vot~~
~~sellise positiivse laengu, mis~~See ei tähenda niisugust pimedat kanaisatsemist, ~~eks ole,~~ vaid
seeseda, et on see tugi ja sealt pealt vallandub.

~~siis veel niisugused, vot need samad vana kool (...)~~kKui meil oli ~~meil~~, mMeie, kangelaste“
 esietendus, siis Mladen ütles mulle ühe märkuse, mis ~~mul~~ tuleb mulle iga kord meelde, kui
 see etendus on. mMul on seal seljas üks väga-väga närune frakk, sellel tegelasel, keda ma
 mängin, ja ma istun pärast ühte monoloogi tooli peale. jJa Mladen tuli ja ütles mulle, et (...) ~~et~~
 fraki sabad tuleb lüüa üles. (...) ~~(Paus)~~ ja mMa olin väga tänulik, sest ma mõtlesin, et see on
 seesama [vana kool]. aAga neid, kes oskaksid frakke kanda, ... tTeatrikoolis meile kunagi
 räägiti, et Eestis oli üks näitleja, kes oskas, ja see on ka nüüd surnud, sSee oli Endel Pärn, ehk
~~siis,~~ et sa lööd sabad üles ja siis istud. ja vVäga lihtne asi, ja iga kord, kui ma seda liigutust
 teen, — voh, sabad üles tagant! —, tuleb mulle iga kord Mladen meelde. ja sSee ongi see vana
 hea kool, mille järjepidevuse (...) ~~noh, see ei tohi kaduda!~~

mMa ütlesin, et noorte puhul oli see hästi positiivne käimatõmbamine, aga täpselt
 samasugune toetav suhe oli ka meil teatris ~~meil~~, kui me tegime „Amy seisukohta“. ~~siis oli~~
~~täpselt samasugune see selline positiivne toetav suhe.~~ Mladen väga palju kõkutas saalis, ja
 jälle, ma ei arva, et kõik oleks olnud tohutult ~~niiviisi~~ naljakas, mMitte selles ei ole
~~asiküsimus,~~ aga ~~ta oli ka väga (...)~~ sSee on üks selline teatriinimeste [asi], ~~et~~ kui keegi teeb
 kuidagi õigesti, kui asi toimib, ~~mul on endal sama ka, et siis~~ see ajab naerma. ~~see ei pruugi,~~
~~eks ole, sa võid, s~~Saalis olles sa kontrollid ennast, aga ~~et~~ proovihetk on üks teine. nNii et see
 oli tegelikult samamoodi selline (...) ... käivitav! vVäga käivitav ja ma tajusin pidevalt seda
peegeldust. tTagasipeegeldust, mis on ülioluline. mMõnikord on nii, et sa ei loe lavastajast
 midagi välja ja siis tekib selline tunne, et ma suman-suman, aga ma ei tea, kuidas läheb.

~~siis~~Ja see niisugune peen töö, mis võib-olla ühtepidi ~~alati~~ ongi proovides alati väsitav, aga mis
 on hästi tänuväärnelik. ~~sa oled pärast, et me (...)~~ nNagu öeldakse, ~~eks ole,~~ et geenius on oskus
 lõpmatuks pisitöök, ~~eks. mingi asi harjutatakse läbi, mingi asi väga põhjalikult võetakse läbi.~~
mMeil oli üks tehniline stseen. ~~need k~~Kõik need tehnilised proovid on alati nii, et sa tead, ~~et~~
 (...) et see hetk on hästi väsitav ja nii edasijne, aga ~~siis~~ pärast osutub väga kergeks seda teha.
jJa vaat see, et me harjutasime, — see oli üks lillede panek, ~~kus keegi mingi,~~ niisugune

Formatte

olmeline stseen, ~~—~~ ja ~~tagantjärele~~, kui hiljem on veel niisuguseid hetki ~~on olnud~~ mu elus olnud, siis tundub tagantjärele, et kuidas see võis ~~olla~~ nii raske olla ja et ta võtab siiski nii kaua aega ~~üks~~, kuni ~~üks~~ see üks masinavärk käivitub. ~~ja s~~ See põhjalikkus ja jälle, et keegi võtab mingi asja põhjalikult läbi ~~mingi asja~~. ~~noh~~, See on niisugune hea tunne (~~...~~)... et sa oled kindlates kätes:!

ANDRUS VAARIK:

~~m~~Minu esimene töökogemus Mladeniga ~~koos töötada~~ oli Albee³ „~~k~~Kes kardab Virginia Woolfi?“ ja see oli Mladeni esimene ~~tükk~~lavastus Eestimaal ka. ~~j~~Ja mina sain küll väga imeliku kogemuse võrra rikkamaks, sest kui enne ~~tegemist~~ ma pidasin seda näitemängu eelmise sajandi ~~top~~esikümne hulka kuuluvaks, siis pealepärast tegemist ma pean seda top-viie parima hulka kuuluvaks ~~seda~~. ~~m~~Minu jaeksarvates on ta riskantsem projekt, kui „Hamletit“ ~~teha~~. ~~m~~Me saime selle etenduselavastuse nädal või peaaegu isegi kümme päeva enne esietendust valmis. ~~s~~Sellist asja ei ole minu pikas praktikas enne olnud. ~~m~~Me hakkasimegi omale sellist katse ~~test~~ publikut kutsuma, et saaks selle esietenduse närvi ära lahustada, ja ma mäletan, et me ikka juba kibelesime näidata ~~publikule~~, ~~et mismida~~ me teinud oleme. ~~et~~ ~~s~~Selline kogemus, võrreldes ülejäänud esietenduseelsete paanikatega, oli ikkagi uskumatu täiesti. ~~e~~Et nii võib ka töötada:!

~~t~~Ta oli minu meelest oma päritolult, hariduselt ja inimomadustelt ideaalne lavastajaks. ~~ü~~Ühelt poolt ~~selline~~ lõunaslaavi temperament, selline põlemine, mis tal sees oli. ~~siis s~~Samal ajal Moskva klassikaline Efrose⁴ teatrikool, meetodi valdamine. ~~p~~Pärit kõige paremast teatrikoolist ja ~~teatri~~ traditsioonist, mis võimalik. ~~j~~Ja siis veel kakskümmend20 aastat Pittsburghis töötamist, mis töötamist andis talle ~~sellise~~ ameerikaliku pragmatismi. ~~j~~Juba see, et ta pidi alati leppima ~~alati~~ kolmenädalase prooviperioodiga, ükski produtsent talle rohkem aega ei andnud. ~~s~~Sellepärast me võib-olla saime ka nii vara valmis, et ta oli harjunud kiiresti töötama ja pani ka meid kiiresti tööle. ~~n~~No ma jään midagi sellist igatsema ilmselt (~~...~~)... elu lõpuni.

~~ma mõtlesin, k~~Kui ma kuulsin Mladeni lahkumisest, siis äkki oli selline tunne, et (~~...~~)... ma olen nagu laps, kellel käis eelmine aasta jõuluvana ~~käis~~, kes hakkas seda uskuma, ja siis äkki

³ Edward Albee

⁴ Anatoli Efros

~~öeldi~~ talle ~~äkki öeldi~~, et jõuluvana ei ole tegelikult olemas ~~tegelikult~~. (...) ~~(Paus)~~ ~~m~~Mul oli täpselt selline tunne! ~~Ikka~~ on igasugu kaotusi ette tulnud sõprade, ~~ja ja~~ sugulaste ja tuttavate hulgas, aga hulk aega ei ole ma nii kurb olnud kui nüüd. ~~see (...)~~ ~~noh, tõesti~~ Tõesti, eesti teater sai endale suurepärase kingituse ja ~~ja (...)~~ ~~ja~~ nii hoolimatult võeti see äkki ta käest ära. ~~s~~Sest sellist inimest nagu Mladen, kes hoiaks ~~ikkagi~~ seda vene lavastamistraditsiooni, ~~seda~~ psühholoogilise teatri meetodi valdamist ~~elus~~ meil Eestimaal elus (...). ~~n~~Neid on ikka väga vähe, ausalt öelda.

~~m~~Ma pean olema väga tänulik ~~olema~~, et mul oli see võimalus, ~~ja (...)~~ ja loomulikult on kahju nende tööde pärast, mis pidid tulema ja millest me Mladeniga nüüd mõlemad ilma oleme ~~nüüd~~. ~~a~~Aga (...) ta kindlasti sundis selle oma lühikese külaskäigu ajal tegelikult ~~sundis~~ ka ülejäänud lavastajaid võib-olla natuke rohkem pingutama, natuke rohkem süvenema ja püüdma natuke rohkem sarnaneda sellele tõelisele kultuuriaristokraadiga gale, kellega meil oli ~~koos~~ võimalik koos töötada. ~~s~~Sest ta oli lavastajana täielik aristokraat! ~~m~~Ma sain aru, et ta valdab näitlejaga töötamisel nii piitsa kui ka präänikut ~~näitlejaga töötamisel~~, mida ta vajab, aga ta oli selline aadlik, ~~et takes~~ oli endas välja arendanud tuhat präänikut ~~erinevat~~ ja takes ei pidanud kordagi, ... ~~ta ei~~, ~~t~~Ta ei alandunud kasutama piitsa, kuigi ma sain aru, et ta seda ~~seda~~ valdab. (...) ~~(Paus)~~ ~~t~~Tore! ~~t~~Tore, kui meil d Eestimaal, kel meil oma rahvusest ~~aadleid~~ aadlikke pole kunagi olnud, ~~aga kui meid~~ vahe st aristokraadid ikkagi külastavad. ~~s~~Siis peab õnnelik olema õnnelik selle, nende hetkede ja selle aja üle, mis meil oli võimalus koos temaga veeta.

MAIT MALMSTEN:

~~p~~Prooviprotsess oli meil (...) väga põhjalik ja pikk. ~~etendus ise või või m~~Materjal ise on ka üsna mahukas ja (...) eks selle tegemise juures oli tõuse ja mõõnasid nagu ikka, aga ma pean ütlema, et olin üllatunud sellise energia ja jõu pidevas olemasolus selle ~~selle~~ pika protsessi jooksul. ~~et t~~Tema mingil juhul kuhugi ära ei vajunud mingil juhul kuhugi ära. ~~et et seal (...)~~ ~~noh, m~~Meil ikka juhtus midagi sellist, ~~et (...)~~ aga tema säde ~~ikkagi~~ põles kogu aeg.

~~k~~Kahtlemata on sellest ~~sealt~~ õppida ja vaadata, sellisest järjekindlusest ja pühendumisest, mis ~~viib~~ lõpuks viibki ~~ikkagi~~ ju sihile. ~~t~~Ta oli ikkagi Moskva kooliga inimene janing enamusenamik meie teatrikeelest ja ~~ja~~ suhtlusest teatris toimub ~~nii~~ nimetatud nn vene kooli baasilt. ~~t~~Termini tested ja ~~ja ja~~ hoiaku tested, ~~ja ja (...)~~ ~~ja~~ mingisugused sellist tested läbivate tested jõujoont tested, mis protsessis alati on, ~~et et neist~~ me saame ikkagi enamasti ühtemoodi aru, ja

Mladen oli sellesama kooli kasvandik. ~~et m~~Midagi ~~nagu erinevat~~ selles mõttes ei olnud. ~~k~~Küll aga kuulub ta kindlasti nende lavastajate hulka ~~kindlasti~~, kes suudavad mingi nipiga näitlejast ikkagi parima välja tuua, mis näitlejal parasjagu pakkuda on. ~~e~~Eks see tähendas temapoolset pingutust, et ~~et~~ näitleja oleks selleks lõpuks suuteline ja valmis. ja et ta, ~~et ta sooviks, et näitleja~~ sooviks anda enda parima. ~~s~~Selleks peab lavastajat väga usaldama ja ~~ja (...) ja~~ seda usaldust ta pakkus kuhjaga.

~~m~~Ma mäletan Mladeni erakordselt särava isiksusena. ~~ja s~~Särava ja sädeleva ja ~~ja~~ väga energiast pakatava inimesena. ~~t~~Temaga oli hea lihtne suhelda, sest põhiliselt tema suhtles. ~~s~~Seda muret ei olnud, et jutt ~~jutt~~ seisma jääb piinlikult. ~~p~~Pigem oli tegemist, et talle vahele ütelda. ~~ta (...) t~~Ta oli väga positiivne inimene. ~~e~~Erakordselt positiivne inimene. ~~(...)~~(Paus) ~~s~~Selliseid ei ole meie ümber sugugi mitte palju. ~~p~~Pigem ikka väga vähe.

Formate

ARGO AADLI:

~~m~~Mida ma jään mäletama sellest prooviperioodist Mladeniga, on see, ~~et mis on,~~ ütles seda Andrus ~~ja minu kogemus teatris on ju palju väiksem~~, aga et tõenäoliselt seda võimalust ei ole enam kunagi, et lavastaja ütleb viis päeva enne esietendust sellise lause, et tema jaoks on see, mida ta saavutada tahtis, olemas, ~~ja~~ et homme võiks publik saali tulla ~~saali~~. ~~t~~Tavaliselt ~~on,~~ ~~noh,~~ see on nagu reegel teatris, et jääb päev puudu, nädal puudu. ~~v~~Vahel jääb üldse ~~(...)~~ millestki väga puudu, ~~eks ole~~. ~~a~~Aga selle „Woolfi“ puhul oli selline asi, et oli minu meelest, ~~kui ma ei eksi~~, teisipäevane päevn-ö peaproov või läbimäng, laupäeval pidi olema esietendus, ~~teisipäevane niiöelda peaproov või läbimäng oli~~ ja Mladen ütles, et tema pärast ei ole vaja enam proovi ~~enam~~ ~~teha ei ole vaja~~, et tema jaoks areneks tükk lavastus nüüd edasi koos publikuga.

~~a~~Aga protsess ise oli ikka ääretult huvitav. ~~minu jaoks~~Minule oli see üldse esimest korda, kus ma üldse pidin töötama ~~niiöelda~~ lavastajaga ~~võõr~~ ~~võõrkeeles~~, ~~eks ole~~. ~~p~~Põhiliselt oli meie töökeel ~~oli~~ vene keel, aga natuke ~~ka~~ pisteliselt ka inglise keeles. ~~aga kumbki ei ole, no vene keel on võib olla mul natukene kergsuhtluses, kui sellist väljendit kasutada, on, noh, hõlpsamalt käes. et inglise keel oli nagu nõrgem, et aga põhiliselt õnneks töötasime vene keeles. et s~~See nõudis ka muidugi sellist topeltkontsentratsiooni ~~muidugi ka~~ ~~proovides, et sa püüad aru saada, mida ta siin tahab, ja~~ seal ma tajusin ~~kuidagi~~ Mladeniga töötades seda teatrikee universaalsust, ~~et (...) just, et see topeltkontsentratsioon, et sa püüad aru saada,~~

~~mida ta nagu siin tahab, aga see, et see teatrikeele selline universaalsus kuidagi, et see keel ei ole nagu ainult~~ verbaalne ~~ainult see keel. et see on mingisugune, no mingisugusest, mingi olekuga~~ ~~t~~Ta andis ~~nagu oma olekuga~~ edasi seda, mida ta ~~nagu tahab või?, või ma ei oska öelda. et see on~~ ~~ja~~ see on ~~nagu~~ tohutult oluline. ~~et s~~Sa ei pea iga kord sõnadest täpselt aru saama, aga ma saan aru, mida ta mõtleb.

~~et see (...)~~ ~~see oli ka väga oluline j~~Ja muidugi see, et ~~et~~ ta oli ikka nii soe inimene, et see on täiesti uskumatu. ~~t~~Tundub nagu uskumatu, ~~et noh, mis mõttes, aga aga oli. ja minu meelest s~~Selle [lavastuse] prooviperiood oli meil ~~(...)~~ ~~no~~ üsna pikk, ikka ~~no~~ selline korralik kolm kuud, ~~ikka~~ pikk draamalugu ka, ~~eks ole, selline korralik kolm kuud oli minu meelest see periood.~~ ja selle aja jooksul ta vist ainult korra tõstis ainult proovis häält ja ~~minu meelest~~ siis ka suhteliselt enda vastu. ~~et see on (...)~~ ~~noh, e~~Et ~~nagu läbi~~ sellise headuse, ~~läbi~~ positiivsuse, ~~läbi ja~~ innustamise kaudu, ~~et seemis~~ tagab ~~sellise~~ tihtipeale ~~minu arvates sellise~~ viljakuse ka selles töös. Kindlasti on et noh, üks võimalus ~~on läbi pragamise ja läbi sellisepragada, noh, et kõik on valesti ja midagi ei tule välja. et see on ka võimalus kindlasti seda, aga just~~ tema puhul, ~~et~~ oli oluline just see, et ta ~~nagu tunnustas~~ ja ~~ja (...)~~... ~~n~~No aga mitte ilmaasjata, ma loodan. ~~ma arvan, et see oli nagu, j~~Ju ta siis nägi, et ~~et~~ liigub õiges suunas, aga ta ei olnud ka kunagi kitsi kunagi nende heade sõnadega, ~~et (...)~~.

~~milles ma nagu veendusin, noh, tähendab, ma saan ainult endast rääkida, eks ole, m~~Ma veendusin selles, et kõike ei pea ratsionaalselt läbi analüüsima, et mida ma siin sel hetkel tunnen jne. ~~v~~Vahel ~~nagu~~ lööd kahtlema selles, ~~et~~ kas seda tööd on ~~nagu~~ intuitiivselt võimalik teha intuitiivselt, ~~(...)~~ tuginedes oma intuitsioonile. ~~et et kõike ei pea nagu ratsionaalselt läbi analüüsima, et mida ma siin sel hetkel tunnen ja (...)~~ ~~et~~ läbi, aga kui intuitsioon on õige, siis sellest teinekord täitsa piisab. ~~et see on see, mis kindluse ma nagu sain, tegemaks seda teatritööd küll. s~~See on ka keelega ~~ka~~ seotud. sellesama, ~~et läbi võõrkeelse suhtlemise see, m~~Ma sain just sellesama võõrkeelse suhtluse kaudu aru, et mingisugune õhustik peab olema õige. ~~j~~Ja siis ~~muidugi ta (...)~~ ~~no~~ seda meeskonnamängu ta muidugi rõhutas kogu aeg seda meeskonnamängu, ~~et see on (...)~~ ~~noh, m~~Meie tükislavastuses olion neli näitlejat, ~~etja~~ ta kogu aeg rõhutas, et see on nagu keelpillikvartett, ~~et~~ kus iga ~~see, noh,~~ pill on ~~nagu~~ väga oluline. ~~t~~Tuleb teisi kuulata, ~~et see on nagu (...)~~ ~~et n~~Need on need [mõtted], ~~noh,~~ millele ma sain ~~nagu~~ kinnitust ~~või~~, et need peavad ~~nagu~~ paika, ~~et (...)~~.

~~a~~Aga just see ka, et kõige õigem on teha seda tööd läbi sellise inimliku suure soojusega ~~ga~~ teha seda tööd. et see on kõige õigem või? et läbi Kui teha sellise pettumuse ja kurjusega ~~ga~~ ja, ~~et~~ siis;

~~ma ei tea~~, minul, ~~nõh~~, ei teki seda vaimustust. ~~*V~~vaimustus tekib siis, kui ~~on nagu~~, sul on ~~nagu~~ hea proovis olla, ~~või?~~ ja seda ~~seda~~-Mladen oskas, ~~tekitada~~ seda ~~head~~ prooviatmosfääri, ~~head~~ prooviatmosfääri ~~tekitada~~. ~~s~~Selle peale ta oli ikka täielik meister.

MIKK JÜRJENS:

Mladeni puhul oli kõige meeldejäävam asi temaga koostööd tehes ~~oli~~-tema energia, võib-olla on see kõige õigem sõna selle kohta, või see tema ~~nagu~~-seesmine jõud. ~~et kui k~~Kui ma tema peale ~~nagu~~-mõtlen, siis ~~mulle tundub~~, ~~et~~ üks asi, milles ~~tema~~ endast siia maailma ~~nagu~~-maha jättis, oli üks suur-suur hulk armastust. ~~j~~Jä mitte ~~armastust~~-ainult armastust temaltst meile, vaid ~~ka~~-ta ~~nagu~~-jättis selle kuidagi ka siia ruumi-~~või ta jättis selle nagu maha endast~~. ~~et k~~Kui ma nüüd mõtlen sellele, miks ma olen nii väga tänulik-~~selle koostöö pärast~~, et ~~et~~-mul ~~on oli~~ võimalus ~~olnud~~-temaga ~~koos~~-kokku puutuda, siis ~~siis~~-ma olen talle kõige rohkem tänulik selle eest, et ta õpetas olema julge oma usus, oma ~~oma~~-armastuses, ja ta ei väsinud seda väljendmast. ~~t~~Ta ei väsinud seda ise olemast, ~~ja~~-seda ~~nagu~~-õpetamast ja ~~seda~~-edasi andmast.

~~k~~Kui me temaga proove tegime, ~~siis, isegi et ma olen alles paar aastat teatris olnud~~, siis see üllatas mind tohutult, kui intensiivselt ta suutis kasutada aega üheteistkümnest kolmeni. ~~t~~Ta tuli ja oli. ~~m~~Me tegime ju proove ~~mingi~~-peaaegu pool aastat. ~~t~~Ta tuli iga kord hommikul kohale ja ~~ta~~-andis endast kõik, ja kui sa näed, et teine inimene annab kõik, siis sa ise astud ka selle ~~nagu~~-sammu vastu, ~~ja vot~~Vaat see jääb ka kuidagi ~~ka~~-sisse, mitte et see kestab sul ainult ~~kestab sul~~-pool aastat, ~~vaid ja~~ ma tunnen, et seda oli tohutult vaja mulle, noorele näitlejale, ~~või üldse näitlejale~~, et ma saaksin jälle kätte ~~jälle~~-selle, et teater ei ole ainult ~~kuidagi~~-väline asi, vaid eeskätt ~~ikkagi teater on eeskätt lihtsalt~~ üks suur seesmine otsing ja ~~seesmine~~-olemine. ~~et m~~Mulle tundub, et see oli tema üks ~~selliseid~~-kõige paremaid väärtusi.

Mladeniga oli naljakas see, et ta lavastas kakskeelselt, ~~sellepärast sest, ma arvan, et~~ igas lavastusprotsessis, mis ta tegi, ~~tean, et isegi nii oli~~, oli kaks põlvkonda. ~~ü~~Üks põlvkond, kes räägib vene keelt, ja üks põlvkond, kes räägib inglise keelt. ~~j~~Jä kõik räägivad eesti keelt peale Mladeni. ~~ü~~Üks väga kihvte asju oli see, et ta suutis teinekord ennast nii juhtmesse ajada, et ta hakkas rääkima minuga vene keeles, kes ma seda ei taipa, ja nendega, kes ei taipa inglise keelt, ~~nendega~~-inglise keeles. ~~a~~Aga see oli ilma igasuguse liigse ~~nagu~~-naljata. ~~s~~See oli uskumatu, ~~et~~-kuidas ta suutis kõike seda edasi anda. ~~k~~Kuidas ta sai tegelikult kõigest-kõigest aru! ~~et t~~Teises keeles suhtlemine, eriti inglise keeles, ~~on natukene nagu~~, teeb asjad natuke

lihtsamaks või lihtsustab, sest ~~et~~-sa ~~nagu~~-ei oska ju kõike nüansse ~~kuidagi~~-~~ju~~-kirjeldada-nendes sõnadegas kirjeldada, ~~kuinagu~~ me oskame ~~nagu~~-eesti keeles. ~~a~~Aga kuna Mladen ise ~~minu meelest~~-ei olnud ka sõnausku, ~~ta oli nagu~~, ta uskus enda keha, ~~enda~~ja meelega, siis ta oskas seda nii hästi edasi anda, et ~~et~~-ükskõik mis keeles ta rääkis, me saime asjadest tõesti lõpuni ja ~~ja~~-põhjani ühtemoodi aru.

~~samamoodi nagu oli~~, ~~k~~Kui ma ~~olensattusin~~ temaga ~~sattunud~~-koos teatrit vaatama või temaga teatris rääkima, oli samamoodi, ~~siis ta tavaliselt ei~~, ~~t~~Ta vist ei tahtnud, et talle tõlgitakse. ~~t~~Ta istus, ~~ma ei tea~~, kolme-nelja-viietunnistel etendustel, vaatas neid eesti keeles ja kui teda kõrvalt vaadata, siis ta jälgis seda palju pinevamalt, kui ükskõik kes teine seal ruumis-~~on~~. ~~et~~ ~~t~~Ta jälgis inimeses midagi muud ja ta nägi (...)... ~~m~~Ma ei ole kohanud lavastajat, kes näeks näitlejaid selle ~~kahe kolme tunniaja~~ jooksul, ~~millal ta laval neid näeb~~, nii hästi ja oskaks seda nii hästi sõnastada, ~~oskaks nii~~ hästi anda edasi ~~anda oma~~-oma mõtteid ja ~~oma nagu~~-järeldusi sellest, mida ta ~~on~~oli näinud. ~~et~~-~~s~~See oli tema ~~selline~~-täiesti uskumatu anne inimesi näha, inimestele aega võtta. ~~i~~Igale inimesele. ~~et~~-~~t~~Ta tuli sinu juurde, ta oli sinuga ja ta päriselt oli. ~~t~~Ta küsis kõikide asjade kohta- ja järgmine kord ~~ta~~-jätkas sealt, kust ~~oli~~-pooleli jäi, ~~ja~~ See tema ~~see selline~~-katkematu energiavoog oli, ~~noh~~, ~~absoluutselt~~täiesti uskumatu minu arust.

~~m~~Ma olen väga-väga tänulik, et mul õnnestus sellise inimesega elus kokku puutuda. ~~et~~-~~m~~Ma sain temalt kuidagi nii palju. ~~et~~-~~t~~Ta andis, ja mulle tundub, ~~et~~ mitte ainult mulle, mulle tundub, vaid üldse (noortele) näitlejatele ~~ja näitlejatele~~-nii palju eneseusku ja ~~mingisuguseid~~, tuletas meelde mingisuguseid asju. ~~j~~Ja mitte meeldetuletamise pärast, vaid et ta päriselt ise uskus mingitesse asjadesse, ja ta sai aru, et inimesed vajavad seda. Ma arvan, et see jääb temast kõige rohkem meelde. ~~ja see jääb~~, ~~see~~-~~t~~Tema olemus, ja see, mida ta iseendana või iseendaga õpetas, ~~vot see jääb kõige rohkem ma arvan temast temast meelde~~.

~~et~~-~~t~~Ta tihtipeale helistas mingitel kummalistel kellaaegadel, ~~ja~~-~~ja~~-mingitel kummalistel hetkedel, ja temaga ei olnud ~~seda~~, ~~seda~~ ~~nii~~öeldan-ö kiirendusmomenti-~~ei olnud~~, et peaks hakkama ~~nagu~~-vaikselt kuidagi pihta, ~~vaid~~-~~t~~Ta kohe küsis. ~~h~~Helistas, ütles midagi väga kiiresti, mingi seisukoha ja et ~~et~~-miks ta helistab, ja siis läks juba kuskilt edasi, ~~ja siis ta~~ ~~h~~Hõpuks ~~ta~~ jõudis alati mingisuguse täiesti üleüldise sellise, ~~noh~~, ... ~~et~~ ~~mõtled~~, ~~et~~ ~~ahah~~, ~~et~~ ~~j~~Jäid täitsa ~~nagu pärast~~-mõtleva pärast, et tõesti, elus vist ongi nii-~~vist~~, mismille ta jõudis nagu täiesti muuseas selle ~~mingi~~-viieteist minuti jooksul, mis oli põhimõtteliselt tema monoloog seal telefoni otsas, ~~mida ta nagu jõudis kõik~~ ära öelda-~~sellega~~. ~~et~~-~~s~~See tema väsimatu energia (...) ~~voog~~-jääb küll väga eredalt meelde.

Lisa 4. Nähtavate parandustega intervjuu

K.Ü.: ~~tema Mladeni~~ puhul ~~nagu kõigepealt~~ lööb ~~kõigepealt pähe~~ mingisugune (...) see ~~ongi vist~~ ühe inimese või ühe teatrimähe suurus.²

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~sellisena, nagu ta mõjus~~ meie ~~sellises~~ väikeses Eestis. ~~et ma, noh, kohe seletan ka,~~ milles see ~~nagu väljendub minu jaoks, aga aga see (...)~~ sSee ~~selline~~ suurus ~~nagu nagu~~ voogas temast ~~välja~~ siis, kui ta (...) siin oli, ja nüüd, kui ma tema peale mõtlen, ~~siis ta selles,~~ kogu selles kontekstis, et ~~et~~ keegi ~~selline~~ inimese mees (...) ~~tuli, (...) igalt poolt maailmast, kus ta,~~ kus ta ~~töötanud,~~ tuli siia meie juurde, ning tõi korra ~~tõi tõi nagu mingisuguse (...)~~ värske õhu ~~või~~ mingisuguse (...) väga tugeva, ~~noh,~~ väga tugeva (...) vana traditsiooni (...) ~~ta on,~~ ~~noh, ka, eks ole,~~ Efrose⁵ õpilase pärineb ta samast traditsioonist nagu eesti teater.²

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~Efrose õpilase, et seal on ka,~~ see koolkond on ka Eestis esindatud, aga ~~et, et ta nagu~~ (...) ~~ta tema on~~ oli sellega kindlasti ~~ka see seotud~~ sidunud ka, noh, paljude ~~erinevateteisi (...)~~ [õpetusi]. Iga inimene, ~~eks ole, loob~~ igast õpetusest ~~loob nagu~~ elu jooksul ~~nagu oma, et et et~~ ja see, tal oli see ~~kuidagi~~ väga ~~selline~~ ülemaailmne, ~~või (...)~~ ~~et mille eest, mulle tundub, et~~ me peaks olema ikka väga tänulikud.

~~et noh, m~~Ma olengi tohutult tänulik, ~~et et sain~~ nagu kokku puutuda sellise mehega ja vestelda temaga (...) ~~vestelda~~ teatriteemadel, ~~et tal oli (...)~~ Ta ei jäänud kunagi vastust võlg.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~see see on ka nagu üks, noh, et ta (...)~~ Ta rääkis suurtest asjadest ~~ja,~~ ta julges nendest rääkida ja ta oskas nendest nii rääkida, ~~et see, et et see ei muutunud (...)~~ ~~et see ei muutunud, ei muutunud~~ ~~kuidagi~~ pealiskaudseks või liiga pateetiliseks ~~või (...)~~.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et ta~~ Ta teadis väga kindlalt (...) iga asjanahtuse kohtapuhul, mida ta tahab selle kohta öelda (...) ~~siis selle nähtuse kohta, noh (...)~~ või kuidas ta seda väljendab, mis näiteid ta toob. Tal tuli neid näiteid ka kohapeal ja nii edasi, aga ~~et noh,~~ ilmselt see hästi suur mõtteselgus

⁵ Anatoli Efros

~~ongi~~oligi tema elu jooksul tehtud selle suure pedagoogi- ja lavastajatöö tulemus, mis tal terve terve elu jooksul on olnud, ja lavastus lavastamistöö tulemus, et on selline hästi suur mõtteselgus kõiges.

ja (...) ja (...) mis selle suuruse minu jaoks, ma nüüd jah, ongi, tagantjärele siis mõtlesin, kui ta oli juba meie seast lahkunud, oli oli ikkagi minu jaoks see (...). Ja see suurus väljenduski mulle selles, et ta oli tõesti jagaja selle sõna nagu kõige idealistlikumas mõttes. et ta (...) noh, sSee on justkui maailmas sellise justkui kõige hea alus, on ju? noh, räägitakse palju sellisest ja sellest võimest inimestes, aga mina arvan, et see on tohut tohutult, tegelikult on tohutult raske (...) on inimesel seda omadust alati, noh, nagu oma südames, ja oma tegudes järgida alal hoida.

T.T.: mhmh.

K.Ü.: et seda jaga jagamist. sSoovi jagada (...) ja seda hoolitsust, kuidas sa jagad, (...) ja et sa ei, et sa (...)

mMa toon näite.

T.T.: mhmh.

K.Ü.: et mMinu jaoks see kokkupuude algaski temaga Mladeniga algaski nii, et (...) minul oli äsja välja tulnud lavastus, esimene lavastus siin [linna] teatris ja noh, esimene lavastus pärast [lava] kooli.

T.T.: „hHärra Biedermann“?

K.Ü.: „hHärra Biedermann ja tulesüütajad“ ja (...) ja lihtsalt ühel päeval (...) ma ei mäletagi, kas ütles Eneken⁶ ütles mulle lihtsalt möödaminnes, et Mladen käis seda vaatamas ja ta tahaks minuga kohtuda, (...) või või või oligi, ma nägin juba Mladeni ennast? vist oli Eneken, kes alguses ütles, et et ta käis vaatamas ja ta tahaks sinuga arutada ja rääkida.

T.T.: mhmh.

K.Ü.: ja siis ma nägin juba Mladeni ennast ka ja noh, ta kinnitas sama ja mMe saime kokku ja minu jaoks mulle oli see, noh, nii suur üllatus, et (...) tähendab, keegi keegi mees, kes on ikkagi nagu suurkuju üle maailma.

⁶ Eneken Aksel

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—tähendab, ta on tulnud praegu siia Eestisse, et (...)saada kokku ja arutada, anda tagasisidet, noh, see on ju loogiline~~See kõik on arusaadav, et ta tahabki siin tegutseda ja inimestega suhelda, käia lavastusi vaatamas.

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—see see kõik on nagu arusaadav, aAga aga et (...)et mis nagu sunnib teda (...)tundma isiklikku huvi nagu isikuliselt, ütleme, noore inimese käekäigu või arengu ülevastu teatris või noore inimese nagu arengule?~~

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—et et ta võib ju vaatamas käia, noh, see ongi loogiline, et tema käib vaatamas inimeste tük, inimeste lavastusi, aga selline soov, tähendab, kokku saada ja ja arutada, tähendab, anda nagu tagasisidet, et peegeldada, mis tema jaoks jäi puudu, mis (...) et kuidas ma olin mõelnud, et üldse uurida.~~

~~ta k~~Kõigepealt ta uuris mu käest, ~~et~~ mida ma olin mõelnud, ja kuidas ~~ma olin mõelnud, ning seejärel rääkis, mis~~ mis tema jaoks stalle selles lavastuses väljendus ja

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—mis ei väljendunud, millest tema arvates puudu jäi. (...) noh, ma mäletan mul oli (...) m~~Mulle veel näitlejad nagu ütlesid ka, et ah, ~~et~~ Mladen käis vaatamas, aga et neil oli hästi halb etendus, ~~nad polnud ammu mänginud ja, või noh, kuidagi, noh, mitte ammu, aga eks nad ei olnud, oli alles välja tulnud ja mõni mõni nädal oli möödas ja siis~~

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—Pärast esietendust oli mõnenädalane paus, nad ei olnud nagu~~vahepeal mänginud ja ütlesid, et ~~et~~ seekõik läks kuidagi ~~läks kõik nagu~~ nihu, jJa siis mul oli nii kahju ka, ~~et~~ et ta just seda etendust nägi. aAga ~~noh, see, noh, see on alati teatris nii, et ega seda ei saa ju kontrollida. et~~ilga etendus on nii,

~~T.T.:—jajah.~~

~~K.Ü.:—nagu ta on.~~

T.T.: ~~a~~Aga kas ta andis sulle siis nõuandeid?

K.Ü.: ~~j~~Jaa, ~~ei~~, andis-andis, ja ta ~~nagu~~-arutles. ~~s~~See ongi huvitav, et ta oskas (...) ~~ta~~-oskas kõigepealt panna ~~nagu~~-mind rääkima sellest, mida

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~mida~~-mina mõtlesin, ~~et et~~tTa ei hakanud ~~nagu~~-~~ette~~-loetlema vigu, ~~on~~-ju

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ja siis ütlema, et nüüd paranda need, ~~vaid~~ ~~et~~-~~ta~~-ta ~~nagu~~-oskas suunata mõtlema. (...) ~~jah~~, ~~s~~See dialoogivorm oli tal hästi ~~tugev~~kindel-~~minu~~-arust. ~~et~~-~~noh~~, ~~k~~Kuigi ~~ju~~-ta võis jääda väga pikaks ajaks ka üksinda rääkima, mis ~~oli~~-oligi ~~nagu~~-väga huvitav, ja see on ~~nagu~~ loomulik õpetaja-õpilase suhtes, ~~et~~-et õpetaja räägib rohkem, ~~sest~~-~~s~~Siis ongi sel asjal ~~nagu~~ mõtet, ~~—~~

T.T.: ~~jah.~~

K.Ü.: ~~õpilas~~-õpilane saab kuulata. ~~a~~Aga see, et ta just ise tuli ja ~~ja~~-~~nagu~~-võttis mind enda õpilaseks, see oli ~~minu~~-~~jaoks~~ (...). ~~noh~~, Ma siamaani ~~ma~~-mõtlen selle peale tõesti nii suure tänulikkuse ja ~~ja~~ kuidagi sellise siira (...) ~~jah~~, sellise siira tunde, ~~sellepärast~~ et ~~seli~~-selliseid inimesi on olemas, ~~kes~~ (...) kes tahavad jagada.

~~et et et~~ ~~ma~~-mõtlen selle jagamise, ~~et~~ ~~k~~Kui vaadata veel, ~~et~~ ~~mis~~-mis selle taga võis olla, siis (...) tõesti mulle tõesti tundus, et Mladen oli selline inimene, kes (...) ~~mitte et~~, ~~mitte et~~ ~~ta~~ (...) ~~s~~See pole üldse mingi haruldane nähtus, ~~aga~~-aga ~~lihtsalt~~, ~~et~~ ~~ta~~ tõesti armastas inimesi. ~~ma~~-~~nagu~~ nägin tema ümberringi, kuidas ~~ta~~-~~nagu~~ armastas inimestes (...) ~~et~~ ~~meile~~ kõigile, ~~noh~~, kõigile ~~on~~ ~~kindlasti~~ ~~selge~~, ~~et~~ ~~noh~~, ~~i~~Igas inimeses on midagi, mida väga armastada, ja on ka midagi, ~~mis~~, mida ei pea armastama ~~teises~~ inimeses.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~noh~~, ~~mis on~~ tõesti, Midagi, millega ta ~~ise~~-ei pruugi ka ise rahul olla, ~~a~~Aga (...) ~~aga~~ ühesõnaga ~~selle~~, ~~et~~ ta suutis ~~kuidagi~~-alati ~~leida~~ ~~selle~~ (...) ~~või~~ ~~noh~~, ~~näha~~-~~näha~~ inimestes kõigepealt seda head, ~~seda~~ (...) ~~seda~~, ~~mis on~~, ~~seda~~ ja ilusat, inimeses ~~või?~~ ~~selle~~ ~~ma~~ tundsin küll ~~nagu~~-kiiresti tema puhul ära, ~~et~~ ~~ta~~ (...) ~~kui~~ ma vaatasin ka, kuidas ta teistega ~~räägib~~ ~~või~~ suhtleb ~~või~~

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~kuidas tanendega~~ ühendust võtab, ~~et noh, p~~Paljud võib-olla ~~nagu (...)~~ ~~noh~~, nimetasid selle ~~kuidagi~~ jah ~~selliseks~~ jube ~~nagu~~ lõunamaiseks, et nii avatud ja nii kohe hakkab rääkima ja

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—küsi~~ma~~b kõigi käest, kuidas läheb. ~~et s~~See võib olla ~~nagu~~ võõristav ja ~~selline natukene, noh, et nagu~~ eestlased võtavad kohe sellise küünilise hoiaku, et kas see on ikka siiras, et tunneb kõigi vastu huvi ~~ja hakkab kõigiga rääkima, et (...)~~ ~~a~~ga ~~ma ei, minu minule see jah,~~ mulle ei tundunud see ~~nagu~~ kordagi ebaseiiras.

~~et e~~Eks tal oligi ~~nagu~~ raske ~~lihtsalt~~, igale poole on ju raske ~~nagu~~ sisse sulanduda.

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~s~~Seda enam, et ta oli tõesti niivõrd teistsuguse ~~temp~~—temperamendiga kui ~~kui~~ eestlased.

T.T.:—jah.

K.Ü.:—~~aga a~~Aga ~~see, et ta (...)~~ kui ta nägi ~~midagi~~, kelleski midagi ilusat, ~~mida~~—midagi sellist, ~~mida (...)~~ milles ta, ~~no ma ei teagi, ma ei oskagi öelda,~~ milles ta nägi ~~vist~~ mingit lootust, või näiteks noortes, kui ta ~~kellegagi~~ võttis veel ~~kellegagi~~ ühendust ~~või või või rääkis kellegagi või~~ kutsus kedagi kuskile, siis ~~ta nagu nägi seda, mis selles inimeses on~~

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~ja ta (...)~~ ta niivõrd uskus ~~sedasellesse,!~~ ~~ta ta (...)~~ ~~t~~Ta tahtis ~~nagu~~ selle inimese annet ~~nagu~~ avada, sest ta nägi seda annet, ja mitte ainult noortes, ~~valid~~ ka kõigis teistes, ~~noh~~, kellega ta ~~ka~~ koostööd tegi.

T.T.:—jah.

K.Ü.:—~~noh, Andrus~~⁷, ja Anu⁸ ja ~~kõigi kõigi (...)~~ kõigiga, ~~et et ta (...)~~ ~~et e~~Ega see ei olegi haruldus. ~~et noh~~, kõik inimesed ~~nagu selles mõttes~~ armastavad ilu, aga tema puhul oli ~~see (...)~~ just see soojus, mis selle juures käis, ~~ja mis~~ mis ei ole nii ~~nii (...)~~ tavaline ~~nähtus~~.

T.T.:—jah.

⁷ Andrus Vaarik

⁸ Anu Lamp

K.Ü.: ~~et et et p~~Paljud meist ei julge ~~nagu tegutseda selle suunas, et et~~ kohe ~~nüüd~~ niimoodi inimestega kontakti võtta, sest

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~see tundub nagu, noh,~~ imelik ~~ja nii,~~ aga tema (...) suutis seda ja väga otseselt ~~ja suutis seda nagu kuidagi jah.~~

Ta oli ~~selline jah~~ oma unistuste realiseerija. ~~mulle tundus nagu seda ka, et selles jagamises~~ Peale selle, et ta tahtis kõigiga jagada nagu mingeid neid tarkusi, ~~mida,~~ milleni tema oli elu jooksul jõudnud ~~elu jooksul,~~ või ~~või mingisuguseid, noh, näpunäiteid~~ anda noortele näpunäiteid.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et selle kõrval oli (...) oli veel see selline (...) selline soojus, millega ta nagu, noh (...) et ta nagu~~ julges ta samal ajal ka unistada, ~~ja samal ajal (...) noh, tal tekkis jah, ma ütlengi, see ongi hea näide, et näiteks Kui~~ ta nägi mingit mõnda näitlejat laval (...) ja ~~nägi, noh, et ta veendus, et ta on tõesti hea näitleja, nägi temas midagi sellist, midagi erilist, mida ta polnud varem näinud, ja (...) ja ta hakkas kohe, noh, siis~~ mulle tundus, et ta ~~nagu~~ hakkas kohe ~~nagu~~ unistama ~~sellega seoses, et tähendab,~~ et mida ta võiks mängida ~~või (...) või kui huvitav oleks see, kui tema mängiks selles et, selles lavastuses (...) või tähendab, selles näidendis (...) seda osa (...).~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et ta oli, t~~ Ta oli selles mõttes tõesti hästi emotsionaalne ~~või ja~~ kirklik, et teda haaras see tunne. ~~noh, ma ütlen, mina~~ Ma ise tunnen ka seda pidevalt ~~sellist tunnet,~~ kui ma näen kedagi näen, kes (...) noh, ütleme, esimest korda ~~kedagi näen laval, või või näen, et ma näen, noh, inimesest (...)~~ (paus) Igaüks meist arvab, et ~~noh,~~ ta näeb üsna hästi teisi inimesi läbi, ~~on ju?~~ kunag kunagi me ju ~~t~~ Tegelikult me seda ei tea seda kunagi.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: kui palju me ~~nendest~~ näeme või mitte, aga ~~aga mingid (...) noh, et sa (...) noh,~~ kuna ma olen ise olen ka (...) noh, mina, võrreldes Mladeniga ma ei, ma ei ole lavastanud, aga noh, selles mõttes ma olen ikkagi paar lavastust teinud, ja siis ma olen ikkagi mõtlen niisamuti kogu aeg ~~nagu mõtlen selles suunas ja~~ igasuguste materjalide läbikaudu, et (...)

Formate

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~et~~ kes [võiks] mida mängida. ~~et~~ sSa nagu otsid seda elu inimestes või ~~neid nende (...)~~ ~~neid inimeste, ütleme siis (...)~~ inimeste saatusi, ~~või inimeste selliseid, ja samal ajal nagu, noh,~~ ~~mitte et, mitte et sa ots~~, sSa ei otsi traagikat, aga sa näed lihtsalt inimestes mingit traagikat. sSa näed nende huumorit, ~~sa näed nende, nende (...)~~ ~~nende~~ valu, ~~ja nend nende, nende sellist (...)~~ ~~ütlemet, nend nende selliseid~~ voorusi, mida näiteks nt sul ei ole, ~~ja noh, sa~~ sa imetled neid. ~~noh, s~~See ongi see, et sa oskad nagu imetleda ~~(...)~~ seda, mida sa näed teistes ~~ei näe~~, ja siis siis sa nagu tahaksid kuidagi, ~~et see (...)~~ ~~noh~~, sul on selline soov, et see õide puhkeks, ~~v~~Või sa näed seda ja sa ~~(...)~~ ~~sa~~ tahad kuidagi seda, ~~et noh, sa tahad nagu~~ temaga jagada ~~seda~~ kuidagi, agakuigi samas sa tahaksid seda ka nagu kõigi teistega ~~seda~~ jagada. ~~et~~ Mladeni puhul oli ~~jah see jagamine minu jaoks (...)~~ vist jääbki nagu tema puhul see jagamine mulle kõige (...) kõige olulisemaks.

~~et~~ sSeal on veel üks aspekt juures. ~~et~~ ütlemet, kui (...) ~~ma just mõtlesin, et k~~ Kui sa oled selline ~~(...)~~ üle maailma ~~(...)~~ ~~noh~~, teatimees ~~(...)~~ ~~noh~~, tõesti tark, nagu Mladen oli nagu kõikidel aladel, ~~et et ja~~ väga professionaalne oma suhtlemises ja oma töös, ~~et seal on veel juures, noh,~~ ütlemet, sa võid olla tark, aga kui sa ei oska nagu ~~(...)~~ ~~noh~~, sobivas kohas sobivaid asju öelda või?...

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~t~~Ta ~~nagu kudag kunagi~~ ei eksinud kunagi selle vastu, et ta oleks ~~kuidagi~~ kedagi niimoodi imelikult haavanud või solvanud ~~niimoodi, (...)~~ ~~t~~Ta ~~oli hästi~~, oskas nagu inimestega suhelda ja, ~~et seal on veel üks aspekt juures, mida ma ütlesin, et et just see (...)~~ temas ei olnud ~~(...)~~ nagu kadedust võiega või sellist ~~(...)~~

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—ihnust, ~~et et et~~ hoida endale. ~~ma ütlen, mina m~~ Ma enda puhul küll vahel täheldan, ~~et et~~ kui midagi avastad enda jaoks midagi või midagi sellist suurt, ~~midagi, noh, kuidagi, et oh,~~ mingi mõtte

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—siis mõtled küll, et oh, kui ~~(...)~~ kui, ~~küll on~~ kihvt mõte, ~~et oi oi { }~~ ~~et~~ ei taha küll seda nüüd kuskile niimoodi nagu ~~(...)~~... ~~noh, ega see ei ole, no ma ütlen, see, i~~ Igal inimesel on kindlasti toimub sees mingid midagi sellised protsessid, ~~et (...)~~ ~~no kasvõi, m~~ Ma toon näite, ~~et~~

~~kasvõi, k~~Kui keegi teeb kellegi jutust ~~teeb~~-märkmeid, ~~on ju~~[oleks huvitav lugeda], millise mõtte tema sellest moodustab

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~et või~~ mida just tema ~~just~~ kirja paneb, ~~või~~ kuidas tema seda juttu näeb või mida ta veel lisab sellele, ~~noh (...)~~ kuidas ~~tema veel näeb seda juttu või (...)~~

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~mis mis mõtte tema sellest moodustab. j~~Ja siis, ~~kui keegi teine, kes ei viitsi ise kirjutada,~~ hakkab tema märkmeid kõrvalt maha kirjutama, ~~eks ole, kõrvalt, kes ei viitsi ise nagu kirjutada,~~ siis on kuidagi kahju, ~~et noh, et et noh, et et v~~Võib-olla sina oleksid hoopis teistmoodi ~~ju~~ välja lugenud?

T.T.:—jah.

K.Ü.:—~~et mina mina nagu lisasin sinna veel mingit oma ja, noh, ma olen nagu enda puhul täheldanud, et tegelikult see on nagu mingis mõttes koomiline, et ega (...)~~ ei ole nagu (...)

~~ma ütlengi, Mladen, Mladenile~~ jaoks oli see nagu, ~~see~~ ei olnud see mingi küsimus. ~~tähendab, ta t~~Ta võis kõike jagada ~~nagu kõike!~~ mMulle tundus vähemalt, et ~~ta~~ võis, ~~jagada nagu (...)~~ heas mõttes, mitte et ta ~~nagu~~ oleks kõigiga kõigiga lobisenud. Kusjuures teine ~~teine~~ asi on see, et ega ma tegelikult ju ei tundnud teda. ei tea (...) noh, mMina ~~ikkagi~~ suhtlesin temaga sellisel tõisel pinnal.

T.T.:—jah.

K.Ü.:—~~et ega ma tegelikult ju teda ei tundnud. et et, mistõttu -selles mõttes inimesena või (...)~~ noh, selles mõttes, noh, eraisikuna või või (...) sel ~~sellisena~~ jääb ta mulle ikkagi minu jaoks ~~nagu~~ varjatuks. ~~et m~~Ma (...) võin ainult aimata, ~~noh,~~ nagu me kõik ~~ikkagi nagu, noh, mõista-~~ mõistatame inimeste puhul, ~~et (...)~~

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~et mis temas~~ võis, ~~mis tema puhul~~ võisid olla need (...) ~~need~~ valud ja ~~ja~~ rõõmud, ~~ja (...)~~ ja traagi ~~ja~~ traagika või ~~selline~~, mis ~~mis~~ teda puudutas, ~~ja ja millest, noh, et läbi selle kaudu, mid~~ mida ta rääkis, ~~a~~Aga ta

T.T.:—mhmh.

K.Ü.: mulle tundus, ~~et ta (...) et ta~~ paljut ikkagi hoidis paljut ka nagu endasse, aga mitte, mitte sellel eesmärgil, mitte m. Mitte selliseid, ~~noh~~, tarkusi, mis teisi aitaksid, vaid pigem lihtsalt mingeid asju, mis teda ennast väga puudutasid ja mis, millest ~~ta nagu nägi, et et ei ole olnud~~ nagu sobilik rääkida või ~~noh~~, millest ei olnudki vaja ~~dust rääkida, mis on nagu tema isiklik. noh, igal Igaühel on nagu säilib~~ ikkagi mingi isiklik sfäär ~~nagu säilib~~.

T.T.: mhmh.

K.Ü.: aAga ~~et ta ta võrdlemisi nagu selles mõttes, noh, teatri mõttes, oma teatriteadmistele ja tegemistele~~ lasi ta kõiki inimesi võrdlemisi, ~~võrdlemisi väga lähedale (...) kõiki inimesi, et ja see oli minu jaoks mulle~~ hämmastav. ~~et oma teatriteadmistes, oma nendes tegemistes.~~

T.T.: mhmh. aga kKas on midagi, mille poolest ta sarnanes mõnele lavastajaga gale?

Formate

K.Ü.: ~~noh, mina olen alles, noh, ma ütlen, Kuna~~ ma olen alles nii väheste lavastajatega nagu teinud koostööd teinud alles, ~~noh, nii väheste lavastajatega, et et siis~~ ma ei oska ~~ks~~ niimoodi tuua öelda, minu jaoks Mulle on ta ~~on~~ lihtsalt (...). ajaloo paralleel, ~~noh, ma räägin, kKui~~ ma vaatan ~~niimoodi nagu~~ praegu noorena (...)

T.T.: mhmh.

K.Ü.: ~~noh, teatri ajaloo~~ peale tagasi, siis, ~~noh, oli see, et (...) et kunagi tuli, kui tuli Šapiro⁹, kes tuli ja ja ta hakkas nagu aastate tagant niimoodi lavastama ühes teatris ja siis teises siin lavastama ja (...) ja ja et takes~~ oli nagu tohutu suur and ~~eest eesti rahvale või eesti teatritele. ja Veel~~ siia maani, ~~noh, on on~~ on veel tema lavastus meie teatris repertuaaris meie teatris ja (...)

T.T.: mhmh.

K.Ü.: ~~ja on ikka olnud, alati ikka~~ mõtled, et ~~et ta~~ võib-olla ta veel tuleb siia, kui ta veel jaksab. ~~†~~ Ta on ju ka väga vana. (...)

~~ma just mõtlesin, noh, just see käis ka ainult uitmõttena, ega see see ei tähenda midagi midagi otseselt, aga aga et, noh, Ja~~ samal ajal, nii noor, nagu ma praegu olen, oli ka ~~et et mul oli~~ korraks võimalus kokku puutuda ~~ka, noh, umbes mingi sellises~~ sarnase mastaabiga inimesega, ~~kes nagu tegelikult võib olla praeguste noorte jaoks (...) kuna kKuna~~ meie, kes me just lõpetasime kooli, ei ole, ~~noh, nt Šapiroga~~ kokku puutunud ~~Šapiroga näiteks,~~

⁹ Adolf Šapiro

Formate
Roman

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ei tea, kas selleks avanebki kunagi võimalus ~~kunagi kokku puutuda, et ta (...) ta onoli~~
Mladen võib-olla praegustele noortele ikkagi mingisugune (...) värske õhk nagu väljastpoolt,
mis on nagu tulvil sellist tarkust, et

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et noh, noh, v~~ Välismaalt võib igasuguseid lavastajaid kutsuda, aga kunagi sa ei tea
kunagi, on ju, kes (...) ~~et~~ kas neil on ka midagi sellist tohutult väärtuslikku pakkuda ~~või või~~
~~või ei ole, et (...)~~ aga tema Mladeni puhul oli see küll nii selge, ~~et ta,~~ et ta tõi midagi sellist
olulist. ~~et mulle tundub, et s~~ See, et ta jõudis siin ikkagi ~~(...)~~ väga väikese ajaga teha Eestile
tegelikult väga suure ringi peale ~~teha Eestile tegelikult,~~ et lavastada linnateatris, Vanemuises,
draamateatris, ~~veel linnateatris~~ ja siis VAT ~~(...)~~ VAT Teatris, VAT teatris ainult alustas, aga
...

T.T.: ~~jah.~~

K.Ü.: ~~ainult alustas, aga ...~~

~~T.T.: t~~ Tal oli vist plaanis ka Vene Teatris ka midagi tehalavastada.

Formate

K.Ü.: ~~jah, ilmselt {-} e~~ Eks tal neid plaane oli kindlasti palju, ~~et et s~~ Sellise
sisepõlemismootoriga, nagu tal oli. ~~t~~ Ta, noh, mulle rääkis mulle ka igasugustest mõtetest, mis
~~tal on,~~ mida ta tahaks teha, ~~ja oli ka meil, Ka~~ meil oli ka üks plaan ~~(...)~~ nagu nagu mingit
midagi mingit koostööd teha, et

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~mingi mõte, aga see (...)~~ noh, ongi, kõike ju ju ei jõua, ~~on ju, sel,~~ eriti veel sellises
vanuses ~~ka. et ta, tema tema vanus (...)~~ noh, ma ütlengi, ma imestasin pärast, ta tundus nii
noor. m Ma pärast imestasingi, ~~et iss issand, et issand,~~ kui vana ta tegelikult oli. ~~t~~ Ta tundus
tõesti, ta oli nii elujõuline ja nii noor.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~(...)~~ jaa, j Ja veel lavakunstikoolis ka olla! !

T.T.: ~~jah.~~

K.Ü.: ~~noh, s~~See oli ~~nagu~~ veel eriti oluline, ~~et ta (...) et ta noortest (...) ta alustaski niimoodi,~~
~~et linnateatris hakkas lavastama ja oli ja siis oli nagu lavakunstikoolis õppejõud. (...) et ta~~
~~nagu jõudis kõigiga kokku puutuda, see (...)~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~see on küll selline, noh, ma ütlen, tema nagu see (...) jääb kestma, ma arvan. see, mis~~
~~ta nagu (...) need tema mõtted~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: Ma arvan, et tema mõtted hakkavad ~~nagu~~ toetama kõiki noori ~~nagu omanende~~
tegemistes.

~~T.T.: aga k~~Kuidas teil see „Amy seisukoha“ lavastamine üldse alguse sai?

Formate

K.Ü.: ~~jah, ta ta alguses kutsus (...) tähendab, t~~Tal oli see idee, ~~eks ole,~~ varem, aga ühel
hetkel, ~~ta (...) kui see~~ läks juba selle tegemiseks ja trupi valimiseks, siis ta ~~nagu~~ sai minuga
kokku, ~~noh, rääkisime üldse teatriteemadel ja siis ta rääkis, et ta nüüd hakkab tegema Amy~~
~~seisukohta, etküsis,~~ kas ma tahaks (...) olla ~~nagu~~ talle lavastaja assistent ~~seal,~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~või noh, et olla talle nagu, noh (...) niiöelda, noh, abiks ja olla nagu selle~~ protsessi
juures, ja ~~et siis ma saan nagu~~ mängida ka väikest rolli ~~seal.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~ja (...) ja m~~Muidugi ma olin nõus ja ~~noh,~~ ma ütlen, ~~selleset~~ selles samas ~~sellises~~
kutses, ~~noh,~~ avaldus ka ~~nagu~~ tema soov, ~~on ju,~~ midagi edasi anda või õpetada, ~~et ta (...) noh,~~
~~miks peaks, e~~Ega tal ei olnud ~~ju otseselt~~ mind ~~ju otseselt~~ vaja, ~~sellest sain ma kohe aru. noh,~~
~~samas tal ei olnud vaja assistenti, kes (...) kes tohutult nüüd, noh, tal ei olnud nagu abi vaja, et~~
~~ta ei oskaks.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~noh, sel sellest ma sain nagu (...) ju selles mõttes kohe aru, et (...) et s~~Sellise
kaliibriga, ~~noh,~~ mees ei vaja enda kõrvale selles mõttes abi, ~~et ta ei oskaks. aga p~~Pigem ta
~~andis nagu jah, ta nägi (...) nägi seda, et ma,~~ et ma tahaksin võib-olla, et ~~et~~ ta annaks mulle
~~sellise~~ võimaluse ~~mulle, et noh, nagu~~ selles protsessis osaline olla

T.T.: ~~mhmh~~

K.Ü.: (...) ja ja nendel teemadel arutleda.

~~ja ja siis me a~~Alguses me nagu rääkisime omavahel selle, noh, tüki (...) sellest tükist näidendist ja niimoodi, aga ~~aga, no ma ütlen~~, mida proovid edasi, seda ~~võib olla~~ vähem ~~me omavahel nagu tükist rääkisime~~. sSiis oli juba proov see, ~~mis, noh~~, kus ma nagu viibisin, ~~ja~~ mida ma vaatlesin ja ~~ja (...)~~ mis oli nagu ~~oma~~ omamoodi õppe õppetund, ~~ja (...)~~ aga ~~a~~ Aga miks ta seda tegi,? ~~noh, see (...)~~ noh, jah, Noh, seda teadis ikkagi ~~tema ka kõige~~ kõige paremini tema ise. ~~et ta niimoodi (...)~~

~~T.T.: k~~Kas ta rääkis [sellest] proovides?

K.Ü.: ~~ta r~~Rääkis proovides ikka. ~~ta alustas küll sellest, et ta, m~~Mul on mingid märkmed ka sellest kirjas, ~~et sellest võib olla (...)~~ jah, sealt võib ~~nagu~~ täpsemini (...) [vaadata].

~~T.T.: et k~~Kuidas see esi-esimene proov välja nägi?

K.Ü.: ~~e~~Esimene proov. ~~ei noh, see~~ oli ~~väga~~ selles mõttes, ~~noh, väga~~ pidulik, ~~et n~~Nagu ikka teatris, et kõigepealt loetakse ~~kõigepealt et nagu~~ lihtsalt tekst läbi.

T.T.: ~~jah.~~

K.Ü.: ~~e~~Ennem ei öelda midagi. (...) ~~s~~Siis ta rääkis tegelaskujudest natukene, Esmest ja Amyst. sSellest, miks ta seda teeb, ~~miks miks miks talle see (...)~~ ~~et~~ millest tema jaoksarvates see lugu nagu räägib.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~rääkis sellest Esmest ja Amyst. (...)~~ ja ja (...) ja nii, ~~noh, ta, ma ütlen~~gi, Ja ta rääkis nii huvitavalt, ~~üritas, nagu~~ avades kõiki tegelaskujusid ~~kuidagi~~ sellise nurga alt, nagu ~~tema nagu~~ soovis, et ~~mis suunas neednad~~ nagu hakkaksid arenema ~~hakkaksid,~~ ja siis (...) ~~siis hakkas~~ Pärast seda läks juba nagu töö selles mõttes pihtalahti, et hakkasime lugema, ~~ja (...)~~ ta peatas, ~~ja noh~~, seletas ja rääkis, ~~ja (...)~~ ja ~~a~~ Arutles.

~~T.T.: mhmh. aga m~~Mis muljed mõtted sul tekkisid selle ~~näid~~ näidendi koha pealt? ~~mis mõtted?~~

(...)(paus)

K.Ü.: ~~Ma ei oskagi seda niimoodi sõnastada. noh, m~~Mulle väga meeldis see ~~siis~~, kui ma ~~seda~~ esimest korda ~~seda~~ lugesin, ~~ennem~~ kui ~~ma~~ üldse, ~~noh, need~~ proovid algasid, ~~mulle juba, noh,~~ nagu ka väga meeldis see, et ma (...) noh, ma ei olnud sellist süvaanalüüsi sellest nagu teinud, ütleme, üksinda. ~~ma lihtsalt lugesin selle läbi ja~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~mingid asjad, mis nagu (...) ma ei oskagi öelda, ma ei, ma nagu ei mäleta, jah. Ma ei olnud sellest küll niisugust süvaanalüüsi teinud üksinda ja~~ ma ei mäleta täpselt, ~~et mis mis see oli, mis täpselt mind nagu täpselt puudutas, aga (...) see meeldis mulle meeldis küll see. ja siis, kui me, kui me tegema hakkasime, siis ta nagu hakkas seda avama, et mis mis, millest ta nagu rääkida tahab sellega~~

T.T.: ~~mhmh~~

K.Ü.: ~~(...) ja see oli päris huvitav. ma ei oskagi seda niimoodi sõnastada.~~

~~et ta (...) no~~tTeda huvitas ~~nagu~~ teatris ka väga see, ~~et~~ et igale tegelaskujule (...) selles mõttes ~~nagu~~ jääb tema õigus või et ~~noh,~~ iga tegelaskuju ~~ju~~ näeb (...) maailma ~~nagu läbi~~ oma egoistliku pilgu ~~ga~~ või ~~noh. noh, k~~Kas see on egoistlik ~~pilk~~ või ~~lihtsalt, noh, lihtsalt läbi~~ enda ~~pilgu~~, aga et sellest kokku ~~nagu~~ sünnibki lavastus, ~~et (...) et~~ Esme näeb maailma ühtepidi, (...) Amy näeb teistpidi ja ~~see~~ Dominic hoopis kolmandat pidi, ~~aga et siis n~~Nad kõik on seal (...) koos, ~~ja toimub nende (...) nad~~ kõik ~~nagu~~ usuvad millessegi ~~ja see on üks tohutu uskumiste kokkupõrge. kõik (...) ta rääkis jah sellest esimeses proovis, et (...) ma just lugesin neid märkmeid üle, et~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et kõik usuvad tohutult millessegi ja siis (...) et see on üks tohutu (...) uskumiste nagu kokkupõrge.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~(...) j~~Ja kes seal ~~nagu~~ ellu jäävad, ~~jäävad ja~~ kes ei jää, ...

~~näiteks, no ta tõi, t~~Ta tõi sellise näite, et (...) ~~noh, et~~ Esme usub teatrisse, (...) Dominic, ~~noh,~~ filmi (...) ~~noh, näiteks, noh, et~~ need on ~~mingid~~ asjad, ~~millesse, millest~~ nad väga kinni hoiavad, ~~millesse nad usuvad,~~ mille nimel nad töötavad, mis on nende ~~le~~ jaoks justkui kõige tähtsamad, ~~aga Amy usub armastusse. et see inimene (...) ta ütles veel nii, et (...) et noh, et~~

~~ei saa, et ei saa kõik, et kui Amy nagu tema~~ seisukoht on ~~kõiki~~ armastada kõiki tingimusteta ja (...) ~~et lihtsalt endast anda endast [kõik]~~ ja armastada ~~kõiki nagu ilma tingimusteta~~, aga (...) aga Mladen ütles jah esimeses proovis, ~~et et ei (...) et ei~~ saa kõik armastada (...) ilma kolgatata ~~või ilma selle oma risti kandmiseta. noh, t~~ Ta tõi ~~nagu~~ selle paralleeli piiblist, ~~et ta, et~~ (...) ~~et see on katsumus, et see ei ole nagu, noh, see ei ole lihtne. s~~ See kõlab ~~nagu~~ jube

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~jube selliselt nagu~~ magusalt ja moosiselt, et

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et et~~ armasta kõik ja kõik on korras, aga (...) ~~aga~~ tegelikult on see kannatus. ~~noh, et ta~~ nagu seda hästi rõhutas selles loos.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~mis ka Amyst saab, et et ta sureb, Esme ja Dominic ei taha kumbki oma uskumistest taganeda – nad sõidavad, ta tõi alati selle näite, nagu buldooseriga läbi seina – ja see jõuab selleni, et et ta (...) et ta Amy~~ läheb oma ristile ja sureb. Seda ta rõhutas hästi palju selles loos ja see oli hästi huvitav ~~või noh, et et see sinna jõuab. (...) et ta seda nagu seal loos nägi ja (...) see oli hästi huvitav. ma, mina Ma~~ ei olnud üldse ~~nagu~~ niimoodi mõelnud.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et Esme ja ja Dominic nagu sellistest (...) mõlemad, kumbki ei taha nagu oma usku- uskumistest nagu (...) taganeda taganeda ja nad nagu sõidavad nagu, noh, ta tõi näite alati selle buldooseriga, et (...)~~

T.T.: ~~jah.~~

K.Ü.: ~~et et sõidavad nagu buldooseriga niimoodi, noh, et~~

T.T.: ~~läbi seina.~~

K.Ü.: ~~jah, läbi seina. nad on sellised, noh (...) ta ta nagu, ta oli väga hea, minu m~~

Minu jaoks arvates oli Mladen ~~kuidagi väga (...) väga~~ hea näitleja ka just proovisaalis ~~just~~.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et m~~Ma ei tea, ~~ma~~-laval ma ~~ju~~-teda ju ei näinud, aga ~~aga~~ ~~kui~~ ~~ta~~, kui ta niimoodi minimaalselt väga vähe laua taga midagi ~~nagu~~ ~~(...)~~... ~~noh~~, ~~s~~Sa said kohe aru, mida ta ~~nagu~~ mõtleb, ja see ~~kuidagi avaldus~~, ~~et~~ ~~ma~~ ~~(...)~~ ~~see~~ oli ka ~~hästi~~ ~~(...)~~ alati hästi ~~nagu~~-hea ja suunav. ~~aga~~ ~~jah~~, ~~et~~ Ka see jäi kuidagi ~~jah~~ ~~kõl~~ ~~kõla~~ ~~kõlama~~, ~~et~~ ~~et~~ ~~(...)~~ kui ta ütles, ~~et~~ ~~et~~ ~~et~~ ~~inimesed~~, ~~noh~~, ~~et~~ ~~noh~~, et ideaalis võiks ~~olla~~ ~~kuidagi~~ ~~nii~~, ~~et~~ ~~inimesed~~ ~~saalis~~ publik ~~võiksid~~ ~~näha~~ ~~esimese~~ ~~ja~~ ~~teise~~ ~~vaatuse~~ ~~ajal~~ ~~(...)~~ ~~ei~~, ~~esimese~~, ~~teise~~ ~~ja~~ ~~kolmanda~~ vaatuse ajal ~~–~~, ~~noh~~, ~~selles~~ ~~mõttes~~, ~~et~~ ~~seal~~ ~~nagu~~ ~~muidu~~ ~~oli~~ ~~neli~~ ~~vaatust~~, ~~on~~ ~~ju~~, ~~me~~ ~~tegime~~ ~~kahe~~ ~~vaatuses~~.

T.T.: ~~mhmh~~.

K.Ü.: ~~noh~~, ~~et~~ ~~ma~~ nimetan ~~neid~~ ~~kõiki~~ ~~neid~~ kirjutatud vaatuseid.

T.T.: ~~mhmh~~.

K.Ü.: ~~esimese~~, ~~teise~~ ~~ja~~ ~~kolmanda~~ ~~vaatuse~~ ~~ajal~~ ~~võiksid~~ ~~näha~~, ~~noh~~, ~~–~~ teatrilaval Amyt inglinat ~~selles~~ ~~mõttes~~ ~~teatrilaval~~ ~~tegelikult~~, ~~noh~~, ~~Amy~~ ~~näol~~.

T.T.: ~~mhmh~~.

K.Ü.: ~~aga~~ ~~ainult~~ A, ~~aga~~ aAinult Esme ja Dominic ei näe teda.

T.T.: ~~mhmh~~.

K.Ü.: ~~noh~~, ~~et~~ ~~nad~~ ~~ei~~ ~~näe~~, ~~et~~ ~~et~~ ~~siin~~ ~~on~~ ~~ingel~~. ~~nad~~ ~~näevad~~, ~~noh~~, ~~n~~Nad ei tegele sellega, sest ~~nad~~ ~~tegelevad~~ ~~endaga~~.

T.T.: ~~mhmh~~.

K.Ü.: ~~a~~Aga siis neljandas vaatuses, ~~kui~~ ~~Am~~, kui Amyt enam ei ole, ~~siis~~ ~~näevad~~ ~~nemad~~ ~~seda~~ ~~inglit~~. ~~noh~~, ~~et~~ ~~et~~ ~~s~~Selline ~~nagu~~ ~~mõte~~ ~~oli~~ ~~tal~~.

T.T.: ~~mhmh~~.

K.Ü.: ~~mis~~ ~~oli~~ ~~minu~~ ~~arust~~ ~~päris~~, ~~väga~~ ~~ilus~~, ~~väga~~ ~~ilus~~ ~~mõte~~ ~~või~~ ~~(...)~~.

T.T.: ~~mhmh~~.

K.Ü.: ~~ma~~ ~~ütlen~~, ~~see~~ ~~on~~ ~~selline~~, ~~t~~Tema puhul engioligi ~~see~~ ~~selline~~ ~~sügavuti~~ ~~minek~~ ~~selline~~ ~~tarkus~~, ~~nagu~~ ~~asjade~~ ~~analüüsimise~~ ~~tarkus~~, ~~et~~ ~~(...)~~ ~~et~~ ~~ta~~ ~~k~~Kusjuures, ~~ega~~ ~~ta~~ ~~(...)~~ ~~ta~~ ~~alati~~ ~~ei~~

~~andnud selles üldse nagu väga palju (...) ta ei rääkinud nämmutanud~~ kõiki asju ~~nagu (...)~~
~~võib olla nagu~~ väga lõpuni läbi. ~~niimoodi ei nämmutanud nagu läbi või?~~ ~~T~~a rääkis esimesed
paar proovi ~~nii~~õelda, mida ta mõtleb (...) ~~nagu~~ sügavamalt selle looga, ~~niimoodi, noh, esimese~~
~~kahe prooviga,~~ ja siis ~~ta hakkas juba rääkima, ütleme, noh,~~ ta hakkas ~~lihtsalt~~ näitlejaid ~~nagu~~
juhtima juba ~~juba~~ rohkem ~~nagu~~ väliste vahendite abil, ~~ütleme.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~Noh, et, või nagu ongi, et (...) suunama neid nagu mäng m~~Mängumootoriga ~~abil,~~
~~mitte~~ mitte nii väga rääki ~~desma sellest,~~ et, ta ütles ka seda, et ta (...) väga ei usu sellesse, et
(...) ~~noh, ühesõnaga, et Nagu ta ise ütles,~~ et mängima peab ikkagi midagi sellist, mida saab
mängida. ~~noh, et~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et f~~Filosoofiat ei saa mängida. ~~et sa pead näitlejale ikkagi andma midagi sellist, mida~~
~~saab mängida, a~~Aga sinul ~~endal~~ peab ~~endal~~ olema seal taga, ~~noh,~~ selles mõttes filosoofia, et sa
~~lihtsalt~~ pead ~~lihtsalt~~ vaatama, ~~et mis (...) mis (...) et mille~~ mäng ~~nagu~~ sinu filosoofia ~~nagu~~
esile toob või ~~nagu üle,~~ ellu äratav.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~ja selles mõttes ta edaspidi nagu jah (...) e~~Eedaspidi ma isegi ~~nagu (...)~~ alati ~~nagu isegi~~
~~nagu~~ ootasin ~~alati,~~ et ta, et ta juba rohkem ~~midagi~~ räägiks, mida ta täpselt mõtleb ja ~~mid~~ mis,
~~mis sis-,~~ milliseid siseliine ta ~~tegelastes nagu~~ näeb inimestel, aAga tegelikult ta (...) ta rääkis
jah rohkem sellistest (...) jah kõik selline jah ta (...) kogu aeg nagu ta üritas, noh, oli näha, et
ta üritas ~~kogu aeg~~ asja ~~nagu~~ kirglikumaks viia, või noh, rohkem tuua välja nende inimeste { }
~~T~~a tõi ~~nagu küll~~ näiteid ~~konkreetsetest kohtadest küll,~~ nt mida Dominic siin mõtleb ja mis
~~sunnib teda nii tegutsema, mida Esme tunneb ja mis sunnib teda vastu tegutsema jne, aga~~
~~selles mõttes küll, et mitte ta nagu, mitte et ta ei rääkinud.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~ta ei rääkinud lihtsalt enam~~ nagu näidendist tervikuna. ~~ta rääkis nagu konkreetsetest~~
~~kohtadest, et mida siin Dominic mõtleb ja miks, mis teda nagu (...) sunnib sunnib nii (...) nii~~
~~tegutsema ja mida Esme tunneb ja mida mida teda teda sunnib nagu vastu tegutsema ja kõik.~~
~~seda ta nagu rääkis, aga ma ütlen, et noh, laiemalt ta alg, ainult alguses puudutas neid~~

~~teemasid ja siis ta (...) nagu hakkas juhatama kogu seda asja. noh, sSee on ka selline~~ mingi tarkus või ~~selline (...) kogemus, mis mis seda oskab teha~~ annab selle oskuse, et (...).

~~mMa olen enda puhul justka nagu täheldanud ka, et noh, oma paari töö jooksul, mis ma olen teinud, etma~~ võib-olla kipun ~~nagu jääma~~ alati liiga pikalt ~~ks jääma nagu~~ filosofoerima, ~~eks ole, mõtisklema, et noh,~~ arutlema nii ja naa.

~~T.T.: mhmh.~~

~~K.Ü.: aga lõpuks on~~ näitlejatel ~~on~~ vaja ~~nagu seda~~

~~T.T.: proovida.~~

~~K.Ü.: noh,~~ konkreetseid asju proovida, ~~et~~

~~T.T.: mhmh.~~

~~K.Ü.: et neid aitab tihti mingi selline asi, mis (...) no ma arvan, et noh, sisu ongi tähtis. sisu peab olema. kui jääb ainult väline vorm, et et umbes tee nii, tõsta kätt nii ja, või noh, siis on nagu teine asi, aga aga, selle sisu peab nagu ka andma näitlejale, aga lihtsalt (...) need peavad nagu, lõpuks peab ikkagi lavale (...) noh, Mladen ütleski seda, kKui me viimane kord Mladeniga, kui me kohtusime ka, etsiis me nagu arutlesime sellel samal teemal ja ma tundsin, ma nagu rääkisin talle ka, et ma tunnen, et ma (...) ei ole veel osanud nagu kõigele (...) noh, mul nagu mõtteid on on nagu palju, aga ei oska neid nagu teostada. noh, mis ongi põhiline probleem, et (...) et ei oska seda elu niimoodi nagu elama elama saada laval või elama panna~~

~~T.T.: mhmh.~~

~~K.Ü.: neid stseene. et sSee ongi omaette kunst, kuidas stseene nagu elama laval~~ elama panna. ja see see kõik lähtub ju kõik sisust. ~~kKui sa sisu nagu ei analüüsi, tahad lihtsalt välisega elama panna, siis siis see tegelikult nagu inimeste, publikus nagu see tegelikult~~ elama ei hakka.

~~T.T.: mhmh.~~

~~K.Ü.: aga samal ajal Samas, kui sa nagu ainult üritad, et noh, räägid ainult sisemusest, siis siis võib,~~ ja väljendusvahendeid üldse ei otsi, siis ~~nagu ka ei hakka~~ elama ~~ei hakka~~. ~~sSiis jääb ainult selline, (...) nagu Mladen ütles, et nagu, noh, talking heads. et nad on rääkivad pead. et mMe räägime ainult teksti (...) aga et, agaja~~ inimesed ~~nagu ei näe, et mis mis~~ meis tegelikult ~~nagu toimub või~~ või kuidas see peaks väljenduma. ~~et me peame~~ Lavastaja peab ikkagi kogu

Formate

~~aeg~~ otsima ~~näitlejatele kogu aeg~~ väljendusvahendeid ~~näitlejatele~~ ja ~~näitlejaid ise nagu, või~~ ~~noh,~~ neid inspireerima, ~~et nad,~~ et nad ~~ise~~ leiaksid ~~need,~~ need väljendusvahendid.

~~T.T.: mhmh.~~

~~K.Ü.: et stseenid nagu elama saada, see sõltub (...)~~ Ta avas hästi laialt seda lavastamise maailma ja ta tõi hästi palju näiteid ka sellest, et (...) ~~et noh,~~ lavastamine on nagu dirigeerimine.

~~T.T.: mhmh.~~

~~K.Ü.: et s~~Sa pead kogu aeg (...) ~~nagu~~ tunnetama ja jälgima, ~~et etkas~~ kraad on õige ja ~~et~~ dirigent peab nagu kogu aeg seda jälgima, ~~et kas,~~ et millise kraadi pealt see koht stseen siin nagu tööle hakkab. ~~noh,~~ teoses nimetatakse neid kuidagi teist, ~~noh,~~ teistmoodi, partituuris, aga ~~noh,~~ et kui teatri puhul, siis ~~et millise kraadi pealt see stseen nagu tööle hakkab.~~ ja kõik sellised, ta hästi nagu laialt avas seda lavastamise maailma. sellepärast oli hästi huvitav, ~~et mul (...)~~ ma ei ole ju otseselt nagu lavastamist õppinud. ~~et ma olen lihtsalt nagu katsetanud~~ niimoodi ja proovinud ja nagu, ~~noh (...)~~ jah, see on kummaline küll, (paus) ma mõtlesin ka, ~~et ta t~~Tegelikult, talle meeldis anda nagu näitlejale ka anda mingis mõttes vabadust. ~~või s~~Selline mulje jäi küll, ~~et sul on päris palju vabadust.~~ ~~et t~~Ta ei öelnud nagu sulle täpselt ei ütle, kuidas sa pead, ~~noh,~~ nagu nüüd siit siia liikuma, vaid siia või või kuidas, ~~noh,~~ ta täpselt nagu ei ütle. ta pigem rääkis sulle nagu seda sise, sellist nagu (...) sellest sisemisest joonisest ~~et mis~~ teda valdab, mis mis kirk või mis mis mis mis teda nagu paelus, või milline kirk teda valdas. ta räägib, rääkis sellest sisemisest joonisest rohkem. ~~et v~~Välise sa võisid ise leida, aga siis ühel hetkel ta ikkagi nagu hakkas ka misanstseene kinnistama ~~misanstseene,~~ ~~et noh,~~ siit (...) ~~noh,~~ see asi peaks siia jõudma või sinna, aga samal ajal ta nagu kõike ta täpselt ise ikkagi ette ei teinud. ~~et ta selles mõttes andis, tundus,~~ et ta ikkagi andis päris palju vabadust.

(...)

~~T.T.: Nii et kui näitleja midagi välja pakkus, et siis ta (...).~~

~~K.Ü.: j~~Jaa, ei, kindlasti ta oli kindlasti nagu (...) väga avatud selleleks. ~~t~~Ta ootaski, et näitleja pakuks välja ja hakkaks mängima. Mulle tundus, et

~~T.T.: mhmh.~~

K.Ü.:—ta ~~nagu~~-oligi seda usku, ~~et noh, mulle tundus~~, et ~~noh~~, lavastaja peab ~~nagu~~-inspireerima näitlejat, et ta hakkaks mängima, ~~et ta peabja panema paika mingid~~-suuremad joonised ~~panema paika~~, kogu aeg tegelema selle suure pildiga, Sellega, et kõik oleks vastavuses selle mõttega, mida ta tahab öelda, ja et kõik tegelasliinid jõuaksid selleni välja. Et konflikt tuleks hästi välja. ~~et (...) n~~Need väiksed detailid ~~ju lööb~~, loob ju näitleja ise ~~kuidagi~~-oma mänguga.

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~mulle tundus, et et ta nagu (...) aga noh, ega t~~Ta tegeles muidugi detailidega ka. ~~lihtsalt, l~~lihtsalt tundus, et ta andis rohkem vabadust.

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~e~~Et äkki need detailid ~~nagu~~-sünnivad ise, ~~mitte ilma~~ et, ta ~~ei~~ hakkaks neid ~~nagu~~-kõiki enda järgi sättima ~~neid detaile~~.

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~aga noh, ta tegeles, et kõik oleks nagu (...) vastavuses nagu kogu aeg selle mõttega ja mida ta tahab öelda. et kõik need, et kõik need tegelaste liinid nagu jõuaksid sinna välja, mida ta nagu tahtis. et tuleks see konflikt ja kõik kõik kõik see nagu hästi välja.~~

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~no t~~Ta ise nimetas, ~~on ju, ongi see seda [konflikti]~~ boxing'uks, ~~või see tohutu selline (...)~~

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~tohutu~~ks võitluseks,

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~(...)~~ kus kumbki pool ei anna alla. ~~ja ja k~~Kord me näeme ~~nagu~~-valgussõõri ~~selles mõttes~~-ühe inimese peal, ~~et~~-me oleme publikuna ~~nagu~~-temaga nõus, ~~(...)~~-ja teine ~~inimene~~ inimene puhul tundub tõesti arusaamatu, ~~et ei saa aru~~, ~~et~~-miks ta niimoodi väidab, ~~et~~-see on ju täitsa vale. aAga siis ühel hetkel, aga et kuna need sõõrid peavad kogu aeg ~~nagu~~-vahetuma, ~~siis~~-läheb sõõr selle teise peale, ~~et~~-oi-oi-oi, aga tegelikult on, siin ~~on~~-hoopis ~~ju~~-temal õigus, ma saan just

temast aru-! ~~et t~~Ta ~~nagu~~-tahtis ~~seda~~, ~~et~~-et see sõõr ~~nagu~~-liiguks, mitte ~~ei~~-oleks ~~nii~~, ~~et (...)~~-et ~~on~~
kogu aeg ~~nagu~~-on ühel inimesel õigus-.

Prooviprotsessi õhkkond oli väga hea ja kuidagi hästi tore. ~~et noh (...)~~ ~~nojah~~, ~~s~~Selle tegi kõige
eredamaks muidugi ~~minu jaoks~~-see, et ~~töö~~-töö toimus ju kahes keeles, ~~(...)~~-või isegi kolmes
kohati.

~~T.T.:~~ ~~mhmh.~~

~~K.Ü.:~~ ~~v~~Võis olla algeid ka neljandast ~~keelest~~, bulgaaria keelest, ~~vahel~~, kui Mladen ~~(...)~~
hakkas vahel kogemata bulgaaria keeles rääkima.

~~T.T.:~~ ~~mhmh.~~

~~K.Ü.:~~ ~~aga noh~~, Kuna mina vene keelt väga ei oska, ~~ma mingitest asjadest natukene saan aru~~,
~~aga ikkagi võrdlemisi vähe~~, ja siis meie inspitsient Tiina Kukli ~~nagu~~-tõlkis meile, põhiliselt
~~(...)~~-mulle ja Mikule¹⁰

~~T.T.:~~ ~~mhmh.~~

~~K.Ü.:~~ ~~(...)~~ põhiliselt, ~~(...)~~ ~~sest teised~~, sest ta rääkis vene keeles ~~(...)~~ enamuse enamiku ajast.
~~a~~Aga ~~noh~~, kui meie jälle omavahel rääkisime, siis-me rääkisime jälle inglise keeles ~~omavahel~~.

~~T.T.:~~ ~~mhmh.~~

~~K.Ü.:~~ ~~prooviprotsessi~~, ~~noh~~, ~~õhkkond oli väga hea ja ja kuidagi hästi tore.~~

~~T.T.:~~ ~~o~~On sul meeles mingid mõned rõõmsamad momendid-või raskemad momendid?

~~(...)~~ (paus)

~~K.Ü.:~~ ~~ei~~, ~~m~~Ma ei oska isegi niimoodi öelda. ~~et see (...)~~ ~~s~~See on ju alati niimoodi, et ~~noh~~,
~~kõik~~, mida lõpu poole, seda pingelisemaks läheb nagu, ~~noh~~, ~~võivad minna~~, ~~eks ole~~,
pingelisemaks kõik asjad. ~~noh~~, ~~kas nad tulevad~~, ~~k~~Kõik asjad, ~~nagu alati~~, ~~on ju~~, hilinevad alati,
~~mingid lahendused~~ või ~~mingid sellised asjad tulevad hilja~~ ja siis-see ~~alati~~ nagu koormab
lavastajat, ~~kui mingi asi jääb hiljaks~~. ~~s~~Seda ei tule, ta ei saa seda proovida, ~~juba kohe peab~~,
~~noh~~, järgmine päev peab juba olema, ~~no~~-ta ei tea, mida teha, ~~et siis ta kogu aeg~~, ~~kõik need~~
~~asjad~~, ~~et (...)~~... ~~et a~~Aga ma ei oska ~~niimoodi öelda~~, ~~et et~~-midagi erilist niimoodi välja tuua. ~~et~~
~~see oli nagu~~ ~~k~~Kokkuvõttes oli huvitav.

¹⁰ Mikk Jürjens

ja mul oli ka nagu selles mõttes ka ühest küljest nagu oli mul küll väga raske, et (...) et ma, noh (...) Kuna ma olen ikkagi nagu näitlejaks õppinud võija eluaeg, noh, tahtnud nagu näitlejaks saada, et ma pole nagu lavastam lavastamise peale kunagi nii palju kunagi nagu mõelnud, kui

T.T.: mhmh.

K.Ü.: et noh, viimastel aastatel, olen rohkem selle, sellega nagu tegelenud. et selles mõttes, noh, nagu, kui ja kui proovides töötab keegi nii kihvt lavastaja, noh, näiteks proovides töötab või räägib mingitest, siis on kuidagi, tekib nagu kõrval see tunne, et tahaks ise ka mängida. noh, mMa olin ju lihtsalt kõrvalistuja enamikuuse ajast. et tegelikult, noh, me mMinu stseeniga me väga vähe jõudsime tegelikult väga vähemidagi, midagi nagu (...) proov ei teha ja, et et see jäi üsna nagu lõpu, no kuna ta see oligi lõpu selline ikkagi nagu tege, üsna üsna nagu kõrvaline

T.T.: mhmh.

K.Ü.: muust põhitegevusest, siis. selles mõttes sain sain nagu üsna vähe proovi teha. et näitlejana ma sain üsna vähe nagu temaga, niiöelda n-ö tema alluvuses siis nagu tegutseda.

T.T.: mhmh.

K.Ü.: et tTeda kõrvalt jälgida oli väga väga lahe, aga ma ütlen, et noh, mul selles mõttes oli ka kogu aeg raske, et et oleks tahtnud ise ka kogu aeg nagu ise kogu aeg mängida proovida. et noh, niiviisi kuidagi inspireeriv oli, et oleks tahtnud nagu proovida (...)

noh, see on väga raske. see on nagu, ma kujutan ette, et kui, noh, keegi Kui sa paned kellegi inimene, kes midagi, noh, oma mingit eluala või valdkonda, midagi, noh, väga armastab oma eluala, on ju

T.T.: mhmh.

K.Ü.: ja kui sa paned, ma ei tea, mingit viiulimängija istuma kohvikusse istuma ja siis tuleb seal esineb mingi teine viiulimängija, kes hakkab esinema, siis (...) noh, ma arvan, et võib-olla sõrmed käivad võib-olla kaasa või no kogu aeg, ta mõtleb kogu aeg: käib mõte, et oota, aga miks sa siin nii teed mängid nii? mMa teeksin mängiks nii! noh et, miks sa niimoodi seda mängid. et see see on tohut, mMa ei tea, noh, kas see on niimoodi, aga mul küll on küll niimoodi. sSamamoodi, kui sa näed mingit mõnda head lavastust, või kus

mängivad ~~mingid~~ head näitlejad. sSa näed seda ja sul tekib kohe see soov, ~~tähendab~~, et tahaks, ~~oh, tahaks, tahaks~~ ka proovida ~~või~~.

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—(...)~~ Nii et see oli mulle selles mõttes ~~see oli isegi nagu, noh, see oli nagu~~ ainuke raske asi, ~~mis mul oli nagu~~. mMuidu oli väga kerge, sest ta oli nii ~~selline~~ elurõõmus ja hästi elujaatav inimene. ~~tema, noh, h~~ Huvitav oli tema ~~vest~~ vestlusi kuulata ~~ja~~.

~~T.T.:—mhmh. k~~ Kuidas sa võrdleksid lavaproove ja proovisaali proove? ~~k~~ Kas see üleminek ~~ühte kohta, ühest kohast teise tõi midagi juurde?~~

~~(...)(paus)~~

~~K.Ü.:—jah, ma ei, m~~ Ma ei oska niimoodi öelda. ~~m~~ Me hakkasime juba proovisaalis juba ehitama, ~~eks ole~~, vaikselt üles seda ~~(...) seda~~ lavapilti ~~niioelda, et noh~~, kasutama laudu ja toole üsna varakult isegi.

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—ta üsna (...) me läksime üsna kiiresti jah nagu proovisaali juba selles mõttes tegutsema.~~

~~T.T.:—mhmh. et seda~~ Hlua taga istumist väga pikalt ei olnud siis?

~~K.Ü.:—H~~ Hlua taga istumist ei olnud üldse ~~üldse~~ väga pikalt jah. ~~(...) ja et s~~ Selles mõttes oli see lavale üleminek seda nagu valutum minu arust, see üleminek nagu lavale. ~~(...) ma ütlen kogu aeg nagu. üleminek lavale (...) oli valutu. (...) nagu d lõika kindlasti jutust välja.~~

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—mitte ükski nendest pole õige. pole vaja lihtsalt. siis (...) t~~ Ta oli väga põhjalik, ~~et ta (...) ja see~~ see oli tavaline, ~~et~~ et kui ta nt ühe stseeniga ~~näiteks~~ hommikul alustas ja ütles, et ~~noh, et läheb, noh~~, teeme tund aega, siis ~~tegelikult~~ reaalselt läks võib-olla poolteist tundi või kaks. ~~et t~~ Ta kogu aeg, ütleme, peatas ja kogu aeg täpsustas. pPeatas ja täpsustas. täpsustas, täpsustas, täpsustas, täpsustas ja ~~(...) j~~ Ja võis väga pikalt rääkida. ~~et see oli nagu~~

~~T.T.:—t~~ Ta vist ei olnud selline selline lavastaja, kes oleks alles pärast nagu peale, ütleme, proovimist öelnud ütleb alles.

K.Ü.: ~~j~~Jah, just-just. ~~või-t~~Ta kohe ~~nagu~~-peatas~~b~~ ja kohe täpsustas~~b~~ ja (...) ja ~~j~~Ja muidugi ~~sellise~~ pöörase energia ja ~~sellise, ma ütlen~~gi, sisepõlemisega ka, ~~et-et vahel ma vaatasin~~, et võib-olla näitlejad ei saanudki temast kohe ~~nagu, aru~~. Üldiselt nad ~~said nagu üldiselt~~-vist said aru, mida ta ütles.

~~T.T.: mhmh.~~

K.Ü.: ~~aga sellepärast tal tuli ka mitu korda peatuda, et nad tegelikult vist ikkagi ei saanud aru, kuna ta-t~~Ta lendas sellise ~~energia ja sellise, noh,~~ tuhinaga peale, ~~et kui,~~ et vahel ~~nagu endal kuidagi nagu jahnad~~ ehmatasid sellest nii ära. ~~nad olid, polnud, nad polnud veel nagu (...)~~

~~T.T.: jajah.~~

K.Ü.: ~~et-j~~Jah, ahah!~~!~~ ~~j~~Ja ~~kõike ei suutnud nagu meeles ka (...)~~ kõike ei suutnud meeles ka pidada.

~~T.T.: a~~Aga kas ta peaproovidel, ~~et kas ta muutis midagi oluliselt väga? ütleme,~~ ~~v~~Viimastel päevadel, viimastelel nädaladetel.

~~(...)(paus)~~

K.Ü.: ~~m~~Ma ei usu. ~~jah, tal oligi see terviksuund oli tal nagu täiest kog,~~ terviksuund oli ~~t~~Tal oli see terviksuund kogu aeg olemas, ~~et ta (...) ta selles mõttes küll minu arust mingisuguseid (...) see ongi nagu tohu (...) nagu, nagu, nagu. ja~~ see ongi tohutult (...) hea omadus, kui lavastaja teab algusest peale, mida ta tahab täpselt. ~~t~~Ta teab, miks ta on valinud sellise loo, ja

~~T.T.: mhmh.~~

K.Ü.: ta suudab sellest ka esimestes proovides ~~meile nagu ära rääkida (...)~~ meile ära rääkida nii, ~~et-et ma saan aru, mida ta mõtleb, ja~~ ma tõesti jäi~~n~~ teda uskuma. ~~m~~Ma jäin uskuma, ~~et-et~~ see puudutab teda ~~puudutab~~. ~~s~~See puudutas ka mind sellisena (...) ~~nagu, noh, nüüd võib-öelda nagu, sellisena,~~ nagu ta seda ütles kirjeldas, ja (...) ja siis ~~see asi hakkab kandma kogu seda lavastusprotsessi. see, et on üks (...)~~ et ma saan aru, mida ta mõtleb

~~T.T.: jah.~~

K.Ü.: ~~ma saan aru, mida ta tahab, ja (...)~~ ~~j~~Ja kuigi mina ei olnud, ~~ei olnud, noh (...)~~ noh, sellises osas, mis oleks naguloo tegevust nii väga ~~seda tegevust~~ sinna juhtinud, siis ~~ikkagi,~~

~~noh~~, vähemalt need näitlejad, ~~kes (...) kes~~ olid nendes kandvates ~~esades~~ rollides, teadsid kogu aeg ~~teadsid~~, mis suunas nad peavad minema, mida ~~nad peavad~~ väljendama, ~~mis, mida see kogu see asi~~ öelda tahab ~~või~~ mismillise mulje tanad peaksid publikule ~~peaks~~ jätma. ~~et~~ sSiis on ~~ainult, kogu aeg kõik~~ ainult kõik täpsustuse küsimus.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~aga k~~ Kui aga on puudub jah see lavastaja selge pilk asjadele (...). ~~et et~~ Hlavastaja võib sulle esimeses proovis kõike rääkida ~~sulle ka hoopis mingit, noh, ta võib rääkida sulle kõike,~~ ~~aga aga~~ tTähtis on see, ~~kas kas see on usutav,~~ kas sa jääd seda uskuma või sa näed läbi, et see on lihtsalt (...) ~~noh, see on selline, noh (...).~~ udujutt.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~noh, selline n~~ Natuke seletab siit, natuke sealt, aga tegelikult sa saad aru, et ta pole asju läbi mõelnud ja tema jaoks stalle ei ole see näidend läbipaistev ~~see näidend~~.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~ja tal ei ole ka, i~~ Segi kui ta, ~~noh, ütleme, et ta ütleb,~~ räägib ~~kõik ära~~, nagu tema jaoks see oleks ~~läbipaistev, et~~ siis võib-olla sa ei saa täpselt aru, ~~et aga mida~~ mida ta sellega öelda tahab, sSest (...) ~~noh, midagi peab (...)~~ midagi sa ju pead tahtma! sSeda ~~see~~ Mladen ikka rääkis, et (...) ~~et et mis~~ mis on see, mis sind liigutab selles näidendis, ~~et noh, ja midamillest~~ sa tahad ~~siis nagu teistele, et neidsee teisi~~ liigutaks, ~~ja (...) et n~~ Nende meeldejäävate hetkede moodustamine, ~~nagu (...) meeldejäävate hetkede, need,~~ mis peaksid ~~siis nagu lõpuks nagu~~ väljendama seda, mida sa öelda tahad, ~~et nende moodustamine~~ see lavastamine ju tegelikult on.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et see s~~ See oligi tema väga suur väärtus, sest see on ~~väga (...) ma arvan, et~~ tegelikult ~~on see vist harv~~ väga harv asi üldse teatris, et lavastaja näeb kogu materjali nii selgelt ja nii targalt ~~nagu näeb, kogu oma materjali~~ tunneb seda nii hästi, ~~näeb seda läbi~~ ja oskab selle ka näitlejatele selgeks teha. (...) aAlguses ~~see siis nagu ongi~~ suuremas perspektiivis, pikemas plaanis ~~nagu tähendustes, noh, sügavalt, sügavamalt~~ ja siis juba stseenide kaupa detailsemalt, ~~mis siin stseenis täpselt juhtub niimoodi, noh, et ...~~

~~T.T.:—k~~Kas seda võiks pidada ka näitleja ja lavastaja vahelises suhtlemises kõige olulisemaks? ~~m~~Mis sa arvad?

~~K.Ü.:—m~~Ma arvan küll ~~jah~~, sest ~~see tekitab selle (...) on vaja seda~~, on vaja seda, mis ühendab, ja ühendab see, mis puudutab.

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—see saabki olla, et kui sind puudutab see (...) mis lavastajat puudutab, või noh, o~~On vaja leida ~~seeda~~ ühisosa, ~~et~~ et koos tegutseda. ~~s~~Sama ~~moodi nagu tegelikult~~ otsib ~~ju (...) näi~~, ~~otsib~~ lavastaja seda kõigepealt ju näitekirjanikuga ~~ühist osa~~, kui ta valib ~~ühte asjanäidendit~~, mida lavastada. ~~t~~Ta otsib seda ~~näidendit, mis (...) mis teda puudutab, (...) ja kui midagi teda puudutab, siis ta saab aru, et ahah, (...) et~~ see puudutas ka ju näitekirjanikku. ~~m~~Muidu ta poleks seda kirja pannud.

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—n~~Neil on see ühisosa olemas ja kui ta siis nüüd rää, suhtleb ~~nende~~ näitlejatega, ~~kedakelle~~ ta on välja ~~on~~ valinud, ja ~~kui ta~~ leiab ka nendega ühisosa, ~~...~~ ~~noh, v~~Vahel ongi see, et sa võib-olla ei leia.

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—et nad, et n~~Nad ei usu seda. Aga kui nad ei jää seda uskuma ~~seda~~ või ~~nende jaoks see~~ ei ole neile see oluline, ei puuduta, siis ongi tohutult raske tööd teha, sest ~~et~~ minnakse nagu eri suundades ~~või?~~

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—et noh, n~~Näitleja lihtsalt võib ju täitaõelda nagu, et hea küll, ~~ma (...) ma~~ teen siis ära, ~~noh, ma~~ täidan su ülesanded, aga ~~(...)~~...

~~aga seda nagu rõhutas alati Mladen, et et et (...) noh, ta~~Mladen tõi selle Stanislavski¹¹ näite, ~~et noh, et „Nje verju!“, on ju, et ei usu ja nii, aga et, aga et just see usk, et see on teatris nii tohutult tähtis. Ka kõikide rollide usk, eks ole, millesegi, nagu ma enne~~~~m~~ rääkisin Esmest, ja Amyst ja Dominicist ~~(...) aga üldse usk, tähendab, see inimese (...) noh, nagu ta ütles, et teater on erimest, ja sellest, et teater on erinevate uskumiste kokkupõrge~~ ~~või?~~

¹¹ Konstantin Stanislavski

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~või selline (...) ja on vaja nagu, jah, see on nagu, s~~See on see, mis ~~nagu~~ toidab, mis paneb näitleja tegutsema, ~~mis ja paneb ta~~ lavale minema. ~~selline u~~Usk, ~~et~~ et mul on ~~midagi~~ võimalik teistele inimestele midagi edasi anda ~~inimestele teistele, et on võimalik~~ tekitada ~~mingi~~ mõtteruum ~~nagu~~ lava ja publiku vahel, kus saab ~~nagu midagi edasi anda (...)~~ mingitel teemadel mõtiskleda. ~~aa, ja mida Mladen lihtsalt veel ütles, noh, see ongi sisuliselt seesama asi, aga ta ütleski, et mida Ja~~ mida ~~nagu~~ näitlejad, kunstnikud, ~~kõik~~ tehnilised töötajad ~~ja~~ ja kõik teised kõik kõik kõik lavastajalt tegelikult ootavad, ongi seesama üks asi, ~~tähendab, et et mis,~~ milline on sinu lavastajavaade sellele küsimusele, (...) ~~see, mida sa siin teed, on ju,~~ millest see lugu räägib, ~~see räägib sellest, ja mis mis on see sinu vaade siis sellele küsimusele. sul peab see vaade olema. tähendab, sa pead oma vaate andma. s~~See ei tähenda, et see on nüüd õige.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~noh, s~~See ei saa kunagi olla õige, ~~etsest~~ publik ~~nagu~~ teeb oma järelduse, ~~aga sa pead näitama seda, et mis on see sinu vaade. siis publik vaatabki, Ta~~ kas ~~ta~~ on sinuga nõus või ~~ta~~ läheb pettunult koju ~~pettunult~~ ja mõtleb, ~~et noh, et no mis,~~ kuidas ta saab sellele küsimusele niimoodi vaadata ~~sellele küsimusele,~~ ma pole ~~üldse nagu~~ sellega üldse nõus.

T.T.: ~~jah.~~

K.Ü.: ~~a~~Aga sul peab vähemalt see vaade ~~peab~~ olema, sest kui seda pole, ~~siis on, siis on~~ tegu lihtsalt, ~~noh,~~ siis see ei lähe kellelegi korda.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~s~~Sellepärast vist räägitakse ka, ~~et et ütleme (...)~~ see ~~muidugi~~ ei ole kamuidugi mingi reegel ~~,~~ aga ~~et et et~~ mingid väga head asjade puhul, ~~need kas (...)~~ ~~need~~ inimesed ~~nagu~~ jagunevad inimesed kaheks:;

T.T.: ~~jah.~~

K.Ü.: ~~osa~~dele see meeldib tõesti väga, ~~ja~~ läheb korda, ja teistele ei meeldi ~~see~~ üldse. ~~siis~~ ~~n~~Nad küll nagu vastanduvad, aga seal peab olema see, ~~noh,~~ vaade sees.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.:—~~see mingi v~~Vaade elule, ~~vaade sellele~~ konkreetsele olukorrale. (...) ~~mingi siis selline,~~
~~noh (...) jah. (...) mingisugune hinnang peaks seal ikkagi olema.~~

~~et et t~~Ta ütles ka seda, et ~~seal ei saa nagu (...) igale~~ tegelaskujule peab jätma ~~nagu oma~~tema
õiguse. ~~et k~~Kõik peavad olema õigustatud, mitte et ~~noh,~~ üks on paha ja teine ~~on~~ hea. ~~et s~~See
on ~~nagu~~ ebahuvitav, ~~sest see on nagu jah see (...) et niimoodi~~ elu ei ole kunagi selline, ~~et~~
~~kõik k~~Kõik inimesed ~~on tegelikult nagu südamest~~ tahavad ju tegelikult südamest head, aga
lihtsalt iga—igauks lihtsalt nagu libastub oma ~~mingisuguste (...) oma~~ probleemide ~~küüsi, oma~~
pahede ~~küüsi, oma mingisuguste~~ kalduvuste, küüsi mis ~~lle~~ iganes ~~oma~~ vigade tõttu. aga et noh,
see tahe on inimestel alati mingisugune (...) see Inimese tahe lihtsalt jah muundub pidevalt, ja
võib muunduda korraga nii egoistlikuks, et ja sa ei panegi tähele. ~~noh, n~~Nagu Esme puhul, ~~et~~
takes (...) võib teinekord olla hästi, jälle hästi üllas.

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~et see kõik, k~~Kõik need omadused on igas inimeses meis igauhes olemas. ~~et t~~Ta nagu ei
sallinud karaktereid ~~ei sallinud~~. Nagu ta ütles ka, et selliseid nagu karaktereid (...) et karakter
on tema jaoks, et igas inimeses, noh, on olemas, noh, ma ei tea, tegelikult nelikümmend40
erinevat inimest ~~tegelikult~~.

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~et karakter moodustub, s~~Sellest ta kindlasti rääkis kindlasti ka seal [„Nelipühade“]
proovides ka, et karakter on tegelikult ~~on~~ see, mis jääb sinust lavale maha. ~~et k~~Kui ma vaatan
terve etenduse ära, ja näen sind sa olid selles ühes stseenis ma nägin sind sellisena, sellesteises
sellisena ja selleskolmandas sellisena, siis sellest moodustub ki mulle karakter, mitte sellest, et
sina ei peamängid kogu aeg üht ja sama asja mängima ühes ja samas olekus inimest.

T.T.:—jah.

K.Ü.:—muidu see on igav, noh. sa näitad kogu aeg ühte ja sama inimest.

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~tähendab, ühte ühes ja samas olekus inimest või sellises (...) et s~~See oli hästi vabastav,
et ta niimoodi rääkis, sest ~~alati, noh,~~ noori üldse ~~nagu~~ painab ju alatiselline see, et mida ja
kuidas ~~nüüd~~ teha, mis, oot-oot, ma pean nüüd ~~tegema~~ midagi tegema, mida täpselt teha.

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—et sSee pani nagu-ennast usaldama-

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—ja mulle tundus, naguet ka teisi-~~ka-jah~~.

~~T.T.:—mhmh.~~ **M**Mis sa arvad, kas ta sai näitlejalt kätte selle, mida ta ootas?

Formatte

K.Ü.:—**M**Ma usun küll, et sai. **e**Ega me ~~nagu~~-selles mõttes sellel teemal niimoodi ei rääkinud, ~~või (...)~~

~~T.T.:—a~~ **A**ga kuidas sulle ~~nagu~~-tundus kõrvalt vaadates?, ~~et kas ta (...)~~

Formatte

K.Ü.:—**M**Ma arvan küll, et sai. ~~et t~~**T**a tundus ikkagi rahul olevat ja ~~ta,~~ eks ta tegeles sellega ju kogu aeg edasi, Ta käis ju vaatamas-väga palju ~~seda-seda~~-etendusit vaatamas edasi-ja ütles aeg-ajalt märkusi-~~aeg-ajalt~~, ja (...) ~~noh, mulle vähemast~~

~~T.T.:—o~~ **O**n sul mõni märkus meeles?

Formatte

K.Ü.:—**e**Eks ta tegeles palju muidugi tempoga, ~~et seal mis alguses polnud alguses~~ ikkagi temp-
tempod ~~nagu~~-veel-~~paiga~~, ~~polnud~~ paigas. ~~et s~~**S**ee on ~~ka selline~~, alati see viimane etapp, ~~noh,~~
teatris, mis on kõige olulisem, ~~aga ja~~ ilma milleta ~~nagu~~-ka lugu ei lähe käima.

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—**k**Kui alguses võetakse kõik üksipulgi lahti, ~~aga siis~~-jäävad näitlejatele sisse igasugused
~~need, noh,~~ pausid, ~~ja need~~

T.T.:—mhmh

K.Ü.:—~~ma mõtlen, et n~~**N**äitlejal on ju see, et iga- teeks ju igal võimalusel ~~teeks~~-aga-pausi, ~~noh,~~
kõik on tähenduslik, aga lõppuks kokkuvõttes kõik ei saa olla, ~~vaid i~~**I**ga asja tähendus tuleb
välja ka siis, kui ~~sa nii~~öelda-ö vuristatakse kogu lugu ette. ~~siis tulevad need asjad iseenesest.~~
~~noh, elusast i~~**I**nimese mõte käib nii kiiresti, ~~inimese mõte on tohutult kiire.~~ ~~et ja~~ ma suudan
haarata ~~nagu~~-elu palju kiiremini, kui et hakata igal pool ~~hakata~~-pause tegema. **s**See on ~~nagu~~
see esimese ja teise repliigi seadus teatris, ~~et (...)~~-et kohe, kui ühe repliik lõppeb, ~~peab~~-peab
tulema ~~nagu~~-teine, sest elus me ~~ka~~-räägime, ka nii. ~~noh, m~~**M**ina ütlen midagi, sa juba saad
poole sõna pealt aru, ~~ja~~-juba vastad midagi, ~~noh, juba jah~~-ja, ~~eks ole,~~ mina juba samal ajal

räägin edasi. ~~et see ei ole niimoodi, et jah, siis ma, siis sa mõtled. et m~~Me mõtleme tavaliselt ikka teise inimese jutu ajal juba, ~~noh.~~

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—et see (...) et s~~Sellepärast ta tegeles selle tempoga ~~oli see, mille, mida ta, noh, millega ei jõudnud lihtsalt. (...) see a~~Alati jääb juka ajast puudu ja sellega ei jõua kunagi ~~nagu~~ lõpuni minna. ~~siis ta selle tempo, ütleme, noh, mitte ainult~~Kusjuures ta ei rääkinud lihtsalt tempost, ~~aga vaid~~ ta üritas ~~nagu siis~~ ilmselt leida seda õiget sisekraadi, mis tõstaks omakorda tempot. ~~ma nagu panin nii palju tähele, Tema et ta üritas nagu, nii nagu~~ märkused olid ka natukene selles laadis, et seal saab seda võib-olla ~~öelda nagu~~ kiiremini või ~~noh, kas~~ kirklikumalt öelda. ~~või, et see läheb nagu, ta üritas seda õiget sisekraadi leida, et et et see, et see tempo ka tõuseks, noh. (...) et see, noh, Aga see on endiselt~~ kipub meil endiselt kipub kipub aeg-ajalt niimoodi minema ~~jah (...) võib-olla jah niimoodi,~~ ~~noh, ongi, see v~~Vahel lihtsalt juhtub, et näitleja jääb ~~kuidagi midagi~~ mõtlema liiga pikalt või midagi liiga läbi elama, ~~ja et tihti on see (...) siis kaob~~ tihti nagu inimese tahe. ~~See (...) tahe nagu hakkab, hakkab lahustuma. Aga või (...) tahe on ju see, mis kogu aeg edasi viib.!~~ ~~m~~Ma ka praegu kogu aeg räägin, vuristan ~~kogu aeg~~ mingit teksti, sest ma ~~kogu aeg~~ tahan, ~~et et äkki ma suudaks nagu väljendada seda, midas~~ ma ~~mõtl-mõtl~~ mõtlen temast, aga ~~noh, ikkagi~~ ~~kogu aeg~~ ei ole kunagi rahul ja siis tahad täiendada. ~~s~~See on ka mingi tahe.

~~T.T.:—jah.~~

~~K.Ü.:—a~~Aga kohe, kui see tahe kaob, siis ~~ma enam, noh (...)...~~ siis ma ei räägi enam.

~~T.T.:—aga k~~Kuidas sa nägid näed seda oma tegelaskuju Toby Cole'i, keda sa mängisid, mängid „Amy seisukohas“?

~~K.Ü.:—noh, ta, e~~Eks ta on selline ~~jah~~ noor inimene, selles mõttes ~~nagu väga (...) selles mõttes sarnane minu~~lega, ~~et noh, noor noor inimene,~~ kes on just teatrisse tulnud.

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—Kes~~ tahab väga mängida, ~~tahab kõike mängida,~~ tohutult kõike väljendada oma (...) füüsilise ja kõigega ja ning ~~tahab nagu~~ tabada seda, ~~mis (...) mis siis on see, mis on see, mida ma pean tegema, et olla hea näitleja, või mis on see, mida ma pean (...).~~ ~~et e~~Eks see natuke koomilisena peaks mõjuma. ~~et ega ma ei ole päris (...) Aga ma ikkagi tunnen ennast, ma ütlenki, et kuna~~ see on väga üürike stseen ja me ei jõudnud sime ka mitesellega lõpus väga

Formatte

palju ~~nagu~~ tegeleda ~~tegelikult sellega, noh, lõpus, kuna see jäi nagu viimaseks asjaks ka,~~ siis ma tundsin ennast ka kuidagi natuke ka ebakindlalt. ~~ja on s~~Siamaani, ~~nagu natuke~~ tunnen, ~~noh,~~ kuna ta ~~ongi, ta~~ jättis nii palju vabadust, ~~ta j~~ Ju ta siis ~~kuidagi~~ usaldas ka või ~~ta~~ uskus, et ~~noh,~~ et ma saan nagu, küll ma saan selle kätte ~~ja nii,~~ aga ta ta (...) ~~noh,~~ ma tegelikult oleksin nagu kuidagi jah (...) ~~v~~ Võib-olla tema jaoks oligi ~~oli nagu~~ kõik olemas, ma ei oska seda öelda, aga ma ise ~~nagu~~ tundsin ka etendusi edaspidi mängides, ~~tundsin nagu~~ et oleks tahtnud rohkem veel ~~nagu midagi rohkem sellest osast rääkida. (...) t~~ Täpsustada või täpsemalt teada, mida ma siin teen ja kuidas see peegeldub, ~~või noh,~~ nagu Teha seda rolli detailsemaks ~~seda teha,~~ sest ise ~~nagu~~ sees olles ikka ei oska nii hästi. ~~noh,~~ et ~~s~~ Sa ei tea ju, kuidas mingi asi välja paistab. ~~et sa tahad nagu (...) selles mõttes oleks võib-olla jah tahtnud rohkem sellest osast rääkida, et me nagu~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~just täpselt sellest, kuidas see peegeldub.~~

~~aga aga ma nägin teda, jah, t~~ Ta ~~nagu~~ tõi selle näite, et ~~noh,~~ Toby on nagu ~~noor (...) noor~~ poiss, kes selles mõttes kohtub ~~kohtub~~ Peter Brookiga, aga ~~noh,~~ selle vahega, et ~~mitte, noh,~~ me mitte ainult ei kohtu, vaid me oleme nüüd Peter Brookiga juba ühte lavastust väga palju kordi mänginud ~~väga palju kordi. noh,~~ et ~~s~~ See on mingi teine suhe juba. ~~et ma sinatan teda, m~~ Meil oli alguses see küsimus, ~~noh,~~ inglise keeles on ~~you, on ju,~~ nii teie kui ka sina.

T.T.: ~~jah.~~

K.Ü.: ~~et kumba teed pidi me läheme, kas ma sinatan või teietan.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~a~~ Aga ~~see~~ sina ikkagi ~~tundus nagu,~~ tundus ikkagi õigem, sest ~~et selles hetkes ta juba,~~ ~~noh,~~ selles ongi mingi teatud nauding öelda (...) Peter Brookile sina. ~~et t~~ Ta juba naudib seda ja ta naudib ~~seda,~~ et ta saab ju nõu küsida ja et me mängime siin koos. ~~et Eks~~ ta natuke selline eneseimetleja mulle ~~nagu~~ tundus ~~see.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~k~~ Kindlasti on igas näitlejas see eneseimetleja olemas, ainult et kui väga keegi sellele nagu järelegi annab, ~~noh (...).~~

Formateeritud

~~nojah, ega ta, ma ütlen, et e~~Ega ta selles mõttes väga detailselt rohkem ei sekkunudki. ~~ja ta~~
~~ta rääkis nendest põhiasjadest, noh, mis mis olukord see on. no see ongi väga üürige stseen~~

~~T.T.: mhmh.~~

~~K.Ü.: et ta, et ega me, ma ütlen, tohutut tööd selles mõttes nagu koos ei teinud. et eks ma~~
~~ise nagu mõtlesin ka mingeid asju. ja niimoodi ja siis ta, noh, aitas nagu kogu seda~~
~~misanstseeni~~

~~T.T.: mhmh~~

~~K.Ü.: noh, kuidas ta seda nägi, on ju, ja t~~Tal oli algusest peale see nägemuskujutus sellest
pantomii mist, ~~noh, algusest peale,~~ mis seal lõpus võiks olla, ja sealt ~~nagu hakkas ka lähtuma~~
natukene lähtuma ka see minu roll, et ~~ta~~Toby ~~nagu seda just nagu füüsisesse üritab kõike~~
~~nagu, üritab kõike nagu oma, läbi oma füüsi~~se abil ~~kõike nagu~~ kätte saada, ~~mida nagu~~See
tundubki noorele inimesele

~~T.T.: mhmh.~~

~~K.Ü.: mida, ongi, noor inimene, tundub, et et on~~ hästi oluline, et ~~noh,~~ mis žesti ma nüüd
teen jms, ~~on ju, kui lõpus on (...)~~ või ~~noh, tundub vähemalt, noh, niimoodi, noh, vähemalt~~
räägitakse, aga ~~et~~ tegelikult, ~~noh, algab~~ see kõik ~~hakkab nagu kuskilt sisemiselt~~
pihtaseestpoolt. ~~k~~Kui sa saad sisemisele ~~saad~~ pihta, ~~siis tuleb kogu seekõik~~ väline ~~või žesti,~~
~~see tuleb~~ nagu iseenesest. ~~et m~~Muidu jääbki selliseks vehkimiseks.

~~et ma ise nagu tunnen ka, et kogu aeg vehid laval, vehid nagu laval ilmaasjata, aga (...) aga~~
~~see ongi mingi selline (...) noh, selle tegelaskuju puhul jah ta nagu (...) midagi sellist jah. ma~~
~~ei oskagi öelda. ma ütlen, et jah, aga sellist suurt tööd jah temaga ei jõudnud lihtsalt teha~~
~~sellega, kuna kogu aeg oli oli nagu see jäi, ma ütlen, kõige viimaseks ja alati see ajapuuduse~~
~~hulk. aga a~~Aga ju ta oli ~~nagu~~ selles mõttes rahul, ~~et ta nägi, et seal, ma sain nagu põhilisele~~
asjale ~~ja siis~~ tema arust pihta.

~~T.T.: mhmh.~~

~~K.Ü.: et ta nagu ütles, et et ta on nagu rahul. et lihtsalt ma (...) noh, ma ütlen, see (...) ja ta~~
~~nägi ka, et ega~~ ma ei ole veel kõike ~~nagu~~ kätte saanud. ~~lihtsalt t~~Ta andiski ~~nagu sellele,~~ igale
näitlejale selle aja, et oma rolliga ~~nagu~~ rahulikult ~~sellega tegeleda, ja~~ eks ma ~~nagu~~ tegelen
sellega edasi, ~~et ma~~

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—a~~lati on ka selline tunne, et ~~nüüd~~ ei tea täpselt, ~~et kuidas, et~~ kuidas nüüd täna läks.
~~v~~Vahel läheb hästi, vahel läheb niimoodi, et ei saa üldse aru, ~~mis (...) miks, et~~ kuidas mul nii halvasti sai minna ja ~~(...)~~ midas ma nüüd tegin. ~~s~~See on ~~selline~~ nii väike hetk laval! ~~või noh,~~
~~s~~Sa ~~pead (...)~~ ootad terve etenduse, lähed korra lavale ja juba tuled ära. ~~noh, kaks korda lähen lavale ja tulen, ja siis ongi, s~~See käib nii kähku ja siis ~~sa,~~ ei ole nagu aega, et ~~et nagu~~ ennast õigele rajale saada, või ~~ei ole seda aega, et~~ hakata, ~~noh, midagi~~ üles ehitama.

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—et seda peab hästi kiiresti tegema. noh, see ideaalis, ma räägin, see ongi võimalik. et~~
~~k~~Kokkuvõttes sa pead minema lavale ja kohe olema väga hea otsast lõpuni, ~~noh, ideaalis sa~~
~~pead kohe olema väga hea lõp, otsast lõpuni.~~

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—~~tegutsema hästi õigesti ~~ja õiges suunas ja,~~ Ideaalis see ongi võimalik, aga seda nagu on väga raske kätte saada.

~~T.T.:—mhmh, a~~Aga kas tal see pantomiimiidee oli tal juba kohe algusest peale siis, jah?

~~K.Ü.:—ü~~Üsna algusest jah. ~~t~~Ta ~~alguses rääkis jah, et ta tahab tahtis,~~ et seal lõpus ~~olek~~ oleks midagi ~~mingi selline, noh, et natuke midagi, ta rääkis ja siis see~~ arenes üsna kiiresti arenes pantomiimiideeks ~~nagu, et mingi selline. ja siis~~ Aleksander Eelmaa õpetas meile pantomiimi ja ~~(...)~~ see oli hästi tore. ~~m~~Mul oli õudselt hea meel, ~~(...)~~ et Aleksandriga sai seda õppida. See on tegelikult

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—~~hästi rikas maailm ~~on see tegelikult~~, mida üldse nagu veel ei tunne. ~~et noh, m~~Me saime alles sissejuhatuse.

~~T.T.:—mhmh, a~~Aga kas ta rääkis ka, ~~et~~ kust tal see idee tekkis või?

~~K.Ü.:—e~~Ei rääkinud otseselt. ~~ta (...)~~ ~~m~~Ma ütlen, et ta avas kõiki teemasid nagu avas niioelda n-ö heade tegijate kaudu ning hästi sügavuti ja suurelt.

~~T.T.:—mhmh.~~

K.Ü.:—~~et t~~Ta rääkis Marcel Marceaust, ~~noh,~~ hästi palju ~~rääkis ja näitas, noh,~~ soovitas vaadata videoid, ja ~~üldse~~—lavastamise puhul ~~rääkis~~—nendest dirigentidest, kes talle tohutult meeldi sidvad, ja ja iga asja nagu ta avas hästi sügavuti ja nagu suurelt

ja (...) ja ja ~~noh, k~~Kui ta käis vaatamas (...) mul mul oli siinsamas Teatrisõprade klubis minu esimese luulekogu esitlusel, oli, ~~noh, mu esimene luulekogu ilmus~~

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—siinsamas Teatrisõprade klubis ja siis see minu jaoks oli mulle jälle nii suur üllatus, et ta (...) noh, ta kuidagi proovis tuli see välja, et mul ilmub selline luulekogu, ja ta oli (...) ja ta oli sellest ka, ma ütlen, noh, see on nagu uskumatu, et kuidas üks välismaalt, ~~noh, välismaalt~~ tulnud inimene, ~~noh, nagu~~ huvitub nii väga ~~huvitub,~~ et ta tahab kohe tulla ~~kohe,~~ tTa ~~tuleb,~~ tuli, tuleb vaatama! tTa tuleb kindlasti vaatama ja siis ta küsib, kas sa saad mulle selle luulekogu anda, et (...) et ma lasen Enekenil endale (...) Enekenil tõlkida ~~endale.~~ mMa mõtlesin, et mis asja (...)... kKas sa tõesti? jJa ta tõesti lasigi.

T.T.:—jah.

K.Ü.:—ta lihtsalt kuulaski, Eneken talle nagu mingeid asju siis tõlkis. ma nagu (...) aga see on, et ta, eEt tal oli nagutegelikult selline huvi oli tegelikult end, ennast ümbritsevate inimeste vastu, kellega ta ~~nagu~~ kokku puutus, ja

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—et ta tahtis neid aidata,!

ta käis vaatamas ja siis tTa pärast kohe kinkis mulle pärast veel nagu Jacques Breli (...) Jacques Breli plaadid. ~~noh, et (...) et ta nagu (...) midagi talle nagu (...) k~~Kuna, ~~noh,~~ ma esitasin oma ~~neid~~ luuletusi ka nagu lauludena

T.T.:—jah.

K.Ü.:—noh, hästi palju laulsin ja lugesin vahepeal, siis talle seostus midagi ~~seostus~~ enda nooruse gast, kui ta väga seda Breli, ~~noh, siamaani,~~ väga eks ole, austas ~~väga Breli~~ ja kuulas. Siiamaani.

T.T.:—mhmh.

K.Ü.: ~~a~~ Aga et ta kinkis mulle need CD-d ja rääkis, ~~et võiks, noh, et oleks (...)~~ et võiks teha mingisuguse ühe etenduse, ~~kus-kus sma, kus-sa nagu Breli (...)~~ noh, ~~Breli laulad või esitan Breli esitad, ...~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ja ~~s~~ See oli ka nii inspireeriv, ~~noh,~~ et keegi võis sinus midagi sellist ~~nagu võis~~ üldse näha.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et s~~ Seda juhtub nii harva, et keegi tuleb ~~nagu,~~ ja tunneb niimoodi huvi.

ja

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~n~~ Nii naljakas oli veel seal luulekogu esitlusel ~~(...), et~~ mul oli pere ~~oli~~ siin ja ta võttis kõigiga ta võttis nagu ühe, ~~noh, kohe~~ kontakti ~~ja rääkis kohe, noh,~~ üldse ei tundnud! ~~a~~ Aga ma ütlen, et ta nagu (...) noh, ta ~~tohutult nagu~~ armastas inimesi ~~ja oskas nagu nendes näha nii~~ tohutult ja ~~ta,~~ teda vaimustas, ~~kui mingi,~~ kui kedagi teist mingi asi vaimustas.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~võib olla ta, v~~ Võib-olla ta nägi hhtsalt ka minu enda vaimustust mingitest asjadest, ~~noh, mis,~~ mida ma olin luuletustesse pannud, ja ~~võib olla teda-see~~ siis inspireeris teda? ~~või ma ei tea mis, aga ta (...) jah, see tohutult jah (...)~~

~~T.T.: mhmh, aga ütleme, k~~ Kui tulla tagasi proovide juurde, ~~et kas, ütleme, midagi mõne tema lahenduse või ülesande~~ või nägemuse suhtes vastu võis tekkida ka mingi sisemine tõrge ~~või (...),~~ kui miski nagu päris ei haakunud sinu enda nägemusega ettekujutusega?

Formate

K.Ü.: ~~m~~ Ma ei oska öelda. ~~alati v~~ Võib-olla, ~~noh, ma ütlen, et~~ kõrvalt jälgides, ~~olles nagu~~ vaatleja, ~~siis alati võib olla kõigest~~ ei saanud alati kõigest aru, miks ta just niipidi tahab, ~~aga see,~~ aga see on juba selline ~~spetsiifika eripära asi, et noh, ja~~ maitse asi ka, ~~et kui ma, k~~ Kuna ma ise, ~~noh, ma ütlen, mul on (...)~~ ma ju mõtlen ka lavastamise peale ja ju mõtlen ka kogu aeg, kuidas mingite mingeid stseenide, ~~noh, lahendada~~ amise peale, ~~või näitleja,~~ igauks mõtleb, ka näitlejad, on ju, siis mingeid asju, nt kuidas tegelaskujud parasjagu käituvad ja miks, ma

oleks võib-olla lahendanud teisiti, ~~mingeid tegelaskuju kujusid, et kuidas nad, kuidas nad~~
~~käituvad parasjagu või miks, aga a~~ Aga see ongi alati nii, jääb (...) sest ~~ikkagi~~ lavastaja
tegutseb ikkagi oma terviklahenduse suunasnimel ja ja sina ~~kunagi~~ ei tea kunagi, miks tal just
seda stseeni just seda niimoodi on vaja lahendada, ~~et et tuleks välja tema see lõpp. et vahel~~
~~tekkis kindlasti nagu küsimusi või noh, mingeid mõtteid, mis oleks võib-olla teisiti teinud, aga~~
~~ega ma (...) ega ma alati küll ei, noh, Ja~~ ma pigem ei julgenud neid nagu küsimusi või mõtteid
ka niimoodi välja öelda. ~~et noh (...) k~~ Kuidas sa ikka ütled inimesele, kes (...) on, ~~noh, elus~~ nii
palju elus lavastanud, kes on ikka professionaal ja oskab? s Sa ei taha ~~ju~~ teda ju nagu segada.
s See ei ole ka hea, kui sa hakkad seda laeva kuidagi nagu teisele s suunaspoole nagu seda
laeva tirima.

T.T.:—mhmm.

K.Ü.:—olgugi et sa oled lavastaja assistent. ~~kui sa hakkad nagu liiga (...) siis siis s~~ See ei tule
nagu kellelegi kasuks. ~~et e~~ On vaja ikkagi, et näitlejad jääksid uskuma, ~~noh, seda, mida~~
~~lavastaja, mida lavastaja ise~~ usub, mitte seda

T.T.:—mhmm.

K.Ü.:—~~noh, mida keegi kõrvalt nagu ütleb, et (...) et selles mõttes oli kindlasti nagu, s~~ See on
loomulik, et on nagu erinevaid mõtteid, ~~erinevaid ja~~ seisukohti nagu olukordade suhtes, ~~või~~
~~kuidas, mida siin mängida, mis siin peaks toimima või~~

T.T.:—mhmm.

K.Ü.:—aga aga aga tõrget kui sellist ma nagu ei (...) mäleta, et oleks ~~mingit sellist tõrget~~
~~olnud,~~

~~sest t~~ Ta oli ikkagi ~~oma suunalt nii (...) noh, klassikalise mõtlemisega, või (...) noh, heas~~
~~mõttes, ma räägingi, et see on selline (...) ta oli ja~~ igasuguse ~~sellise~~ veiderdamise
veiderdamise pärast vastu ~~või noh, et (...).~~ Talle ei meeldinud ~~see või noh, selline (...)~~ ainult
selline väline asi. ~~või n~~ Nagu ta rääkis sehestnendest märulifilmidest, ~~noh, mis on ka~~ meil ~~on~~
~~see teema on sees ka~~ selles „Amy seisukohas“ secs. see action filmid näiteks.

T.T.:—mhmm.

K.Ü.: ~~noh, ta vaatas, m~~Me vaatasime ~~siin, noh,~~ seda kuulsat „Pulp Fictionit“ ja ~~kõike~~ ta rääkis sellest, ~~noh,~~ Tarantino¹² ja sellest maailmast, ~~et~~ kuidas tema seda näeb. ~~Ta rääkis, et et~~ see ongi selline, see on nagu loomariigi maailm, ~~see on~~ selline instinktide maailm, kus ~~kus~~ asjadel ei ole mingeid sügavamaid tähendusi ~~asjadel ei ole. et seda võib vaadata, see on väga~~ hästi tehtud film. ~~t~~Ta ~~nagu~~ rõhutas, et see on tõesti suurepäraselt tehtud film, seda on huvitav terve aja jälgida, aga see on nagu loomariigi film, ~~kus seal on nagu~~ huvitav ainult loomi jälgida. ~~et seal~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~s~~Seal ei saa näitlejad mängida mitte midagi keerulisemat, ~~Sest mis tegelikult, noh,~~ mis on tegelikult looma ja inimese vahe, ~~et i~~Inimese hinges toimub nii palju erinevaid sündmusi, ~~mis~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: mis väljenduvad, ~~i~~inimesed nad räägivad, mõtlevad, filosofeerivad, arutlevad, tunnevad, ~~noh, et et seal on nii palju nagu (...)~~ et ~~s~~See on nii palju rikkam maailm, aga ~~et~~ sellistes filmides ei saa seda väljendada. ~~et teda see see nagu ei huvitanud. tema selliseid filme teha ei tahtnud.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et see, kuna see teema oli otseselt meis nagu sees, et siis ta ei tahtnud selliseid nagu filme ega lavastusi teha.~~

~~et siis (...)~~ ~~t~~Ta põhjendas hästi kõike õudselt hästi ~~põhjendas. mulle nagu see meeldis, et (...)~~ ~~et m~~Me kõik arvame midagi millestki, aga ~~ei oska kunagi, mina küll~~ ei oska ~~küll~~ kunagi põhjendada.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~v~~Väga raske on leida selliseid põhjendusi, ~~mida (...)~~ ~~mida~~ mida teistel on ~~nagu~~ kerge vastu võtta, ja millest nad kohe aru saavad ~~aru. a~~Ah? ~~t~~Tõesti, jah? ~~e~~On küll. ~~n~~Noh, kui sa nii arvad, siis ma saan aru. ~~a~~Aga tema põhjendas hästi ~~nagu~~ voolavalt ja tal oli kohe ~~ja~~ kõik ~~oli tal~~ ~~nagu~~ selgeks mõeldud.

(...)

¹² Quentin Tarantino

~~T.T.:—aga k~~Kui palju ta ise, ~~ütleme,~~ nendes lavakujunduse ja kostüümi töökodades käis? ütleme, lavakujunduse valmimist, kostüümide (...)

Formatte

~~K.Ü.:—h~~Hästi palju. ~~t~~Ta ~~ikka kõigel~~ hoidis ikka kõigel kogu aeg ~~nagu~~ kätt pulsil. ~~et kõik, noh,~~ kogu aeg, ~~ma ütlen, muusikaga, eks ole, [Helilooja]~~ Jaak Jürissoniga nad suhtlesid kogu aeg suhtlesid, kunstnikuga Iiriga¹³ ~~sai~~me kokku kohtusime kogu aeg tihti.

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—noh, a~~Alguses ~~nagu~~ koos, ~~siis~~ hiljem nad said ka eraldi kokku.

~~ja nii, noh (...)~~ ~~t~~Ta oli kõiges hästi põhjalik ~~kõiges,~~ ikkagi ~~ma ütlen, { }~~ ~~p~~Professionaal ~~ikkagi~~ suure tähega, ja

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—ta (...)~~ ta ei jätnud küll midagi juhuse hooleks. ~~t~~Talle oli ~~kõik~~ hästi oluline, et kõik oleks mõtteliselt ~~nagu~~ ühe asja teenistuses, sees ja (...) tal oli ~~see mõte algusest peale~~ kogu selle kujundusega ka, mille, millele nagu ~~siis~~ Iir teostas ja sinna veel juurde mõtles.

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—k~~Kogu see peeglite idee, mille Iir teostas ja sinna veel juurde mõtles, oli tal ka algusest peale, ~~et seal peaks olema (...)~~ ~~et see peaks olema,~~ Et see ruum peaks olema nagu teater.

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—(...)~~ kuhu seessisse kaovad Esme kodu ja armastus, ~~kus sees,~~ sest see teatrimaailm temas on Esmes nendest ~~on suurem kui see tema kodu, see armastuse maailm, et see teater on see, mis, kuhu sisse see kaob see tema kodu ja armastus.~~

~~T.T.:—mhmh.~~

~~K.Ü.:—et et s~~See oli Mladenil hästi lahe idee algusest peale.

~~T.T.:—mhmh. aga k~~Kuidas sa ise hindad muidu etenduste õnnestumist? ~~m~~Millist elu see lavastus on hakanud elama?

Formatte

¹³ Iir Hermeliin

K.Ü.: ~~no m~~Minu arust ~~see~~ elab ~~see~~ lavastus väga ~~väga-väga~~ head elu. ~~hästi~~ palju huvi, ~~h~~Hästi suur huvi on selle vastu ja ~~mulle,~~ ma ~~nagu~~ tunnen küll saalist sellist tänulikku aplausi alati ~~või~~.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~h~~Hästi palju käib, ~~neh,~~ ka just ~~nagu~~ naisterahvaid seda vaatamas. ~~võib-olla-see-ongi,~~
eEks see on ~~nagu~~ loomulik ka, ~~et (...) et-see (...)~~

~~m~~Mulle tundub küll, ~~et-et~~ ~~see-enamusele~~enamikule ~~see~~ ikkagi läheb ~~nagu~~ korda, ~~või,~~ või kui ei lähegi, siis ~~(...)~~ pettuma nad, ~~ma arvan,~~ küll ei ~~pea. (...) m~~Ma ei ole veel kuulnud, et keegi oleks väga pettunud.

T.T.: ~~mhmh.~~

~~et-s~~See on, mis ~~lle~~ Mladen sinna pani, on ikkagi nii oluline, ~~ja~~ see on seal olemas ~~ja see ei kao~~
~~kuhugi,~~ ~~et (...) et~~ ükskõik, ~~kuidas~~ kuidas meie parasjagu mängime, kas paremini või halvemini, ~~et-see-see-asi-ei-cao,~~ ~~et (...) s~~See on hea lavastaja puhul alati niimoodi, ~~et (...) see~~
~~ei-pruugi,~~ ~~s~~Sulle võib ~~ta~~ vahel tunduda, et ~~neh,~~ see näitleja ~~ei ole~~ ~~võib-olla~~ ~~ei-ole~~ kõige parem
~~võib-olla~~ valik sellesse ossa või ta ei mängi kõige paremini, ~~aga~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~aga~~ kui ~~see~~ tervik ~~või midagi sellist~~ puudutab, ~~siis-see,~~ siis see ~~nagu~~ kannab. ~~t~~Tekib selline hingamine.

~~T.T.: mhmh, mhmh. aga m~~Mis sa arvad, mida ta tahtis selle lavastusega öelda?

Formatte

K.Ü.: ~~no s~~See on ~~alati~~ nüüd alati libe tee, ~~et~~ kuhu ~~nagu~~ minna, ~~et-et-mida-teine-inimene-tahab~~
öelda.

~~T.T.: s~~Sinu arvates või kuidas sulle paistab.

Formatte

~~(...)~~ (paus)

Formatte

K.Ü.: ~~m~~Mulle tundub, et see võib-olla avaldub ~~selles (...) selles~~ viimases pantomiimis, ~~mille ta tahtis nagu üles ehitada (...) mis me Anuga seal lõpus (...)~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et ta tahtis väga konkreetse, noh, nagu loo, t~~Ta tahtis teha selle Aadame, Aadama ja Eeva selle õunavõtmise loo ~~teha, et et~~ja ma arvan, et see ei olnud juhus. ~~noh, kindlasti, t~~Tähendab, see ei olnud kindlasti juhus, et ta just seda tahtis. ~~et ma arvan, et see on sellega palju seotud. (...)~~

~~noh, ma võin öelda, kuidas mina seda mõtestan, m~~Ma ei tea, kuidas tema seda mõtles, aga

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~aga mulle tundub, et et (...)~~kuna ta rääkis palju sellest, et ~~tema jao, tema jaokstalle~~ on see lugu ikkagi ~~nagu, see lugu on~~ Esme lugu.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~(...)~~ja ~~see ja ja nagu lõpus ta nagu visuaalselt ta~~ tahtisab lõpus ka visuaalselt kujutada, ~~et Esme lihtsalt (...)~~kuidas üks naine, ~~(...)~~ ükskõik mis juhtub, ~~ükskõik või~~ mida ta teeb, kellele ta haiget teeb, või kes temale haiget teeb, ~~ta~~ lihtsalt kõnnib ja läheb. ja läheb ja läheb ja läheb. Ta võib minna läbi seinte, aga ta läheb ja ja kõnnib kogu aeg edasi, ~~ja ta ei~~ kohkumata tagasi mitte millegi eest. ~~ta võib minna läbi seinte, aga ta läheb.~~

T.T.: ~~jah.~~

K.Ü.: ~~ja et et mulle tundub, et see oli seotud sellega, mida ta öelda tahtis, aga noh, ma ei, ma arvan, et see~~Ta ei olnud tahtnud mitte öelda lihtsalt seda, ~~et ta tahtis seda öelda~~, et üks naine läheb, aga et ~~selles on mingisugune (...)~~ sellel Eev, sellel, ~~noh~~, Eeva õunavõtmise näitel on võib-olla ~~selles~~ mingi sügavam tähendus ~~võib-olla, (...)~~ et kui mõeldagi sellest aspektist, et pärispatt pärast mida sa (...) lähed (...) noh, pärast isegi (...) tähendab, ~~sa võtad selle õuna, noh, ta annab selle, noh (...)~~ või inimkonna ajaloos, ~~eks ole, see pärispatt või see pattu langemine, on ju (...)~~ läbi nagu läbi nagu läbi naise kuju, ~~on ju.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~ta võtab Aad, ta~~Eeva võtab selle õuna, ja annab selle Adamale, ~~eks ole, nagu teisele edasi (...)~~ teab, ma arvan, et ta teab, et ta tegi valesti, aga ta läheb edasi.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et ta ü~~Ühesõnaga, ~~et~~ võib-olla siis see ja kõige lihtsamalt eesti keeles öeldes ~~eesti keeles~~; ~~mis mulle tundub, on võib-olla see, et et~~ kui sa kukud, ~~siis~~ tõuse püsti ja kõnni edasi. Alati on et see, et kõik on alati võimalik.

T.T.: ~~jah.~~

K.Ü.: ~~et s~~See ei ole ~~nagu~~ asjade lõpp, ~~noh.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~(...) nagu, noh (...) jah. m~~Ma arvan, et sellepärast ta pani sinna lõppu selle kujundi sealt piiblist, ~~ma arvan, ma arvan, sinna lõppu (...).~~ aAga see on ainult minu arvamus, ~~et~~

T.T.: ~~jaajaa.~~

K.Ü.: ~~mulle tundub. (...) (paus) et et p~~Piibel ju ei lõppe ~~sellega~~, vaid alles algab sellega ~~alles.~~

T.T.: ~~aga m~~Mis sa arvad, mida ta andis eesti teatrile kõige rohkem?

~~(...) (paus)~~

K.Ü.: ~~ma arvan, et m~~Ma võib-olla rääkisin sellest juba ~~seal~~ alguse poole. ~~et sealt, m~~Ma arvan, ~~noh, ongi et~~ see ongi põhiline.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~ma ei oska midagi nagu enamat selles mõttes lisada, et et (...)~~

~~noh, et m~~Minu jaoksarvates oli ta ikkagi põhiliselt üks värske õhk ~~nagu oli~~ või ~~üks~~ selline ~~nagu (...).~~ vajalik värske õhk. ~~et noh, värsket õhku (...) selline t~~Teistsugune ~~vaade~~, professionaalne ja tark vaade asjadele, mida ~~nagu~~ oli väga vaja. ja

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et~~ mis justkui ühendab nüüd palju, väga paljusid teatrinäitlejaid, kes temaga kokku puutusid. ~~noh, m~~Meil on nagu rääkida väga paljustki läbi läbi Mladenitema kaudu, ~~noh, kuidagi või suhestuda, et me olime temaga kokku puutunud, et sest me saame siin~~ mingitest asjadest ~~saame~~ järsku nagu ühtemoodi aru, ja see on hästi tänuväär või?

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~ma arvan, et see on hästi tänuväär, et (...) et ta niimoodi, et ta selle võrra suutis ühendada nii paljusid inimesi. m~~Ma imestasin veel, kui paljude inimestega ta ~~suutis, hiljem tuli ka veel juttu, et kui paljude, ma isegi ei teadnud, kui paljude inimestega ta nagu just nagu isiklikul pinnal veel, kui paljudega ta tegelikult veel~~ isiklikul pinnal suhtles. ~~et ma üldse ei teadnud seda, et noh, kui paljudega ta käis nagu lähedalt läbi ja käisid külas ja nii, et noh, et (...)~~ ~~m~~Ma ~~nagu üldse seda ei teadnud~~ seda. ~~et Ka see nagu näitas ka tema sellist (...) seda, et ta jõudis tohutult palju ja et teda~~ ~~nagu~~ inimesed nii väga huvitasid ~~ja ta, et ta, no tõesti nendega suhtles, et ta (...) ja selle läbi ta ühendas. Nii ühendas ta et need, kõiki neeid inimesed, kes hakkasid teda mingis mõttes nagu ml, teda inimesena nagu armastama hakkasid inimesena, Mladeni, noh, sest temas oligi väga palju sellist armastusväärset, ja et läbi selle armastuse kaudu ühendab ta meid kõiki ka (...) nagu tagantjärele, meid kõiki ka ühendab või või (...) või pakub sellist nagu ühist (...) jah, s~~See on ~~sellise~~ suure hinge tunnus; ~~ma arvan.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et noh, et see (...) ja noh, r~~Rääkimata sellest, et ta sai siin Eestis ka väga palju haiget ~~siin Eestis ka erinevate mitme arvustuste ga pärast, ja (...)~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~ja l~~Lihtsalt ~~lihtsalt~~ mingisuguse, ~~noh (...) jah, mingite eksimuste, mingite ja rumaluste pärast, no midamis~~ nüüd tagantjärele, ongi nii tobe, ~~et see nii, et see~~ nii läks. ~~(...) aga ma, aga ma ütlengi,~~

~~m~~Ma kujutasin täpselt ette, et kui sa oled nii tark mees, ~~ja~~ sa oled kõik nii läbi mõelnud ~~(...)~~ ja kõike nii hingega, ~~hingega nagu~~ teinud

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~ja kõike nii hingega teinud, siis see selline rumal lahmimine on (...) on kõige karmim asi. s~~Selline, mis ~~nagu~~ lööb sul ~~nagu~~ ootamatult ~~niimoodi~~ jalad alt, ~~kuigi ehkki tegelikult~~ sina oled tegelikult kõik, ~~noh, sa oled kõik~~ õigesti ehitanud. Kui

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~ja keegi lihtsalt tuleb ja lihtsalt lükkab su klotsid nagu mingi~~ sugusel täiesti valel põhjusel ümber,

T.T.:—mhmh.

K.Ü.:—~~umbes~~ ütleb, et sa oled need, ~~ütleb, et ütleb, et sa oled need klotsid~~ kõik varastanud, ~~lökkab selle ehituse ümber ja siiski~~ tuleb hetk hiljem tuleb välja, ~~et~~ et need on hoopis sinu klotsid, ~~ta~~, sa ei ole neid kuskilt varastanud. ~~ta saab ise ka sellest aru, s~~See, kes ümber lükkas, saab ise ka sellest aru, ~~aga~~ aga juba on, kõik ~~on~~ rikutud. ~~et see see on nagu, noh (...)~~ see, ~~ma~~ arvan, mis (...) mis talle tohutult haiget tegi, ja see (...)

~~noh, s~~Sellised me, inimesed, oleme, ~~on ju, et t~~Teeme kogu aeg üksteisele haiget ja ~~siis~~ pärast saame aru, et (...) ~~a~~Aga ~~noh~~, ma arvan, et Mladen oli tegelikult suuremeelne, ~~et ega ta (...)~~ ~~ma arvan, et ta ja et~~ oma hinges suutis ta kõigile andestada. ~~t~~Ta lihtsalt tahtis (...) tahtis nagu (...) tahtis lihtsalt asjades selgust, ~~ta tahtis~~, et inimesed ~~nagu~~ ka saaksid aru, mis toimub, ~~s~~Sellepärast ta kirjutas [ühele arvustusele] ka vastulause ~~või~~. (paus)

Formateeritud

T.T.:—jah.

K.Ü.:—~~ta kirjutas, ta tahtis seletada, et et (...)~~ ~~s~~See on ju nii tobe. ~~v~~Vaata, mis mulje oleks temast jäänud!, ~~kui inimesed loevad, noh, m~~Me ju ~~usume~~ usume kõike, mis ~~da~~ me pidevalt ajakirjandusest loeme ~~ajakirjandusest pidevalt~~. ~~et ahah, s~~See on niimoodi,? ~~siis a~~Ahah, selge, siis on niimoodi.

T.T.:—jah.

K.Ü.:—~~et t~~Ta oli sellest teadlik ~~sellest~~. ~~et ja~~ sellepärast ta tahtiski seletada, et kõik asju nagu (...) ~~et~~ oleks kõik korrektne.

T.T.:—mhmh.

~~K.Ü.: (...)~~ nojah {-}, ~~noh, k~~Kui rääkida nendest tarkustest, mida me õpime teatrikoolis ja pärast teatrikooli, siis need ongi ~~nagu~~ sellised asjad, millest lihtsalt (...) meil on ~~kogu aeg~~ vaja ~~nagu~~ (...) meil ~~on~~ kogu aeg ~~vaja~~ oma töös ~~millestki~~ kinni hoida, ~~noh, või tähendab, tekitada midagi, millest kinni hoida, et (...)~~ sellised asjad, ~~mida me õpime, noh, teatrikoolis ja ja pärast teatrikooli teatris, et n~~Need tekitavad omakorda kogu aeg ~~nagu~~ tekitavad ~~mingisuguseid juurde~~ uusi teadmisi ~~või tarkusi, millest tulevikus~~, et me ei peaks tulevikus enam tervet ~~nagu~~ teed ~~enam läbi~~ niimoodi edasi-tagasi läbi sõeluma, et selleni jõuda ~~selleni~~, ~~vaid et m~~Me teame seda ja ~~me~~ hüppame kohe sinna, et ~~me saame juba~~ minna edasi juba järgmisesse kohta.

T.T.:—jah.

K.Ü.: ~~et et et need ta, neid ta tekitas mul väga palju, mingisuguseid otseteid (...) et mis mida tähendab ja mida mida silmas tuleks pidada veel, mis küsimustele peaks vastama.~~

~~(...) et n~~Need vist ongi sellised asjad, mida edasi antakse ~~vist,~~ ~~(...)~~ et igauks ei peaks hakkama neid kogu aeg uuesti ~~välja~~ leiutama.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~et l~~Loomulikult me ~~ise~~ leiutame ise ka igasuguseid asju, aga ~~kõike~~ kõike ei jaksa. ~~s~~Seda selgem meie pilt ikkagi on, kui ~~me~~ saame ~~ikkagi~~ hoida kinni oma erinevate õpetajate erinevatest, ~~noh,~~ näpunäidetest ~~kinni~~ ja vaadata, mis sellest sünnib, ~~ja noh,~~ ~~v~~Vaadata, millest ~~nagu~~ ma tahan kinni hoida, ~~ja~~ millest mitte, ja mis ~~nagu~~ mida annab. ~~a~~Aga et, ~~aga et~~ neid kinnihoidmispunkte, ~~neid, noh, abi abit abistavaid (...)~~ abistavaid ~~mõtte~~ mõttekäike ja tarkusi, ~~et neid (...)~~ ~~et neid~~ ikka oleks! ~~i~~Ilma selleta on väga raske.

~~siis nagu kaob sellest,~~ ~~t~~Teater on ju nii lõputu ~~niisugune~~ kuristik tegelikult.

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~t~~Tohutu, ~~noh,~~ selline rikas maailm, kus on kõik ~~on~~ võimalik, sest ~~peegelpildiks on elu,~~ ~~on ju.~~

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: ~~noh, kus on kõik võimalik,~~ see peab olema elu peegelpilt. ~~j~~Ja ~~siis,~~ kuidas seal siis veel ~~nüüd~~ üles leida ... Ma ütlen,

T.T.: ~~mhmh.~~

K.Ü.: sinna võib ~~jääda, noh, ma ütlen,~~ ära kaduda. ~~m~~Ma olen seda kogu aeg ~~nagu~~ tajunud, et tahad midagi teha, ~~aga lõpuks kaob sul, noh,~~ arutled nii, ~~arutled ja~~ naa, aga lõpuks jõuad ~~lõpuks~~ ei tea kuhu välja ja siis kaob ~~see~~ kogu ~~see~~ pind~~nas~~ nagu jalge alt ~~ära,~~ ~~et~~ miks sa hakkasid kogu seda asja ~~hakkasid~~ tegema, ~~ja kõik kus~~ mis peab kuhu välja jooksuma jne. ~~e~~On mingeid asju, mida ~~sa~~ ei pane kogu aeg tähele, aga mida peab pidevalt silmas pidama, ja selliseid otseteid tekitas et ta nagu Mladen mulle väga palju andis sellised selged vaated, mida peab nagu pidevalt silmas pidama, ja noh, et et (...) jah, ma ei oskagi midagi muud öelda.

Lisa 5. Puhas toimetatud tekst raadiosaatest

ANU LAMP:

Kõige vägevam, kõige võimsam elamus Mladeni puhul on mulle kogu tema siiasattumise lugu, tema ja Enekeni¹⁴ lugu, ehk nende sõnade – usk, lootus, armastus, aga kõige suurem neist on armastus – reaalseks saamine. See kokkupuude armastuse väega. Kõik, kes seda lugu kuulsid ... See justkui tõstis inimesi, andis mingi lootuse. Seesama, et ongi armastus. Armastus ongi see, mis paneb liikuma mäed, mis liigutab inimesi, ja et sellel on nii võimas vägi. Ja ma arvan, et armastusest oli kantud kogu tema tegutsemine siin. Ka see väga tugev, sügav armastus teatri vastu.

Mladen esindas minu arvates seda head vene kooli, mille najal ma ise olen kasvanud, ja nendest kokkupuudetest teatriõpetuse ja teatriga, mida ma olen näinud, on mind ikkagi kõige sügavamalt puudutanud need põhjalikult läbianalüüsitud tekstid.

Temas oli väga palju positiivsust – nagu ma ütlesin, see armastuse vägi – ja mul oli väga hea meel, et ta puutus kokku üliõpilastega. Või pigem tuleks öelda nii, et üliõpilased puutusid kokku temaga. Et neil oli see vedamine ja kohe teise aasta alguses, kui oli Tšehhovi¹⁵ semester ja nii Elmo Nüganen kui ka Mladen lavastasid nendega Tšehhovit, ka sellist klassikalist teksti, millega nad puutuvad kindlasti ka edaspidi kokku. Et see põhi sai olema nii põhjalik! Ja see positiivsus, mida tema andis üliõpilastele. Üliõpilased räägivad niivõrd palju sellest, et ta oli niisugune käimatõmbaja, ja kui ta nägi, et juba midagi hakkas tulema, siis ta peegeldas seda väga positiivselt tagasi. Ta võttis ära selle eksimise kartuse, mis noortel on, ja et nad on seda nii palju rõhutanud, siis ma olen sealt üldse edasi mõelnud, et mis see on. Üliõpilased on öelnud, kui vähe positiivset tagasisidet meil antakse, aga see ei ole ainult selle kooli viga. Kui ma kuulen, et üldse eestlane oma last ei oska kiita, kogu aeg on nagu mingi koorem peal, siis tegelikult need põlved ikkagi nõtkuvad selle all, ja kui sealt ei tule seda soovitud tulemust, siis ei tule. Inimese tabamus ei pruugigi olla kohe kümnesse, aga Mladen andis sellise positiivse laengu, et sealt tabati kümmet pärast. See on väga mõtlemapanev koht igas mõttes niisuguse peegelduse suhtes meil, nii teatrikoolis kui ka üldse. See ei tähenda niisugust pimedat kanaisatsemist, vaid seda, et on see tugi ja sealt pealt vallandub.

¹⁴ Eneken Aksel

¹⁵ Anton Tšehhov

Kui meil oli „Meie, kangelaste“ esietendus, siis Mladen ütles mulle ühe märkuse, mis tuleb mulle iga kord meelde, kui see etendus on. Mul on seal seljas üks väga-väga nürune frakk, sellel tegelasel, keda ma mängin, ja ma istun pärast ühte monoloogi tooli peale. Ja Mladen tuli ja ütles mulle, et fraki sabad tuleb lüüa üles. (*Paus*) Ma olin väga tänulik, sest ma mõtlesin, et see on seesama [vana kool]. Aga neid, kes oskaksid frakke kanda ... Teatrikoolis meile kunagi räägiti, et Eestis oli üks näitleja, kes oskas, ja see on ka nüüd surnud. See oli Endel Pärn, ehk et sa lööd sabad üles ja siis istud. Väga lihtne asi ja iga kord, kui ma seda liigutust teen – voh, sabad üles tagant! –, tuleb mulle iga kord Mladen meelde. See ongi see vana hea kool, mille järjepidevus ei tohi kaduda!

Ma ütlesin, et noorte puhul oli see hästi positiivne käimatõmbamine, aga täpselt samasugune toetav suhe oli ka meil teatris, kui me tegime „Amy seisukohta“. Mladen väga palju kõkutas saalis ja jälle, ma ei arva, et kõik oleks olnud tohutult naljakas. Mitte selles ei ole küsimus. See on üks selline teatriinimeste [asi]: kui keegi teeb kuidagi õigesti, kui asi toimib, siis see ajab naerma. Saalis olles sa kontrollid ennast, aga proovihetk on üks teine. Nii et see oli tegelikult samamoodi selline ... käivitav! Väga käivitav ja ma tajusin pidevalt seda peegeldust. Tagasipeegeldust, mis on ülioluline. Mõnikord on nii, et sa ei loe lavastajast midagi välja ja siis tekib selline tunne, et ma suman-suman, aga ma ei tea, kuidas läheb.

Ja see niisugune peen töö, mis võib-olla ühtepidi ongi proovides alati väsitav, aga mis on hästi tänuväärne. Nagu öeldakse, et geenius on oskus lõpmatuks pisitööks. Meil oli üks tehniline stseen. Kõik need tehnilised proovid on alati nii, et sa tead, et see hetk on hästi väsitav jne, aga pärast osutub väga kergeks seda teha. Ja vaat see, et me harjutasime – see oli üks lillede panek, niisugune olmeline stseen –, ja kui hiljem on veel niisuguseid hetki mu elus olnud, siis tundub tagantjärele, et kuidas see võis nii raske olla ja et ta võtab siiski nii kaua aega, kuni see üks masinavärk käivitub. See põhjalikkus ja jälle, et keegi võtab mingi asja põhjalikult läbi. See on niisugune hea tunne ... et sa oled kindlates kätes!

ANDRUS VAARIK:

Minu esimene töökogemus Mladeniga oli Albee¹⁶ „Kes kardab Virginia Woolfi?“ ja see oli Mladeni esimene lavastus Eestimaal ka. Ja mina sain küll väga imeliku kogemuse võrra rikkamaks, sest kui enne ma pidasin seda näitemängu eelmise sajandi esikümne hulka

¹⁶ Edward Albee

kuuluvaks, siis pärast tegemist ma pean seda viie parima hulka kuuluvaks. Minu arvates on ta riskantsem projekt kui „Hamlet“. Me saime selle lavastuse nädal või peaaegu isegi kümme päeva enne esietendust valmis. Sellist asja ei ole minu pikas praktikas enne olnud. Me hakkasimegi omale sellist katsepublikut kutsuma, et saaks selle esietenduse närvi ära lahustada, ja ma mäletan, et me ikka juba kibelesime näidata, mida me teinud oleme. Selline kogemus, võrreldes ülejäänud esietenduseelsete paanikatega, oli ikkagi uskumatu täiesti. Et nii võib ka töötada!

Ta oli minu meelest oma päritolult, hariduselt ja inimomadustelt ideaalne lavastajaks. Ühelt poolt lõunaslaavi temperament, selline põlemine, mis tal sees oli. Samal ajal Moskva klassikaline Efrose¹⁷ teatrikool, meetodi valdamine. Pärit kõige paremast teatrikoolist ja -traditsioonist, mis võimalik. Ja siis veel 20 aastat Pittsburghis töötamist, mis andis talle ameerikaliku pragmatismi. Juba see, et ta pidi alati leppima kolmenädalase prooviperioodiga, ükski produtsent talle rohkem aega ei andnud. Sellepärast me võib-olla saime ka nii vara valmis, et ta oli harjunud kiiresti töötama ja pani ka meid kiiresti tööle. No ma jään midagi sellist igatsema ilmselt ... elu lõpuni.

Kui ma kuulsin Mladeni lahkumisest, siis äkki oli selline tunne, et ... ma olen nagu laps, kellel käis eelmine aasta jõuluvana, kes hakkas seda uskuma, ja siis äkki öeldi talle, et jõuluvana ei ole tegelikult olemas. (*Paus*) Mul oli täpselt selline tunne! Ikka on igasugu kaotusi ette tulnud sõprade, sugulaste ja tuttavate hulgas, aga hulk aega ei ole ma nii kurb olnud kui nüüd. Tõesti, eesti teater sai endale suurepärase kingituse ja nii hoolimatult võeti see äkki ta käest ära. Sest sellist inimest nagu Mladen, kes hoiaks seda vene lavastamistraditsiooni, psühholoogilise teatri meetodi valdamist meil Eestimaal elus ... Neid on ikka väga vähe, ausalt öelda.

Ma pean olema väga tänulik, et mul oli see võimalus, ja loomulikult on kahju nende tööde pärast, mis pidid tulema ja millest me Mladeniga nüüd mõlemad ilma oleme. Aga ta kindlasti sundis oma lühikese külaskäigu ajal tegelikult ka ülejäänud lavastajaid võib-olla natuke rohkem pingutama, natuke rohkem süvenema ja püüdma natuke rohkem sarnaneda selle tõelise kultuuriaristokraadiga, kellega meil oli võimalik koos töötada. Sest ta oli lavastajana täielik aristokraat! Ma sain aru, et ta valdab näitlejaga töötamisel nii piitsa kui ka präänikut, mida ta vajab, aga ta oli selline aadlik, kes oli endas välja arendanud tuhat präänikut ja kes ei pidanud kordagi ... Ta ei alandunud kasutama piitsa, kuigi ma sain aru, et ta seda valdab.

¹⁷ Anatoli Efros

(Paus) Tore! Tore, kui meid Eestimaal, kel meil oma rahvusest aadlikke pole kunagi olnud, vahel aristokraadid ikkagi külastavad. Siis peab olema õnnelik nende hetkede ja selle aja üle, mis meil oli võimalus koos temaga veeta.

MAIT MALMSTEN:

Prooviprotsess oli meil väga põhjalik ja pikk. Materjal ise on ka üsna mahukas ja üks selle tegemise juures oli tõuse ja mõõnasid nagu ikka, aga ma pean ütlema, et olin üllatunud sellise energia ja jõu pidevas olemasolus selle pika protsessi jooksul. Tema ei vajunud mingil juhul kuhugi ära. Meil ikka juhtus midagi sellist, aga tema säde põles kogu aeg.

Kahtlemata on sellest õppida ja vaadata, sellisest järjekindlusest ja pühendumisest, mis lõpuks viibki ju sihile. Ta oli ikkagi Moskva kooliga inimene ning enamik meie teatrikeelest ja suhtlusest teatris toimub nn vene kooli baasilt. Terminitest ja hoiakutest, sellistest läbivatest jõujoontest, mis protsessis alati on, me saame ikkagi enamasti ühtemoodi aru, ja Mladen oli sellesama kooli kasvandik. Midagi erinevat selles mõttes ei olnud. Küll aga kuulub ta kindlasti nende lavastajate hulka, kes suudavad mingi nipiga näitlejast ikkagi parima välja tuua, mis näitlejal parasjagu pakkuda on. Eks see tähendas temapoolset pingutust, et näitleja oleks selleks lõpuks suuteline ja valmis ja et ta sooviks anda enda parima. Selleks peab lavastajat väga usaldama ja seda usaldust ta pakkus kuhjaga.

Ma mäletan Mladeni erakordselt särava isiksusena. Särava ja sädeleva ja väga energiast pakatava inimesena. Temaga oli hea lihtne suhelda, sest põhiliselt tema suhtles. Seda muret ei olnud, et jutt seisma jääb piinlikult. Pigem oli tegemist, et talle vahele ütelda. Ta oli väga positiivne inimene. Erakordselt positiivne inimene. (Paus) Selliseid ei ole meie ümber sugugi mitte palju. Pigem ikka väga vähe.

ARGO AADLI:

Mida ma jään mäletama sellest prooviperioodist Mladeniga, on see, ütles seda Andrus, aga et tõenäoliselt ei ole seda võimalust enam kunagi, et lavastaja ütleb viis päeva enne esietendust sellise lause, et tema jaoks on see, mida ta saavutada tahtis, olemas ja et homme võiks publik saali tulla. Tavaliselt see on nagu reegel teatris, et jääb päev puudu, nädal puudu. Vahel jääb üldse millestki väga puudu. Aga selle „Woolfi“ puhul oli selline asi, et oli minu meelest,

teisipäevane n-ö peaproov või läbimäng, laupäeval pidi olema esietendus ja Mladen ütles, et tema pärast ei ole vaja enam proovi teha, et tema jaoks areneks lavastus nüüd edasi koos publikuga.

Aga protsess ise oli ikka ääretult huvitav. Minule oli see üldse esimest korda, kus ma pidin töötama lavastajaga võõrkeeles. Põhiliselt oli meie töökeel vene keel, aga natuke pisteliselt ka inglise keel. See nõudis ka muidugi sellist topeltkontsentratsiooni proovides, et sa püüad aru saada, mida ta siin tahab, ja seal ma tajusin Mladeniga töötades seda teatrikeelet universaalsust, et see keel ei ole ainult verbaalne. Ta andis oma olekuga edasi seda, mida ta tahab, ja see on tohutult oluline. Sa ei pea iga kord sõnadest täpselt aru saama, aga ma saan aru, mida ta mõtleb.

Ja muidugi see, et ta oli ikka nii soe inimene, et see on täiesti uskumatu. Tundub nagu uskumatu, aga oli. Selle [lavastuse] prooviperiood oli meil üsna pikk, ikka selline korralik kolm kuud, pikk draamalugu ka, ja selle aja jooksul ta vist ainult korra tõstis proovis häält ja siis ka suhteliselt enda vastu. Et sellise headuse, positiivsuse ja innustamise kaudu, mis tagab tihtipeale viljakuse ka selles töös. Kindlasti on üks võimalus pragada, et kõik on valesti ja midagi ei tule välja, aga tema puhul oli oluline just see, et ta tunnustas ja ... No aga mitte ilmaasjata, ma loodan. Ju ta siis nägi, et liigub õiges suunas, aga ta ei olnud ka kunagi kitsi nende heade sõnadega.

Ma veendusin selles, et kõike ei pea ratsionaalselt läbi analüüsima, et mida ma siin sel hetkel tunnen jne. Vahel lööd kahtlema selles, kas seda tööd on võimalik teha intuiitiivselt, tuginedes oma intuitsioonile, aga kui intuitsioon on õige, siis sellest teinekord täitsa piisab. See on ka keelega seotud. Ma sain just sellesama võõrkeelse suhtluse kaudu aru, et mingisugune õhustik peab olema õige. Ja siis ta muidugi rõhutas kogu aeg seda meeskonnamängu. Meie lavastuses on neli näitlejat ja ta kogu aeg rõhutas, et see on nagu keelpillikvartett, kus iga pill on väga oluline. Tuleb teisi kuulata. Need on need [mõtted], millele ma sain kinnitust, et need peavad paika.

Aga just see ka, et kõige õigem on teha seda tööd sellise inimliku suure soojusega. Kui teha pettumuse ja kurjusega, siis minul ei teki seda vaimustust. Vaimustus tekib siis, kui sul on hea proovis olla, ja seda Mladen oskas, tekitada seda head prooviatmosfääri. Selle peale ta oli ikka täielik meister.

MIKK JÜRJENS:

Mladeni puhul oli kõige meeldejäävam asi temaga koostööd tehes tema energia, võib-olla on see kõige õigem sõna selle kohta, või see tema seesmine jõud. Kui ma tema peale mõtlen, siis üks asi, mille ta endast siia maailma maha jättis, oli üks suur-suur hulk armastust. Ja mitte ainult armastust temalt meile, vaid ta jättis selle kuidagi ka siia ruumi. Kui ma nüüd mõtlen sellele, miks ma olen nii väga tänulik, et mul oli võimalus temaga kokku puutuda, siis ma olen talle kõige rohkem tänulik selle eest, et ta õpetas olema julge oma usus, oma armastuses, ja ta ei väsinud seda väljendmast. Ta ei väsinud seda ise olemast, seda õpetamast ja edasi andmast.

Kui me temaga proove tegime, siis see üllatas mind tohutult, kui intensiivselt ta suutis kasutada aega üheteistkümnest kolmeni. Ta tuli ja oli. Me tegime ju proove peaaegu pool aastat. Ta tuli iga kord hommikul kohale ja andis endast kõik, ja kui sa näed, et teine inimene annab kõik, siis sa ise astud ka selle sammu vastu. Vaat see jääb ka kuidagi sisse, mitte et see kestab sul ainult pool aastat, ja ma tunnen, et seda oli tohutult vaja mulle, noorele näitlejale, et ma saaksin jälle kätte selle, et teater ei ole ainult väline asi, vaid eeskätt üks suur seesmine otsing ja olemine. Mulle tundub, et see oli tema üks kõige paremaid väärtusi.

Mladeniga oli naljakas see, et ta lavastas kakskeelselt, sest igas lavastusprotsessis, mis ta tegi, oli kaks põlvkonda. Üks põlvkond, kes räägib vene keelt, ja üks põlvkond, kes räägib inglise keelt. Ja kõik räägivad eesti keelt peale Mladeni. Üks väga kihvte asju oli see, et ta suutis teinekord ennast nii juhtmesse ajada, et ta hakkas rääkima minuga vene keeles, kes ma seda ei taipa, ja nendega, kes ei taipa inglise keelt, inglise keeles. Aga see oli ilma igasuguse liigse naljata. See oli uskumatu, kuidas ta suutis kõike seda edasi anda. Kuidas ta sai tegelikult kõigest-kõigest aru! Teises keeles suhtlemine, eriti inglise keeles, teeb asjad natuke lihtsamaks või lihtsustab, sest sa ei oska ju kõike nüansse nende sõnadega kirjeldada, nagu me oskame eesti keeles. Aga kuna Mladen ise ei olnud ka sõnausku, ta uskus enda keha ja meelega, siis ta oskas seda nii hästi edasi anda, et ükskõik mis keeles ta rääkis, me saime asjadest tõesti lõpuni ja põhjani ühtemoodi aru.

Kui ma sattusin temaga koos teatrit vaatama või temaga teatris rääkima, oli samamoodi. Ta vist ei tahtnud, et talle tõlgitakse. Ta istus kolme-nelja-viietunnistel etendustel, vaatas neid eesti keeles ja kui teda kõrvalt vaadata, siis ta jälgis seda palju pinevamalt kui ükskõik kes teine seal ruumis. Ta jälgis inimeses midagi muud ja ta nägi ... Ma ei ole kohanud lavastajat, kes näeks näitlejaid selle aja jooksul nii hästi ja oskaks seda nii hästi sõnastada, nii hästi anda

edasi oma mõtteid ja järeldusi sellest, mida ta oli näinud. See oli tema täiesti uskumatu anne inimesi näha, inimestele aega võtta. Igale inimesele. Ta tuli sinu juurde, ta oli sinuga ja ta päriselt oli. Ta küsis kõikide asjade kohta ja järgmine kord jätkas sealt, kust pooleli jäi. See tema katkematu energiavoog oli täiesti uskumatu minu arust.

Ma olen väga-väga tänulik, et mul õnnestus sellise inimesega elus kokku puutuda. Ma sain temalt kuidagi nii palju. Ta andis, ja mulle tundub, et mitte ainult mulle, vaid üldse (noortele) näitlejatele nii palju eneseusku ja tuletas meelde mingisuguseid asju. Ja mitte meeldetuletamise pärast, vaid et ta päriselt ise uskus mingitesse asjadesse, ja ta sai aru, et inimesed vajavad seda. Ma arvan, et see jääb temast kõige rohkem meelde. Tema olemus ja see, mida ta iseendana või iseendaga õpetas.

Ta tihtipeale helistas mingitel kummalistel kellaaegadel, mingitel kummalistel hetkedel, ja temaga ei olnud seda n-ö kiirendusmomenti, et peaks hakkama vaikselt kuidagi pihta. Ta kohe küsis. Helistas, ütles midagi väga kiiresti, mingi seisukoha ja et miks ta helistab, ja siis läks juba kuskilt edasi. Lõpuks ta jõudis alati mingisuguse täiesti üleüldise sellise ... Jäid täitsa mõtlema pärast, et tõesti, elus vist ongi nii, mille ta jõudis nagu täiesti muuseas selle viieteist minuti jooksul, mis oli põhimõtteliselt tema monoloog seal telefoni otsas, ära öelda. See tema väsimatu energia jääb küll väga eredalt meelde.

Lisa 6. Puhas toimetatud tekst intervjuust

Mladeni puhul lööb kõigepealt ette ühe inimese või ühe teatrimehes suurus, sellisena, nagu ta mõjus meie väikeses Eestis. See suurus voogas temast siis, kui ta siin oli, ja nüüd, kui ma tema peale mõtlen, kogu selles kontekstis, et keegi niisugune mees, igal pool maailmas töötanud, tuli siia meie juurde ning tõi korra väre ühe ja väga tugeva vana traditsiooni ... Efrose¹⁸ õpilaseks pärineb ta samast traditsioonist nagu eesti teater, see koolkond on ka Eestis esindatud, aga tema oli sellega kindlasti sidunud ka palju teisi [õpetusi]. Iga inimene loob igast õpetusest elu jooksul oma ja tal oli see väga ülemaailmne, mille eest me peaks olema ikka väga tänulikud.

Ma olengi tohutult tänulik, et sain kokku puutuda sellise mehega ja vestelda temaga teatriteemadel. Ta ei jäänud kunagi vastust võlgu. Ta rääkis suurtest asjadest, ta julges nendest rääkida ja ta oskas nendest nii rääkida, et see ei muutunud pealiskaudseks või liiga pateetiliseks. Ta teadis väga kindlalt iga nähtuse puhul, mida ta tahab selle kohta öelda või kuidas ta seda väljendab, mis näiteid ta toob. Tal tuli neid näiteid ka kohapeal jne, aga ilmselt see hästi suur mõtteselgus oligi tema elu jooksul tehtud suure pedagoogi- ja lavastajatöö tulemus.

Ja see suurus väljenduski mulle selles, et ta oli tõesti jagaja selle sõna kõige idealistlikumas mõttes. See on maailmas justkui kõige hea alus, räägitakse palju sellisest võimest inimestes, aga tegelikult on tohutult raske seda omadust alati oma südames ja tegudes alal hoida. Soovi jagada ja seda hoolitsust, kuidas sa jagad.

Ma toon näite. Minu kokkupuude Mladeniga algaski nii, et minul oli äsja välja tulnud lavastus, esimene siin [linna]teatris ja esimene pärast [lava]kooli.

„Härra Biedermann“?

„Härra Biedermann ja tulesüütajad“ ja lihtsalt ühel päeval ütles Eneken¹⁹ mulle möödaminnes, et Mladen käis seda vaatamas ja ta tahaks minuga kohtuda. Me saime kokku ja mulle oli see nii suur üllatus, et keegi mees, kes on ikkagi suurkuju üle maailma, on tulnud praegu siia Eestisse, et saada kokku ja arutada, anda tagasisidet. See kõik on arusaadav, et ta

¹⁸ Anatoli Efros

¹⁹ Eneken Aksel

tahab siin tegutseda ja inimestega suhelda, käia lavastusi vaatamas. Aga et mis sunnib teda tundma isiklikku huvi noore inimese käekäigu või arengu vastu teatris?

Kõigepealt ta uuris mu käest, mida ma olin mõelnud ja kuidas, ning seejärel rääkis, mis talle selles lavastuses väljendus ja mis ei väljendunud, millest tema arvates puudu jäi. Mulle veel näitlejad ütlesid ka, et ah, Mladen käis vaatamas, aga et neil oli hästi halb etendus. Pärast esietendust oli mõnenädalane paus, nad ei olnud vahepeal mänginud ja ütlesid, et kõik läks kuidagi nihu. Ja siis mul oli nii kahju ka, et ta just seda etendust nägi. Aga see on alati teatris nii, et ega seda ei saa ju kontrollida. Iga etendus on nii, nagu ta on.

Aga kas ta andis sulle siis nõuandeid?

Jaa, andis-andis, ja ta arutles. See ongi huvitav, et ta oskas kõigepealt panna mind rääkima sellest, mida mina mõtlesin. Ta ei hakanud loetlema vigu ja siis ütlema, et nüüd paranda need, vaid ta oskas suunata mõtlema. See dialoogivorm oli tal hästi kindel. Kuigi ta võis jääda väga pikaks ajaks ka üksinda rääkima, mis oligi väga huvitav, ja see on loomulik õpetaja-õpilase suhtes, et õpetaja räägib rohkem. Siis ongi sel asjal mõtet – õpilane saab kuulata. Aga see, et ta just ise tuli ja võttis mind enda õpilaseks, see oli ... Ma siamaani mõtlen selle peale tõesti nii suure tänulikkuse ja siira tundega, et selliseid inimesi on olemas, kes tahavad jagada.

Kui vaadata veel, mis selle taga võis olla, siis mulle tõesti tundus, et Mladen oli selline inimene, kes ... See pole üldse mingi haruldane nähtus, aga ta tõesti armastas inimesi. Igas inimeses on midagi, mida väga armastada, ja on ka midagi, mida ei pea armastama. Midagi, millega ta ei pruugi ka ise rahul olla. Aga selle, et ta suutis alati näha inimestes kõigepealt seda head ja ilusat, ma tundsin küll kiiresti tema puhul ära, kui ma vaatasin ka, kuidas ta teistega suhtleb või nendega ühendust võtab. Paljud võib-olla nimetasid selle jah jube lõunamaiseks, et nii avatud ja nii kohe hakkab rääkima ja küsima kõigi käest, kuidas läheb. See võib olla võõristav ja eestlased võtavad kohe sellise küünilise hoiaku, et kas see on ikka siiras, et tunneb kõigi vastu huvi. Aga mulle ei tundunud see kordagi ebasiiras.

Eks tal oligi raske, igale poole on ju raske sisse sulanduda. Seda enam, et ta oli tõesti niivõrd teistsuguse temperamendiga kui eestlased. Aga kui ta nägi kelleski midagi ilusat, midagi sellist, milles ta nägi mingit lootust, või kui ta võttis veel kellegagi ühendust, siis ta niivõrd uskus sellesse! Ta tahtis selle inimese annet avada, sest ta nägi seda annet, ja mitte ainult noortes, vaid ka kõigis teistes, kellega ta koostööd tegi. Andruse²⁰, Anu²¹ ja kõigiga. Ega see

²⁰ Andrus Vaarik

ei olegi haruldus, kõik inimesed armastavad ilu, aga tema puhul oli just see soojus, mis selle juures käis ja mis ei ole nii tavaline. Paljud meist ei julge kohe niimoodi inimestega kontakti võtta, sest see tundub imelik, aga tema suutis seda ja väga otseselt.

Ta oli oma unistuste realiseerija. Peale selle, et ta tahtis kõigiga jagada neid tarkusi, milleni ta oli elu jooksul jõudnud, või anda noortele näpunäiteid, julges ta samal ajal ka unistada. Kui ta nägi mõnda näitlejat laval ja veendus, et ta on tõesti hea näitleja, nägi temas midagi sellist, mida ta polnud varem näinud, siis mulle tundus, et ta hakkas kohe unistama, et mida ta võiks mängida või kui huvitav oleks, kui tema mängiks selles näidendis seda osa ... Ta oli selles mõttes tõesti hästi emotsionaalne ja kirglik, et teda haaras see tunne. Ma ise tunnen ka seda pidevalt, kui ma näen kedagi esimest korda laval. (*paus*) Igaüks meist arvab, et ta näeb üsna hästi teisi inimesi läbi. Tegelikult me ei tea seda kunagi, kui palju me näeme või mitte, aga kuna ma olen ikkagi paar lavastust teinud, siis ma mõtlen niisamuti kogu aeg igasuguste materjalide kaudu, kes [võiks] mida mängida. Sa nagu otsid seda elu inimestes või nende inimeste saatusi. Sa ei otsi traagikat, aga sa näed inimestes mingit traagikat. Sa näed nende huumorit, nende valu ja voorusi, mida nt sul ei ole, ja sa imetled neid. See ongi see, et sa oskad imetleda seda, mida sa näed teistes, ja siis sul on selline soov, et see õide puhkeks. Või sa näed seda ja sa tahad seda temaga jagada, kuigi samas sa tahaksid seda ka kõigi teistega jagada. Mladeni puhul vist jääbki see jagamine mulle kõige olulisemaks.

Seal on veel üks aspekt juures. Kui sa oled selline üle maailma teatrimees, tõesti tark, nagu Mladen oli kõikidel aladel, väga professionaalne oma suhtlemises ja töös, aga sa ei oska sobivas kohas sobivaid asju öelda ... Ta ei eksinud kunagi selle vastu, et ta oleks kedagi niimoodi haavanud või solvanud. Ta oskas inimestega suhelda ja temas ei olnud kadedust ega ihnust hoida endale. Ma enda puhul küll vahel täheldan, et kui avastad enda jaoks midagi suurt, siis mõtled küll, et oh, kui kihvt mõte, ei taha küll seda nüüd kuskile niimoodi ... Igal inimesel toimub sees midagi sellist. Ma toon näite. Kui keegi teeb kellegi jutust märkmeid, [oleks huvitav lugeda], millise mõtte tema sellest moodustab või mida just tema kirja paneb, kuidas tema seda juttu näeb või mida ta veel lisab sellele. Ja kui keegi teine, kes ei viitsi ise kirjutada, hakkab tema märkmeid kõrvalt maha kirjutama, siis on kuidagi kahju. Võib-olla sina oleksid hoopis teistmoodi välja lugenud?

Mladenile ei olnud see mingi küsimus. Ta võis kõike jagada! Mulle tundus vähemalt, et võis, heas mõttes, mitte et ta oleks kõigiga lobisenud. Kusjuures teine asi on see, et ega ma

²¹ Anu Lamp

tegelikult ju ei tundnud teda. Mina suhtlesin temaga teisest pinnal, mistõttu inimesena jääb ta mulle ikkagi varjatuks. Ma võin ainult aimata, nagu me kõik mõistatame inimeste puhul, mis temas võisid olla need valud ja rõõmud, traagika või see, mis teda puudutas, selle kaudu, mida ta rääkis. Aga mulle tundus, et ta hoidis paljut ka endasse. Mitte selliseid tarkusi, mis teisi aitaksid, vaid pigem asju, mis teda ennast väga puudutasid, millest ei olnud sobilik rääkida või millest ei olnudki vaja rääkida. Igauhel säilib ikkagi mingi isiklik sfäär. Aga teatri mõttes, oma teatriteadmistele ja -tegemistele lasi ta kõiki inimesi võrdlemisi lähedale ja see oli mulle hämmastav.

Kas on midagi, mille poolest ta sarnanes mõne lavastajaga?

Kuna ma olen alles nii väheste lavastajatega koostööd teinud, siis ma ei oska niimoodi öelda. Mulle on ta lihtsalt ... ajaloo paralleel. Kui ma vaatan praegu noorena teatriajaloo peale tagasi, siis oli Šapiro²², kes tuli ja hakkas aastate tagant siin lavastama ja kes oli tohutu suur and eesti teatrile. Veel siiaaani on tema lavastus meie teatris repertuaaris ja ikka mõtled, et võib-olla ta veel tuleb siia, kui ta jaksab. Ta on ju ka väga vana.

Ja samal ajal, nii noor, nagu ma praegu olen, oli ka mul korra võimalus kokku puutuda sarnase mastaabiga inimesega. Kuna meie, kes me just lõpetasime kooli, ei ole nt Šapiroga kokku puutunud, ei tea, kas selleks avanebki kunagi võimalus, oli Mladen võib-olla praegustele noortele ikkagi värske õhk väljastpoolt, mis on tulvil sellist tarkust. Välismaalt võib igasuguseid lavastajaid kutsuda, aga sa ei tea kunagi, kas neil on ka midagi tohutult väärtuslikku pakkuda. Mladeni puhul oli see küll nii selge, et ta tõi midagi olulist. See, et ta jõudis siin ikkagi väga väikese ajaga teha Eestile tegelikult väga suure ringi peale; lavastada linnateatris, Vanemuises, draamateatris ja VAT Teatris, VAT teatris ainult alustas, aga ...

Ta vist plaanis ka Vene Teatris midagi lavastada.

Eks tal neid plaane oli kindlasti palju. Sellise sisepõlemismootoriga, nagu ta oli. Ta rääkis mulle ka igasugustest mõtetest, mida ta tahaks teha. Ka meil oli plaan koostööd teha, aga kõike ju ei jõua, eriti veel sellises vanuses. Ma pärast imestasingi, kui vana ta tegelikult oli. Ta tundus tõesti nii elujõuline ja nii noor. Ja veel lavakunstikoolis ka olla! See oli veel eriti oluline. Ma arvan, et tema mõtted hakkavad toetama kõiki noori nende tegemistes.

Kuidas teil see „Amy seisukoha“ lavastamine üldse alguse sai?

²² Adolf Šapiro

Tal oli see idee varem, aga ühel hetkel, kui läks juba selle tegemiseks ja trupi valimiseks, siis ta sai minuga kokku ja küsis, kas ma tahaks olla talle lavastaja assistent, olla selle protsessi juures ja mängida ka väikest rolli. Muidugi ma olin nõus ja ma ütlen, et selles samas kutses avaldus ka tema soov midagi edasi anda või õpetada. Ega tal ei olnud mind ju otseselt vaja, sellest sain ma kohe aru. Sellise kaliibriga mees ei vaja enda kõrvale selles mõttes abi, et ta ei oskaks. Pigem ta nägi seda, et ma tahaksin võib-olla, et ta annaks mulle võimaluse selles protsessis osaline olla ja nendel teemadel arutleda.

Alguses me rääkisime omavahel sellest näidendist, aga mida proovid edasi, seda vähem. Siis oli juba proov see, kus ma viibisin, mida ma vaatlesin ja mis oli nagu omamoodi õppetund. Aga miks ta seda tegi? Noh, seda teadis ikkagi kõige paremini tema ise.

Kas ta rääkis [sellest] proovides?

Rääkis ikka. Mul on mingid märkmed ka sellest kirjas, sealt võib täpsemini [vaadata].

Kuidas see esimene proov välja nägi?

Esimene proov oli selles mõttes väga pidulik. Nagu ikka teatris, et kõigepealt loetakse lihtsalt tekst läbi. Enne ei öelda midagi. Siis ta rääkis tegelaskujudest natukene, Esimest ja Amyst. Sellest, miks ta seda teeb, millest tema arvates see lugu räägib. Ja ta rääkis nii huvitavalt, avades kõiki tegelaskujusid sellise nurga alt, nagu ta soovis, et nad hakkaksid arenema. Pärast seda läks juba töö selles mõttes lahti, et hakkasime lugema, ta peatas, seletas ja rääkis. Arutles.

Mis mõtted sul tekkisid selle näidendi koha pealt?

(paus)

Ma ei oskagi seda niimoodi sõnastada. Mulle väga meeldis see, kui ma seda esimest korda lugesin, enne kui üldse proovid algasid. Ma ei olnud sellest küll niisugust süvaanalüüsi teinud üksinda ja ma ei mäleta, mis mind täpselt puudutas, aga see meeldis mulle.

Teda huvitas teatris ka väga see, et igale tegelaskujule jääb tema õigus või et iga tegelaskuju näeb maailma oma egoistliku pilguga. Kas see on egoistlik või lihtsalt enda pilk, aga et sellest kokku sünnibki lavastus. Esme näeb maailma ühtepidi, Amy näeb teistpidi ja Dominic hoopis kolmandat pidi. Nad kõik on seal koos, nad kõik usuvad millessegi ja see on üks tohutu uskumiste kokkupõrge. Ja kes seal ellu jäävad, kes ei jää ...

Ta tõi sellise näite, et Esme usub teatrisse, Dominic filmi – need on asjad, millest nad väga kinni hoiavad, mille nimel nad töötavad, mis on nendele justkui kõige tähtsamad –, aga Amy usub armastusse. Amy seisukoht on armastada kõiki tingimusteta ja lihtsalt anda endast [kõik], aga ei saa kõiki armastada ilma kolgatata. Ta tõi selle paralleeli piiblist, et see on katsumus. See kõlab jube magusalt ja moosiselt, et armasta kõiki ja kõik on korras, aga tegelikult on see kannatus. Esme ja Dominic ei taha kumbki oma uskumistest taganeda – nad sõidavad, ta tõi alati selle näite, nagu buldooseriga läbi seina – ja see jõuab selleni, et Amy läheb oma ristile ja sureb. Seda ta rõhutas hästi palju selles loos ja see oli hästi huvitav. Ma ei olnud üldse niimoodi mõelnud.

Minu arvates oli Mladen väga hea näitleja ka just proovisaalis. Ma ei tea, laval ma teda ju ei näinud, aga kui ta niimoodi väga vähe laua taga midagi ... Sa said kohe aru, mida ta mõtleb, ja see oli ka alati hästi hea ja suunav. Ka see jäi kuidagi kõlama, kui ta ütles, et ideaalis võiks publik näha esimese, teise ja kolmanda vaatusel ajal – ma nimetan neid kirjutatud vaatusi – teatrilaval Amyt inglina. Ainult Esme ja Dominic ei näe teda. Nad ei tegele sellega, sest nad tegelevad endaga. Aga siis neljandas vaatuses, kui Amyt enam ei ole, näevad nemad seda ingliti. Selline mõte oli tal, mis oli minu arust väga ilus mõte.

Tema puhul oligi see sügavuti minek selline tarkus, asjade analüüsimise tarkus. Kusjuures, ega ta alati ei nämmutanud kõiki asju väga lõpuni läbi. Ta rääkis esimesed paar proovi, mida ta mõtleb sügavamalt selle looga, ja siis ta hakkas näitlejaid juhtima juba rohkem väliste vahendite abil. Mängumootoriga, mitte nii väga rääkides. Nagu ta ise ütles, et mängima peab ikka midagi sellist, mida saab mängida. Filosoofiat ei saa mängida. Aga sinul endal peab olema seal taga selles mõttes filosoofia, et sa pead lihtsalt vaatama, mille mäng sinu filosoofia esile toob või ellu äratab. Edaspidi ma isegi ootasin alati, et ta juba rohkem räägiks, mida ta täpselt mõtleb ja milliseid siseliine ta tegelastes näeb. Aga tegelikult oli näha, et ta üritas kogu aeg asja kirglikumaks viia. Ta tõi küll näiteid konkreetsetest kohtadest, nt mida Dominic siin mõtleb ja mis sunnib teda nii tegutsema, mida Esme tunneb ja mis sunnib teda vastu tegutsema jne, aga ta ei rääkinud enam näidendist tervikuna. See on ka mingi tarkus või kogemus, mis annab selle oskuse.

Ma olen enda puhul ka täheldanud, et ma võib-olla kipun jääma alati liiga pikalt filosofoerima, mõtisklema, arutlema nii ja naa, aga lõpuks on näitlejatel vaja konkreetseid asju proovida. Kui me viimane kord Mladeniga kohtusime, siis me arutlesime samal teemal ja ma rääkisin talle ka, et mõtteid on palju, aga ei oska neid teostada. See ongi omaette kunst, kuidas

stseene laval elama panna ja see kõik lähtub ju sisust. Kui sa sisu ei analüüsi, tahad lihtsalt välisega elama panna, siis publikus see tegelikult elama ei hakka. Samas, kui sa räägid ainult sisemusest ja väljendusvahendeid üldse ei otsi, siis ka ei hakka elama. Siis jääb ainult, nagu Mladen ütles, *talking heads*. Me räägime ainult teksti ja inimesed ei näe, mis meis tegelikult toimub või kuidas see peaks väljenduma. Lavastaja peab ikkagi kogu aeg otsima näitlejatele väljendusvahendeid ja neid inspireerima, et nad leiaksid need väljendusvahendid.

Ta avas hästi laialt seda lavastamise maailma ja ta tõi hästi palju näiteid ka sellest, et lavastamine on nagu dirigeerimine. Sa pead kogu aeg tunnetama ja jälgima, kas kraad on õige ja millise kraadi pealt stseen tööle hakkab. (*paus*) Tegelikult talle meeldis anda näitlejale ka mingis mõttes vabadust. Selline mulje jäi küll. Ta ei öelnud sulle täpselt, kuidas sa pead nüüd siit siia liikuma, vaid ta pigem rääkis sellest sisemisest joonisest, mis teda paelus, või milline kirg teda valdas. Välise sa võisid ise leida. Ühel hetkel ta hakkas ka misanitseene kinnistama, aga kõike ta täpselt ikkagi ette ei teinud.

Nii et kui näitleja midagi pakkus, siis ta ...

Jaa, ta oli kindlasti väga avatud sellele. Ta ootaski, et näitleja pakuks ja hakkaks mängima. Mulle tundus, et ta oligi seda usku, et lavastaja peab inspireerima näitlejat, et ta hakkaks mängima, ja panema paika suuremad joonised, kogu aeg tegelema selle suure pildiga. Sellega, et kõik oleks vastavuses selle mõttega, mida ta tahab öelda, ja et kõik tegelasliinid jõuaksid selleni välja. Et konflikt tuleks hästi välja. Need väiksed detailid loob ju näitleja ise oma mänguga. Ta tegeles muidugi detailidega ka. Lihtsalt tundus, et ta andis rohkem vabadust. Et äkki need detailid sünnivad ise, ilma et ta hakkaks neid kõiki enda järgi sättima.

Ta ise nimetas seda [konflikti] *boxing*'uks, tohutuks võitluseks, kus kumbki pool ei anna alla. Kord me näeme valgussõõri ühe inimese peal, me oleme publikuna temaga nõus, ja teise puhul tundub tõesti arusaamatu, miks ta niimoodi väidab, see on ju täitsa vale. Aga siis ühel hetkel, kuna need sõõrid peavad kogu aeg vahetuma, läheb sõõr selle teise peale: oi-oi-oi, aga tegelikult on siin hoopis temal õigus, ma saan just temast aru! Ta tahtis, et see sõõr liiguks, mitte et kogu aeg on ühel inimesel õigus.

Prooviprotsessi õhkkond oli väga hea ja kuidagi hästi tore. Selle tegi kõige eredamaks muidugi see, et töö toimus ju kahes keeles, või isegi kolmes kohati. Võis olla algeid ka neljandast, bulgaaria keelest, kui Mladen hakkas vahel kogemata bulgaaria keeles rääkima. Kuna mina vene keelt väga ei oska, siis meie inspitsient Tiina Kukli tõlkis meile, põhiliselt

mulle ja Mikule²³, sest ta rääkis enamiku ajast vene keeles. Aga omavahel me rääkisime jälle inglise keeles.

On sul meeles mõned rõõmsamad või raskemad momendid?

(paus)

Ma ei oska isegi niimoodi öelda. See on ju alati nii, et mida lõpu poole, seda pingelisemaks läheb. Kõik asjad hilinevad alati ja see koormab lavastajat. Seda ei tule, ta ei saa seda proovida, järgmine päev peab juba olema, ta ei tea, mida teha ... Aga ma ei oska midagi erilist niimoodi välja tuua. Kokkuvõttes oli huvitav.

Ühest küljest oli mul küll väga raske. Kuna ma olen ikkagi näitlejaks õppinud ja eluaeg tahtnud näitlejaks saada, ma pole lavastamise peale kunagi nii palju mõelnud kui viimastel aastatel, ja kui proovides töötab nii kihvt lavastaja, siis tekib kõrval see tunne, et tahaks ise ka mängida. Ma olin ju lihtsalt kõrvalistuja enamiku ajast. Minu stseeniga me jõudsime tegelikult väga vähe proove teha ja kuna see oligi üsna kõrvaline muust põhitegevusest, siis näitlejana ma sain üsna vähe n-ö tema alluvuses tegutseda. Teda kõrvalt jälgida oli väga lahe, aga oleks tahtnud ise ka kogu aeg proovida. Kui sa paned kellegi, kes väga armastab oma eluala, nt viiulimängija kohvikusse istuma ja seal esineb teine viiulimängija, siis võib-olla sõrmed käivad kaasa või ta mõtleb kogu aeg: oota, aga miks sa siin nii mängid? Ma mängiksin nii! Ma ei tea, kas see on niimoodi, aga mul küll on. Samamoodi, kui sa näed mõnda head lavastust, kus mängivad head näitlejad. Sa näed seda ja sul tekib kohe see soov, et tahaks ka proovida.

Nii et see oli mulle selles mõttes ainuke raske asi. Muidu oli väga kerge, sest ta oli nii elurõõmus ja hästi elujaatav inimene. Huvitav oli tema vestlusi kuulata.

Kuidas sa võrdleksid lavaproove ja proovisaali proove? Kas üleminek ühest kohast teise tõi midagi juurde?

(paus)

Ma ei oska niimoodi öelda. Me hakkasime juba proovisaalis ehitama vaikselt üles seda lavapilti, kasutama laudu ja toole üsna varakult isegi.

Laua taga istumist väga pikalt ei olnud siis?

²³ Mikk Jürjens

Laua taga istumist ei olnud üldse väga pikalt jah. Selles mõttes oli lavale üleminek seda valutum minu arust. Ta oli väga põhjalik ja see oli tavaline, et kui ta nt ühe stseeniga hommikul alustas ja ütles, et teeme tund aega, siis reaalselt läks võib-olla poolteist tundi või kaks. Ta kogu aeg peatas ja kogu aeg täpsustas. Peatas ja täpsustas. Ja võis väga pikalt rääkida.

Ta vist ei olnud selline lavastaja, kes oleks alles pärast proovimist öelnud.

Jah, just-just. Ta kohe peatas ja kohe täpsustas. Ja muidugi sellise pöörase energia ja sisepõlemisega ka, et võib-olla näitlejad ei saanudki temast kohe aru. Üldiselt nad vist said aru, mida ta ütles, aga sellepärast tal tuli ka mitu korda peatuda, et nad tegelikult vist ikkagi ei saanud. Ta lendas sellise tuhinaga peale, et vahel nad ehmatasid sellest nii ära. Jah, ahah! Ja kõike ei suutnud meeles ka pidada.

Aga kas ta peaproovidel muutis midagi väga? Viimastel päevadel, viimastel nädalatel.

(paus)

Ma ei usu. Tal oli see terviksuund kogu aeg olemas ja see ongi tohutult hea omadus, kui lavastaja teab algusest peale, mida ta tahab täpselt. Ta teab, miks ta on valinud sellise loo, ja ta suudab sellest ka esimestes proovides rääkida nii, et ma saan aru, mida ta mõtleb, ja ma tõesti jään teda uskuma. Ma jäin uskuma, et see puudutab teda. See puudutas ka mind sellisena, nagu ta seda kirjeldas, ja siis hakkab kandma kogu lavastusprotsess. Ja kuigi mina ei olnud sellises osas, mis oleks loo tegevust nii väga sinna juhtinud, siis vähemalt need näitlejad, kes olid nendes kandvates rollides, teadsid kogu aeg, mis suunas nad peavad minema, mida väljendama ja millise mulje nad peaksid publikule jätma. Siis on kõik ainult täpsustuse küsimus. Kui aga puudub lavastaja selge pilk asjadele ... Lavastaja võib sulle esimeses proovis kõike rääkida. Tähtis on see, kas sa jääd seda uskuma või sa näed läbi, et see on lihtsalt selline ... udujutt. Natuke seletab siit, natuke sealt, aga tegelikult sa saad aru, et ta pole asju läbi mõelnud ja talle ei ole see näidend läbipaistev. Isegi kui ta räägib, nagu see oleks, siis võib-olla sa ei saa täpselt aru, mida ta sellega öelda tahab. Sest midagi sa ju pead tahtma! Seda Mladen ikka rääkis, et mis on see, mis sind liigutab selles näidendis ja millest sa tahad, et see teisi liigutaks. Nende meeldejäävate hetkede moodustamine, mis peaksid lõpuks väljendama seda, mida sa öelda tahad, see lavastamine ju tegelikult on.

See oligi tema väga suur väärtus, sest see on tegelikult väga harv asi teatris, et lavastaja näeb kogu materjali nii selgelt ja nii targalt, tunneb seda nii hästi ja oskab selle ka näitlejatele

selgeks teha. Alguses suuremas perspektiivis, pikemas plaanis tähendustes sügavamalt ja siis juba stseenide kaupa detailsemalt.

Kas seda võiks pidada ka näitleja ja lavastaja vahelises suhtlemises kõige olulisemaks? Mis sa arvad?

Ma arvan küll, sest on vaja seda, mis ühendab, ja ühendab see, mis puudutab. On vaja leida see ühisosa, et koos tegutseda. Samamoodi otsib lavastaja seda kõigepealt ju näitekirjanikuga, kui ta valib näidendit, mida lavastada. Ta otsib seda, mis teda puudutab, ja kui midagi teda puudutab, siis ta saab aru, et ahah, see puudutas ka ju näitekirjanikku. Muidu ta poleks seda kirja pannud. Neil on see ühisosa olemas ja kui ta siis suhtleb näitlejatega, kelle ta on välja valinud, ja leiab ka nendega ühisosa ... Vahel ongi see, et sa võib-olla ei leia. Nad ei usu seda. Aga kui nad ei jää seda uskuma või see ei ole neile oluline, ei puuduta, siis ongi tohutult raske tööd teha, sest minnakse nagu eri suundades. Näitleja võib ju öelda, et hea küll, ma teen ära, ma täidan su ülesanded, aga ...

Mladen tõi selle Stanislavski²⁴ näite „*Nje verju!*“, aga et just see usk on teatris nii tohutult tähtis. Ka kõikide rollide usk millessegi, nagu ma enne rääkisin Esmest, Amyst ja Dominicist ja sellest, et teater on erinevate uskumiste kokkupõrge. See on see, mis toidab, mis paneb näitleja tegutsema ja lavale minema. Usk, et mul on võimalik teistele inimestele midagi edasi anda, tekitada mõtteruum lava ja publiku vahel, kus saab mingitel teemadel mõtiskleda. Ja mida näitlejad, kunstnikud, tehnilised töötajad ja kõik teised lavastajalt tegelikult ootavad, ongi seesama – milline on sinu lavastajavaade sellele küsimusele, millest see lugu räägib. See ei tähenda, et see on nüüd õige. See ei saa kunagi olla õige, sest publik teeb oma järelduse. Ta kas on sinuga nõus või läheb pettunult koju ja mõtleb, kuidas ta saab sellele küsimusele niimoodi vaadata, ma pole sellega üldse nõus. Aga sul peab vähemalt see vaade olema, sest kui seda pole, siis see ei lähe kellelegi korda. Sellepärast vist räägitakse ka – see ei ole muidugi mingi reegel –, aga et väga heade asjade puhul jagunevad inimesed kaheks: osale see meeldib tõesti väga, läheb korda, ja teistele ei meeldi üldse. Nad küll vastanduvad, aga seal peab olema see vaade sees. Vaade elule, konkreetsele olukorrale.

Ta ütles ka seda, et igale tegelaskujule peab jätma tema õiguse. Kõik peavad olema õigustatud, mitte et üks on paha ja teine hea. See on ebahuvitav, sest elu ei ole kunagi selline. Kõik inimesed tahavad ju tegelikult südamest head, aga igaüks lihtsalt libastub oma probleemide, pahede, kalduvuste küüsi mis iganes vigade tõttu. Inimese tahe muundub

²⁴ Konstantin Stanislavski

pidevalt ja võib muunduda korraga nii egoistlikuks, et sa ei panegi tähele. Nagu Esme puhul, kes võib teinekord olla jälle hästi üllas.

Kõik need omadused on meis igaihes olemas. Ta ei sallinud karaktereid. Nagu ta ütles, et igas inimeses on tegelikult 40 erinevat inimest. Sellest ta rääkis kindlasti ka [„Nelipühade“] proovides, et karakter on tegelikult see, mis jääb sinust lavale maha. Kui ma vaatan terve etenduse ära ja näen sind ühes stseenis sellisena, teises sellisena ja kolmandas sellisena, siis sellest moodustubki mulle karakter, mitte sellest, et sa mängid kogu aeg ühes ja samas olekus inimest.

See oli hästi vabastav, et ta niimoodi rääkis, sest noori üldse painab ju alati see, et mida ja kuidas teha, oot-oot, ma pean nüüd midagi tegema. See pani ennast usaldama ja mulle tundus, et ka teisi.

Mis sa arvad, kas ta sai näitlejalt kätte selle, mida ta ootas?

Ma usun küll, et sai. Ega me selles mõttes sellel teemal niimoodi ei rääkinud.

Aga kuidas sulle tundus kõrvalt vaadates?

Ma arvan küll, et sai. Ta tundus ikkagi rahul olevat ja eks ta tegeles sellega ju kogu aeg edasi. Ta käis väga palju etendusi vaatamas ja ütles aeg-ajalt märkusi.

On sul mõni märkus meeles?

Eks ta tegeles palju muidugi tempoga, mis polnud alguses veel paigas. See on alati see viimane etapp teatris, mis on kõige olulisem ja ilma milleta ka lugu ei lähe käima. Kui alguses võetakse kõik üksipulgi lahti, jäävad näitlejatele sisse igasugused pausid. Näitleja teeks ju igal võimalusel pausi, kõik on tähenduslik, aga lõppkokkuvõttes kõik ei saa olla. Iga asja tähendus tuleb välja ka siis, kui n-ö vuristatakse kogu lugu ette. Inimese mõte käib nii kiiresti ja ma suudan haarata elu palju kiiremini, kui et hakata igal pool pause tegema. See on see esimese ja teise repliigi seadus teatris, et kohe, kui ühe repliik lõpeb, peab tulema teine, sest elus me räägime ka nii. Mina ütlen midagi, sa juba saad poole sõna pealt aru, juba vastad midagi ja mina juba samal ajal räägin edasi. Me mõtleme tavaliselt ikka teise inimese jutu ajal juba.

Sellepärast ta tegeles selle tempoga. Alati jääb ka ajast puudu ja sellega ei jõua kunagi lõpuni minna. Kusjuures ta ei rääkinud lihtsalt tempost, vaid ta üritas ilmselt leida seda õiget sisekraadi, mis tõstaks omakorda tempot. Tema märkused olid ka natukene selles laadis, et

seal saab seda võib-olla kiiremini või kirglikumalt öelda. Aga see kipub meil endiselt aegajalt niimoodi minema. Vahel lihtsalt juhtub, et näitleja jääb mõtlema liiga pikalt või midagi liiga läbi elama, ja siis kaob tihti inimese tahe. See hakkab lahustuma. Aga tahe on ju see, mis kogu aeg edasi viib! Ma ka praegu kogu aeg räägin, vuristan-vuristan mingit teksti, sest ma tahan väljendada seda, mida ma mõtlen temast, aga ikka ei ole kunagi rahul ja siis tahad täiendada. See on ka mingi tahe. Aga kohe, kui see tahe kaob, siis ... siis ma ei räägi enam.

Kuidas sa näed oma tegelaskuju Toby Cole'i, keda sa mängid „Amy seisukohas“?

Eks ta on selline noor inimene, selles mõttes sarnane minuga, kes on just teatrisse tulnud. Kes tahab väga mängida, tohutult kõike väljendada oma füüsilise ja kõigega ning tabada, mis siis on see, mida ma pean tegema, et olla hea näitleja. Eks see natuke koomilisena peaks mõjuma. Aga kuna see on väga üürrike stseen ja me ei jõudnud sellega lõpus väga palju tegeleda, siis ma tundsin ennast ka natuke ebakindlalt. Siiamaani tunnen, kuna ta jättis nii palju vabadust. Ju ta siis usaldas ka või uskus, et küll ma saan selle kätte. Võib-olla tema jaoks oligi kõik olemas, ma ei oska öelda, aga ma ise tundsin ka etendusi edaspidi mängides, et oleks tahtnud veel rohkem sellest osast rääkida. Täpsustada või täpsemalt teada, mida ma siin teen ja kuidas see peegeldub. Teha seda rolli detailsemaks, sest ise sees olles ikka ei oska nii hästi. Sa ei tea ju, kuidas mingi asi välja paistab.

Ta tõi selle näite, et Toby on nagu noor poiss, kes kohtub Peter Brookiga, aga selle vahega, et me mitte ainult ei kohtu, vaid me oleme nüüd Peter Brookiga juba ühte lavastust väga palju kordi mänginud. See on mingi teine suhe juba. Meil oli alguses see küsimus, inglise keeles on *you* nii teie kui ka sina, et kumba teed pidi me läheme, kas ma sinatan või teietan. Aga sina tundus ikkagi õigem, sest selles ongi teatud nauding öelda Peter Brookile sina. Ta juba naudib seda ja ta naudib, et ta saab nõu küsida ja et me mängime siin koos. Eks ta natuke selline eneseimetleja mulle tundus. Kindlasti on igas näitlejas see eneseimetleja olemas, ainult et kui väga keegi sellele järele annab ...

Ega ta selles mõttes väga detailselt rohkem ei sekkunudki ja eks ma ise mõtlesin ka mingeid asju. Tal oli algusest peale kujutlus sellest pantomiimist, mis seal lõpus võiks olla, ja sealt hakkas natukene lähtuma ka minu roll, et Toby üritab kõike oma füüsilise abil kätte saada. See tundubki noorele inimesele hästi oluline, et mis žesti ma nüüd teen jms, niimoodi vähemalt räägitakse, aga tegelikult algab see kõik kuskilt seestpoolt. Kui sa saad sisemisele pihta, tuleb kõik väline nagu iseenesest. Muidu jääbki selliseks vehkimiseks.

Aga ju ta oli selles mõttes rahul, et ma sain põhilisele asjale tema arust pihta, ja ta nägi ka, et ma ei ole veel kõike kätte saanud. Ta andiski igale näitlejale selle aja, et oma rolliga rahulikult tegeleda, ja eks ma tegelen sellega edasi. Alati on ka selline tunne, et ei tea täpselt, kuidas nüüd täna läks. Vahel läheb hästi, vahel läheb niimoodi, et ei saa üldse aru, kuidas mul nii halvasti sai minna ja mida ma nüüd tegin. See on nii väike hetk laval! Sa ootad terve etenduse, lähed korraks lavale ja juba tuled ära. See käib nii kähku ja siis ei ole aega, et ennast õigele rajale saada või hakata midagi üles ehitama. Kokkuvõttes sa pead minema lavale ja kohe olema väga hea otsast lõpuni, tegutsema hästi õigesti. Ideaalis see ongi võimalik, aga seda on väga raske kätte saada.

Aga see pantomiimiidee oli tal juba kohe algusest peale, jah?

Üsna algusest jah. Ta tahtis, et seal lõpus oleks midagi ja see arenes üsna kiiresti pantomiimiideeks. Aleksander Eelmaa õpetas meile pantomiimi ja see oli hästi tore. Mul oli õudselt hea meel, et Aleksandriga sai seda õppida. See on tegelikult hästi rikas maailm, mida üldse veel ei tunne. Me saime alles sissejuhatuse.

Aga kas ta rääkis ka, kust tal see idee tekkis?

Ei rääkinud otseselt. Ma ütlengi, et ta avas kõiki teemasid n-ö heade tegijate kaudu ning hästi sügavuti ja suurelt. Ta rääkis Marcel Marceaut hästi palju, soovitas vaadata videoid, ja lavastamise puhul nendest dirigentidest, kes talle tohutult meeldisid.

Kui ta käis siinsamas Teatrisõprade klubis minu esimese luulekogu esitlusel, siis see oli mulle jälle nii suur üllatus, kuidas üks välismaalt tulnud inimene huvitub nii väga, et ta tahab kohe tulla. Ta tuleb vaatama! Ta tuleb kindlasti vaatama ja siis ta küsib, kas sa saad mulle selle luulekogu anda, ma lasen Enekenil endale tõlkida. Ma mõtlesin, et mis asja ... Kas sa tõesti? Ja ta tõesti lasigi. Et tal oli tegelikult selline huvi inimeste vastu, kellega ta kokku puutus, ja et ta tahtis neid aidata!

Ta kinkis mulle pärast veel Jacques Breli plaadid. Kuna ma esitasin oma luuletusi ka lauludena, siis talle seostus midagi enda noorusega, kui ta Breli väga austas ja kuulas. Siinamaani. Aga et ta kinkis mulle need CD-d ja rääkis, et võiks teha ühe etenduse, kus ma esitan Breli ... See oli ka nii inspireeriv, et keegi võis sinus midagi sellist üldse näha. Seda juhtub nii harva, et keegi tuleb ja tunneb niimoodi huvi.

Nii naljakas oli veel seal luulekogu esitlusel, et mul oli pere siin ja ta võttis kõigiga kohe kontakti. Üldse ei tundnud! Aga ta armastas inimesi nii tohutult ja teda vaimustas, kui kedagi teist mingi asi vaimustas. Võib-olla ta nägi ka minu enda vaimustust mingitest asjadest, mida ma olin luuletustesse pannud, ja see inspireeris teda?

Kui tulla tagasi proovide juurde, kas mõne tema lahenduse või ülesande vastu võis tekkida ka mingi sisemine tõrge, kui miski nagu päris ei haakunud sinu enda ettekujutusega?

Ma ei oska öelda. Võib-olla kõrvalt jälgides ei saanud alati kõigest aru, miks ta just niipidi tahab, aga see on juba selline eripära ja maitse asi ka. Kuna ma ise ju mõtlen ka kogu aeg, kuidas mingeid stseene lahendada, igauks mõtleb, ka näitlejad, siis mingeid asju, nt kuidas tegelaskujud parasjagu käituvad ja miks, ma oleks võib-olla lahendanud teisiti. Aga see ongi alati nii, sest lavastaja tegutseb ikkagi oma terviklahenduse nimel ja sa ei tea kunagi, miks tal seda stseeni just niimoodi on vaja lahendada. Ja ma pigem ei julgenud neid küsimusi või mõtteid ka niimoodi välja öelda. Kuidas sa ikka ütled inimesele, kes on elus nii palju lavastanud, kes on ikka professionaal ja oskab? Sa ei taha teda ju segada. See ei ole ka hea, kui sa hakkad seda laeva kuidagi teisele poole tirima, olgugi et sa oled lavastaja assistent. See ei tule kellelegi kasuks. On vaja ikkagi, et näitlejad jääksid uskuma seda, mida lavastaja usub, mitte seda, mida keegi kõrvalt ütleb. See on loomulik, et on erinevaid mõtteid ja seisukohti, aga tõrget kui sellist ma ei mäleta, et oleks olnud.

Ta oli ikka nii klassikalise mõtlemisega, heas mõttes, ja igasuguse veiderdamise veiderdamise pärast vastu. Talle ei meeldinud ainult selline väline asi. Nagu ta rääkis nendest märulifilmidest, mis on ka meil selles „Amy seisukohas“ sees. Me vaatasime seda kuulsat „Pulp Fictionit“ ja ta rääkis sellest Tarantino²⁵ maailmast, kuidas tema seda näeb. Ta rääkis, et see on nagu loomariigi maailm, selline instinktide maailm, kus asjadel ei ole mingeid sügavamaid tähendusi. Ta rõhutas, et see on tõesti suurepäraselt tehtud film, seda on huvitav terve aja jälgida, aga see on nagu loomariigi film, kus on huvitav ainult loomi jälgida. Seal ei saa näitlejad mängida mitte midagi keerulisemat. Sest mis on tegelikult looma ja inimese vahe? Inimese hinges toimub nii palju erinevaid sündmusi, mis väljenduvad: nad räägivad, mõtlevad, filosofeerivad, arutlevad, tunnevad. See on nii palju rikkam maailm, aga sellistes filmides ei saa seda väljendada.

²⁵ Quentin Tarantino

Ta põhjendas kõike õudselt hästi. Me kõik arvame midagi millestki, aga mina küll ei oska kunagi põhjendada. Väga raske on leida selliseid põhjendusi, mida teistel on kerge vastu võtta ja millest nad kohe aru saavad. Ah? Tõesti, jah? On küll. Noh, kui sa nii arvad, siis ma saan aru. Aga tema põhjendas hästi voolavalt ja tal oli kohe kõik selgeks mõeldud.

Kui palju ta ise nendes lavakujunduse ja kostüümi töökodades käis?

Hästi palju. Ta hoidis ikka kõigel kogu aeg kätt pulsil. [Helilooja] Jaak Jürissoniga nad suhtlesid kogu aeg, kunstnik Iiriga²⁶ kohtusime tihti. Alguses koos, hiljem nad said ka eraldi kokku.

Ta oli kõiges hästi põhjalik, ikkagi Professionaal suure tähega, ja ta ei jätnud küll midagi juhuse hooleks. Talle oli hästi oluline, et kõik oleks mõtteliselt ühe asja teenistuses. Kogu see peeglite idee, mille Iir teostas ja sinna veel juurde mõtles, oli tal ka algusest peale. Et see ruum peaks olema nagu teater, kuhu sisse kaovad Esme kodu ja armastus, sest see teatrimaailm temas on nendest suurem. See oli Mladenil hästi lahe idee algusest peale.

Kuidas sa ise hindad muidu etenduste õnnestumist? Millist elu see lavastus on hakanud elama?

Minu arust elab see lavastus väga head elu. Hästi suur huvi on selle vastu ja ma tunnen küll saalist sellist tänulikku aplausi alati. Hästi palju käib ka just naisterahvaid seda vaatamas. Eks see on loomulik ka.

Mulle tundub küll, et enamikule see ikkagi läheb korda, või kui ei lähegi, siis pettuma nad küll ei pea. Ma ei ole veel kuulnud, et keegi oleks väga pettunud. See, mille Mladen sinna pani, on ikkagi nii oluline, see on seal olemas ja see ei kao kuhugi, ükskõik kuidas meie parasjagu mängime, kas paremini või halvemini. See on hea lavastaja puhul alati niimoodi. Sulle võib vahel tunduda, et see näitleja ei ole võib-olla kõige parem valik sellesse ossa või ta ei mängi kõige paremini, aga kui tervik puudutab, siis see kannab. Tekib selline hingamine.

Mis sa arvad, mida ta tahtis selle lavastusega öelda?

See on nüüd alati libe tee, kuhu minna.

Sinu arvates või kuidas sulle paistab.

(paus)

²⁶ Iir Hermeliin

Mulle tundub, et see võib-olla avaldub selles viimases pantomiimis. Ta tahtis teha selle Aadama ja Eeva õunavõtmise loo ja ma arvan, et see ei olnud juhus. Tähendab, see ei olnud kindlasti juhus, et ta just seda tahtis.

Ma ei tea, kuidas tema seda mõtles, aga ta rääkis palju sellest, et talle on see lugu ikkagi Esme lugu, ja ta tahtis lõpus ka visuaalselt kujutada, kuidas üks naine, ükskõik mis juhtub või mida ta teeb, kellele ta haiget teeb või kes temale haiget teeb, lihtsalt kõnnib ja läheb. Ja läheb ja läheb ja läheb. Ta võib minna läbi seinte, aga ta läheb ja kõnnib kogu aeg edasi, kohkumata tagasi mitte millegi ees.

Ta ei tahtnud öelda lihtsalt seda, et üks naine läheb, aga et sellel Eeva õunavõtmise näitel on võib-olla mingi sügavam tähendus, kui mõeldagi sellest aspektist, et pärispatt inimkonna ajaloos või pattu langemine läbi naise kuju. Eeva võtab õuna ja annab selle Adamale. Ma arvan, et ta teab, et ta tegi valesti, aga ta läheb edasi. Ühesõnaga, võib-olla siis see ja kõige lihtsamalt eesti keeles öeldes: kui sa kukud, tõuse püsti ja kõnni edasi. Alati on kõik võimalik. See ei ole asjade lõpp. Ma arvan, et sellepärast ta pani sinna lõppu selle kujundi piiblist. Aga see on ainult minu arvamus. (*paus*) Piibel ju ei lõppe, vaid alles algab sellega.

Mis sa arvad, mida ta andis eesti teatrile kõige rohkem?

(*paus*)

Ma võib-olla rääkisin sellest juba alguse poole. Ma arvan, et see ongi põhiline.

Minu arvates oli ta ikkagi põhiliselt üks värske õhk või selline ... vajalik värske õhk. Teistsugune, professionaalne ja tark vaade asjadele, mida oli väga vaja ja mis justkui ühendab nüüd väga paljusid teatrinäitlejaid, kes temaga kokku puutusid. Meil on rääkida väga paljustki tema kaudu, sest me saame mingitest asjadest järsku ühtemoodi aru, ja see on hästi tänuväärt.

Ma imestasin veel, kui paljude inimestega ta tegelikult veel isiklikul pinnal suhtles. Ma üldse ei teadnud seda. Ka see näitas seda, et ta jõudis tohutult palju ja et teda inimesed nii väga huvitasid. Nii ühendas ta kõiki neid, kes hakkasid teda inimesena armastama, sest temas oligi väga palju armastusväärsust, ja selle armastuse kaudu ühendab ta meid kõiki ka tagantjärele. See on suure hinge tunnus. Rääkimata sellest, et ta sai siin Eestis ka väga palju haiget mitme arvustusega. Lihtsalt mingite eksimuste ja rumaluste pärast, mis nüüd tagantjärele ongi nii tobe, et nii läks.

Ma kujutasin täpselt ette, et kui sa oled nii tark mees, sa oled kõik nii läbi mõelnud ja kõike nii hingega teinud, siis selline rumal lahmimine on kõige karmim asi. Selline, mis lööb sul ootamatult jalad alt, ehkki sina oled tegelikult kõik õigesti ehitanud. Kui keegi lihtsalt tuleb ja lükkab su klotsid mingil täiesti valel põhjusel ümber, ütleb, et sa oled need kõik varastanud, kuigi hetk hiljem tuleb välja, et need on hoopis sinu klotsid, sa ei ole neid kuskilt varastanud. See, kes ümber lükkas, saab ise ka sellest aru, aga juba on kõik rikutud.

Sellised me, inimesed, oleme. Teeme kogu aeg üksteisele haiget ja pärast saame aru, et ... Aga ma arvan, et Mladen oli tegelikult suuremeelne ja et oma hinges suutis ta kõigile andestada. Ta tahtis lihtsalt asjades selgust, et inimesed ka saaksid aru, mis toimub. Sellepärast ta kirjutas [ühele arvustusele] ka vastulause. (*paus*) See on ju nii tobe. Vaata, mis mulje oleks temast jäänud! Me ju usume kõike, mida me pidevalt ajakirjandusest loeme. See on niimoodi? Ahah, selge, siis on niimoodi. Ta oli sellest teadlik ja sellepärast ta tahtiski seletada, et kõik oleks korrektne.

Kui rääkida nendest tarkustest, mida me õpime teatrikoolis ja pärast teatrikooli, siis need ongi sellised asjad, millest meil on vaja kogu aeg oma töös kinni hoida. Need tekitavad omakorda kogu aeg juurde uusi teadmisi, et me ei peaks tulevikus enam tervet teed niimoodi edasi-tagasi läbi sõeluma, et selleni jõuda. Me teame seda ja hüppame kohe sinna, et minna edasi juba järgmisesse kohta.

Need vist ongi sellised asjad, mida edasi antakse, et igaüks ei peaks hakkama neid kogu aeg uuesti leiutama. Loomulikult me leiutame ise ka igasuguseid asju, aga kõike ei jaksa. Seda selgem meie pilt ikkagi on, kui saame hoida kinni oma erinevate õpetajate erinevatest näpunäidetest ja vaadata, mis sellest sünnib. Vaadata, millest ma tahan kinni hoida, millest mitte, ja mis mida annab. Aga et neid kinnihoidmispunkte, abistavaid mõttekäike ja tarkusi ikka oleks! Ilma selleta on väga raske.

Teater on ju nii lõputu kuristik tegelikult. Tohtu rikas maailm, kus on kõik võimalik, sest see peab olema elu peegelpilt. Ja kuidas seal siis veel üles leida ... Ma ütlen, sinna võib ära kaduda. Ma olen seda kogu aeg tajunud, et tahad midagi teha, arutled nii ja naa, aga lõpuks jõuad ei tea kuhu välja ja siis kaob kogu pind jalge alt: miks sa hakkasid kogu seda asja tegema, mis peab kuhu välja jooksuma jne. On asju, mida ei pane kogu aeg tähele, aga mida peab pidevalt silmas pidama, ja selliseid otseteid tekitas Mladen mulle väga palju.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Triin Truuvert (sünnikuupäev: 4.07.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Suulise kõne toimetamine litereeritud tekstide põhjal“, mille juhendaja on Katrin Kern,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 23.05.2014